

Yerel Dergi
Güz 2024 • Sayı 42

tirşik

Bitmez Deme
Bitir

Evet yine sizlerleleyiz.

Geç kaldığımızı biliyoruz. Ama mesuliyetimizin farkındayız. Çabamız bunun içindir.

Dergimiz güz sayısı olarak çıkıyor.

Biraz dergimizden bahsedelim. Akademik çevrelerden sürekli aranıyoruz. Tirşik dergisinde işlenen, yazılan konular referans alınıyor. Dergi isteniyor. Ne güzel ki, eski sayılar taranarak tirşik dergisi sitesinde bütün sayılar taranarak sunuldu. Dergide ne işlenmişse bugün birer tarihi vesika olarak yerini alıyor.

Tirşik dergisi, ilke olarak; tarih, doğa, insan, kültür, değerler, sanat, edebiyat alanlarını işliyor. Konuları tamamen yerel. Yerelin kültür ve değerlerin, varlıklarını işliyor. Her sayıda güncel olan bir konuyu dosya olarak işliyoruz.

Dergi, kuşaklar arasında köprü olmak istiyor. Yerel kültür ve değerlerimizi yeni kuşaklara taşımak istiyor. Şimdiye kadar yaptıklarıyla rüştünü ispat etmiştir.

Dergimizin amaçları arasında akademik tirşik dergisi çıkarmakta var. Bunun için çalışmalar sürüyor. Yöremizin akademik, araştırmacı insan kaynağının, yine yöremize çekmek istiyoruz. İstiyoruz ki, bölgenin değer ve varlıkları her yönden işlensin, gün yüzüne çıkarılsın. Bu konuda iş birliği ve destek bekliyoruz. Çağrımızı yineliyoruz.

Tirşik dergisi bu sayıda, Andırının kurulalı beri yaşadığı ve özlemi olan yol meselesini ele alıyoruz.

Yol deyip geçmeyelim. Her Andırınlı doğar, büyür, hayatın sonuna gelir hala yol özlemi bitmezdi. Şimdilik bir nebze bitmiş oldu. Dergi biten yolu hikayesiyle, yeni önerilerle işliyor. Emegi geçenleri takdirle anıyor, emeklerine sağlık diyoruz.

Dedik ya, dergi bir köprü vazifesi yapıyor. Hele bu çağda kaybolan, yozlaşan kültür, göçen toplum ortamında yaptıklarımız paha biçilmez değerde. Kim katkı veriyorsa, dert edindiği için veriyordur. Andırında her okumuş yazmış, hatta okumaz yazmaz olsa da aydındır. Kendinde ne varsa çevresine yayar. Üretir. Işık olup aydınlatır. İşte bu insan yönümüz en büyük gücümüzdür. Çünkü bu topraklar bereketli, insanı dolu kılmıştır. Ne yazık ki, değerlerimiz aramızdan bire bir çekiliyor. Geç kalıp ah vah etmek nafile. İnsanımızdan ne kaparsak kar. Topuma karşı kutsal bir görevdir. Çağrımız şudur. Üretin, biriktirin. Gelecek nesillere aktaralım. Payidar olmanın yolu da budur.

Andırının çok zeki çocukları, gençleri var. Her biri bir vesileyle desteğe muhtaç. Elinden tutulmayı bekliyor. Keşfedilmeyi bekliyor. En yakınıımızdan başlamak üzere karınca kaderince gençlere eğilelim. Onlarda, bunun karşılığını, yeni nesillere verecektir. Dergimiz bu anlamda bir araçtır.

Yine her sayıda tekrar ettiğimiz gibi, yazılarınızı, çalışmalarınızı bekliyoruz. Sanat, edebiyat kaygısı taşıyoruz. Yeter ki, üretin kafidir.

Yine ekleyelim. Dergi zamanın ekonomik şartları gereği kâğıt olarak yayınlanamıyor. İnternet sitemizde sayısal olarak yayınlıyoruz. Biz de , sizin gibi istiyoruz ama takatımız bu kadar. Kim istemez dergiyi eline alsın, sayfalarını çevirsin, birine sunsun. Şikâyete hakkımız yok.

Yeni sayılarda görüşmek üzere.

tirşik

YEREL DERGİ • SAYI - 42

ANDIRIN GELİŞİM PLATFORMU'NUN
YAYIN ORGANIDIR

Andırın Gelişim Platformu Adına İmtiyaz Sahibi:

Ahmet Narinoğlu

Genel Yayın Yönetmeni:

Hüsnü Karcı

Yazı İşleri Müdürü:

Gökhan Gök

Yayın Kurulu:

Ahmet Narinoğlu, İskender Zengin, Hüsnü Karcı,
Tahsin Sarıbiyik, Gökhan Gök, Cumali Yaşar

Abone, Reklam ve Halkla İlişkiler:

Soner Kesme, İskender Zengin, Sittik Çeri

Adres:

Eski Osmanlı Sok. No:3 Kat:1 Da:6 Mecidiyeköy-Şişli/
İSTANBUL

Telefon:

0212-274 24 54

Web Adresi:

www.andirin.org.tr

e-posta:

tirsikdersisi@hotmail.com

Yayın Türü:

Yerel Dergi

Grafik-Tasarım:

Yeşim Karakoç

Baskı:

Kültür Sanat Basımevi

Dağıtım Sorumlusu:

Muzaffer Yaşar

Yayınlanan yazıların sorumluluğu, yazarına aittir.

Bu dergi, Andırın Gelişim Platformu'nun
bir kültür hizmetidir.

Parayla satılmaz.

◆ İÇİNDEKİLER ◆

1	Bizden	64	Fıkra
2	İçindekiler	65	Şiir
3-7	Dosya / Bitmez Deme Biter	66	Şahmeran ve Lokman Hekim
8-9	Andırın Tarih Üzerine-2	67	Şiir
10-11	Andırın Manevi Coğrafyası	68	Fabl
12	Resimlerle Andırın	69	Şiir
13-21	Mama Krallığı	70	Gök Kuşağı
22	Karsı-Zülkadiye	71	Şiir
23-25	Yılkale ve Şahmeran	72	Kör Balta
26	Andırın	73	Şiir
27	Dut Ağacı	74	Andırın Doktoru
28	Güz	75	Şiir
29	Angut	76	Alektrik
30	Tulumba	77	Şiir
31	Andırında Sanat	78	Çam Sakızı Çoban Armağanı
32	Çerçiler	79	Şiir
33	Eskiler	80	Mesel
34	Harman	81	Şiir
35-38	Ekmek	82-83	Son Çocuk
39	Kazangabımız	84	Şiir
40-41	Kışla Bahçesi	85	An ile Örumcek
42-43	Güzelbeyli Köyü	86	Şiir
44-46	Türküler Bizi Söyler	87-88	Kara Koyun
47-48	Atışmalar	89	Şiir
49	İnsan Yetiştiren Çiftçiler	90-91	Mavi Domates
50-51	Üç Güzel İnsan	92-94	Dumanlı Dağı
52-53	Aşık Feymani	95	Şiir
54	İki Resim İzinde	96-97	Değınmeler
55	Sarı Ahmed	98	Şiir
56	Ağıt	99	Bu Dünya Kimin?
57	Yöresel Sözler	100	Şiir
58	Şiir	101	Komşu
59	Deneme	102	Sılayı Rahim
60	Şiir	103	Şiir
61	Tokmaklı'dan İki Anı	104	Ayşe Nur Doğan'dan Çizgiler
62	Günlük	105	İbrahim Temiz'den Çizgiler
63	Şiir	106	İki Kitap

Bitmez Deme, Biter...

Bir memlekette yol meselesi ve isteği bitmez. Her yer için böyledir. Fakat Andırın'da hiç bitmez. Bir söz var ya. Bütün yollar Roma'dan geçer. Aslında bütün yollar Andırın'dan geçer desek yanlış olmaz. Zira Andırın yol güzergahları üzerindedir. Keşfedilmeyi bekliyor.

Tarih boyunca kuzeyden güneye inen bütün yollar Andırından geçmiş. Torosları en kolay aşan, en kestirme yol olmuş. Andırın bölgesinde yol güzergahında irili ufaklı 27 kalenin mevcudiyeti bize bunu ispatlar.

Yol Andırının kaderidir. Nasıl İbni Haldun coğrafya kaderdir demişe, yolda Andırın için kadedir. Zaten tarihten beri Andırın göç yolu üzerindedir. Çukurova'dan yaylalara, Anadolu'ya yol buradan geçirdi. O zamanlarda ulaşım vasıtaları hep aynı, yol yapısı patika veya ulaşılabilir vaziyette olup her yerde aynıydı. Ve Andırın en kestirme, en kolay geçit veren yol güzergahı üzerindedir. Dolayısıyla Andırının yol sorunu yoktu.

Ne zamanki, motorlu vasıtalar çıkınca, düzgün, işleyen yollara ihtiyaç doğdu. Bu defa siyaseten güçlü olanlar kendi memleketlerinden yol geçirdiler. Andırın gibi

hakkı olduğu halde yola kavuşamayan yerler oldu. Yol geçen yerler kalkındı. Geçmeyen yerler geriledi. Andırında hak ettiği halde yola kavuşamayan, dolayısıyla kalınamayan yer oldu. Bu hep böyle sürdü. Andırın, yolunun yapılmadığını doğrudan siyasete bağladı. Normal yollardan baş vurduğunda, "planlamaya aldık, yatırım programına alacağız yapacağız" dendi. Ne yazık ki yıllar yılı böyle sürdü. Andırın, bunun oyalama olduğunu hep bildi. Ekşiğinin siyasi destek olduğuna hep inandı.

Gün geldi, artık Millet Vekilimiz oldu. Yolun kaderi de değişmeye başladı.

Düşünün, 2004 yılında ihale edilen Kadırlı- Andırın- Göksun yolu, bölümler halinde değişik yapımcılara verildi. Bugüne değin tamamlanamadı. Öyle oldu ki, şairlerimizin hicivleri ile dile geldi. Şair Celil Çnkır şiiri, Andırın yoluna düşülen tarihi bir nottur.

Bitmeyen, yıllar yılı sürüncemede kalan yol, “benim meselemdir” diyen milletvekilimiz Mehmet Şahin, yoğun takip, ilgisi ve baskısı ile har boğazı mevki, halbur mevki, geben mevki tamamlandı. Şimdi Meryemçil geçidi tamamlanmak üzere. Eksikler tamamlandığında Kadirli – Andırın- Göksun geçişi bir saatlik yola dönecek. Zaman, emek, ekonomi kazançları da cabası olacak. Ulaşım kolaylaştıkça yük araçları kes-tirme yoldan Çukurova’ya inecek. Şimdiden yol, tır yoluna dönüşüyor. İleride yol yetmeyecek, duble yapımı zorunlu olacak.

Göksun- Andırın- Kadirli yolu düzenlemesi yıllardır beklenen özlemdir ancak yeterli değildir. Andırının yol ihtiyacı ve beklentisi devam etmektedir.

Andırının yol taleplerini sıralayalım.

- Göksun – Andırın yolu üzerinde Meryemçil yayla geçidi mutlaka tüneli açılmalıdır. Tüneller tek hatlı olmadığından ileride duble yol imkânı verecektir.
- Göksun- Andırın- Kadirli yolu duble yol olmalıdır.
- Andırın bölgesinde, Haştırın geçidi tünel ve viyadükle yeniden yapılmalıdır.
- Andırın Düziçi yolu, yeni güzergahla açılmalıdır.
- Andırın - Kahramanmaraş yolu karasu üzerinden (vadisinden) yeni yol yapılarak açılmalıdır. Vilayete kolay erişim sağlanmalıdır.
- Andırına güneyden, Akkale - Ççekli - Kocafakılı üzerinden Çokak tarafına bağlayacak güney çevre yolu yapılmalıdır.
- Andırın - Kadirli yolu Boz topraklı üzerinden /tarihi göç yolu üzerinden planlama araştırması yapılmalıdır. Diyecekler ki, bu kadar yol talebini, küçük bir ilçede yapmak mümkün olabilir mi? Evet olmalıdır.
- Bir kere ilçeler arasında en az yolu olan yer Andırın kalmıştır.
- Andırın alamadığı hakkını istemektedir.
- Küresel ısınma nedeniyle yazın yüz bini geçen, ileride katlanacak nüfus yerleşimi için yol temel ihtiyaçtır.
- Burası Andırın yolu olmayıp Karadeniz - Akdeniz yolunun Andırın kesimidir.

- Andırından Kahramanmaraş’a yol yapılmaz ise, Osmaniye’ye bağlanma talepleri hep dillenecektir.
- Bu yollar, ekonomik yol olup, kısa zamanda ekonomiye getirisi geri dönecektir.
- Yol açıldıkça, Andırın gelişecektir.

Hepimiz biliyoruz. Bir memleketin kaderi yola bağlıdır. Ancak Andırının kaderi daha çok bağlıdır. Andırının yayla memleketi oluşu, doğal güzellikleri, yer üstü zenginlikleri birer kaynaktır. Ancak yol ile bütünleşirse katma değeri çok yükselecektir. Yerleşimde, nüfus artışı da, şehirlerden Andırına dönüşte, yaz dışı mevsimlerde Andırında kalışta, yola bağlıdır.

Ezcümle yol, Andırının gelişimi ve kalkınması için anahtardır.

Andırın, bu yaz, Halbura on, on beş dakikada varışı konuştu. Kadirli hemen gidilip gelinen yere dönüştü. Ama Kahramanmaraş için öyle diyemeyiz. Hatta Osmaniye için de.

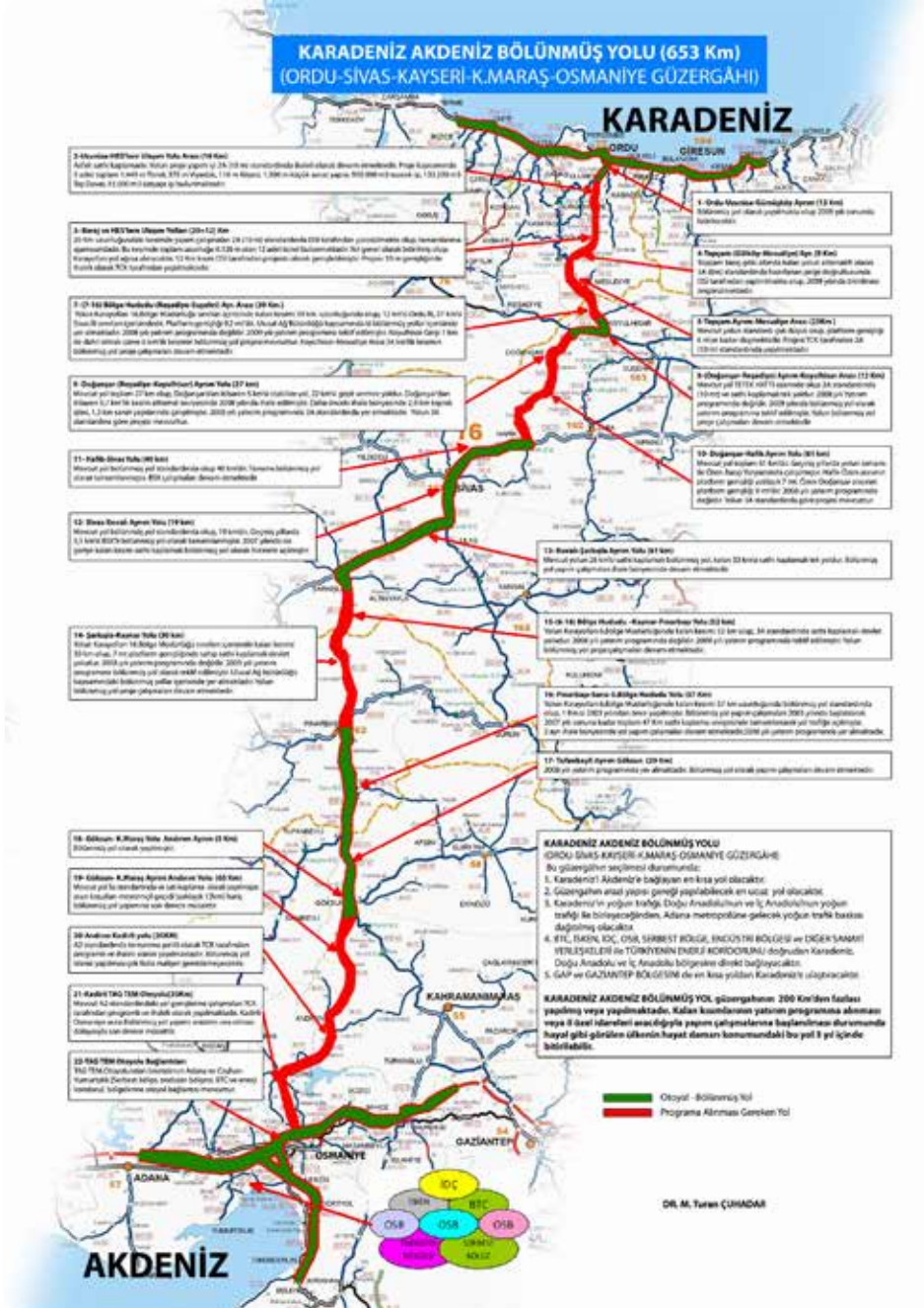
Evet Andırın nın bitmez denen yolu bitiyor. Ancak dediğimiz gibi yeni yol ihtiyaçlar devam ediyor. Yol sadece planlama ile olacak işi değil. Mutlaka yerelin talep etmesi, kamuoyu oluşturması gerekiyor. Bu noktada sivil toplum gücü devreye giriyor. Gerçekten de Andırın Gelişim Platformu, Kadirli- Andırın Gelişim Platformu, öteki dernekler çok gayret ettiler. Haklarını teslim edelim.

Ve siyaset tarafımız. Başta sayın milletvekilimiz Mehmet Şahin, yerel yöneticilerimiz, kamu yöneticilerimiz, hepsi. Onlar toplumun sesini iyi dinlediler. Tabandan gelen taleplere samimice sahip çıktılar. Ortaya bu başarı çıktı. Başarı hepimizin. Yani Andırının.

Bizim de, Andırın adına her seviyede emeği geçenlere kalbi teşekkürlerimizi sunmak kalıyor. Bunu daha bir başlangıç görüyoruz. Yıllardır bitmeyen yol mücadelesi şu dersi verdi. Bizler Andırına, yani meselelerimize sahip çıkarsak aşamayacağımız engel yoktur. Andırın gücünün farkına kendisi varmalıdır. Demek ki, işin sırrı; kendini temsil eden evlatlarının olması ve memleketine samimice sarılması imiş.

Hayırlı olsun.

Bütün Yollar Andırından Geçer

Andırın yıllardır bağlı olduğu vilayete yolu olmadan yaşadı. Güzergâhı tartışılırsa da geçte olsa yol yapılmış oldu.

Şimdi Andırın, Karadeniz- Akdeniz büyük yolunun tamda en kestirme yerinde iken, yine

yolu tartışıyor. Hem de yıllardır umutla beklediği yolu.

Yol yine gündemde ama meclis koltuklarında haykırığımız yok.

Karadeniz- Akdeniz yolu yapılıyor. Bölüm

bölüm yeni yol, yapılıyor, mevcut yollar iyileşiyor. Bu ülkemiz için bir kazanım. Hatta ülke kalkınması için geç kalınmış bir yol diyebiliriz.

Ülkemiz bir deniz ülkesi olduğundan Karadeniz'e inen yollar, güneyde Torosları aşarak Akdeniz'e inen yollar hep mücadele verile verile kazanılmaktadır. Kazananlarda pek tabii siyasi tercihler, siyasi ağırlıklar olmaktadır. Torosları aşarak Akdeniz'e inen yolların yıllar süren mücadelesi ve hikâyeleri var. Andırından geçecek yolda öyle. On beş yirmi yıldır anlatılır durulur. Hatta merak edilir kim kazanacak diye? Yani nerden geçecek diye

Biz söyleyelim. Karadeniz- Akdeniz yolu neden Toroslar bölgesinde Andırından geçmelidir. İskenderun'a ulaşan yol,

1. Tufanbeyli üzerinden, Kahramanmaraş üzerinden, Andırın üzerinden km civarında
2. Torosların en az maliyetli geçiş bölgesi Andırın güzergâhıdır
3. İklim ve kış koşulları bakımından geçişi, işletmesi en kolay yoldur
4. Andırın güzergâhı, Torosların en düşük rakımı geçiş güzergâhıdır. Tarihten beri burası göç yoludur.
5. Toroslardan akidenize yolu olmadığından kalkınamayan yer Andırın. Bölge bütün

umudunu yola bağlamış durumda.

Andırın haklı ve meşru talebini nerelere, kimlere duyurabilir ki? Kim ne kadar ciddiye alır ki? Akılcı kenarların verilmediği ortamda kim Andırınlılara "haklısın" diyebilir ki? Zor olan soruyu soruyoruz. Andırın, Kadirli bölgesi Kuzey- güney yolunu bekleyecek mi? İki yol güzergâhı karalarına rağmen Andırın üzerinden yol yapılacak mı? Andırın yolu virajları döne döne, kıvrıla kıvrıla Çukurova'ya inmeye devam edecek mi? Kim, ne zaman el atacak?

Boş ver yol başkalarının olsun. Bize Karacaoğlan'ın "kalk gidelim atım" türküsü yeter. Bekleyelim. Sabrın sonu selamet.

KORONA BİLE BİTER, ANDIRIN YOLU BİTMEZ

Gün gelir onların da kıran girer köküne
Pirana bile biter, Andırın yolu bitmez
Bezirganlar yüzünden, Boğaz'ın külhanbeyi
Kofana bile biter, Andırın yolu bitmez

Menkul kıymet borsası, kurulur Kandıra'da
Nilüferler, leylaklar, boy gösterir sahrada
Pılını pırtısını toplayarak sofrada
Lahana bile biter, Andırın yolu bitmez

Çağlayanlar rol keser, yangınların külünde
Filler sıçrama yapar, medeniyet yolunda
Yatsının hükmü kalkan insanların dilinde
Mahana bile biter, Andırın yolu bitmez

Kapalı çarşılarda, tükenir esnaf çağı
Ağyara vatan olur koskoca gönül dağı
Balıkçı pazarında, üç katlı balık ağı
Difana bile biter, Andırın yolu bitmez

Temelinden değişir matematik sistemi
Denizler ihmal eder, estirmeyi meltemi
Kalabalık mekânda, yankesici yöntemi
Tantana bile biter, Andırın yolu bitmez

Akordu bozuk sazın, dokunulmaz teline
Gidişat son verecek, dayımızın yeline
Darende eşeğinin su dökemez eline
Kadana bile biter, Andırın yolu bitmez

Sıra dışı öngörü, sayılmasın kabalık
Yıldızlardan utanır, omuzu kalabalık
Uskumrumsugillerden, eti lezzetli balık
Zargana bile biter, Andırın yolu bitmez

Düzeni yıkmak ister, rahat kıcına batan
Rüzgârdan hesap sorar, tozu dumana katan
Değirmen taşlarını aynı hizada tutan
Zivana bile biter, Andırın yolu bitmez

Bizim nallı kuzular, yemez olur yulaflı
Tenekeye taş çakar, kuyumcunun sarrafı
Kaynatanın evinde, tartışmanın tarafı
Kaynana bile biter, Andırın yolu bitmez

Siyasiler boşuna konuşur bu olayda
Memlekette bulunan noterler geçsin kayda
Delibal'ın savı bu, en fazla birkaç ayda
Korona bile biter, Andırın yolu bitmez

Andırın

Tarihi Üzerine-2

Tarih, orada yaşayanların ortak geçmişinin birikimleri olduğuna göre, yörenin tarihi bir bakıma kendi tarihimiz oluyor. Bu yüzden yöre tarihleri gerçek, yani yaşanan tarihtir. Önemi ve değeri büyüktür.

Andırın'ın tarihi şimdiye kadar çok boyutlu ele alınmadı. Elde birkaç çalışma var hâlbuki Andırın tarihine daldıkça ciltler dolusu, çok boyutlu çalışmalar yapılabilir. Yöre açılmamış çeyiz sandığına benziyor.

Andırın'ın tarihsel önemini artıran geçmişinde neler yaşandığından çok coğrafyası ve konumu gelmektedir. Andırına baktığımızda bazı tespitler yapabiliriz.

1. Andırın tarihini ilk yazan Cezmi Yurtsever olmuştur.
2. Andırın tarihi üzerine makale çalışmaları yapılmıştır
3. Yerel düzeyde tarihi belgeleri işleyen yazılar yazılmıştır
4. Tarihle karışık kültürel yazılar yazılmıştır.
5. Osmanlı defter, salname, kayıtlardan hareketle belgeli tarih çalışması yapılmamıştır.
6. Osmanlı arşivleri açılmış fakat üzerinde az kişi çalışmaktadır. Cezmi Yurtsever, Celil Çınkır sayabiliriz.

Tarihçi Prof. Dr. Sait Öztürk, Osmanlı salnameleri üzerinden Andırın'ı çalışmış, Göksun salnameleri basıldığı halde Andırın'ın basılmayı beklemektedir. Sait hocayla yapılan görüşmelerde, yeni açılan belgelerle Andırın tarihi belgeleri zenginleşip yayımlanabileceğini aktarmıştır. Şimdi Andırın tarihi belgeleri yayımı beklemektedir.

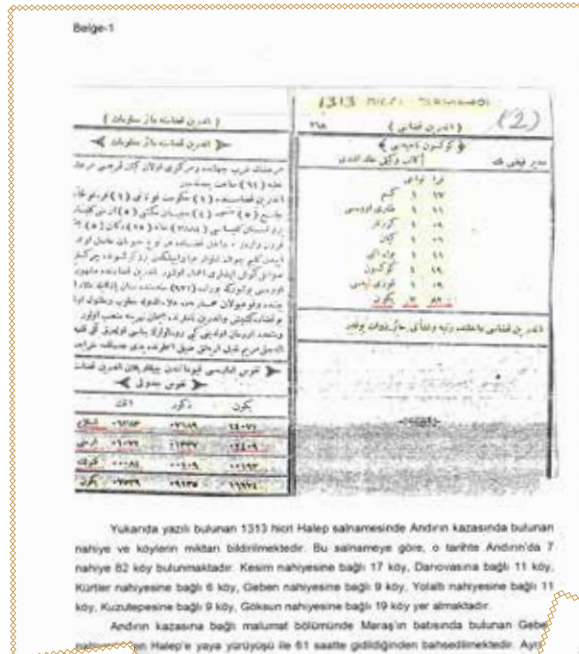
Tirşik dergisi olarak Prof. Dr. Sait Öztürk hocanın çalışmalarını seri şekilde yayımlayacağız.

OSMANLI BELGELERİNDE ANDIRIN hazır olduğu halde yayımı beklemektedir.

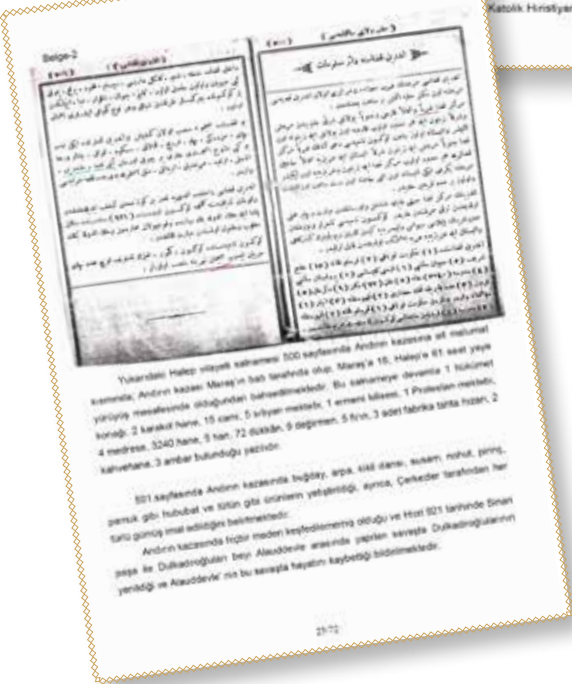
Andurun

Manevi Coğrafyası

Yukarıda yazılı bulunan 1313 Hicri Halep sahanesinde Andurun kazasında bulunan nahiy ve köylerin mikdarı bildirilmektedir. Bu sahaneye göre, o tarihte Andurun'da 7 nahiy ve 82 köy bulunmaktadır. Kesim nahiyesine bağlı 17 köy, Darwasına bağlı 11 köy, Kürler nahiyesine bağlı 6 köy, Geben nahiyesine bağlı 9 köy, Yolabi nahiyesine bağlı 11 köy, Kuzulepe'ne bağlı 9 köy, Gökün nahiyesine bağlı 19 köy yer almaktadır.

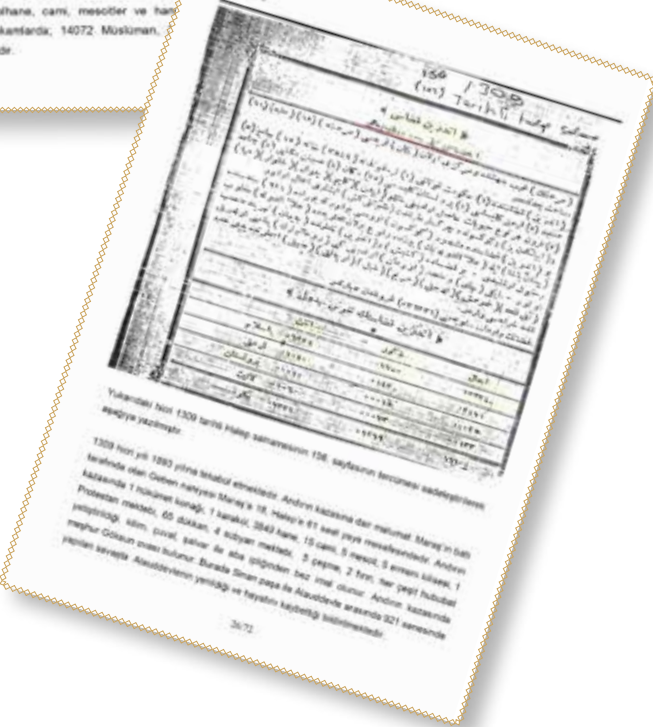
Andurun kazasına bağlı malumat bölümlerinde Maraşın batısında bulunan Geben nahiyesinde Halep'e yaya yürüyüşü ile 61 saatte gidildiğinden bahsedilmektedir. Aynı zamanda bir hükümet konağı, bir karakolhane, cami, mesitler ve hamamlar bu bölgede nüfus hakkında verilen rakamlardır; 14072 Müslüman, 1200 Ermeni, 1000 Katolik Hıristyan bulunduğu belirtilmektedir.

Yukarıda Halep meydanı sahanesinde 1500 sahanesinde Halep'e yaya yürüyüşü ile 61 saatte gidildiğinden bahsedilmektedir. Aynı zamanda bir hükümet konağı, bir karakolhane, cami, mesitler ve hamamlar bu bölgede nüfus hakkında verilen rakamlardır; 14072 Müslüman, 1200 Ermeni, 1000 Katolik Hıristyan bulunduğu belirtilmektedir.

1501 sahanesinde Andurun kazasında bulunan nahiy ve köylerin mikdarı bildirilmektedir. Bu sahaneye devrimle 1 hükümet konağı, 2 karakol hane, 15 cami, 5 sığınak mektebi, 1 emreni köşkü, 1 Protestan mektebi, 4 medrese, 3240 hane, 5 han, 72 duşun, 9 değirmen, 5 fırın, 3 adet fabrika tarla tozu, 2 kahvehane, 3 ambar bulunduğu yazılır.

501 sahanesinde Andurun kazasında bulunan nahiy ve köylerin mikdarı bildirilmektedir. Bu sahaneye devrimle 1 hükümet konağı, 2 karakol hane, 15 cami, 5 sığınak mektebi, 1 emreni köşkü, 1 Protestan mektebi, 4 medrese, 3240 hane, 5 han, 72 duşun, 9 değirmen, 5 fırın, 3 adet fabrika tarla tozu, 2 kahvehane, 3 ambar bulunduğu yazılır.

Yukarıda Halep meydanı sahanesinde 1500 sahanesinde Halep'e yaya yürüyüşü ile 61 saatte gidildiğinden bahsedilmektedir. Aynı zamanda bir hükümet konağı, bir karakolhane, cami, mesitler ve hamamlar bu bölgede nüfus hakkında verilen rakamlardır; 14072 Müslüman, 1200 Ermeni, 1000 Katolik Hıristyan bulunduğu belirtilmektedir.

1500 Hicri yılı 1500 yılına tabii olarak Halep'e yaya yürüyüşü ile 61 saatte gidildiğinden bahsedilmektedir. Aynı zamanda bir hükümet konağı, bir karakolhane, cami, mesitler ve hamamlar bu bölgede nüfus hakkında verilen rakamlardır; 14072 Müslüman, 1200 Ermeni, 1000 Katolik Hıristyan bulunduğu belirtilmektedir.

RESİMLERLE ANDIRIN

MAMA KRALLIĞI

KOLONİ ÇAĞINDA MAMA KRALLIĞI BÖLGESİNDEN GEÇEN MUHTEMEL KERVAN YOLLARI GÜZERGAHLARI

Genel değerlendirme: Mama Krallığı'nın muhtemel lokalizasyonu olan günümüzde Andırın ilçesi olarak anılan bu bölgede çeşitli tarihi yolların geçit noktasında yer aldığı için, bölgede irili ufaklı pek çok kale ve müstahkem mevki bulunmaktadır. Andırın'daki kaleler daha çok Adana ve Osmaniye, hatta Hatay il sınırlarından başlayarak Andırın - Göksun - Afşin'e doğru uzanan bir hat üzerinde dizilmişlerdir. Bu kalelerin bir kısmı ticaret yollarının güvenliğini sağlamak için yapılırken bir kısmı da ticaret yollarından ziyade bölgede yaşayan ahalinin ve yöneticilerinin can güvenliğini sağlamak için yapılmıştır. Antik Çağ Dönemi'nde yapılan kaleler daha ziyade kervan yollarının güvenliği ve kervanların menzil ihtiyacını karşılamak için yapılırken, Roma ve Bizans Dönemi'nde yapılan kalelerin tamamına yakını sınırdan içeriye girecek düşman askerlerine karşı erken uyarı sistemi görevi yapması için yapıldığını değerlendirmekteyiz. Onun için Afşin - Andırın - Çukurova veyahut Maraş - Andırın - Çukurova istikametinde yapılan bu kaleler genellikle birbirini görmektedir.

Pompeus tarafından Akdeniz korsanlarına karşı verilen mücadele M.Ö 64 yılında başarıyla bitmiştir. Bu savaş sonunda deniz korsanları sorunu ortadan kaldırılmıştır. Bu savaşta 105 bin kadar esir elde edilmiştir. Bu esirler, Ovalık Kilikya'nın güvenliğini sağlamak amacıyla Seyhan - Ceyhan nehirleri arasında bir çoğu yeni açılan 120 yerleşim yerine yerleştirilmiştir. Bunlar genellikle dere-lerin ve akarsu yataklarının açtığı vadilerin giriş ve çıkış bölgelerinde iskan edilmişlerdir. Bunların iskan edildikleri yerlerde,

bunların başına getirilen Romalı yöneticiler için kaleler inşa edilmiştir. Roma döneminde yapılan kalelerin büyük çoğunluğu bu dönemde yapılmıştır.

Bu kaleler genellikle birbirini görmektedir. Bu kaleler muhtemelen daha ziyade Andırın ilçesinin orta ve batı kısmında ve kuzey güney hattında akarsuların oluşturdukları vadiler sebebiyle ortaya çıkacak hem düşman kuvvetlerinin yaklaşma istikametlerini koruyup kollamak ve hem de kervan yollarının güzergahını kontrol etmek amacıyla yönelik olarak yapılmıştır. Bu kalelerin bir kısmı da muhtemelen konaklama ve dinlenme tesisi olarak yani birer menzil olarak yapılmıştır. Buna en güzel örnek 198 dönümlük alanı ve 2 kademeli sur duvarı ile Burunözü (Çöğdür) Kalesi'dir.

Andırın sınırlarında bir başka menzil kalesi ise Meryemçil (Geben) Kalesi'dir. Bu kale de iki kademeli sur duvarından oluşmaktadır. Yine muhtemelen menzil görevi yapacak konumda olan bir diğer kale ise Minnetpınarı bölgesindeki Atyananın Kalesi'dir. Bu üç menzilin bulunduğu bölgede çok zengin su yatakları vardır. Bunların birbirine olan mesafeleri takriben 30-35 km. civarındadır. Bu da eşeklerle yapılan bir günlük taşıma mesafesinin içerisinde yer almaktadır.

Andırın, Çukurova (Kilikya) bölgesiyle bağlantılı olması nedeniyle tarih boyunca büyük askeri hareketler kuzeyden güneye veya güneyden kuzeye doğru bu bölgeden yapılmıştır. Bu yönüyle Andırın stratejik bir konuma sahiptir. Yani elinde bulunduran tarafa üstünlükler sağlar. Dağlık Kilikya'nın içinde yer alan Andırın, Ovalık Kilikya'yı uzaktan kontrol etme imkanına sahiptir.

Müslüman Araplar, M.S. yedinci yüzyıldan itibaren Amanos ve Antitorosları yani Andırın'ı aşarak Kilikya ve Kapadokya'ya hareket yapmaya başladılar. Bu askeri hareketler Emeviler Dönemi'nde daha da artmıştır. Bahar ve güz hareketleri olarak ganimet elde etmek amacıyla yılda iki kez yapılmıştır. Bu hareketlerin erken uyarı sistemini oluşturmak amacıyla Bizans Dönemi'nde Kahramanmaraş Andırın arasında birbirini görür vaziyette kaleler, gözetleme kuleleri ve müstahkem mevkiiler yapılmıştır. Kahramanmaraş Andırın arasında yapılan kaleler sadece Bizanslılar Dönemi'nde değil Antik Çağ Dönemi'nde de Darıovası - Üngüt arasında doğu - batı istikametindedir. Dere yataklarının oluşturduğu vadilerden giden yollar üzerinde değildir kaleler. Hep yüksek yerlerdedir. Kale güzergahları bizlere adeta yapıldığı dönemin yolları hakkında ip uçlarını da vermektedir.

On yılı aşkın bir süreden beri kaleler ve diğer tarihi eserler ile ilgili olarak arazide yaptığım inceleme ve araştırma çalışmalarından sonra, tarihin her döneminde gerek yerleşim yerlerinin ve gerekse de kalelerin belirli güzergahlarda toplandığını tespit ettim. Yollarla ilgili değerlendirme çalışmamda, bu güzergahların başlangıç noktaları Kayseri, Sivas, Kemah/Erzincan, Göksun (özellikle Çamurlu - Kutu - Meyremçil Beli hattı) ve Kahramanmaraş olarak ele alınmıştır. Kemah üzerinden gelen yol Sivas üzerinden Göksun'a ulaşmaktaydı.

Maraş - Andırın - Çukurova hattı daha ziyade askeri hareketler için kullanılırken, Kayseri - Andırın - Çukurova veya Kemah/Erzincan - Sivas, - Elbistan - Göksun - Andırın - Çukurova hattı Haçlı

seferleri vb. harekâtları bir yana koyacak olursak, ticari amaçlarla kullanılmıştır. Bu bağlamda tespit edilen yaklaşma istikametleri ve geçiş güzergahları şöyledir;

Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'nden beri kullanıldığı öngörülen, Kültepe (Kaniş) yerleşim yerinden muhtemelen Yumurta-lık'a kadar giden ve Andırın üzerinden geçen kısmının adı halk arasında "Akyol – Ağyol" olarak bilinen bir kervan yolu vardır. Bu yolun Andırın – Göksun arasında kalan kısmına özellikle Geben insanları tarafından "Göç Yolu" da denilmektedir.

Akyol ile ilgili olarak; Bu yol, ana güzergah olarak, "Kültepe (Kaniş)/ Sivas/Kemah/Erzincan'dan başlayarak, Göksun, Taşoluk, Değirmendere, Çinçin Boğazı, Meryemçil Beli, (veyahut Çamurlu - Kutu - Meyremçil Beli hattından) Meyremçil (Geben) Kalesi'ni geçer geçmez Kayranlı Dağı'nın doğusundaki Geben Ovası ile Kayranlı Dağı'nın keşiştiği yeri takip ederek Kırksu vadisi'nin önünden geçtikten sonra Gümüşoluk, Çinçin Sırtı'nı geçtikten sonra Taşbaştepe'nin doğusundaki tepelerin arasında akan Ağdere başta olmak üzere diğer derelerin açtığı vadiyi kullanılarak Kazan Pınarı'nı da aştıktan sonra Kaleboynu (Halbur) Kalesi'nin önünden doğuya doğru yönelerek Varyanlı mahallesi ve Ayıdağı'nın batısından dağın dibini takip ederek, Çamkesilen mevkinde günümüzde kullanılan Andırın - Göksun devlet kara yolu ile birleşerek ve bu yolu Andırın istikametinde takip ederek, Halbur Yaylası'nı aştıktan sonra 1.475 rakımlı Çağdaş Tepesi'nin batısındaki Çınarlı Dere'nin doğusunu takip ederek, Bostandere-si'ne girmeden dere yatağını takip ederek, Emirler - Mehelepçik hattından sonra batıya yönelerek, 1.304 rakımlı Ergöçen Tepesi ile Azgıt Kalesi'nin arasındaki 1.120 rakımlı boğazdan geçerek Kurucaova, Ulusu Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek 1.091 rakımlı Merker Tepe ile Karapolat Tepesi'nin arasındaki Karagedik isimli beli aştıktan sonra Kızılgedik, Arpalığın Gediği, Minnetpınarı,

Kırankışla Tepesi'nin batısındaki Güzle Çukuru'nu takip ederek, Muratlı, Karadağ obalarından sonra günümüzde kullanılan Kadırlı - Andırın devlet kara yolu ile Çabutlu Mezarlığı'nda birleşerek ve bu yolu takip ederek Harboğazı'nda bir köprü ile Andırın Çayı'nı geçerek Tetceğez obasından sonra Beşbucak mahallesine bağlı Kerimli obasının sınırları içerisinde bulunan ve 198 dönümlük alanıyla Kahramanmaraş'ın en büyük kalesi olan Burunözü (Çöğdür) Kalesi'nin doğusundan akan Kale Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek Kabalcılar mahallesinin batısından Sersemli, Kızık, Anacık, Erenler'den sonra, Köleli'de Ceyhan Nehri'nin taban genişliğinin 14 metre olduğu yerde Haruniye tarafına geçer. Antik Çağ Dönemi'nden kaldığını değerlendirdiğimiz harçsız yapılan köprünün ayak çenelerinden bir tanesi Düziçi tarafındaki Kuşçu mahallesine bağlı Köprüağzı obasının ve aynı isimli derenin tam karşısında tarihe meydan okurcasına ayakta durmaktadır. Haruniye'den, itibaren yol ikiye ayrılmakta, bunlardan birisi Amanos Dağları'nı Arslanlı Bel üzerinden geçerek Halep'e ulaşmakta, diğeri ise Osmaniye, Toprakkale üzerinden İskenderun, Payas ve Yumurta-lık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dimaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir." Bu yolun Kayseri - Köleli Mahallesi arasındaki mesafe 295 km. dir. Kayseri - Bodrum (Castabala - Kesmeburun/Osmaniye) arası 362 km. dir. Köleli Payas arası 115 km.dir.

Menziller arasındaki tali ve diğer güzergahlara baktığımızda;

1.Kültepe (Kaniş)/Sivas/Erzincan'dan başlayarak, Göksun – Taşoluk – Fındıklıkoyak - Büyük ve Küçük Çamurlu – Büyük ve Küçükku - Mazgaç – Çiçekyurdu – Enişdibi – Savrun Çayı vadisi boyunca Kavak - Beyoluğu – 1842 metre rakımlı Çığsar Ziyareti mevkinin güneyindeki Has Tepe'den geçerek -Tapır Beli - Çokak -Akifiye – Altınboğa – İskenderli – Kümbetir Deresi'nin

açtığı vadiyi takip ederek, Kozoğlu Sırtı'ndan geçtikten sonra doğuya dönerek Kesik – Çınar-geçidi - Kurucaova'dan sonra günümüzdeki Andırın – Göksun devlet kara yolu ile birleştikten sonra, Ulusu Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek 1.091 rakımlı Merker Tepe ile Karapolat Tepesi'nin arasındaki Karagedik isimli beli aştıktan sonra Kızılgedik, Arpalığın Gediği, Minnetpınarı, Kırankışla Tepesi'nin batısındaki Güzle Çukuru'nu takip ederek, Muratlı, Karadağ obalarından sonra günümüzde kullanılan Kadırlı - Andırın devlet kara yolu ile Çabutlu Mezarlığı'nda birleşerek ve bu yolu takip ederek Harboğazı'nda bir köprü ile Andırın Çayı'nı geçerek Tetceğez obasından sonra Beşbucak mahallesine bağlı Kerimli obasının sınırları içerisinde bulunan ve 198 dönümlük alanıyla Kahramanmaraş'ın en büyük kalesi olan Burunözü (Çöğdür) Kalesi'nin doğusundan akan Kale Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek Kabalcılar mahallesinin batısından Sersemli, Kızık, Anacık, Erenler'den sonra, Köleli'de Ceyhan Nehri'nin taban genişliğinin 14 metre olduğu yerde Haruniye tarafına geçer. Antik Çağ Dönemi'nden kaldığını değerlendirdiğimiz harçsız yapılan köprünün ayak çenelerinden bir tanesi Düziçi tarafındaki Kuşçu mahallesine bağlı Köprüağzı obasının ve aynı isimli derenin tam karşısında tarihe meydan okurcasına ayakta durmaktadır. Haruniye'den, itibaren yol ikiye ayrılmakta, bunlardan birisi Amanos Dağları'nı Arslanlı Bel üzerinden geçerek Halep'e ulaşmakta, diğeri ise Osmaniye, Toprakkale üzerinden Yumurta-lık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dimaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir.

2.Kültepe (Kaniş)'den başlayarak, Tomarza – Tufanbeyli - Saimbeyli - Eyüplü - Kaleboynu - Aksağaç - Payamburnu - Zopzop -Küçükku - Mazgaç – Çiçekyurdu – Enişdibi – Savrun Çayı vadisi boyunca Kavak

- Beyoluğu – 1842 metre rakımlı Çığışar Ziyareti mevkiinin güneyindeki Has Tepe'den geçerek -Tapır Beli - Çokak -Akifiye – Altınboğa – İskenderli – Kümbetir Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek, Kozoğlu Sırtı'ndan geçtikten sonra doğuya dönerek Kesik – Çınar geçidi- Kurucaova'dan sonra günümüzdeki Andırın – Göksun devlet kara yolu ile birleştikten sonra, Ulusu Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek 1.091 rakımlı Merker Tepe ile Karapolat Tepesi'nin arasındaki Karagedik isimli beli aştıktan sonra Kızılgedik, Arpalığın Gediği, Minnetpınarı, Kırankışla Tepesi'nin batısındaki Güzle Çukuru'nu takip ederek, Muratlı, Karadağ obalarından sonra günümüzde kullanılan Kadırlı - Andırın devlet kara yolu ile Çabutlu Mezarlığı'nda birleşerek ve bu yolu takip ederek Harboğazı'nda bir köprü ile Andırın Çayı'nı geçerek Tetceğez obasından sonra Beşbucak mahallesine bağlı Kerimli obasının sınırları içerisinde bulunan ve 198 dönümlük alanıyla Kahramanmaraş'ın en büyük kalesi olan Burunönü (Çöğdür) Kalesi'nin doğusunda akan Kale Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek Kabalcılar mahallesinin batısından Sersemli, Kızık, Anacık, Erenler'den sonra, Köleli'de Ceyhan Nehri'nin taban genişliğinin 14 metre olduğu yerde Haruniye tarafına geçer. Antik Çağ Dönemi'nden kaldığını değerlendirdiğim harçsız yapılan köprünün ayak çenelerinden bir tanesi Düziçi tarafındaki Kuşçu mahallesine bağlı Köprüağzı obasının ve aynı isimli derenin tam karşısında tarihe meydan okurcasına ayakta durmaktadır. Haruniye'den, itibaren yol ikiye ayrılmakta, bunlardan birisi Amanos Dağları'nı Arslanlı Bel üzerinden geçerek Halep'e ulaşmakta, diğeri ise Osmaniye, Toprakkale üzerinden Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dimaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir.

3.Kültepe (Kaniş)/ Sivas / Er-

zincan'dan başlayarak, Göksun, Taşoluk, Değirmendere, Çinçin Boğazı, Meryemçil Beli, (veyahut Çamurlu - Kutu - Meyremçil Beli hattından) Meyremçil (Geben) Kalesi'ni geçer geçmez Kayranlı Dağı'nın doğusundaki Geben Ovası ile Kayranlı Dağının kesiştiği yeri takip ederek Kırksu vadisi'ni takip ederek Kabaca üzerinden - Çokak – Akifiye – Altınboğa – İskenderli – Kümbetir Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek, Kozoğlu Sırtı'ndan geçtikten sonra doğuya dönerek Kesik – Çınar geçidi- Kurucaova'dan sonra günümüzdeki Andırın – Göksun devlet kara yolu ile birleştikten sonra, Ulusu Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek 1.091 rakımlı Merker Tepe ile Karapolat Tepesi'nin arasındaki Karagedik isimli beli aştıktan sonra Kızılgedik, Arpalığın Gediği, Minnetpınarı, Kırankışla Tepesi'nin batısındaki Güzle Çukuru'nu takip ederek, Muratlı, Karadağ obalarından sonra günümüzde kullanılan Kadırlı - Andırın devlet kara yolu ile Çabutlu Mezarlığı'nda birleşerek ve bu yolu takip ederek Harboğazı'nda bir köprü ile Andırın Çayı'nı geçerek Tetceğez obasından sonra Beşbucak mahallesine bağlı Kerimli obasının sınırları içerisinde bulunan ve 198 dönümlük alanıyla Kahramanmaraş'ın en büyük kalesi olan Burunönü (Çöğdür) Kalesi'nin doğusunda akan Kale Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek Kabalcılar mahallesinin batısından Sersemli, Kızık, Anacık, Erenler'den sonra, Köleli'de Ceyhan Nehri'nin taban genişliğinin 14 metre olduğu yerde Haruniye tarafına geçer. Antik Çağ Dönemi'nden kaldığını değerlendirdiğim harçsız yapılan köprünün ayak çenelerinden bir tanesi Düziçi tarafındaki Kuşçu mahallesine bağlı Köprüağzı obasının ve aynı isimli derenin tam karşısında tarihe meydan okurcasına ayakta durmaktadır. Haruniye'den, itibaren yol ikiye ayrılmakta, bunlardan birisi Amanos Dağları'nı Arslanlı Bel üzerinden geçerek Halep'e

ulaşmakta, diğeri ise Osmaniye, Toprakkale üzerinden Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dimaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir.

4.Kültepe (Kaniş)/ Sivas / Erzincan'dan başlayarak, Göksun, Taşoluk, Değirmendere, Çinçin Boğazı, Meryemçil Beli, (veyahut Çamurlu - Kutu - Meyremçil Beli hattından) Meyremçil (Geben) Kalesi'ni geçer geçmez – Altınayla – Deştiye ve Dikencikli mahallelerinin arasından, Çataltepe'nin hemen doğusundan – Körsulu Deresi'nin açtığı vadinin batısından, Tapsız Tepe, Leyli arasındaki Sülüklüdere'nin açtığı vadiyi takip ederek Elmadağı'nın batısını sonuna kadar kat ettikten sonra Karlıktepe'nin batısından akan derenin açtığı vadiyi takip ederek Yavşantepe – Çırtıktepe arasından Eroğlu (Pertler) mahallesindeki Kalekişığı (Kalası) Kalesi'nin önünden Körsulu Deresi'nin güneyine geçerek bu derenin açtığı vadi boyunca güneydoğu istikametinde, Kandil Sırtı'nın batısından Körsulu Deresi'ne karışan Gökçebel Deresi'nin açtığı vadiyi güneye doğru takip ederek – üzerinde Dulkaırlı Beyliği'nin son hükümdarı Alaüddöve Bey'in mezarının da bulunduğu Gökçebel'den sonra Ulusu Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek Kavaklı mahallesinden batıya yönelerek – Kıraç obası, Güneşli mahallesinin güneyinden - Haşdırın – Karabörklü (Gedik) – Muratlı – Karadağ –Çaputlu mezarlığından Andırın – Kadırlı devlet kara yolu ile birleştikten sonra anılan yolu takip ederek Hacıveliuşağı mahallesinin kuzeyinden Harboğazı – Tetceğez obasından sonra Beşbucak mahallesine bağlı Kerimli obasının sınırları içerisinde bulunan ve 198 dönümlük alanıyla Kahramanmaraş'ın en büyük kalesi olan Burunönü (Çöğdür) Kalesi'nin doğusunda akan Kale Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek Kabalcılar mahallesinin batısından Sersemli, Kızık, Anacık, Erenler'den sonra, Köleli'de

Ceyhan Nehri'nin taban genişliğinin 14 metre olduğu yerde Haruniye tarafına geçer. Antik Çağ Dönemi'nden kaldığını değerlendirdiğim harçsız yapılan köprünün ayak çenelerinden bir tanesi Düziçi tarafındaki Kuşçu mahallesine bağlı Köprüağzı obasının ve aynı isimli derenin tam karşısında tarihe meydan okurcasına ayakta durmaktadır. Haruniye'den, itibaren yol ikiye ayrılmakta, bunlardan birisi Amanos Dağları'nı Arslanlı Bel üzerinden geçerek Halep'e ulaşmakta, diğeri ise Osmaniye, Toprakkale üzerinden Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dımaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir.

5.Kültepe (Kaniş)/ Sivas / Erzincan'dan başlayarak, Göksun, Taşoluk, Değirmendere, Çinçin Boğazı, Meryemçil Beli, (veyahut Çamurlu - Kutu - Meyremçil Beli hattından) Meyremçil (Geben) Kalesi'ni geçer geçmez - Altınyayla'dan itibaren Körsulu Deresi'nin açtığı vadinin batısından devam ederek, 1.398 rakımlı Ardıçlı Tepe'nin güneyini baştan sona kat ettikten sonra Karayuvalı Tepe'nin kuzeyinden ve batısından devamla Göksun - Andırın devlet kara yoluna ulaşır ve bu yolu Andırın istikametine takip ederek, Halbur Yaylası'nı aştıktan sonra 1.475 rakımlı Çağdaş Tepesi'nin batısındaki Çınarlı Dere'nin doğusunu takip ederek Bostanderesi'ne girmeden dere yatağını takip ederek Emirler - Mehelepçik hattından sonra batıya yönelerek 1.304 rakımlı Ergöçen Tepesi ile Azgıt Kalesi'nin arasındaki 1.120 rakımlı boğazdan geçerek Kurucaova, Ulusu Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek 1.091 rakımlı Merker Tepe ile Karapolat Tepesi'nin arasındaki Karagedik isimli beli aştıktan sonra Kızılgedik, Arpalığın Gediği, Minnetpınarı, Kırankışla Tepesi'nin batısındaki Güzle Çukuru'nu takip ederek, Muratlı, Karadağ obalarından sonra günümüzde kullanılan Kadırlı - Andırın

devlet kara yolu ile Çabutlu Mezarlığı'nda birleşerek ve bu yolu takip ederek Harboğazı'nda bir köprü ile Andırın Çayı'nı geçerek Tetceğez obasından sonra Beşbucak mahallesine bağlı Kerimli obasının sınırları içerisinde bulunan ve 198 dönümlük alanıyla Kahramanmaraş'ın en büyük kalesi olan Burunözü (Çöğdür) Kalesi'nin doğusunda akan Kale Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek Kabalcılar mahallesinin batısından Sersemli, Kızık, Anacık, Erenler'den sonra, Köleli'de Ceyhan Nehri'nin taban genişliğinin 14 metre olduğu yerde Haruniye tarafına geçer. Antik Çağ Dönemi'nden kaldığını değerlendirdiğim harçsız yapılan köprünün ayak çenelerinden bir tanesi Düziçi tarafındaki Kuşçu mahallesine bağlı Köprüağzı obasının ve aynı isimli derenin tam karşısında tarihe meydan okurcasına ayakta durmaktadır. Haruniye'den, itibaren yol ikiye ayrılmakta, bunlardan birisi Amanos Dağları'nı Arslanlı Bel üzerinden geçerek Halep'e ulaşmakta, diğeri ise Osmaniye, Toprakkale üzerinden Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dımaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir.

6.Kültepe (Kaniş)/ Sivas / Erzincan'dan başlayarak, Göksun - Taşoluk - Fındıklıkoyak - Büyük ve Küçük Çamurlu - Büyük ve Küçükkutu - Mazgaç - Çiçekyurdu - Enişdibi - Savrun Çayı vadisi boyunca Kavak - Beyoluğu - 1842 metre rakımlı Çığşar Ziyareti mevkinin güneyindeki Has Tepe'den geçerek -Tapır Beli - Çokak - Akıfiye - Altınboğa - İskenderli - Kümbetir Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek, Kozoğlu Sırtı'ndan geçtikten sonra doğuya dönerek Kesik - Çınarçinidi - Kurucaova'dan sonra günümüzdeki Andırın - Göksun devlet kara yolu ile birleştikten sonra, Andırın - Akkale Gediği'ni aştıktan sonra - Akkale'nin hemen batısındaki derenin açtığı vadiyi takip ederek - Dereobası - Güneşli mahallesinden doğuya

doğru yönelerek halen kullanılmakta olan Andırın Kahramanmaraş devlet kara yolunu takip ederek Kıraç mevkinden güneye yönelip Ceylantepe'nin güneyinden Copçalar mahallesinin kuzeyinden ve doğusundan akan Çatak Dere'sinin açtığı vadiyi takip ederek Dönüklü mahallesinden geçerek Boğazören'den sonra Işık Dağı'nın doğusundan Kurucaova'nın batısından Karacallık mahallesinden batıya yönelerek Tırtatlı mahallesinden sonra Cerrahdere'nin açtığı vadiyi takip ederek Asarkaya mevkinden geçtikten sonra Köleli'de Ceyhan Nehri'nin taban genişliğinin 14 metre olduğu yerde Haruniye tarafına geçer. Antik Çağ Dönemi'nden kaldığını değerlendirdiğim harçsız yapılan köprünün ayak çenelerinden bir tanesi Düziçi tarafındaki Kuşçu mahallesine bağlı Köprüağzı obasının ve aynı isimli derenin tam karşısında tarihe meydan okurcasına ayakta durmaktadır. Haruniye'den, itibaren yol ikiye ayrılmakta, bunlardan birisi Amanos Dağları'nı Arslanlı Bel üzerinden geçerek Halep'e ulaşmakta, diğeri ise Osmaniye, Toprakkale üzerinden Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dımaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir. (Bu güzergah muhtemelen, daha önceki yollar önemiyet yönünden güvensiz olduğu zaman kullanılmıştır.)

7.Kültepe (Kaniş)/ Sivas / Erzincan'dan başlayarak, Göksun, Taşoluk, Değirmendere, Çinçin Boğazı, Meryemçil Beli, (veyahut Çamurlu - Kutu - Meyremçil Beli hattından) Meyremçil (Geben) Kalesi'ni geçer geçmez, Kayranlı Dağı'nın doğusundaki Geben Ovası ile Kayranlı Dağının kesiştiği yeri takip ederek, Kırksu vadisi'nin önünden geçtikten sonra Gümüşoluk, Çinçin Sırtı'nı geçtikten sonra Taşbaştepe'nin doğusundaki tepelerin arasında akan Ağdere başta olmak üzere diğer derelerin açtığı vadiyi kullanarak Kazan Pınarı'nı da aştıktan sonra Kaleboynu

(Halbur) Kalesi'nin önünden doğuya doğru yönelerek Varanlı mahallesi ve Ayıdağı'nın batısından dağın dibini takip ederek Çamkesilen mevkinde günümüzde kullanılan Andırın - Göksun devlet kara yolu ile birleşerek ve bu yolu Andırın istikametinde takip ederek, Halbur Yaylası'nı aştıktan sonra 1.475 rakımlı Çağdaş Tepesi'nin batısındaki Çınarlı Dere'nin doğusunu takip ederek Bostanderesi'ne girmeden dere yatağını takip ederek Emirler - Mehelepçik hattından sonra batıya yönelerek 1.304 rakımlı Ergöçer Tepesi ile Azgıt Kalesi'nin arasındaki 1.120 rakımlı boğazdan geçerek Kurucaova, Ulusu Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek 1.091 rakımlı Merker Tepe ile Karapolat Tepe'nin arasındaki beli aştıktan sonra Fakılar obası, Kırankışla Tepenin batısındaki Güzle Çukuru'nu takip ederek Haşdırın - Kıraç mevkinden güneye yönelip Ceylantepe'nin güneyinden Copçalar mahallesinin kuzeyinden ve doğusundan akan Çatak Dere'sinin açtığı vadiyi takip ederek Dönüklü mahallesinden geçerek Boğazören'den sonra Işık Dağı'nın doğusundan Kurucaova'nın batısından Karacallık mahallesinden batıya yönelerek Tırtatlı mahallesinden sonra Cerrahdere'nin açtığı vadiyi takip ederek Asarkaya mevkinden geçtikten sonra Köleli'de Ceyhan Nehri'nin taban genişliğinin 14 metre olduğu yerde Haruniye tarafına geçer. Antik Çağ Dönemi'nden kaldığını değerlendirdiğim harçsız yapılan köprünün ayak çenelerinden bir tanesi Düziçi tarafındaki Kuşçu mahallesine bağlı Köprüağzı obasının ve aynı isimli derenin tam karşısında tarihe meydan okurcasına ayakta durmaktadır. Haruniye'den, itibaren yol ikiye ayrılmakta, bunlardan birisi Amanos Dağları'nı Arslanlı Bel üzerinden geçerek Halep'e ulaşmakta, diğeri ise Osmaniye, Toprakkale üzerinden Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dımaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan

Avrupa'ya devam etmektedir. (Bu güzergah muhtemelen, daha önceki yollar emniyet yönünden güvensiz olduğu zaman kullanılmıştır.)

Orta Anadolu Bölgesi, Andırın Çayı, Savrun ve Keşiş Çayı'nın yol açtığı derin vadiler kullanılarak yapılan yollarla, Çukurova bölgesine bağlanmıştır. Bu yolun başlangıç noktası, üzerinde çıkan yazılı tabletler ışığında, Kültepe (Kaniş)/ Sivas / Erzincan olarak kabul edilmektedir. Bu yol, Göksun'dan itibaren özellikle çeşitli güzergahlara ayrılmaktadır. Bu güzergahlar kullanılarak İç Anadolu, Karatepe - Aslantaş, Kadirli, Ceyhan, Misis, Adana ve Anavarza'ya bağlanmaktadır. Bağlantı güzergahlarına göz attığımızda;

1. Kültepe (Kaniş)/ Sivas / Erzincan'dan başlayarak, Göksun - Taşoluk - Fındıklıkoyak - Büyük ve Küçük Çamurlu - Büyük ve Küçükkuşu - Mazgaç - Çiçekyurdu - Enişdibi - Savrun Çayı vadisi boyunca Kavak - Beyoluğu'ndan sonra Savrun Çayı'nın açtığı vadiyi takip ederek Hacıkahya mahallesi - Alipaşa mahallesi - Çelten Yaylası - Almalı Beli - Demircikbucağı - Bağdaş Yaylası - Esenli Yaylası - Gazeller - Çiçeklidere - Çukurfenk mahallesi - Yeşilyayla - Kalfa - Yanıklar - Harkaştığı - Yusufzettin köyünden Kadirli'ye ve oradan da Anavarza'ya ve hatta Adana'ya (Misis'e) kadar ulaşmaktadır.

2. Kültepe (Kaniş)/ Sivas / Erzincan'dan başlayarak, Göksun - Taşoluk - Fındıklıkoyak - Büyük ve Küçük Çamurlu - Büyük ve Küçükkuşu - Mazgaç - Çiçekyurdu - Enişdibi - Savrun Çayı vadisi boyunca Kavak - Beyoluğu'ndan sonra Savrun Çayı'nın açtığı vadiyi takip ederek Bostanlı mevki - Çelten Yaylası - Söğütluoğlu Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek Turna Ovası'nın batısından, Sağıldak Dere'nin açtığı vadiyi takip ederek, Hırsız Çukuru - Ağlıca Düzü'nden doğuya yönelerek Akkale'den güneye yönelerek Maksutoluğu - Değirmendere

- Yoğunluk - Karakelle mahallesi - Koçlu köyü - 699 metre rakımlı Avlukmezar Tepesi'nin batısından sürekli güneye doğru gidilerek Akarca üzerinden Kadirli'ye ve oradan da Anavarza'ya ve hatta Adana'ya (Misis'e) kadar ulaşmaktadır.

3. Kültepe (Kaniş)/ Sivas / Erzincan'dan başlayarak, Göksun - Taşoluk - Fındıklıkoyak - Büyük ve Küçük Çamurlu - Büyük ve Küçükkuşu - Mazgaç - Çiçekyurdu - Enişdibi'nden itibaren Savrun Çayı'nın açtığı vadiyi takip ederek - Kavak - Beyoluğu - Gavurkırıldığı - Çığsar - Başikesik - Kabaca'nın güneyinden - Çokak - 405 metre rakımlı Kaletepesi'nin doğusundan Osmancık - Rifatiye (Büveme) Gedicanbazı - Güzelbeyli - Tahta - Katıralağı - Yoğunluk - Karakelle mahallesi - Koçlu köyü - 699 metre rakımlı Avlukmezar Tepesi'nin batısından sürekli güneye doğru gidilerek Akarca üzerinden Kadirli'ye ve oradan da Anavarza'ya ve hatta Adana'ya (Misis'e) kadar ulaşmaktadır.

4. Kültepe (Kaniş)/ Sivas / Erzincan'dan başlayarak, Göksun - Taşoluk - Fındıklıkoyak - Büyük ve Küçük Çamurlu - Büyük ve Küçükkuşu - Mazgaç - Çiçekyurdu - Enişdibi'nden itibaren Savrun Çayı'nın açtığı vadiyi takip ederek - Kavak - Beyoluğu - Gavurkırıldığı - Çığsar - Başikesik - Kabaca'nın güneyinden - Çokak - Akifiye - İskenderli - Altınboğa - 1.091 rakımlı Merker Tepe ile Karapolat Tepesi'nin arasındaki Karagedik isimli beli aştıktan sonra Kızılgedik, Arpalığın Gediği, Minnetpınarı, Kırankışla Tepesi'nin batısındaki Güzle Çukuru'nu takip ederek, Muratlı, Karadağ - Kastal (Torun) - Hacıveliuşağı - Çakırcı - Kötükale - Kuruçukur - Metmen - İsaçıklı - Sarıbıyıklı'dan sonra Başdoğan Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek Başdoğan Deresi'nin Keşiş Suyu ile birleştiği yerde Kabağağaç mahallesinde halen enkazı bulunan köprüden karşıya geçerek - Hamam - Çevlik - Akarca Akarca üze-

rinden Kadirli'ye ve oradan da Anavarza'ya ve hatta Adana'ya (Misis'e) kadar ulaşmaktadır.

5.Kültepe (Kaniş)/ Sivas / Erzincan'dan başlayarak, Göksun, Taşoluk, Değirmendere, Çinçin Boğazı, Meryemçil Beli, (veyahut Çamurlu - Kutu - Meyremçil Beli hattından) Meyremçil (Geben) Kalesi'ni geçer geçmez Kayranlı Dağı'nın doğusundaki Geben Ovası ile Kayranlı Dağının keşiştiği yeri takip ederek Kırksu vadisi'nin önünden geçtikten sonra Gümüşoluk, Çinçin Sırtı'nı geçtikten sonra Taşbaştepe'nin doğusundaki tepelerin arasında akan Ağdere başta olmak üzere diğer derelerin açtığı vadiyi kullanarak Kazan Pınarı'nı da aştıktan sonra Kaleboynu (Halbur) Kalesi'nin önünden doğuya doğru yönelerek Varyanlı mahallesi ve Ayıdağı'nın batısından dağın dibini takip ederek Çamkesilen mevkinde günümüzde kullanılan Andırın-Göksun devlet kara yolu ile birleşerek ve bu yolu Andırın istikametinde takip ederek, Halbur Yaylası'nı aştıktan sonra 1.475 rakımlı Çağdaş Tepesi'nin batısındaki Çınarlı Dere'nin doğusunu takip ederek Bostanderesi'ne girmeden dere yatağını takip ederek Emirler - Mehelepçik hattından sonra batıya yönelerek 1.304 rakımlı Ergöçen Tepesi ile Azgıt Kalesi'nin arasındaki 1.120 rakımlı boğazdan geçerek Kurucaova, Ulusu Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek 1.091 rakımlı Merker Tepe ile Karapolat Tepesi'nin arasındaki Karagedik isimli beli aştıktan sonra Kızılgedik, Arpalığın Gediği, Minnetpınarı, Kırankışla Tepesi'nin batısındaki Güzle Çukuru'nu takip ederek, Muratlı, Karadağ obalarından sonra Kastal (Torun) - Hacive-liuşağı - Çakırcı - Kötükale - Kuruçukur - Metmen- İsaçıklı - Sanbıyıklı'dan sonra Başdoğan Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek Başdoğan Deresi'nin Keşiş Suyu ile birleştiği yerde Kabağağ mahallesinde halen enkazı bulunan köprüden karşıya geçerek - Hamam - Çevlik - Akarca üzerinden

Kadirli'ye ve oradan da Anavarza'ya ve hatta Adana'ya (Misis'e) kadar ulaşmaktadır.

6. Kültepe (Kaniş)/ Sivas / Erzincan'dan başlayarak, Göksun, Taşoluk, Değirmendere, Çinçin Boğazı, Meryemçil Beli, (veyahut Çamurlu - Kutu - Meyremçil Beli hattından) Meyremçil (Geben) Kalesi'ni geçer geçmez Kayranlı Dağı'nın doğusundaki Geben Ovası ile Kayranlı Dağının keşiştiği yeri takip ederek Kırksu vadisi'nin önünden geçtikten sonra Gümüşoluk, Çinçin Sırtı'nı geçtikten sonra Taşbaştepe'nin doğusundaki tepelerin arasında akan Ağdere başta olmak üzere diğer derelerin açtığı vadiyi kullanarak Kazan Pınarı'nı da aştıktan sonra Kaleboynu (Halbur) Kalesi'nin önünden doğuya doğru yönelerek Varyanlı mahallesi ve Ayıdağı'nın batısından dağın dibini takip ederek Çamkesilen mevkinde günümüzde kullanılan Andırın - Göksun devlet kara yolu ile birleşerek ve bu yolu Andırın istikametinde takip ederek, Halbur Yaylası'nı aştıktan sonra 1.475 rakımlı Çağdaş Tepesi'nin batısındaki Çınarlı Dere'nin doğusunu takip ederek Bostanderesi'ne girmeden dere yatağını takip ederek Emirler - Mehelepçik hattından sonra batıya yönelerek 1.304 rakımlı Ergöçen Tepesi ile Azgıt Kalesi'nin arasındaki 1.120 rakımlı boğazdan geçerek Kurucaova - Kesik - Çınargeçidi ve Yanıkdeğirmen'den sonra Keşiş Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek - Yeşilyurt - Keleşli - Çiçekli - Boztopraklı - Hacımahmutlu - günümüzde Say yolu olarak bilinen yolu takip ederek Küstük mahallesinin batı yamacındaki sırtı takip ederek Kandıl Tepesi'nin batısından - Kartaltepe - Kabağağ mahallesinde halen enkazı bulunan köprüden karşıya geçerek - Hamam - Çevlik - Akarca üzerinden Kadirli'ye ve oradan da Anavarza'ya ve hatta Adana'ya (Misis'e) kadar ulaşmaktadır.

7.Kültepe (Kaniş)/ Sivas / Erzincan'dan başlayarak, Göksun

- Taşoluk - Fındıklıkoyak - Büyük ve Küçük Çamurlu - Büyük ve Küçükku - Mazgaç - Çiçekyurdu - Enişdibi - Savrun Çayı vadisi boyunca Kavak - Beyoluğu - Has Tepe güneyinden - Tapırbeli üzerinden Çokak - Akifiye - Altınboğa ve Yanıkdeğirmen'den sonra Keşiş Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek - Yeşilyurt - Keleşli - Çiçekli - Boztopraklı - Hacımahmutlu - günümüzde Say yolu olarak bilinen yolu takip ederek Boztopraklı mahallesinin Küstük obasının batı yamacındaki sırtı takip ederek Kandıl Tepesi'nin batısından - Kartaltepe - Kabağağ mahallesinde halen enkazı bulunan köprüden karşıya geçerek Kumarlı - Kıyıkçı - Kum Kalesi önünden Karatepe (Asatiwataya - Aslantaş)'ye erişimi sağlar.

Kahramanmaraş - Andırın arasında gerek Karasu (Körsulu) Deresi'nin ve gerekse de Ceyhan Nehri'nin açtığı derin vadiler, ticaret yollarının yanı sıra askeri harekâtlar için de yaklaşma istikametlerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bilindiği gibi İslam orduları Hz. Ömer zamanında Halid bin Velid komutasında M.S. 637 yılında Maraş'ı Bizanslılardan alınca bahar ve güz aylarında olmak üzere yılda iki kez Çukurova ve Niğde - Aksaray taraflarına ganimet elde etmek amacıyla sefer düzenlemekteydiler. Kahramanmaraş'tan Çukurova bölgesine en kısa mesafe ve sürede ulaşımı sağlayan güzergahlar, bu akarsuların yol açtığı vadiler üzerinden geçmektedir. Kalelerin konumlarına göre tespit etmeye çalıştığımız bu güzergahlar, Kahramanmaraş'tan itibaren ana hatlarıyla şöyledir.

1.Kahramanmaraş - Üngüt - Hasancıklı - Ceyhan Nehri'ni geçtikten sonra - Karbasan - Körsulu Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek - Gökgedik Kalesi'nin 650 metre kadar güneyinden - Kalekışığı Kalesi'nin hemen önünde Elmadağı'nın güneyinden gelen yolla keşittikten sonra - Körsulu Deresi'nin açtığı vadinin batısından kuzeybatıya doğru devam

ederek Karasu – Çukurkoz – Mehelepçik hattından sonra batıya yönelerek 1.304 rakımlı Ergöçen Tepesi ile Azgıt Kalesi'nin arasındaki 1.120 rakımlı boğazdan geçerek Kurucaova, Ulu Dere'si'nin açtığı vadiyi takip ederek 1.091 rakımlı Merker Tepe ile Karapolat Tepesi'nin arasındaki Karagedik isimli beli aştıktan sonra Kızılgedik, Arpalığın Gediği, Minnetpınarı, Kırankışla Tepesi'nin batısındaki Güzle Çukuru'nu takip ederek, Muratlı, Karadağ obalarından sonra günümüzde kullanılan Kadırlı - Andırın devlet kara yolu ile Çabutlu Mezarlığı'nda birleşerek ve bu yolu takip ederek Harboğazı'nda bir köprü ile Andırın Çayı'nı geçerek Tetceğez obasından sonra Beşbucak mahallesine bağlı Kerimli obasının sınırları içerisinde bulunan ve 198 dönümlük alanıyla Kahramanmaraş'ın en büyük kalesi olan Burunönü (Çöğdür) Kalesi'nin doğusunda akan Kale Dere'si'nin açtığı vadiyi takip ederek Kabalcılar mahallesinin batısından Sersemli, Kızık, Anacık, Erenler'den sonra, Köleli'de Ceyhan Nehri'nin taban genişliğinin 14 metre olduğu yerde Haruniye tarafına geçer. Antik Çağ Dönemi'nden kaldığını değerlendirdiğim harçsız yapılan köprünün ayak çenelerinden bir tanesi Düziçi tarafındaki Kuşçu mahallesine bağlı Köprüağzı obasının ve aynı isimli derenin tam karşısında tarihe meydan okurcasına ayakta durmaktadır. Haruniye'den, itibaren yol ikiye ayrılmakta, bunlardan birisi Amanos Dağları'nı Arslanlı Bel üzerinden geçerek Halep'e ulaşmakta, diğeri ise Osmaniye, Toprakkale üzerinden Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dimaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir.

2.Kahramanmaraş - Üngüt - Hasancıklı - Ceyhan Nehri'ni geçtikten sonra Bozduvan Dere'si'nin açtığı vadiyi takip ederek Döngüle - Durdular mahallesi - Köklük Bağları mevki - Kısırdur mevki - Özer

mahallesi - Söğütoluğu mahallesi - Reyhanlı - 1004 rakımlı Gavurkabirliği Tepe'nin güneyinden - Çakallı mahallesi - Göçerli mahallesine varmadan batıya yönelerek Çamlıkabinlik Dere'si'nin açtığı vadiyi takip ederek - Kızıлтаş mahallesinden sonra Ulu Dere'nin açtığı vadiyi takip ederek - Emlikler - Güllüler - Bülbüller - Köklü - Işıkdibi ilköğretim Okulu'ndan güneye dönerek Işıkdığı'nın hemen doğusundan - Senir - Karaçallık - Kaleliler - Tembeliçal Tepe - Dikenli mahallesi - 805 rakımlı Şehitmezlar Tepe - Sumaklı Kalesi'nin kuzeyinden - 716 rakımlı Bağlarburnu Tepe - Hacıkahyaları mahallesi - Kayaönü - Köleli'de Ceyhan Nehri'nin taban genişliğinin 14 metre olduğu yerde Haruniye tarafına geçer. Antik Çağ Dönemi'nden kaldığını değerlendirdiğim harçsız yapılan köprünün ayak çenelerinden bir tanesi Düziçi tarafındaki Kuşçu mahallesine bağlı Köprüağzı obasının ve aynı isimli derenin tam karşısında tarihe meydan okurcasına ayakta durmaktadır. Haruniye'den, itibaren yol ikiye ayrılmakta, bunlardan birisi Amanos Dağları'nı Arslanlı Bel üzerinden geçerek Halep'e ulaşmakta, diğeri ise Osmaniye, Toprakkale üzerinden Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dimaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir.

3.Kahramanmaraş - Üngüt - Hasancıklı - Ceyhan Nehri'ni geçtikten sonra - Yenicakale (Kayışlı) - Güngörmüş - Meydan ve Kaletepesinin 500 metre kadar kuzeyinden - Başkonuş - 1.368 rakımlı Ziyaret Tepe'nin hemen güney dibinden halen kullanımda olan Kahramanmaraş - Andırın devlet kara yolunu takip ederek 1.165 rakımlı Kurtkapanitepe'yi geçtikten sonra Kabacalar yönüne doğru tam kuzeye dönerek Kabacalar mahallesine girmeden Kandıl Sırtı - 1.349,9 rakımlı Kömüroluk Tepesi'nin doğusu ve kuzeyindeki düzlüklerin sağladığı geçitlerden yararlanarak

Topuçlutepe ve Körmenlitepe arasındaki geniş düzlükten yararlanarak Tahirli mahallesi ve Tahirli Kalesi'nin batısından - Katik Yazısı'na inerek, Ayıgözü mevkinden Arıklar'a ve buradan da Kıraç mevkinden güneye yönelip Ceylantepe'nin güneyinden Copçalar mahallesinin kuzeyinden ve doğusundan akan Çatak Dere'sinin açtığı vadiyi takip ederek Döntüklü mahallesinden geçerek Boğazören'den sonra Işık Dağı'nın doğusundan Kurucaova'nın batısından Karaçallık mahallesinden batıya yönelerek Tirtatlı mahallesinden sonra Cerrahdere'nin açtığı vadiyi takip ederek Asarkaya mevkinden geçtikten sonra Köleli'de Ceyhan Nehri'nin taban genişliğinin 14 metre olduğu yerde Haruniye tarafına geçer. Antik Çağ Dönemi'nden kaldığını değerlendirdiğim harçsız yapılan köprünün ayak çenelerinden bir tanesi Düziçi tarafındaki Kuşçu mahallesine bağlı Köprüağzı obasının ve aynı isimli derenin tam karşısında tarihe meydan okurcasına ayakta durmaktadır. Haruniye'den, itibaren yol ikiye ayrılmakta, bunlardan birisi Amanos Dağları'nı Arslanlı Bel üzerinden geçerek Halep'e ulaşmakta, diğeri ise Osmaniye, Toprakkale üzerinden Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dimaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir.

4.Kahramanmaraş - Üngüt - Hasancıklı - Ceyhan Nehri'ni geçtikten sonra - Yenicakale (Kayışlı) - Güngörmüş - Meydan ve Kaletepesinin 500 metre kadar kuzeyinden - Başkonuş - 1.368 rakımlı Ziyaret Tepe'nin hemen güney dibinden halen kullanımda olan Kahramanmaraş - Andırın devlet kara yolunu takip ederek 1.165 rakımlı Kurtkapanitepe'yi geçtikten sonra Kabacalar yönüne doğru tam kuzeye dönerek Kabacalar mahallesine girmeden Kandıl Sırtı - 1.349,9 rakımlı Kömüroluk Tepesi'nin doğusu ve kuzeyindeki düzlüklerin sağladığı geçitlerden yararlanarak

Topuçlutepe ve Körmenlitepe arasındaki geniş düzlükten yararlanarak Tahirli mahallesi ve Tahirli Kalesi'nin batısından - Katik Yazısı'na inerek, Ayıgözü mevkinden Arıklar'a ve buradan da Kırış mevkinden güneye yönelip Ceylantepe'nin güneyinden Copçalar mahallesi - Beylikyurdu - Çinkırlı - Çatak - Haştırın - Karabörklü - Muratlı - Karadağ obalarından sonra günümüzde kullanılan Kadirli - Andırın devlet kara yolu ile Çabutlu Mezarlığı'nda birleşerek ve bu yolu takip ederek Harboğazı'nda bir köprü ile Andırın Çayı'nı geçerek Tetceğz obasından sonra Beşbucak mahallesine bağı Kerimli obasının sınırları içerisinde bulunan ve 198 dönümlük alanıyla Kahramanmaraş'ın en büyük kalesi olan Burunönü (Çöğdür) Kalesi'nin doğusunda akan Kale Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek Kabalcılar mahallesinin batısından Sersemli, Kızık, Anacık, Erenler'den sonra, Köleli'de Ceyhan Nehri'nin taban genişliğinin 14 metre olduğu yerde Haruniye tarafına geçer. Antik Çağ Dönemi'nden kaldığını değerlendirdiğim harçsız yapılan köprünün ayak çenelerinden bir tanesi Düziçi tarafındaki Kuşçu mahallesine bağı Köprüağı obasının ve aynı isimli derenin tam karşısında tarihe meydan okurcasına ayakta durmaktadır. Haruniye'den, itibaren yol ikiye ayrılmakta, bunlardan birisi Amanos Dağları'nı Arslanlı Bel üzerinden geçerek Halep'e ulaşmakta, diğeri ise Osmaniye, Toprakkale üzerinden Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dimaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir.

5.Kahramanmaraş - Üngüt - Hasancıklı - Ceyhan Nehri'ni geçtikten sonra - Yenicekale (Kayışlı)'yi geçtikten sonra Yaylaüstü (Avkasır) Kalesi'nin yaklaşık 350 metre kadar kuzeyinden - Başkonuş - 1.368 rakımlı Ziyaret Tepe'nin hemen güney dibinden halen kullanımda olan Kahramanmaraş - Andırın devlet kara yolunu takip

ederek - Güzeloba - Çuhadarlı - Kabaklar - Kavaklı - Kundakçılar mahallesi - Çakalcılar - Delioğlanlı mahallesi - Taşoluk - Işık Dağı'nın doğusundan Kurucaova'nın batısından Karacallık mahallesinden batıya yönelerek Tirtatlı mahallesinden sonra Cerrahdere'nin açtığı vadiyi takip ederek Asarkaya mevkinden geçtikten sonra Köleli'de Ceyhan Nehri'nin taban genişliğinin 14 metre olduğu yerde Haruniye tarafına geçer. Antik Çağ Dönemi'nden kaldığını değerlendirdiğim harçsız yapılan köprünün ayak çenelerinden bir tanesi Düziçi tarafındaki Kuşçu mahallesine bağı Köprüağı obasının ve aynı isimli derenin tam karşısında tarihe meydan okurcasına ayakta durmaktadır. Haruniye'den, itibaren yol ikiye ayrılmakta, bunlardan birisi Amanos Dağları'nı Arslanlı Bel üzerinden geçerek Halep'e ulaşmakta, diğeri ise Osmaniye, Toprakkale üzerinden Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dimaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir.

6.Kahramanmaraş - Üngüt - Hasancıklı - Ceyhan Nehri'ni geçtikten sonra - Yenicekale (Kayışlı) - Güngörmüş - Meydan ve Kaletpe'nin 500 metre kadar kuzeyinden - Başkonuş - 1.368 rakımlı Ziyaret Tepe'nin hemen güney dibinden halen kullanımda olan Kahramanmaraş - Andırın devlet kara yolunu takip ederek 1.165 rakımlı Kurtkapanitepe'yi geçtikten sonra Kabacalar yönüne doğru tam kuzeye dönerek Kabacalar mahallesine girmeden Kandil Sırtı - 1.349,9 rakımlı Kömüroluk Tepesi'nin doğusu ve kuzeyindeki düzlüklerin sağladığı geçitlerden yararlanarak Topuçlutepe ve Körmenlitepe arasındaki geniş düzlükten yararlanarak Tahirli mahallesi ve Tahirli Kalesi'nin batısından - Katik Yazısı'na inerek, Ayıgözü mevkinden Arıklar'a ve buradan da Gökçeli - Akkale - Haştırın mezarlığı - Karabörklü - Muratlı - Karadağ obalarından sonra günümüzde kullanılan

Kadirli - Andırın devlet kara yolu ile Çabutlu Mezarlığı'nda birleşerek ve bu yolu takip ederek Harboğazı'nda bir köprü ile Andırın Çayı'nı geçerek Tetceğz obasından sonra Beşbucak mahallesine bağı Kerimli obasının sınırları içerisinde bulunan ve 198 dönümlük alanıyla Kahramanmaraş'ın en büyük kalesi olan Burunönü (Çöğdür) Kalesi'nin doğusunda akan Kale Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek Kabalcılar mahallesinin batısından Sersemli, Kızık, Anacık, Erenler'den sonra, Köleli'de Ceyhan Nehri'nin taban genişliğinin 14 metre olduğu yerde Haruniye tarafına geçer. Antik Çağ Dönemi'nden kaldığını değerlendirdiğim harçsız yapılan köprünün ayak çenelerinden bir tanesi Düziçi tarafındaki Kuşçu mahallesine bağı Köprüağı obasının ve aynı isimli derenin tam karşısında tarihe meydan okurcasına ayakta durmaktadır. Haruniye'den, itibaren yol ikiye ayrılmakta, bunlardan birisi Amanos Dağları'nı Arslanlı Bel üzerinden geçerek Halep'e ulaşmakta, diğeri ise Osmaniye, Toprakkale üzerinden Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dimaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir.

7.Kahramanmaraş - Üngüt - Hasancıklı - Ceyhan Nehri'ni geçtikten sonra Bozduman Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek Döngöle - Durdular mahallesi - Köklük Bağları mevki - Kısırdur mevki - Özer mahallesi - Söğütuluğu mahallesi - Reyhanlı - 1004 rakımlı Gavurkabirliği Tepe'nin güneyinden - Çakallı mahallesi - Göçerli mahallesine varmadan batıya yönelerek Çamlıkabinlik Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek - Kızıltaş mahallesinden sonra Ulu Dere'nin açtığı vadiyi takip ederek - Emlikler - Bülbüller - Köklü - Işıkdibi ilköğretim Okulu - Camuzluk - Efiragızlı - Çatak - Haştırın - Karabörklü - Muratlı - Karadağ obalarından sonra günümüzde kullanılan Kadirli - Andırın devlet kara yolu ile Çabutlu Me-

zarlığı'nda birleşerek ve bu yolu takip ederek Harboğazı'nda bir köprü ile Andırın Çayı'nı geçerek Tetceğez obasından sonra Beşbucak mahallesine bağlı Kerimli obasının sınırları içerisinde bulunan ve 198 dönümlük alanıyla Kahramanmaraş'ın en büyük kalesi olan Burunönü (Çöğdür) Kalesi'nin doğusunda akan Kale Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek Kabalcılar mahallesinin batısından Sersemli, Kızık, Anacık, Erenler'den sonra, Köleli'de Ceyhan Nehri'nin taban genişliğinin 14 metre olduğu yerde Haruniye tarafına geçer. Antik Çağ Dönemi'nden kaldığını değerlendirdiğim harçsız yapılan köprünün ayak çenelerinden bir tanesi Düziçi tarafındaki Kuşçu mahallesine bağlı Köprüağzı obasının ve aynı isimli derenin tam karşısında tarihe meydan okurcasına ayakta durmaktadır. Haruniye'den, itibaren yol ikiye ayrılmakta, bunlardan birisi Amanos Dağları'nı Arslanlı Bel üzerinden geçerek Halep'e ulaşmakta, diğeri ise Osmaniye, Toprakkale üzerinden Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dimaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir.

8.Kahramanmaraş - Üngüt - Hasancıklı - Ceyhan Nehri'ni geçtikten sonra - Yenicekale (Kayışlı) - Güngörmüş - Meydan ve Kaleytepe'nin 500 metre kadar kuzeyinden - Başkonuş - 1.368 rakımlı Ziyaret Tepe'nin hemen güney dibinden halen kullanımda olan Kahramanmaraş - Andırın devlet kara yolunu takip ederek 1.165 rakımlı Kurtkapanitepe'yi geçtikten sonra Kabacalar yönüne doğru tam kuzeye dönerek Kabacalar mahallesine girmeden Kandil Sırtı - 1.349,9 rakımlı Kömüroluk Tepesi'nin doğusu ve kuzeyindeki düzlüklerin sağladığı geçitlerden yararlanarak Topuçlutepe ve Körmenlitepe arasındaki geniş düzlükten yararlanarak Tahirli mahallesi ve Tahirli Kalesi'nin batısından - Katik Yazısı'na girmeden Karayüce - Herefe - 1.304 rakımlı

Ergöçen Tepesi ile Azgıt Kalesi'nin arasındaki 1.120 rakımlı boğazdan geçerek Kurucaova, Ulusu Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek 1.091 rakımlı Merker Tepe ile Karapolat Tepesi'nin arasındaki Karagedik isimli beli aştıktan sonra Kızılgedik, Arpalığın Gediği, Minnetpınarı, Kırankışla Tepesi'nin batısındaki Güzle Çukuru'nu takip ederek, Muratlı, Karadağ obalarından sonra günümüzde kullanılan Kadirli - Andırın devlet kara yolu ile Çabutlu Mezarlığı'nda birleşerek ve bu yolu takip ederek Harboğazı'nda bir köprü ile Andırın Çayı'nı geçerek Tetceğez obasından sonra Beşbucak mahallesine bağlı Kerimli obasının sınırları içerisinde bulunan ve 198 dönümlük alanıyla Kahramanmaraş'ın en büyük kalesi olan Burunönü (Çöğdür) Kalesi'nin doğusunda akan Kale Deresi'nin açtığı vadiyi takip ederek Kabalcılar mahallesinin batısından Sersemli, Kızık, Anacık, Erenler'den sonra, Köleli'de Ceyhan Nehri'nin taban genişliğinin 14 metre olduğu yerde Haruniye tarafına geçer. Antik Çağ Dönemi'nden kaldığını değerlendirdiğim harçsız yapılan köprünün ayak çenelerinden bir tanesi Düziçi tarafındaki Kuşçu mahallesine bağlı Köprüağzı obasının ve aynı isimli derenin tam karşısında tarihe meydan okurcasına ayakta durmaktadır. Haruniye'den, itibaren yol ikiye ayrılmakta, bunlardan birisi Amanos Dağları'nı Arslanlı Bel üzerinden geçerek Halep'e ulaşmakta, diğeri ise Osmaniye, Toprakkale üzerinden Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dimaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir.

Uluğ Bahadır ALKİM'in değerlendirmelerine göre Göksun - Çukurova arasındaki kervan yolları güzergahları şöyledir:

Akyol: Göksun - Taşoluk - Meyremçil Beli - Geben Köyü - Çirişkale - Kaleboynu - Halbur - Azgıt Köyü - Akkale - Haştırın - Kastal - Hacıveliuşağı - Tokmaklı

- Çal - Anacık - Dırdıbtılı (Erenler) - Bahadırlı - Kumkale - Karatepe - Babaoğlan - Bahçeköy - Bodrum (Kesmeburun) - Osmaniye - Toprakkale - Dört Yol - Payas.

Çiçeklidere Yolu: Göksun - Taşoluk - Arpalık (Kızılkale) - Büyük Çamurlu - Küçük Çamurlu - Çirişkale - Akoluk - Mazgaç Beli - Savrun Gözü - Kartalkaya - Gavur Kırıldığı Yer - Tokurcun - Kozlumezar (Tahtalimezar) - Ardıçlitepe - Bağdaş Beli - Esenlikale - Çiçeklidere - Taşköprü - Karapınar - Turunçlu - Kurucaören - Alibeyli - Yusufizzettin - Kadirli - Yalnızdud - Cihanbekirli - Anavarza - Ceyhan - (Yılankale - Sirkeli -) veya Mustafabeyli - Toprakkale - Dört Yol - Payas.

Mezi Yolu: Göksun - Taşoluk - Arpalık (Kızılkale) - Büyük Çamurlu - Küçük Çamurlu - Çirişkale - Akoluk - Mazgaç Beli - Savrun Gözü - Kartalkaya - Gavur Kırıldığı Yer - Tokurcun - Kozlumezar (Tahtalimezar) - Ardıçlitepe - Bağdaş Beli - Esenlikale - Kalkan - Aşağımezi - Kalfa - Kurucaören - Alibeyli - Yusufizzettin - Kadirli.

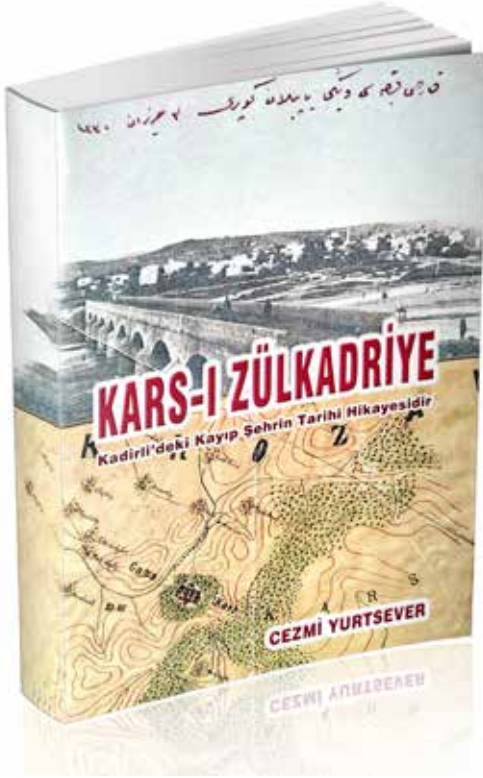
Zehli Yolu: Göksun - Taşoluk - Arpalık (Kızılkale) - Büyük Çamurlu - Küçük Çamurlu - Çirişkale - Akoluk - Mazgaç Beli - Savrun Gözü - Kartalkaya - Gavur Kırıldığı Yer - Tokurcun - Kozlumezar (Tahtalimezar) - Ardıçlitepe - Elmalıkayseri - Fındıcak - Heçkeren - Bozluk - Kurucaören - Alibeyli - Yusufizzettin - Kadirli.

Kalealtı Yolu: Göksun - Taşoluk - Arpalık (Kızılkale) - Büyük Çamurlu - Küçük Çamurlu - Çirişkale - Akoluk - Mazgaç Beli - Savrun Gözü - Kartalkaya - Gavur Kırıldığı Yer - Çığsar - Çokak - Kalesekisi - Çardakkale - Değirmendere - Teknetaş - Heçkeren - Kalealtı - Yusufizzettin - Kadirli.

Nürfet - Aşılı Yolu: Göksun - Taşoluk - Arpalık (Kızılkale) - Büyük Çamurlu - Küçük Çamurlu - Çirişkale - Akoluk - Mazgaç Beli - Savrun Gözü - Kartalkaya - Gavur Kırıldığı Yer - Çığsar - Çokak - Kalesekisi - Çardakkale - Değirmendere - Aşılı - Günece - Asarkaya - Babikli (Alameşe) - Tapu Tepesi - Kadirli

KARSI - ZÜLKADRIYE

BİR ŞEHRİN UNUTULAN “KAYIP” TARİHİDİR SÖZ KONUSU OLAN

Üzerinde yaşadığımız coğrafyada insanoğlu tarih sahnesinde var oldu. Sonrasında nesiller geldi, geçti. Yaşananlar kara toprağın bağrında unutuldu gitti. Türkler bu coğrafyaya geldiklerinde beraberlerinde kendi kültürlerini de yaşattılar. O şehrin ismine “KARS-I ZÜLKADRIYE” veya “KARS-I MARAŞ” dediler. Savrun, Tapu Tepesi, Sülemiş ismi 500 sene öncesindedeydi. Bu şehre gelen Sultan Süleyman’ın vergi memurlarını savaşçı sipahiler karşıladı. Sabah güneşin doğuşundan batışına kadar yüzlerce tımarlı - sipahi bu şehirde at sırtında “Allah “Allah” sesleri ile ok atıyor, kılıç- kalkanla savaş eğitimi yapıyordu. Mohaç’ta, Lefkoşe’de, Erivan’da, Belgrad’da bu şehirden sefere giden kahramanların şehit mezarları vardı.

AŞİRETLER BU ŞEHRE SALDIRDI, YAKTI, YIKTI. 1700’lü yılların başlarında Kars-ı Zülkadriyeye saldıran aşiret eşkiyaları evleri yaktı, yıktı, camuzları inekleri sürdü göttürdü. Köylerden, dağlardan derelerden tepelerden gelenler padişaha göndermek üzere sadece altın sarısı kağıt üzerine sadece arzu-hal” yazabildiler. Ne eşkiyalara ceza verildi, nede bu şehirde yaşayanların analarını ağlatanlardan hesap soruldu. Aynı yıllarda padişah yakınlarına saraylarda ve köşklerde rahat yaşasınlar diye gelen vergi memurları çaresiz köylülerin sofrasındaki ekmeğe bile el koydular. Nerede ise 250 yıl (1600-1850

yılları arası) bu şehrin insanları ne askere gitti, ne vergi verdi, ne de doğru dürüst toprağa tohum attı. Cahil, aç ve perişan oldular. Derebeyler yolları tuttular göçerlerden haraç aldılar. 1850’li yıllara gelindiğinde bu şehrin gençleri at sırtında dört nala Torosları aşarak, Kayseri, Konya, Aydın tarafına KOVGUNA (hırsızlık ve eşkiyalığa) gittiler. Yaşlı teyzelerin, dedelerin kefenlik bezlerinin bulunduğu bohçaları bile çaldılar. Bu şehri yönetmek için gelen vali, Sancak beyi gibi görevliler kendi çıkarları için halkı soydular. Bu şehide bir zamanlar insanların yaşadığı çok sayıda mezra ve köyler yakıldı, yıkıldı, yok oldu .Çaresiz insanlar, dağ başlarına, ormanlara, mağaralara sığındı, daklandı..1706 yılında Bozdoğan Beyi Kerimoğlu Halil’in evini basan, bey hanımlarına dayak atan, hayvanları sürüp götürülenlerin arkasında “müftü’nün adamları vardı.

BELGELERİ OKURKEN ELLERİM TİTREDİ! Aç ve cahil, fakir bırakılan insanların okuma-yazması da olmazdı. Tarihçi Cezmi Yurtsever ve yüz yaşında rahmetli olan Sefa Vayisoğlu Kars-ı Zülkadriyede yaşanan olaylar ile ilgili belge aradılar ama şahıs arşivlerinde bulamadılar. Ancak 2024 yılı Mart-Mayıs aylarında İstanbul’da Osmanlı Arşivinde açılan 200 milyon belge içinden Kars-ı Zülkadriye ile ilgili çok sayıda belgeye ulaşan Cezmi Yurtsever ibretlerle dolu olaylar hakkında bilgiler heyecanla okumaya ve yazmaya başladı. Ve sonrasında bilime ve bilim insanına değer veren birkaç değerli insanın destekleri ile Kars-ı Zülkadriye kayıp bir şehrin tarihi hikayesi kitabını yayınlamayı başardı. Kitabı yazarken bu belde insanların yaşadığı acılar ve çığlıklar karşısında “ Bütün bu yaşananların sorumlusu ve suçlusu kimdir?” sorusunun cevabını aradı .Aslında söz konusu olan tarih ve toprağın ses vermesi hayaller ve duyguların canlanması ve gerçeklerin ortaya çıkmasıydı.

YILAN KALE VE ŞAHMERAN EFSANESİ

Misis'ten Ceyhan'a doğru giderken Sirkeli Höyüğü'nü geçtikten sonra yolun solunda Ceyhan Nehri'nin karşısındaki kayalığın üzerinde heybetli bir yapı göze çarpar. Bizans yapısı olduğu düşünülen bu Orta Çağ kalesinin adı Yılan Kale ya da Şahmaran Kalesi'dir. Bir ara Semiramis Kalesi olarak da adlandırılan kalenin giriş kapılarından biri üzerinde yılan kabartması bulunmaktadır.

İç Anadolu'dan gelerek Gülek Boğazı'nı aşan yol Tarsus istikametinden Adana'ya gelir, buradan Misis üzerinden Levant'a uzanır. Yıllardır ticari kervanların gelip geçtiği bu yolun ehemmiyeti için kurulan kalelerin en önemlisi sayılan Yılan Kale'nin kimler tarafından kurulduğu bilinmiyor. Pyramos (Ceyhan) Nehri kıyısındaki bu müstehkem yapının o zamanki şartlarda Nehir üzerindeki kereste ticaretini de kontrol ettiği söylenebilir. Yılan Kale Kilikya'da ki konumu itibarıyla Çukurovadaki kalelerin merkezi konumundadır. Hem nehir kıyısında olması, hem o dönemin en önemli ticaret yolu üzerinde oluşu, hem de hâkim bir mevkiye olup iyi tahkim edilmiş olması Şahmeran Kalesi'ni bu kalelerin içerisinde en önemlilerinden biri yapar. Tüm Çukurova'ya hakim bir tepelik üzerindeki kayalığa inşa edilen Yılan Kale dört köşeli olup sekiz burçla tahkim edilmiştir. Kale mazgallarının bir özelliği ortalarından ateş edilmesine imkân vermesidir. Güneye bakan yönde tek bir demir kapısı olan kalenin kapısı, üsteki mazgallarla korunmaktadır.

İç Anadolu'dan çıkıp Gülek Boğazı- Adana- Misis- Ceyhan- Payas- Antakya yolunu kontrol eden kalelerin merkezinde yer alan Şahmeran Kalesi aynı zamanda Kıyı Ticaretini Kapadokya'ya oradan da İpek Yolu'na bağlayan yollardaki zincirleme kalelerden Tumlu- Anavarza- Kozan- kalelerinin de başlangıç noktasını teşkil eder. Yine Anavarza Kalesi'nde ikiye ayrılan Ağ Yol'un üzerindeki Hemite- Kastabala- Karatepe- Kumkale ve Kapadokya'ya kadar uzanan diğer kaleler zincirinin de başında olduğu söylenebilir.

Fransız mimar, arkeolog ve gezgin Charles Texier; İskenderiye'de hiyneti üzerine idam edilen Ermenistan hükümdarlarından Mark Antuan'ın yerine geçen Antipetersziis'i devirerek yönetimi eline alan Mitridat

Öpatur'un Kilikya'nın Muhtelif yerlerine yetmiş kale yaptırdığı ve hazinelerini bu kalelerde sakladığını belirtmektedir. Yapıtılan bu kalelerin tıpkı Yılan Kale gibi sarp kayalıklar üzerine, uçurum ve yarlarla kesilmiş yerlerde inşa edildiğini de yazan Texier'in görüşlerine göre Yılan Kale'nin de bu kalelerden bir olduğu kanısı oluşmaktadır.

Ermeni tarihçiler, kale meydanına girişi sağlayan üçüncü kapı üzerindeki, ortada bir adam ve sağında-solunda şahlanmış iki aslan motifi bulunan rölyefteki kişinin ilk Ermeni kralı Leon olduğunu söylemekte, böylelikle kalenin Ermeni'lere ait olacağını belirtmektedirler. (İsmet İpek)

Bununla beraber kalenin şimdiki haline getirilişi Haçlılar zamanına rastlar. (Nazmi Sevgen- Anadolu Kaleleri)

Yine bir rivayete göre kalede yılan besleyip çoğaltan Şeyh Meram adında biri yaşamıştır.

Bir söylentide de Müslümanlar kaleyi zaptettiğinde buraya yılanlara tapan bir tarikatın başındaki Şeyh İmren adında birinin yerleştiğini ve bölgede çok sayıda yılan olduğundan bahsedilir.

SEMİRAMİS EFSANESİ VE ŞAH MARAN-YILAN KALE İLİŞKİSİ

Alman coğrafyacı Heinrich Kiepert; Şah Maran adının Asur Kraliçesi Semiramis'ten (Sammuramat) geldiğini söyler. Yılan Kale'deki Şah Maran'ın (yılanların şahı) Babil- Asur Kraliçesi Semiramis'e benzetilmesi efsanesinin temeli tarihsel mitoloji ile ilgilidir.

Söylentiye göre Suriye'de Askalon Kenti'nin bir tanrıçası varmış. Bu tanrıça, o civarda bir gölde yaşamış. Adı Derketo olan bu tanrıçanın üst tarafı kadına, alt tarafı

da balığa benziyormuş. Aşk ve güzellik tanrıçası Aphrodit bu kadın yüzlü balık tanrıçaya acır. Ona Kaystre adında birinin aşık olmasını sağlar. Sevişme sonunda bu çiftin çok güzel bir kızları olur. Bir müddet sonra Derketo bu işten utanır ve aşığı Kaystre'yi öldürür. Çocuğu sahilde bırakarak gölün derinliklerine dalıp kaybolur. Çevredeki güvercinler bu kız çocuğunu çevredeki çobanlardan çaldıkları süt ve peynirle büyütürler. Adını da "güvercinlerden gelen" anlamında Semiramis koyarlar. Aylar yıllar geçer Semiramis büyür, serpilir, çok güzel bir genç kız olur. Kral Ninos'un müşavirlerinden Onnes adlı biri çobanları kontrol ederken Semiramis'i götürür ve aşık olur. Sonra onu eş olarak alır. Semiramis'i Niniva'ya götürür. Semiramis'in iki çocuğu olur. Kral Ninos Semiramis'i götürür. O da Semiramis'e aşık olur. Kocasını Onnes'e Semiramis'i kendine vermesi karşılığında kızını ona vereceğini söyler. Onnes reddedince gözlerini oydurur. Onnes bu baskı ve işkenceye dayanamaz ve kendini öldürür. Engel kalkınca Kral Ninos Semiramis'le evlenir. Semiramis, kral Ninos'tan bir erkek evlat doğurur. Kral Ninos ölünce Semiramis Babil Melike'si olur. Çok muhteşem bir şehir kurar. Asma bahçeleriyle meşhur olan bu kent dillere destan olur. Dünyanın yedi hartikasından birini yaratan Semiramis, rivayete göre güvercin olur, uçar gider.

Şah Maran'la ilgili yapılan tasvirler incelendiğinde Semiramis'in annesi Derketo'nun ilham kaynağı olduğu görüşü dile getirilmektedir. Zamanla balık motifi yılan motifine dönüşür ama baş tarafı hep kadın olarak kalır.

YILAN MOTİFİNİN SEMBOLİK ANLAMLARI

Yılan motifinin insan sosyolojisindeki anlamları çok çeşitlidir. Uğur, bereket, sağlık, yaşama

gücü, mutluluk, koruyucu ruh, doğurganlık, ölümsüzlük ve yeniden canlanma, verimlilik, sonsuzluk, iyi ve kötü kader, insanı kötülüğe sürükleyen nefis, cehennem, dedikodu, ateş, kuzey, kış, gece, kara renk, kötülük, hayat bitkisi, ağaç, korku, asa gibi anlamlara gelen yılan motifinin ilk formlarına Sümer'de rastlanır.

ŞAHMERAN EFSANESİ

Yine yörede anlatılan bir efsaneye göre Misis kentinde Camısap adında bir kişi yaşarmış. Camısap ihtiyar annesiyle birlikte yaşar odunculukla da geçimini sağlamış. Bir gün Yılan Kale'nin bulunduğu dağa odun yapmak için gitmiş. İkindiye kadar odunları kesip bir yere istif etmiş. Yorulmuş bir ağacın gölgesine oturup eline aldığı bir değnek parçasıyla yeri eşeliyor, fukaralığına lanet okuyup dinlenmeye, soluklanmaya çalışıyormuş.

Bir ara elindeki değnek bir cisme takılmış. Camısap merakla o şeyin etrafını eşelemeye başlamış. Toprağın altından bir demir kapak çıkmış. Kapağın ortasında bir kulp varmış. Zorlayarak kapağı açtığında içi bal dolu bir odayla karşılaşmış. Çok şaşırın Camısap önce ne yapacağını bilememiş. Sonra kendine gelerek Misis'in yolunu tutmuş. Balı taşıyacak kap temin edip geri dönmüş. Balı tenekelere yükleyerek kente dönmüş. Artık Misis'te odun yerine bal satmaya başlamış. Günler geçtikçe bal azalmaya başlamış. Öyle bir zaman gelmiş ki artık merdivenle inmek zorunda kalmış. Bir gün kapaktan aşağı odanın zeminine indiğinde hemen arkasında bir yılan belirmiş. Camısap korkarak odanın köşesine doğru çekilmiş. Bu arada yılanlar çoğalmaya başlamış. Yılanlar Camısap'ı odanın köşesindeki bir kapıya doğru sürerek açılan kapıdan bir dehlize girmesini sağlamışlar. Camısap önde, yılanlar arkada karanlık dehlizde bir müddet gittikten sonra bir kalenin içine çıkmışlar. Bu kale Yılan Kalesiymiş. Kalenin ortasındaki meydana bir taht, tahta ise alt tarafı yılan üst kısmı kadın biri oturmaktaymış. Camısap korkudan ödü patlayacak hale gelmiş. Garip yaratık birden konuşmuş. "vEy insanoğlu, sen kim oluyorsun da yılanlarıma ait kışık balımızı çalışıyorsun? Ben yılanların şahı Şahmaran'ım. Şimdi cevap ver ba-

kalım” demiş. Camısap ne diyeceğini şaşırılmış öztür dileyerek. “Eğer serbest bırakırsanız aldığım balı fazlasıyla geri vereceğim böyle bilin” diye cevap vermiş. Şahmeran bunun mümkün olamayacağını belirterek. “beni ilk defa gören insanoğlu sensin eğer seni serbest bırakırsam benim ölümüm senin elinden olacaktır” demiş ve Camısap’a; ömür boyu kendine hizmet ederse hayatını bağışlayacağını söylemiş. Camısap çaresiz teklifi kabul etmiş. Böylece aradan on yıllar geçmiş. Camısap yaşlanmış. Şahmeranla da aralarında bir dostluk oluşmuş. Şahmeran hastalıklar konusunda çok bilgiliymiş. Bütün bildiklerini Camısap’a öğretmiş. Bir gün Camısap Şahmeran’ın karşısına geçip. “Ey Şahmeran, artık yaşlandım. Bir kocakarı anam vardı mutlaka ölmüştür. Şehirdeki akrabalarım beni unutmuştur. Ben yarın bir gün öleceğim. Beni şu son günlerimde serbest bırak ta anamın yanına gidip yaşıyorsa elini öpeyim, öldüyse mezarının başında bir dua edeyim” demiş. Şahmeran ilk karşılaşmalarında söylediği kehaneti tekrarlayarak “Camısap ben seni serbest bırakırsam benim ölümüm senden olacaktır. Çünkü benim ölümüm beni gören ilk insanoğlu tarafından olacak. Beni de gören ilk insanoğlu sensin. Seni bırakamam” demiş. Camısap yalvarıp yakarmaya devam etmiş. Şahmeran dayanmamış. “seni göndereceğim. Öleceğimi bile bile göndereceğim. Ama sana bazı bilgiler vereceğim. Şimdi iyi dinle. Eğer ben ölürsem benim vücudumu üç parçaya ayır. Kuyruk kısmını oldukça tehlikeli bir zehirdir. Gövdem ise her derde deva bir ilaçtır. Benim etimi yiyen her kim hangi hastalığa sahip olursa olsun hemen iyileşir. Baş kısmımdan dilimi yiyen kimse tüm nebatın dilinden anlar. Bunu unutma” demiş ve Camısap’ı serbest bırakmış. Camısap sevinçle Misis’in yolunu tutmuş. Evlerinin olduğu yere gelince annesinin çoktan öldüğünü, evlerinin ise viran olduğunu öğrenmiş. Şehirdekiler aradan geçen bunca zamanda Camısap’ı hatırlayamamışlar. Camısap’ta kendini hekim olarak tanıtmış. Adının Lokman olduğunu söylemiş. Böylelikle şahmerandan öğrendiği bilgilerle dağdan taştan bitkiler toplayıp ilaçlar yapmaya ve insanları tedavi etmeye başlamış. Kısa zamanda Lokman Hekim’in ünü çevreye dağılmış, yörenin en ünlü hekimlerinden biri olmuş.

Bu arada Tarsus Kralı’nın kızı hastalanmış. O civardaki hekimler derdine deva bulamamışlar. Kız gittikçe eriyip solmaya başlamış. Kral hekimlerin becerisizliklerine çok kızmış. Tellal çıkartarak. “Her kim kızımı iyi ederse ona bir deve yükü altınla mükâfatlandıracağım, yok eğer iyi edemezse kellesini alacağım” demiş. Böylelikle çevredeki hekimler tek tek çağırılmış ama hiç kimse kızı tedavi edememiş. Yörede yakın zamanda hekim kalmamış hepsinin kellesi vurulmuş. Kral çaresiz ve üzüntü içindeyken veziri yanına gelerek “kralım; Misis’te lokman hekim derler ünlü bir doktor varmış. Eğer izin verirseniz çağırıp getirtilim. Kızınızı tedavi etsin” demiş. Kral emir vermiş. Askerler Misis’e gidip Lokman Hekim’i alıp getirmişler. Lokman Hekim başına geleceği bildiği için korkuyormuş. Her ne kadar itiraz etse de kralın kızının başına getirilip tedavi etmesini istemişler. Lokman Hekim ancak o zaman Şahmeran’ın dediklerini anlamaya başlamış. Şahmeran’ın yaşadığı yeri söylese kehanet gerçekleşecek, söylemese

kellesi gidecek, şaşırıp kalmış. Canı tatlı gelen Lokman Hekim; krala, eğer Şahmeran’ın etinden kızına yedirilirse iyi olacağını söylemiş. Şahmeran haftada bir gün Tarsus Hamamı’na gelip yıkanmış. Kralın askerleri hamamda tertibat alıp Şahmeran’ın gelmesini beklemişler. Gelince de göbek taşının üzerinde öldürmüşler. (Günümüzde Tarsus’ta bulunan Şahmeran Hamamı’nda ki beyaz mermer taşdaki kırmızı lekeler Şahmeran’ın kanı olarak kabul edilmektedir). Lokman Hekim gözyaşları içinde Şahmeran’ı üç parçaya ayırmış. Gövdesinden bir parçayı kralın kızına yedirmiş. Kız hemen iyileşmiş. Şahmeran’ın dilini ise kendisi yemiştir. Kral Lokman Hekimi ödüllendirmiş. Ama Lokman Hekim Şahmeran’ın ölümüne sebep olduğu için çok üzülmüş. Kendini dağlara atmış. Dağ, taş, dere, tepe gezmeye başlamış. Gezdiği yerlerdeki çiçekler bitkiler kendine sesleniyorlarmış. “ben şu hastalığa çareyim. Beni şöyle şöyle kullanırsan şu hastalığa iyi gelirim” diyorlarmış. Lokman Hekim ise Şahmeran’ın ölümüne sebep olmayı bir türlü hazmedemiyormuş. Bu yüzden ölümsüzlüğün ilacını aramaya başlamış. Yine böyle bir gün dağda dolaşırken yorulmuş, uyuyakalmış. Uyusunda bir ses “kalk artık uyan. Aradığın çiçek benim. Ölümsüzlüğe ilaç benim” diyorlarmış. Lokman hekim telaşla uyanmış, etrafına bakınmış. Yerde bir çiçek konuşmaktaymış. Dikkatlice dinlemiş. Kâğıt kalem çıkararak ilacın nasıl yapılacağını not almış. Ölümsüzlüğün müjdesini Misislilere vermek için aceleyle yola koyulmuş. Tam Misis köprüsünden geçerken sert bir rüzgar çıkmış ve Lokman Hekim’in elindeki kağıtları Pyramos Nehrine düşürmüştü. O günden sonra çiçekler de Lokman Hekim’e küsmüş ve bir daha konuşmamışlar. Lokman Hekim ne yapacağını şaşırılmış. Evine gidip kapanmış. Rüyasında bir ses “Lokman Hekim sen ölümsüzlüğün ilacını buldun ama tüm evren ölümlüdür. Ölmeyecek canlı cansız hiçbir şey yoktur. Bir gün her şey yok olup gidecektir. Tanrılar senin ömrünü, ölümsüzlüğün ilacını bulduğun için yedi kartal ömrü kadar uzattı. Şimdi git Davudi Tepesi’nin başındaki kayalıktaki kartal yuvasındaki ilk yavruyu takip et. Ondan oluşacak yedinci kuşaktaki kartal yavrusu ölünce sen de öleceksin demiş.

Lokman hekim Davudi Dağı’na çıkmış kartal yuvasını bulmuş. Yuvadaki kartal yavrusunu ara ara takip etmeye başlamış. O yavru büyümüş, yaşlanmış, ölmüş. Onun yavrusu büyümüş derken yedinci kartal yavrusu da doğmuş, büyümüş, yaşlanmaya başlamış. Tabi ilk kartaldan bu yana yüzlerce sene geçmiş. (Lokman Hekim’in beşyüz yaşından fazla yaşadığı rivayet edilmektedir.) Lokman Hekim bir gün kendinde halsizlik hissetmiş. Aklına gelmiş. Gidip son kartala bir bakayım demiş. Zorlukla dağa tırmanmış. Bir de bakmış ki, son kartal artık uçamaz bir halde yuvasında yatıyor. Hemen geri dönmüş. Artık öleceğini anlamış. Ölmeden önce bir mektup yazarak başucuna koymuş. Lokman hekim ölünce Misisliler çok üzülmüşler. Daha sonra başucundaki mektubu görüp “galiba Lokman Hekim ölümsüzlüğün sırrını bulup bize bıraktı diye sevinmişler. Zarfı açtıklarında kâğıtta şu iki cümleyi görmüşler.

“Ayağımı sıcak tut, başımı serin. Uzun yaşamak istersen düşünme derin”

ANDIRIN

*Her gittiği yerde itibar görür
Haliyle övünür güzel Andırın.
Karşıdan bakınca ne hoş görünür
Éliyle öğünür güzel Andırın.*

*Kırk bin nüfusuyla şirin Andırın
Şimdi değil - İKİ DÜKKÂN BİR FIRIN -
Ne belli belki de İL olur yarın
İliyle öğünür güzel Andırın*

*Buranın halkının davası başka
Tırşığı şifadır devası başka
Kışla Bahçesinin havası başka
Yeliyle öğünür güzel Andırın.*

*Her çeşit mevkide mevcut yaylası
Sağlık Sıhhat kaynağıdır doğası
-Biterse Andırın, Göksün arası-
Yoluyla öğünür güzel Andırın.*

*Kastal yokuşunda virajını gör
Antik kaleleri, garajını gör
Ceryan üretiyor barajını gör
Gölüyle öğünür güzel Andırın.*

*Dünyaya ün saldı Çığşar Kirazı
Çokakta depoya konur birazı
Dereler de bol Kızılçık Kirazı
Dahlıya öğünür güzel Andırın.*

*Zopur yarım Yağmur, değmesin nazar
Ormanı orta boy, ne fazla uzar
Ne Evleri yıkar, nede yol bozar
Seliyle öğünür güzel Andırın.*

*Poyrazı Dirıldan eser serindir
Ağca Dağ karlıkuyu derindir
Konuşurken kelimesi şirindir
Diliyle öğünür güzel Andırın*

*Âşık Dermani'si, bahar yazının
Ali Sarı, Diyarı'nın nazının
Yaylacısı FEYMANİ'nin Sazının
Teliyle öğünür güzel Andırın.*

Aşık FEYMANİ

DUT AĞACI

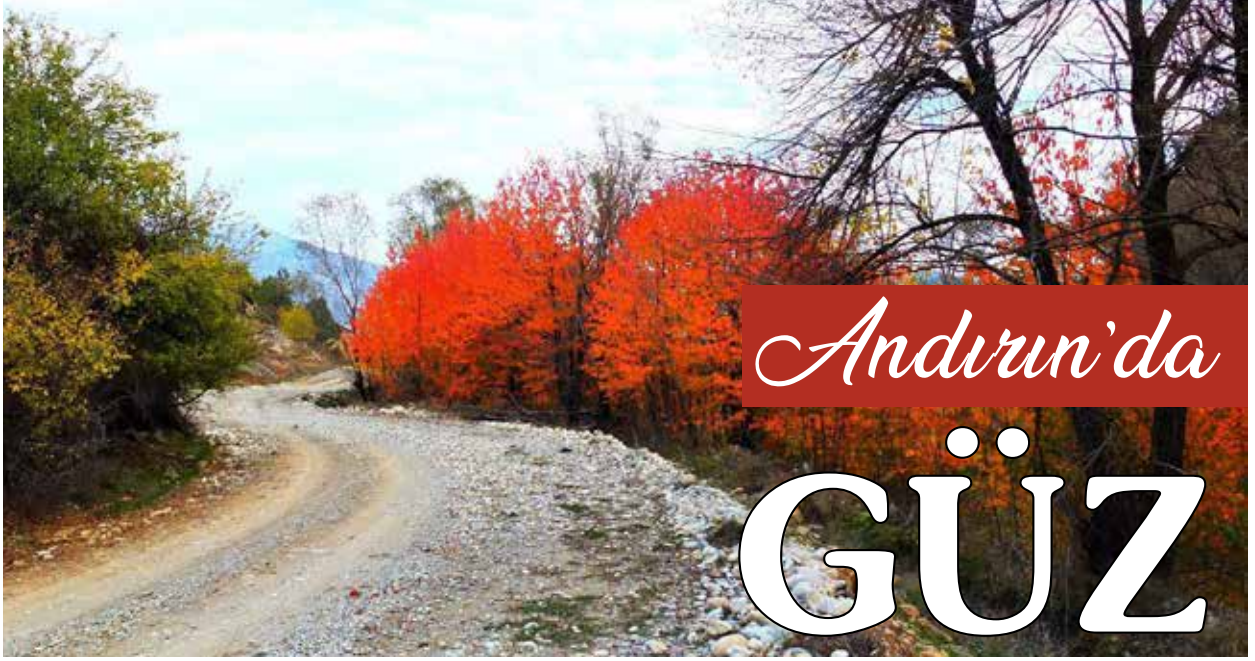
Meyve olarak dut özeldir, çünkü herkesindir. Yani dut ağacının genelde bir sahibi yoktur, görünce herkes yer. Bizim Maraş'ta Mayısın ilk haftası dutlar yeter, yani olgunlaşır. Ama ayın yirmisinden sonra sert bir deli rüzgar çıkar. Bu rüzgar dutların meyvelerini düşürür. Meyvelerin ilk çıkanları az şekerli olduğu için lezzeti de az olur. O yüzden dutların yetmesinden yani olgunlaşmasından onbeş gün sonra dutlar gerçek lezzetine kavuşur. Fakat bölgesine göre başlayan rüzgarlara da dikkat edilmelidir. çünkü dutları sert rüzgarlar bir günde yere dökebilir.

Siyah, mor ve beyaz olmak üzere genelde üç renkte dut bulunur. Beyaz dutlar iri ve küçük taneli olabilirler ki lezzetleri pek değişmez. Siyah dutlar en ilginç olanıdır, çünkü dutların şahı siyah dutlar arasından çıkar. Bizim bölgede olan Urumu dutu dedikleri bir dut çok lezzetli ve kan kırmızısı rengindeki suyuyla çok faydalıdır. Yine beyaz dutlardan daha iri olan bir siyah dut türü vardır ki özellikle metabolizmanın hızlanmasına, bağırsaklara, kabızlığa birebirdir.

Mor dutlar ise en hoş ve aranan dutlardandır. Görüntüsü muhteşemdir, rengi etkileyicidir. Mor dutlar her zaman toplandığında sevinçle ve iştahla yenen dutların başında gelir. Çünkü görüntüsü çok hoştur, renkleri morun tonlarından oluştuğu için göze hitap eder. Tabi şiresi de yani şekeri de çok yüksektir. Bütün dutların pekmezi yapılır ve kurutulur.

Dut ağacına çıkıp dut yemek her insanın özel zevklerinden olmalıdır. Çünkü çocukluktan, özgürlük kavramına kadar bir çok konuda "eylemsel" bir davranıştır. Şehirli insanın kontrollü yaşamında ağaca çıkmak pek yoktur. Ama şehirli olsun, köylü olsun ağaçlardaki olgunlaşmış dutları gördüğünde ya da dut yerken hatta dut hakkında konuşurken heyecan duymayan azdır. Bir insan dut seviyorsa onunla tabiata ve çocukluğa dair çok şeyi konuşabilirsiniz.

Dut kendini şımartmaktır çoğu kez de. Siz de kendinizi şımartın bulduğunuz da. Ağzınıza yüzünüze bulaştırarak çocuklar gibi yiyin. O yaramaz halinizi sevmeyen biri yüksek ihtimalle sizi de sevmiyordur...

ANGUT

Angut deyip geçmeyelim. Bu kuşlar doğanın ta kedisidir. Angut varsa doğa vardır diyebiliriz. Nereden biliyoruz. Doğanın olduğu zamanlardan. Her şeyden önce sulak alan kuşudur. Göçmen kuştur. Sayıca kalabalık ve topluca yaşarlar. Güzel sesleri vardır. Çift yaşarlar. Sanki aile hayatı vardır.

Angut kuşları en çok akgümüş (bunduk) köyünde bulunan koca göl diye bilinen göl ve sulak alanda yaşardı. Göçle gelen angutlar burada yavrular, çoğalır, yazı geçirir sonra göçerlerdi. Koca gölde angut dışında onlarca kuş vardı. Göl kurutuldu. Göçmen kuşlar gittiler.

Tirşik dergisinde angutları anlatan bir yazıya bakalım.

“Güneyden gelen göçmen kuşlar zurba zurba koca göle konar. Gölün üzerine buradan uçar karga çayırları, sisse, geben ovalarının sulak çayırlarına konar, gezer dolaşır koca göle inerler. Koca göl kışın kayıkların karlarının erimesi ile değirmenler çeviren gözünden fıskıran suların doyasıya dolduğu göldür. Akan suları sülüklü dereden çayırları sulayarak, akar, kör suluya kavuşur. İşte; onlarca göçmen kuş türleri düğün alayı gibi döner, dolaşır koca gölün üzerinde.

Bunların başında da angutlar gelir. Angutlar toplu uçar, toplu konarlar. Eşsiz dolaşmaz, uçmazlar. Koca gölün sedirler, boylu otları oranına, yumurtalarını saklar, burada çoğalırlar.

Yavruları önce otlar, sazlar arasında paytak paytak yürür, sonra kıyıları, sonra koca göle açılırlar. Koca göl gecesinde, gündüzünde angut kuşlarının şenliğine döner, seyri de duyumu da doyumsuz olur.

Angutlar kutsal olmalı ki, kimse vurmaz, etini yemez. Yanlış çocuklar, haşara ve yürekli çocuklar, göl kıyısında sazlar, otlar arasında angut cücüğü kovalar. Tutarlarda sever göle bırakırlar. Bakar beslerler. Ondan mı başka nedenden mi, ötürü gamlı kasvetli yankılı olur. Duyanları yürekten yaralarlar.

İşte koca gölde angutların aşkına izafeten “angutların

aşkı” olur. Civarda yaşanan bir öykü dillere destan olur, yayılır. Günü gelince de yazılır.”

Sadece burada değil, nerde sulak lan varsa angut olurdu. Sulak alanlar kurutuldu, doğanın bu tanıkları da gittiler. Şimdi yoklar.

Sadece doğal hayatı mı temsil ederler. Elbette hayır. İnsanoğlu, angut kuşunu kendine benzetmiş, temsil getirmiştir.

Sözlük (tdk) şöyle der.

Ördek gillerden, tüyleri kiremit renginde, evcilleştirilebilen bir yaban kuşu

Ördekten daha iri, kiremit renkli bir çeşit kuş, angut.

Herkesin haksız bir şekilde kullandığı bir ifadedir ‘angut’

Güzel öten, ak ve kahverengi tüylü bir kuş.

Kültürümüz angut kuşunu argoda kullanır. “hareketlerinde, durumunda bir incelik olmayan, görgüsüz” güya insana diyemediğini anguta der. Halbuki, bu asil hayvanın ne günahı var.

Laftan anlamayan, boş boş bakan, ya da aptallık edene hemen ‘angut musun?’ derler.

Özelliği nedir bilir misiniz?

Angut kuşunun eşi öldüğü zaman yanına o anda başka bir yırtıcı hayvan veya bir insan gelse dahi gözlerini bir dakika bile eşinin ölüsünün üstünden ayırmadan o da ölene kadar onun başucunda bekler...

Dişi olsun erkek olsun bütün angut kuşlarının çok ürkek bir hayvan olmasına rağmen, eşinin ölüsünün başında bekleyen angut kuşuna elinizi uzatsanız dahi oradan kaçmaz.

derler ya ‘angut gibi bakmasana’.

Hayvana günah yükleyip durmuşuz.

Keşke angut kuşunun asilliğini taşısak. Doğal olsak, doğal kalsak.

TULUMBA

Tulumbanın, Türk Dil Kurumu Sözlüğündeki tanımı: Sıvıları alçak yerlerden çekmeye veya yüksek yerlere çıkarmaya yarayan araç. Olarak tanımlanmıştır. Eski usul dökme tulumbalar yerin altındaki suyu yeryüzüne çıkartarak insana ve

cümle canlıya hayat vermiştir uzun yıllar. İnsanoğluna hizmetin en kıymetlisini sunmuştur aslında seneler boyunca. Su hayattır neticede, tulumbada bir aracı olmuştur canlılara, su ve canlılar arasında bir aracı. Önemli bir görev üstlenmiş ve layıkıyla yerine getirmiştir.

Anadolu'nun her bir köşesinde. Köyde, kasabada, şehirde tulumba can olmuştur cümle canlılara. Aziz bir görevi üstlenmiş ve bu aziz görevi insan aracılığı ile sunmuştur canlılara. Kimi bağlarda, kimi bahçelerde kimi yol kenarlarında insanlara, hayvanlara ve doğaya can vermiştir. Koyuna, keçiye, ineğe, tilkiye, kurda, kuşa toprağa, ağaca hayat suyunu ulaştırmış ve beslemiş, büyümüştür karşılıksız.

Sadece insan bir el vermeli tulumbanın koluna, yardım etmeli suyu sunmasına. Sonrasında ise

demirden inip kalkan kolunun çıkardığı ritmik bir ses melodiye döner. İlk önce ahenkli sesler çıkar, sonrasında su sesi yayılır etrafa, su foşur foşur akar demir dökme tulumbanın oluklu ağızından işte hayat.

Ellerini birleştirir insanoğlu, avucunu doldurur kuyudan tulumbanın çektiği buz gibi suyla, kana kana içerde içer. Kimi köruklerde körukler dakikalarda tulumbanın kolunu, oluğun önündeki ağaç gövdesinin içi oyularak yapılmış hayvan suluğunu doldurana kadar körukler. İşte hayat. Bu defa da Hayvanlara sunmuştur suyu tulumba.

Kimileri de oluğun önünden ark açmıştır. Bağına, bahçesine ulaştırmıştır suyu tulumbanın marifetiyle, işte hayat. Bu defa da tabiata sunmuştur kuyudaki suyu tulumba.

Zaman su gibi akıp gitmiş teknoloji sayesinde su daha verimli kullanılmaya başlanmıştır. Demir dökme tulumbalara da ihtiyaç kalmamıştır. Eski tulumbalardan Memleketimizde ise yer yer bazı köylerde bazı yol kenarlarında bakımsız ama hala kuyudan su çıkarma görevini yerine getirenleri var. Atıl durumlar. Naçizane fikrim çeşme hayratı yaptırmayı düşünen hemşerilerimdir. Özellikle yol kenarında bulunan uygun bir tulumba seçilerek etrafı mimarı bir düzenleme yapıp, suyu kuyusunun ve tulumbanın bakımlarını yaptırıp. Çokta güzel bir eser kazandırmış olurlar. bir zamana damgasını vuran bu aziz demir dökme tulumbalar nostaljik görüntüsü ile memleketimize estetik bir değer katacağı kesindir.

Şimdi de sıra insanın tulumbaya hayat verme sırası olabilir.

Andırın'da SANAT...

Andırın'da kaybolan meslekler var. Bunlar birer zanaat ve meslek kollarıdır. Hala Andırın'da yaşayan meslekler artık kaybolan meslekler arasındadır. Maalesef babadan oğula veya çıraklık yoluyla geçişi zor görünüyor. Öyle olunca bu elde kalan son ustalar paha biçilmez değerler. Kıymetlerini bilelim ve koruyalım.

Andırın'da yapılan her zanaat aynı zamanda yapılışı itibarıyla birer sanat arz eder. Yani hem zanaat hem sanat icra edilir.

Ne zaman bir ustanın yanına gitseniz, alnından terler dökülürken, sanat harikasını seyre dalarsınız.

İşte kaybolan meslek-sanatlardan belge olmuş fotoğraflar.

ÇERÇİLER

Çerçileri unutmak mümkün mü? Yolların olmadığı, dağların bellerin keçi yoluyla aşıldığı, geçimin bir hayvanın sırtında olduğu yıllar. Çerçiler. Hayatta, ticarete çerçiler üzerinden sürerdi.

Üreticiler

Satıcılar

Pazarlamacılar

Toplayıcılar

Ticaretçiler

Takasçılar

Gün ağarmadan hatta geceleyin yollara düşer, neyi varsa satmak için dağlar, engeller aşar, derler geçerlerdi. Bir yüklü hayvanı ve kendisi. Sermayesi de, varlığı da oydu. Zaman, emek hesabı olmazdı. Yeter ki, malını satınsın. Şükürü ona yeterdi.

Çerçiler neler satardı. Çerçileri baştan ayırmak lazım.

Kapçılar. Maraş tarafından gelen kap kacak satan çerçiler. Bunlar Maraş bakır kapları getiriler, satarlar. Parası olamayanlarla mal taşı yaparlar.

Bağcılar. Maraş civarındaki köylerden Bertiz köylerinden, Hartlap köylerinden gelen, Köşürge gibi civar köylerden gelen bağcılar. Bunlar mevsiminde üzüm, sonra pekmez, pekmez ürünleri, pestil, bastık, kırma, sucuk gibi ürünler satarlar.

Meyve- sebzeçiler. Meyve – sebze zamanında, daha çok sulak köyler olan Köşürge, Avgasır bölgesi. En meşhur sebze domates. Patlıcan, biber gibiler. Güz gelince soğan, patatesler.

Atarlar. Eşeksırtında, incik boncuk satarlar. Koku da satarlar. Hayvanın, daha çok eşeğin iki tarafında sandık içinde öteberiler. Küçüçük sandıkta ne ararsan var. Parayla, takasla mal satarlar. darende bölgesinin insanları bu işi yaparlardı.

Pırtıcılar. Az da olsa hayvan sırtında pırtı dedikleri bezler, kumaşlar satılırdı. Giysi, şalvar gibi kullanımları vardı.

Kaçakçılar. Devletin kaçak saydığı malları satarlar. Gizlice dolaşırlar. Emin yerlerde bulunurlar. Müşterileri özel olur.

Bir yerde üretilen, üretilmeyen yere, hayvan sırtında, çuvallar, sandıklar, sepetler içinde taşınırdı.

Çerçiler yaya, hayvanla günlerce yol alırlardı. Gittiği köylerde konaklaralkrdı. Genelde4 bildiği evlere konuk olurlar. Hem kendileri, hem hayvanları ağırlanırdı. Konakladığı evlere yükünden hediye verirlerdi.

Çerçiler, alış veriş yaptığı yerlerde kimseyle yüz göz olmazlar, malını satmaya uğraşır. İşlerine yalan, hile, hurda olmazdı. Çerçicilikte esas, güven ve dürüstlüktür.

Zamanla çerçicilik değişime uğradı. Onlarda kalkınmanın, yeniliklerin kurbanı oldular. Kimi çerçicilik değişti, kimileri ayak uydurdu, kimileri kayboldu.

Çerçicilik, yolların olmadığı, paralı ekonominin girmediği, sınırlı tüketimin yaşandığı, göçlerin başlamadığı

devirde var olmuştur.

Mesela bakır kaplar azaldı, yerine alimünyum kaplar geldi.

Halı kilim el dokumaları kalktı, yerine fabrika, tezgâh üretimi geldi.

Yollar açılınca, hayvan yerine araçla çerçicilik başladı.

İncik boncuk işi, kasaba ve şehirlere alınır oldu.

Çerçi yolculuğu, askerin harbe gidişine benzer. Önce satılacaksa, mal neyse hazırlanır. Hayvana yüklenecek şekilde, çuvallara, tahta kasalara yerleştirilir. Şafakla yola çıkılır. Evden kendi azık, hayvanına yem hazırlanır. Salavatlanır, uğurlanır. Zira yola gidenin işini Allah bilir. Günler, haftalar sürer. Yorgun argın eve dönülür. Zahmetli ve meşakkatli bir yolculuğa çıkılır.

Eve dönüş, bir son değil, yeniden yolculuğa hazırlanıştı. Zira hayat sürerdi. Zira hayat zordu. Yorucuydu.

ESKİLER

Nedense eskiyi, eski şeyleri pek sevmeyiz. Eskici değiliz ama kimilerimiz tam eskici. Yeniye merakımız pek fazla. Yeni için eskinin değerine bakmadan kıyarız.

Eskiye dair ne varsa severim. Ama eskici değilim. Onlar düne dairler. Birimle duruyorlar. Kim bilir ne yaşamışlıları var, ne hikâyeleri var dinlenilesi. Keşke derim herkes eskici olmalı. Ama cömert, paylaşan eskici. Yoksa biriktirip hapsedip çürütmek yazık ediş olur.

Şimdi çoğu tezgâhlarda duruyor, insanlar da bakıp geçiyor. En büyük pazarlarımız eskici pazarı olmalı. Hem ucuz, hem de kıymeti bilene bedava olmalı.

Şu tezgâhtaki lamba, kim bilir kaç fırtınalı kışlar geçirdi. Karanlıkları aydınlattı. Yarı tarafı aydınlatan portelere ne ilhamlar verdi. Ufalmış

kurşun kalemle kaç talebe sarı defterlere yazılar yazdılar.

Şu eski koltuk. Misafir odasına kondu da, günlerce misafir bekledi. Üstüne örtüler örtülerek yıpranmasın diye ne titizlikler gördü. Ev halkından esirgendi. Ve kaç konuk ağırlandı gururla. Hangi mutluluklar hangi hüznümler konaklayıp soluklandı, hoş sohbetler edildi. Şimdi kimse yüzüne bakmıyor gibi.

Şu bakır kaplar, nasıl kalaylandı. Ne zaman içinde umutla, sevgiyle bereketli yemekler yapıldı. Misafirler ağırlandı. Başında euzuler, besmeliler çekildi. Sahanlarda çorbalar içildi, aşlar yenildi. Üstüne elhamdü-

lillahlar denip, Allahım biz doyduk, doymayanları sen doyur dualılarıyla eller yüzlere sürüldü.

Hanelerde analarımız vardı. Acı do-

yurur, azı çoğaltırlardı. Bereketli sofralar kurarlardı. o sofralarda yetişip geldik.

Ya şimdi.

Şimdi her şey çerez gibi tüketiliyor. Mutlu, memnun etmeye hiç bir şey kâfi gelmiyor. Eşyalar daha çok. Eskitmeden atılıyor. Esasen geçmiş birikmiyor eşyaların nezdinde. Her şeyden sonra sıra insana geliyor. O da eskimeden değersizleşiyor. Bu günlere hangi değerler taşıyarak, biriktirerek geldi umursanmıyor. Kafasında, kültüründe eskiye yer yok.

Oysa var ile yok, varlık ile yokluk at başı koşuyor. Ve bir gün geride bırakılan ne varsa elden çıkarılıveriliyor. Belki fotoğraflar hariç.

Şimdi şanslı olanlar eskici tezgâhlarında yerini almış, boynu bükük beklemedeler. hep birer anılar yüklü. Hepsi tarihin tanıkları.

Şimdi anılarımızı bilgisayarlara resimliyor veya kaydediyoruz. O da bir arzuda silinip gidiyor. Böyle ah vah çeken niceleri tanıyorum.

Madem insanlar kıymet bilmiyor. Bari devlet, belediyeler el atsa. Her eski, ne varsa toplasa, müze yapsa, satış yerleri açsa. Kıymetini bileceklere çekinmeden verse.

Bir gün hayat dâhil, her şey geride kalıyor. Geride kalanlar eskilerin kıymetini bilerek esasen kendini, geçmişini, kültürünü yaşatıyor olacaklar. Bu bilince muhtacız.

Her fani, geride bir şey, eser bırakmak ister. İşte eskiler. Ve de eskilere geride bırakılan sadaka gözüyle bakmalıyız.

Şimdi anladınız mı neden eskilerin kıymeti harbiyesini.

HARMAN

Anadolu'da olduğu gibi Çukurova bölgesinde de harmanın yeri ve önemi büyüktür. Andırında da öyle. Harmanlar eskiden hayatın ta kendisi idiler

Ülkemizde her şeyin değişime uğradığı gibi binlerce yıldır bu topraklarda yaşanan harman da değişime uğradı. 40-50 yaş kuşağı harmana makinenin girmesiyle yaşanan değişimi yıl yıl izlediler. Bugün artık tarlada insan eli değmeden üretim (hasat) yapılıyor. Harman'a ihtiyaç kalmıyor. Beraberinde bin yıldır biriken harman kültürü de yok oluyor.

Biz yine de yeni kuşaklara harmanın kültürünü aktaralım istedik.

Harman, tarlanın hazırlanışı, tohumun toprağa atılışı hikayesiyle başlar. Tamamen tabiata bağlı ekim – dikim daha sonraları, sulama, makine, gübre gibi desteklerle doğa olmaktan çıktı.

Ziraat makineye bağlı olunca el ve kol gücüne dayalı eski harmanlar kalmıyor. Harmanda kullanılan el yapımı aletler de ortadan kalkıyor. Mesela; yaba, kürek, dirgen, anadut, tırmık, gem, kağrı, saban, pulluk gibi niceleri. Bunlar artık üretimde ve tarım kültürümüzde yoklar.

Harman deyip geçmeyelim. Harman bir mevsimin adıdır. Öncesi ve sonrasıyla bir mevsim sürer harman dönemi. Hatta güneyde en sıcak yerlerde erken (mayıs ayında) başlayarak yükseklerde ağustos ayını bulur. Koca bir yaz harmanla, hasatla uğraşır çiftçiler.

Harman bolluk ve bereketin temsilidir. İnsanın gönlünün gözünün bol olduğu mevsimdir harman. Bir atasözümüzde "çiftçi harman cömert, ambarda cimri olur" der. Bir yıl durmadan dinlemeden ailece, keşik yaparak, imece uygulayarak çalışmış çabalamış harman kurmuştur. Harmanda emeğinin, umudunun karşılığını almaktadır. Kendi helal kazancıdır. Ürün bol olduğu için şükreder.

Harman sadece çiftçilerin beklediği mevsim değildir. Fakir-fukara, aç-yoksul harmanı beklerler. Çiftçiler ürünlerini paylaşır bu insanlarla. Başının gözünün sadakası olur dağıttıkları kaza bela savar. Böyle inanırlar. İnandığı için dağıtır. Dağıtarak cömertleşir. Harmandan insanların dışında kuşlar, karıncalar, hayvanlar da nasibini alır.

Harmanlar ortaklık kültürümüzü yaşattı. İnsanlar birbirleriyle yardımlaşarak işlerini kolay kılarlardı. Harmandaki kültür, hayatın her alanına yansır, toplum bir ve bütün olurdu. Ekmeğini paylaşan insanlar birbirlerinin acılarını, sevinçlerini de paylaşırlardı. Tarihimizde bu kültür, medeniyete dönüşerek millet olmamızın temellerini atmıştır.

Harman teknolojinin yani ilerlemenin kurbanı oldu. Saatlerce yığılan harmanın etrafında gem üzerinde döne döne yumuşayan saplar nice emek ve vakitten sonra saman olup savrulurken, yerine patos günler saate çeviriyorken, yerine gelen biçerdöver harman olmadan tarlada sapla buğdayı ayırıyor, sapı balya veya saman yapıyor. Bin yıllık kültürümüz bir anda dürülen deftere dönüyor. Acı ama hakikat.

Bugün harman kültürünün boşluğu doldurulamıyor. Eskiden paylaşan toplum şimdi, kendi kazancını kendi yeme bencilliğine düşerek yalnızlaşıyor ve çözülüyor. Harman gibi bizi pekiştiren nice kültürlerimiz vardı. Bir bir aramızdan ayrılıyorlar.

EKMEK

Birkaç söz

Evvla ekme demek emek demek. Bunu baştan bilelim.

Ekmeğin öteki adı Nan. Ekmeğin hikâyesi uzun. Uzun ve kutsal. Temelinde emek var. Onun da temelinde insan var. İnsan, emek, ekme ayrılmaz üçlü.

Ekme insanı olduğu kadar, düzenin göstergesi hatta teminatı ekmeğidir. Düzen bozulmasının adına önce ekme bozuldu denir.

Ekme hayata benzetilir. Hayat mücadelesine de. Yaşamaya ekme davası denir.

Evet. Ekme emekten dolayı kutsaldır. Kıtık, yokluk, harp yıllarında insanoğlu ekmele sınanır. Kültürümüz ekmeği kutsal saymıştır. Ekme, kitap/ Kuran üzerine edilen yemin, yeminlerin en ağırdır.

Ekme insanı anlatır. İnsan o ki, ekme kazana, ekme sahibi ola, ekme bölüşe. Bizde ekme insana teşmil edilir. Ekmeği bol dediğimizde cömert, ekmeği yenir dediğimizde misafirperver, ekmeği kıt dediğimizde cimri, ekmeğisiz dediğimizde nankör, ekmeği savruk dediğimizde israfçı demiş oluruz.

Düzen

Dedem anlatırdı. Seferberlik, harp, darp, kıtlık yıllarından kalma olmalı; bulamadıkları ekme öylesine kıymetli olur ki, el üstünde tutarlar, öper başa koyar, hürmeten sofraya oturunca ekmeği dizimizin üstüne koyardık derdi. Aşağıda sofrada durmasına razı gelmezdik derdi saygıdan, kıymetten, eksikliğinden. O yıllarda efin tefin olduk. Parçalandık, dağıldık derdi.

Ekmeğe değer vermek, yalnızca yokluğunu çekmele izah edilemez. Ekmeğe değer vermek esasen insana değer vermektir. Ekme kadar sahibine minnet duymak bu

toprakların asil davranışdır.

Düzen de öyle. Bir bozuldu mu nelere kadir ancak yaşayanlar bilir.

Ekme düzeni anlatır. Hayatta ekmeğin tam karşılığı düzendir. Düzenin, işaret ekme. Önce ekme bozulur sonra düzen. Ekme tabir yerindeyse düzenin kılcal damarlarına kadar işleyen varoluşu vardır. Onun için ekmeğe bak halini gör derler.

Ekme bozuldu düzen bozuldu fikri kabul görür. Buğdayın genleriyle oynayarak ekmeği çoğaltmak adına bozmak, beraberinde bir dizi aksaklığa ve bozukluğa davetiye çıkarır. Ekme yerli ve yurtlu iken yaban eller el uzatır. Ekmeğimizin tadı ve tuzu kaçır. Beyaz ekme modası başlar. Köyden şehre geçerek geçmişini inkâr edenler ile yerli esmer olan ekmeği beğenmeyip beyazı tercih etmek aynı duygudur.

Ekme üzerine

Ekme üzerine, hayatı ekme devası bilen atalarımızdan bize kalanlar şayanı dikkattir.

Ekmeğim aşım

Nerde ekme orda eğleşmek

Ekme davası

Ekmeğimde tuz yok

Ekmeğisiz tuzsuz

Ekmeğ elden su gölden

Ekmeği ekmeğeçiye ver, bir ekmekte

üste ver

Ekmeği ekmeğeçiye ver, bir ekme

de üstte ver

Ekmeğ aslanın ağzında

Ekmeğ elden su gölden

Ekmeğ istemez, su istemez

Ekmele oynayanın ekmeğiyle

oynanır

Ekmeğten kaşık olur ama her yo-

ğurdun hakkına değil

Ekmeği ekmele yemek

Ekmeğimde tuz yok

Ekmeğ sahibi

Ekmeği yenir

Ekmeğ peşinde

Ekmeğ partisi

Tuz ekmeğisiz

Ekmeğ sahibi

Ekmeği bölüşülmez

Ekmeğ elden su gölden

Ekmeğ aşım

Ekmeğ davası

Ekmeğ nere veten ora

Ekmeğ peşinde

Ekmeğ atlı o yaya

Ekmeği ekmele yemek

Ekmele kandırmak

Ekmeğim aşım ağrımaz başım

Eğer yalansan tuz ekmeğ çarpsın

Ekmeğ duaları

Ekmeğim bol olsun

Ekmeğine ekmeğ katılsın

Eline ekmeğ değsin

Ekmeğim aşım olsun

Ekmeğine katık bulasın

Ekmeğisiz kalamayasın

Ekmeğim aşım ola

Ekmeğim sesin olsun

Ekmeğ veresin el veresin

Ekmeğim doyursun

Ekmeğ sahibi olasın

Ekmeğ yeminleri

Ekmeğ kuran çarpsın

Ekmeğ hakkı için

Elime ekmeğ değmesin

Ekmeğe yemin olsun

Nimete kör bakayım ki,

Bu nimet beni çarpsın ki

Ekmeğ duaları

Ekmeğim bol olsun

Ekmeğine ekmeğ katılsın

Eline ekmeğ değsin

Ekmeğim aşım olsun

Ekmeğine katık bulasın

Ekmeğisiz kalamayasın

Ekmeğim aşım ola

Ekmeğim sesin olsun

Ekmeğ veresin el veresin

Ekmeğim doyursun

Ekmeğ sahibi olasın

Ekmeğ ve tuz

Attila batı seferinde tuz hakkından bahseder. Tuz hakkı için sefere askerlerini teşvik eder. Tuz hakkı nedir, kimlere aittir.

En nadide, kutsal kabul edilen ekmeğe tadını veren tuzdur. Tuz ve ekmeğin bir bütünüdür.

Ekmeğin ve tuzun bir hakkıdır. İnsandan beri böyle gelmiştir. Doğuştan gelen hakkıdır. Kimse bu haktan mahrum edilemez.

Ekmeğin ve tuzun, saygı, sevgi ve güvenin teminatıdır. İnsanın, insanın, toplum ve düzen karşısında teminatıdır.

Ekmeğin tuz ikiz. Tuz ve ekmeğin ikisi de düzenin ibreleri. Ekmeğin yerleşim, tuz ticareti temsil eder. Tuz bulundu bulunalı ekmeğin harcı, olmazsa olmazı.

Her inanışta tuz var

Her inanışın tuz menkıbesi var

Her soy sopun tuz hikayesi var

Mesela ekmeğin, ekimden gelir. Tuz da ekilir. Edebiyatta, kültürde benzer nice benzetmelere şahidiz.

Tuz tat demek. Tuzsuz ise "tatsız tuzsuz" deriz. Tuz katılan her şey hem tatlılaşır hem de ömrü uzar. Tuz beslenmeyi kolaylaştırır.

Tuz kokmaz. Kokanı kokusuz kılar. Pak eyler. Anadolu'da tuz pişirir derler. Yarıya tuz basarlar.

Tuz ekmeğin gibi düzeni temsil eder. Tuz kokmuşsa düzen/nizam kalmamış demektir.

Toplumumuz nankör insanlara tuzsuz der.

Tuz kokuyu alır, temizler. Toplum düzeninde de tuz otoriteyi/gücü temsil eder ve temizler. Yani kokusuz (zararsız) hale getirir.

Tuz kültürümüze bakalım.

Yeni doğan çocuğu tuzlar. Kokmasını derken, hayatta zararsız insan olsun temenni edilir.

Hayvanlara tuz yalattılır. Hem beslenişin hem de itaat etsin istenir. En vahşi/yılkı otlar bile tuza gelir, tuz ile yakalanır ve terbiye edilmiştir.

Tuz hakkı. Üzerinde emeğin olanların hakkı. Devlet tuz hakkıdır.

Tuzcu. Tuz işiyle uğraşan.

Tuzla efsunlanır. Tuza okunan dua ile börtü böcekten, ısırdan korunulur. Tuz yalattılarak, kemliklerden çarpmalardan kurtulur.

Karakoyun efsanesinde tuz sı-

nanma vasıtasıdır. Ağa kızına âşık olan çobana kızını vermemek için bir imkansızlık teklif eder. Sürüyü iyice tuzlayacak tuz yalatarak dereden geçirecek. İçi yanan koyunlar elbette su içecekler. Çoban kaybedecek, ağa kızını vermeyecek. Öyle de yapar. Sürüyü iyice tuzlanır. Dereye sürülür. Çoban alır kavalı ele, gelir dile üfler de üfler, söyler de söyler. Sürünün başçısı kara koyuna yalvarır. Sevdiğini, aşkını, muradını dillendirir. Kara koyun ayakları suda baş kaldırır, kavalı dinler de dinler. Acıyı duyar, içi yana yana derde ortak olur. Başını suya eğdirmeden dereyi geçer. Sürüde geçer. Çoban muradına kavuşur. Tuzlanıp su içmeyen kara koyun türküsü de efsaneleşir, gönüllerde yaşar durur.

Kültürümüzde/bizde aynı ekmeğin bölüşen kavga etmez derler. Tuz ve ekmeğin aynı sofraya oturanların dostluğuna işaret. Biri sofraya oturmuşsa, sahibine kötülük düşünemez. "Ekmeğini yedim, nankörlük yapamam" der.

Helalleşirken de "ekmeğim tuzum hel olsun" denir. Hakkımı helal et derken de aynı kasıt dile gelir.

Kutadgu Bilig nasihat eder.

*"Tuzu, ekmeğin bol tut
Başkalarına ikram et
Kişinin aybını ört"*

Tuz ekmeğin hakkı ağır bir hakkıdır. Ana sütü gibi ağır. Geçeni bağlar, dizginler. "Tuz ekmeğimi helal etmiyorum" demek son sözdür.

Tuz ekmeğin üzerine and yapılır. Yani yemin edilir.

Ekmeğin de, tuz da sadaka verilir. Hele dilsiz hayvanlara. Halinden anlamış gibi ikram edilir.

Velhasıl, tuz- ekmeğin kadir kıymet bilmedir. Hak- hukuk gözetmedir. Nizam ve intizama yani töreye uymadır.

Ekmeğin ve coğrafya

Coğrafya ile ekmeğin arasında kuvvetli bağ vardır. Kültür de bu bağ farklılıklarını zenginleştirir. Soğuk coğrafyalarda katı, kalıcı ekmeğin varken sıcak coğrafyalar yumuşak, süreli ekmeğin üretir. Soğuk coğrafyalarda; ocak, soba, tandır ekmeğin karakter verir. Lavaş, tandır, bazlama, çörek gibi isimler coğrafyayı tanıtır. Sıcak memleketlerde ekmeğin incilir, yufkalanır.

Hangi coğrafya da tahıl yetişirse ekmeğin "tahıl ekmeği" olur. Mısır, buğday, çavdar, yulaf ekmeğinin bölgeye mahsusu. Bizim toplumumuzda tahıl ürünleri nakilleri olmazdı. Kendi kendine yeten coğrafya ne ekip yetiştiriyorsa onun ekmeğini yapar. Ne ekirse onu ekmeğin eyler. Ulaşım, şehirleşme, göç arttıkça ülkenin her yeri birbirine benzemeye başladı. Ekmeğin nanesini aldı. Ekmeğin de insanlar gibi göç eder. Gittiği yere uyum sağlar. Şimdi her şehir, her coğrafyalara özgü ekmeğin çeşitleri ve zenginliklerine şahit olmaktayız.

Ekmeğin ve insan

Nasıl insan tecrübe ile olgunlaşırsa, ekmeğin de mayalanarak olgun hale gelir. Mevlana ekmeğin insanı birbirine benzetir. İkinin de kaderi aynıdır. "hamdım, piştim, yandım" yoluna ikisi de mahkumdur.

Harpler, savaşlar, karışıklıklar, bunalımlar, buhran önce ekmeğin vurur. Zira düzen bozuldukça ekmeğin bozulur.

Fakir ve zenginlikler ekmeğin şekil verir. Tersinden okursanız, ekmeğin hangi sosyal, kültürel, ekonomik yapılara hitap ettiğini anlarız. Zengin, varlıklı, geçimi yerinde toplumlarda ekmeğin hem çeşitlenir hem de içine kaktıklar konarak zenginleşir. Fakir, yoksul toplumlarda ekmeğin gıda değil karın doyuracak taamdır. Yani ekmeğin bulması kâfidir, ötesi aranmaz.

Tarihten bu yana. Yerleşik toplumların ekmeğinin şişman, konargöçer toplumların ekmeğinin daha ince olmuştur. Sebep, ekmeğinin kolay taşınmasına dayanır. Ekmeğin de kolay taşınmalı, kolay saklanmalıdır. İbn-i Haldun şehirli ekmeğinin köylü toplumların ekmeğinin ayırır. İnsan ekmeğin benzer. Şehir insanı, ekmeğin gibi tombuldur. Kırsalda yaşayanlar hareketli, işçimen olduklarından zavıftır. Ekmeğin ona göre incilir. Coğrafyaya göre ekmeğin türleri doğmuştur. Hepsisi de hayatın akışına göre imal edilebilir. Şehirde ise, modern ekmeğin kültürü doğar.

Bildiğimiz mayalı somun kasaba ve şehirliğin ekmeğinin. Maya; zaman, istikrar, düzen demek. Toplu yerleşimlerin ekmeğinin mayalı ve çeşit çeşit, kırsal ekmeğinin çokça mayasız yufka şeklinde incildir. Şehrin

mayalı ekmeği, köylerde yufka ekmeği ile sarılıp yendiği görül-müştür. Buna ekmeği ekmele yemek denir. Yani katık kültürü icabı, somun yufkaya katık ol-muştur.

Ekmeğin ve toplum

Toplumun yaşama davası ekmeğin davasıdır. Bunalım, kargaşa dönem-lerinde insanlar ekmeğine sığınır. Ekmeğimin peşindeyim, başka derdim yok derler. Ekmeğin toplumda istikrarın miyarıdır. Toplum bozuluyorsa, önce ekmeğin bozuldu derler. Sadece yediğimiz ekmeğin tartısı, kalitesi anlaşılmalıdır. Bunun yanında hayatı idare eden ne varsa bozulduğuna işaret eder.

Toplumun yaşaması ekmeğe bağlı. Ekmeğin en çok harpler, karışıklıklar devirlerinde başat olur. Bu dönem-lerde ekmeğin yetmez. Ekmeğin sıraya, tahsise, karneye bağlanır. Bizde de ekmeğin karneli dönem toplumun hafızasından hiç kaybolmamıştır. Batı da buğday az yetiştiğinden buralarda patates ekmeğin gibi değer görmüştür. Bizdeki meşhur söz: "ekmeksiz bıraktık ama ba-basız bırakmadık" olmuştur.

Toplum düzeni ekmeğin düzenidir. Ekmeğin demek düzen demektir. Ne vakit ekmeğin zincirinde aksama olur. Düzen bozula gelir. İstikrarın, de-ğerlere dayalı yaşamın göstergesidir ekmeğin. Tarih, ekmeğin bozuldu, düzensen bozuldu hükmünü verir.

İnsanın ayakta kalma davasına, ekmeğin davası derler. İnsanın toplumda var olma mücadelesi, ekmeğin üzerinden anlatılır. Evine ekmeğin götüren baba, aynı zamanda toplumun sağlamlığına delil getirilir.

Ekmeğin topluma ölçüdür. Ekmeğin veya ekmeğinsizliğin gücü karşısında, hiçbir güç duramaz.

Ekmeğin toplumumuzda cömertliğin ve cimriliğin ta kendisidir. Cömert; dağıtır, paylaşır, bölüşür. Cimri; saklar, paylaşmaz, biriktirir. Top-lumsa cömertler ile ayakta. Veren elin alan elden üstün olması insani bir haldir. Bu sebeple vermenin gizli, olması, başa kakılmaması temel esas olmalıdır. Aksi halde veren üstün olmakla kalmaz yönetir de.

Toplumun ne hali varsa temelinde ekmeğin vardır. Ekmeğe sarıl, ekmeğin hakkaniyetle yaşat, gerisi gelir.

Kolay kazanan toplumlarda ekmeğin sıkı sıkı sarılma vardır. Zor ve kıtlık dönemlerinde tam tersi yaşanır. Eş-linde ne varsa insanlar bölüşmeye çalışır. Bilir ki, tutunarak ayakta kalınır. Yani sen yaşarsan bende yaşarım.

Sabit, yerli toplumların ekmeği daha şişman, hareketli/konargöçer toplumların ekmeği daha incedir. Ekmeğin de kolay taşınır, kolay saklanmalıdır. İbn-i Haldun gö-züyle bakarsak şehirli toplumların insanı gibi ekmeğin de tombuldur. Hayatın doğallıktan koptuğu modern yaşamda ekmeğin sağlığın ta kendisi haline gelir. Sağlığın düşmanı ilan edilir. Sağlığa uygun ekmeğin türleri icat edilir. Bir nevi şehirlerde çeşitlilik ve zenginlik art-tıkça modern ekmeğin kültürü doğar.

Gerçekten de, somun kasaba ve şehirlielerin ekmeğiydi. Mayalıydı. Maya zaman, istikrar, düzen ister. Toplu yerlerde öyleydi. Şehirlerden somun ekmeğin alır, köylerdeki mayasız yufka ekmeğin ile sarılır ye-nirdi. Buna ekmeğin ekmele yemek denmiştir. Yani katık kültürüne uyulmuş, somun yufkaya katık ol-muştur.

Ekmeğin en güzel ölçüsü israftır. İsrافی önce ekmeğin götürür. Ekmeğin israf varsa, hayatın her alanında israf vardır. Düzen ve sistem bozuluyordur. Güçlü toplumlar ekmeğin oynamaz, miyarını bozmaz.

İnsanı ve toplumu tanımanın, akıbetini görmenin tek işareti ekmeğin. Ekmeğin başka bir şeye feda edilemez. Ekmeksiz de yaşamın di-yenler, son sözünü söyleyenlerdir.

Ekmeğini paylaşan toplumlar güçlü toplumlardır. Ekmeğin, yani her şeyi.

Ekmeğin ve kültür

Ekmeğin bizde bir kültürdür. Tarihten beri ekmeğin üzerine süregelen hayatlar, beraberinde kültürünü de üretir. Ekmeğin kültürü ortak kültürümüzdür. Ekmeğin paylaşım kültürümüzün adıdır. Her durumda insanlar ekmeğini paylaşır, ikram ederler." Ekmeğin bölerek paylaşmak bize mirastır. Yunus'un " Bölüşürsek çok oluruz. Bölünürsek çok oluruz" deyişi ekmeğin nimetinin toplum ve kültürün temeli olduğuna işaret eder.

Her yörede ekmeğin çeşitleri, zenginliğine rastlarız. Yörede yetişen

tahıllara göre ekmeğin çeşitlenir, şekillenir. Ekmeğin şekli, yöreyi, coğrafyayı, yerleşimleri, toplumun her türlü hallerini bize anlatır-verir. Ekmeğin bakarak coğrafyayı, kültürü anlayabiliriz. Böylece ekmeğin, kültürler arası bir bağ haline gelir.

İnsan kültürlerini ve alışkanlıklarını bırakamaz. Yabancı ülkelere giden insanların ordada çokça ekmeğin tükettikleri görülür. Bunu da kültüre bağlar. Memleketini en çok özleyenler, bunu ekmeğe bağlarlar. Ekmeğin çeşitliliği kültür çeşitliliğinin ta kendisidir.

Ekmeğinle yoğrulan kültürümüz var. Hayatı ekmeğinle denk kabul edince, kültür de o nispette ekmeğinle hem haldir. Ekmeğin tam, noksansız hakkını veren bir kültürümüz var. Ekmeğin alıp başımıza koyarız. Bu kültürümüzün ekmeğin verdiği değerden gelir.

Ekmeğin öpüp başımıza koyarken, büyüklerin ellerini de öperdik. Ekmeğin saygı azaldı. Büyük küçük dengesi de bozuldu.

Ekmeğin sofranın baş tacı. Sofra kurulur. Sofra besmeleyle başlar. Önce ekmeğin gelir. Ekmeğin bölüşülür. Etrafında toplanırız. Hem ekmeğin paylaşırız, hem de huzuru, saadeti, hayatı. Sofranın sohbeti hala sım-sıcak. Modern hayatta yemekli iş görüşmeleri bu sırada dayanır.

Ekmeğin üzerine yemin son söz, son kanaat, son yargıdır. Yemin ederken ekmeğin, kuran üzerine el basılır. Ekmeğin kuran çarpsın deriz. İkisi de kutsalıdır.

Hele çocukluğumuzda sabah kahvaltısı için fırınlara sıcak ekmeğin almaya gitmek. Evde pişen ekmeğin, çörekleri sıcak sıcak yemek. Bir anıdan öte kültürümüzün ta kendisi.

Ekmek bizde bereketin, cömertliğin, çokluğun sembolüdür. Ekmek varsa sofraya vardır. Yemek vardır. Yemek varsa ikram vardır. İkramsa birlik beraberlik alametidir.

Bayramlar en sevinçli, küslerin barıştığı, kaynaştığımız, kucaklaştığımız günler. Bayram öncesi çörekler pişirilir. Adına bayram çöreği denir. Konu komşu toplanır, i pişirilir. misafirlere4 ikram edilir.

Ekmek buhran dönemlerde karın doyurmazdır. Ekmek mücadelesinin verildiği/yayıldığı dönemlerde. Ev baş sokulacak yer, ekmek karın doyuracak yemektir.

Ekmek tek başına yense kuru ekmek olur. Kuru ekmeğe hasret oluş kıtlık zamanlarıdır. Ekmek yanında yenelene katık denir.

Katık ve ekmek safra haline gelir.

Ne vakit ki, düzen kurulursa ekmek maddi ve manevi değerler üretir. Gelecek zamanlara aktarılır. Ekmeğin çeşit çeşit halleri, yapıları, üzerine hikayelerin, sözler, türküler söylenir. Ekmek kültür olur.

Ekmeğin karın doyurmadan kültüre uzanan hikayesi uzun. Her coğrafya, her toplum renk deseni gibi zengin yaşamlara sahip. Coğrafi, ekonomik, sosyal, kültürel farklılıklar ekmeği çeşit çeşit kılar. Her yaşam biçiminin ekseni var, ekmeği var.

Ekmek değişimi ile beraber kültür değişti de yaşarız. At başı giderler

İnanışlarımız

Ekmek üzerine inanışlarımız var.

*Yanık ekmek yiyen para bulur
Ekmek bölünen çocuğu çok olur
Gelin evden uğurlanırken
heybesine ekmek konur
Çocuğun eline ekmek verilir
Karıya gelen köpeğe ekmek atılır*

*Karıncalara ekmek kırıkları
dökülür
Yerdeki ekmeği alır öperiz.
Ekmeğe asla basmayız. Sofraya
bile
Ekmek nimettir. Ekmeğe asla
küfredilmez. Büyük günahdır
Yağmur dualarında ekmek dağıtırız
Doğum yapan annenin başucuna
ekmek konur
Çocuğa nazar değmemesi için
yastığın altına ekmek konur
Hidrelezz de ekmek tuza batırılır
Eve teni gelen geline ekmek
böldürülür
Hidrelezz de genç kızlara hamur
açılır, ekmek pişiriri. Bellengeç
ekmeği denir
Ekmek adağı yaparız
Askıda ekmek koyarız*

Sözlerimiz

Ekmek üzerine sözlerimiz ekmek nispetinde değerli.

*Eli ekmek tutmak
Ekmek aslanın ağzında
Ekmek parası kazanmak,
Ekmeğini tasta çıkarmak,
Ekmeğini kazanmak
Er olan ekmeğini tasta çıkarır
Toprağı isleyen, ekmeği dişler
Ekmeğine göz koymak,
Ekmeğiyle oynamak,
Ekmeğinden etmek
Ekmekle oynayanın ekmeğiyle
oynanır
Ekmek yediği kapıya ihanet
etmemesi
Köpek bile ekmek yediği kapıyı
tanır
Gavurun ekmeğini yiyen, gavurun
kılıcını çalar
Kırk fırın ekmek yemek
Aklını peynir ekmekle yemek
Ekmeğine yağ sürmek
Ekmek istemez, su istemez
Baba ekmeği zindan ekmeği
Koca ekmeği meydan ekmeği
Büyük ekmek, büyük bezeden olur
Ekmekten kasık olur ama her
yoğurdun hakkına değil
Ekmeği ekmeğe ver, bir ekmek
de üste ver
Ekmeğin büyüğü, hamurun
çoğundan olur
Et ne kadar arı konsa ekmek
üstünde yaraşır
Açlık ile tokluğun arası bir dilim
ekmek
Açın gözü ekmek teknesinde olur.
Açın koynunda ekmek durmaz
Acıyan çok, ama ekmek veren yok
Buğday ekmeğin yoksa buğday*

*dilin de mi yok
Herkesin hamuru ekmeğine göredir
Hırsızlık bir ekmekten, kahpelik bir
öpmekten
İş gördün sıvış, ekmek gördün
giriş!
Kadı ekmeğini karınca yemez
Ekmek bezeden, kız teyzeden belli
olur
Komsu ekmeği komsuya borçtur
Oğlan olsun deli olsun, ekmek
olsun kuru olsun
Peynir ekmek, hazır yemek
Toprağı isleyen, ekmeği dişler*

Ya söz söyleyenlerimiz

*İşte geldim gidiyorum
Sen olasın Halep şehri
Çok ekmeğin, tuzun yedim
Helal eyle Halep şehri
Âşık Ömer*

*Tuz ekmek yediğim kavim
kardaşlar
Nedir bu feleğin ettiği işler
Gözümde akıttım kan ile yaşlar
Gelin helallaşın ben gider oldum
Âşık Kerem*

*A dostlar esenleşelim,
Tuz ekmek helallaşalım
Ta ölünce ağlaşalım, ağlayıp
gülmüş var mıdır?
Yunus Emre*

*Sofra kıyısın bükmeyen
Meydana ekmek dökmeyen
Hakk'ın korkusun çekmeyen
Kulun kadrin ne bilir
Pir Sultan Abdal*

Netice

Ekmek bütün kültürlerin ortak değeridir. Kültürler birbirleriyle ekmekle tanışır.ekmek öyle bir nimet ki, her yiyeceklerle beraber yenir. Her coğrafyanın ortak yiyeceği olduğuna göre kültürleri de tanıştıran bir kudrettir.

Ekmeğin kıymetini emek verenler anlar. Her kim emek kıymeti bilir ekmek kıymeti bilir. Her kim düzen kıymeti bilir ekmeğin kıymetini bilir. Zira ekmek düzenin miyarıdır. Ekmek varsa bölüşül eli ekmek tutmakür düzen sürer. Ta ki ekmek bölüşülmez düzen berhava olur.

Hâsılı ekmek yaşarsa, kültür yaşar. Ekmek bozulursa düzen bozulur. Ataların ekmekle oynanmaz sözünü unutmayalım.

KAZANGABİMİZ

KAZAN GABİMİZ

Patenti sadece Andırın-Gebenliye ait olan şimdi dünya, İnsanlarının hepsinin kullandığı Kazan kabımız, yani (kazanç kabımız) için yazdım.

Yıllardan beri halkım taşımış,
Meşhur oldu bizim kazan kabımız.
Bizlerden önce ceddimde varmış,
Meşhur oldu bizim kazan kabımız.

Deriden dağarcık azıcık kabımız,
Kazan kabılıydı köylüm adınız,
Şimdi düze çıktı kültür farkımız,
Meşhur oldu bizim kazan kabımız.

Kazan kabısız olmaz işimiz,
Dolanarak gider yayla göçümüüz,
En güzel yaylalar bizim yerimiz,
Şimdi meşhur oldu kazan kabımız.

Herkes onu artık sırtta taşıyor,
Modernim diyenler onla taşıyor,
Kitabını hırkasını basıyor,
Şimdi meşhur oldu kazan kabımız.

Kazan kabı çarık bizim simgemiz,
Elde örülürdü sicim örmemiz,
Istarda dokunur süslü torbamız,
Şimdi meşhur oldu kazan kabımız.

Kazan kabı olur keçi kılından,
Doldurur taşırklar dağın karından,
Serer otururlar sergi çulundan,
Şimdi meşhur oldu kazan kabımız.

Toplarmış oymağı yola çıkarmış,
Babam yaylalarda oba kurarmış,
Anam Tekir yaylasında doğurmuş,
Şimdi meşhur oldu kazan kabımız.

Çatarmış çatmayı bağlı palanı,
Sararmış sicimi dolar golanı,
Çıkar yücelere gözler alanı,
Şimdi meşhur oldu kazan kabımız.

Baharda toplanır pancarlar bizim,
Kurutur çirişi hep düziüm düziüm,
İlaç oldu artık bak kara göziüm,
Şimdi meşhur oldu kazan kabımız.

Adını koymuşlar sırtlık çantası,
Kazan kabımızın tıpkı aynısı,
Gebenliye ait patent markası,
Şimdi meşhur oldu kazan kabımız.

Nakliyat yapılır insan sırtında,
Kazan kabı dolu bağlı ardında,
Kahveci'm kültürün herkes farkında,
Şimdi meşhur oldu kazan kabımız.

Kışla bahçesi Andırının ta kendisi. Hele yazları Andırın demek kışla bahçesi demek. Andırın gelişimi ile kışla bahçesinin kaderi aynı. Andırını tanıtan kışla bahçesidir.

Tarihe bakarsak, kışla bahçesi nelerden geçerek gelmiş. Hafızamızı yoklayalım.

Tarihte kışla olduğu için bu isim almış

Hükümet konağı binasına ev sahipliği yapmış

Park haline getirilir. Çınar ağaçları gölgesinde serin mekân oluşur

Yanında, çarşı tarafında tek katlı dükkanlar yapılır

İçine şehir kulübü yapılır

Şehir kulübü binası yıkılır

Park düzenlemesi yapılır

Kışla bahçesi park olduktan sonra Andırın ın can simidi olur yazları. Yazları andırında yaylacıların uğrak ve dinlenme yeri olur. Hatta Andırının sosyalleşme, buluşma mekânı haline gelir. Halada öyledir.

Kışla bahçesi Andırında kabul görmüş, asla değiştirilemez bir mekandır. Ancak yönetime gelen her belediye başkanı birazda kendini kabullendirmek için kışla bahçesine dokunur, düzenleme yapar. Yani, her yeni yönetim eskisini beğenmez, yeni (en iyi) düzenleme yaparak değiştirir. Böylece kışla bahçesi gelir.

Bir zamanlar, çınar ağaçları gölgesinde, çimenlerinde oturlan, uzanılan, hatta güreşlerin yapıldığı yer iken şimdilerde en iyisi diye betona boğuldu, ağaçları kesildi. Giderek eğlence, toplantı, düğün, nişan mekânı oluyor. Yani bir meydana dönüşüyor. Halbuki, kışla bahçesi olalı beri gölgesinde oturlan, dinlenen, buluşulan bir parktır.

Parklar şehirlere kimlik veririler. İstanbul Gülhane park, Ankara gençlik parkı, Kadırlı çamlı park ve sayamadıklarımız bu nevidendir.

Kışla bahçesinin hiçbir yerde olmayan serinliği, esintisi, önünün açık olmasındandır. Öndeki kapalı mekânda bahçesin hem yapısını hem kimliğini bozmaktadır. Ortadan kaldırılmalıdır. Zira kışla bahçesi yaz mevsimiyle var olan / anılan bir parktır. Kimliğini yaza borçludur. Eskiden Andırın halkı kışları, kahveler ve çayhaneleri buluşma ve oturma yerleri olarak kabul ederlerdi. Halada öyledir. Yani kışla bahçesi kışa hitap eden yer olmamalıdır. Kışlık ihtiyaç varsa başka yerler tercih edilmelidir.

Son park düzenlemesi, bir parktan ziyade meydan düzenlemesi olmuş, meyilli, beton kaplı, az topraklı ve yeşilli bir mekân olmuştur. Buraya gelenler parkın bu halinden memnun değiller. Her gün yeni halini eleştiriyorlar ve hiç memnun değiller. Hele birde ağaçlar kesilince yaz günlerinde insanlar gölge nereye gitse oraya yığılıyorlar. Betonun yalımı serinlemeye gelenleri terletiyor. Oysa kışla bahçesi nasıl bilinir? Neresinde otursan orası gölgeli, serin, ferahlatan bir park.

Deprem sonrası, yandaki ortaokul, sonradan Anadolu lisesi binbaşı yıkılınca, park genişlemesi gündemde. Şimdilerde okul alanı da parka katılarak genişletme planları var. Çok doğru ve yerinde olur. Ancak, çarşı tarafına, birazda ticari bakarak gelir getirici işyeri adı altında beton, mimarisiz, şekilsiz katlı binalar yapılırsa; bahçeyi tamamen boğar,

esintiyi keser ve aslını ortadan kaldırır. Onun yerine çok parklarda olan, kenarlara tek katlı ahşap sundurmalar yapılarak her türlü sosyal- kültürel- turizm-sanat amaçlı faaliyetlerde kullanılan mekanlar yapılırsa, kışla bahçesi kimliği korunmuş olur. Bahçenin karakteri çınar ağaçlarıdır. Unutmayalım. Boş alanlara çınar dikilmelidir.

Bu meyanda Tirşik dergisinde, kışla bahçesi için her fırsatta önerilerimizi yazıyoruz. Diyoruz ki, kışla bahçesi bozulmasın, örselenmesin, aslına dönsün. Bir daha sıralayalım.

- Öndeki kahve kaldırılmalı. Yerine ahşap, ötü kapatmayan düzenleme yapılmalı
- Zemin düz hale getirilmeli
- Çarşı ile bağlantı kesilen katlı dükkanlar yerine tek katlı ahşap sundurmalar yapılmalı
- Hükümet konağına merdivenle geçiş yapılmalı
- Beton düzenlemeler azaltılmalı
- Zemin çokça çimlenmeli
- Tuvalet modern hale getirilmeli
- Uzağı seyredecek dürbünler konulmalı
- Küçük su oyunları yapılmalı
- Çeşme, mermerden, tarihi temsil eden mimaride yeniden yapılmalı
- Engelliler için ulaşım yolu yapılmalı
- Ahşap malzemeler kullanılmalı
- Meydan, toplu eğlenme, dinlenme mekânı olarak görülmemeli
- Park mobilyaları, ahşap ve geleneksel hale getirilmeli
- Çevresi olabildiğince açık olmalı
- Belediye işletmeli, hatta uygun fiyatlar uygulanmalı
- Yöresel içecekler sunulmalı
- Yöresel, geleneksel tanıtım amaçlı etkinlikler düzenlenmeli
- Girişe “tak” şeklinde düzenleme yapılmalı
- İçine Tirşik abidesi dikilmeli
- Kablosuz internet alt yapısı sağlanmalı
- Merkezi yayın sistemi kurulmalı
- Aşağısı oto park düzenlemesi yapılmalı, çıkış kolaylaşmalı
- Yeni yapılacak caminin altına çok amaçlı salon, taziye evi, çayhane, oturma yerleri yapılmalı
- Kışın hizmet verirken yazın kışla bahçesiyle bütünleşmeli
- Kışla bahçesi altı otopark düzenlemesi yapılmalı
- Cami aşağı kısmına otopark olmalı
- Kışla bahçesinin havası temiz, gürültüsüz olması özenle korunmalı
- Yeni katılacak alan ağaçlandırılmalı

Ezcümle, kışla bahçesi parktır. Park olarak kalmalıdır. Tarihi kimliği ve geçmişinden koparılmamalıdır.

GÜZELBEYLİ KÖYÜ

Güzelbeyli Andırın ilçesinin kuzeybatısında Karasu, Değirmendere, Tahta köyü, güneyinde Kisecik köyü, kuzeyinde Rifatiye köyü ile çevrilidir. Dağlar arasında kurulmuş dağınık bir köydür. Arazi eğilimlidir. Dağlar arasında küçük ovacıklar bulunur. İğne yapraklı ve yaprağını döken ağaçlar bulunur. Köyde meyve ağaçları ve kavak ağaçları, ceviz çok yaygındır. Yaz yönünde köy bir cenneti andırır. Çukurova yazları sıcak olduğu için köy yaylalık olarak aranır. Köyde çok sayıda su kaynakları bulunur. Genellikle her evin önünde su kaynakları bulunur. Güzelbeyli'de tarihi kalıntılara rastlanır. Tütün mağarası, Kavur tepesi, ayrıca kesili denilen yerde tarihi mezarlıklar ve yapı taşları vardır.

Köyde Andız pekmezi, kızılıcık şurubu meşhurdur. Kış günlerinde köyümüzde gece sohbetleri yaygındır. Gece sohbetlerinde çerez, yemek yaygındır. Köyde köz üzerinde hamurdan yapılan bezdirmesi çok nefistir. Köyde kiraz ağacının çerezide yaygındır.

Köyde Kurtuluş Savaşına katılanlarda bulunmaktadır.

KÖYÜN TARİHÇESİ

Köy geçmişi hakkında kesin belgeleri yoktur. Zamanımızdan 100 yıl kadar önce gelip yerleşmişler. Buraya gelen birkaç kişi ormanda hayvancılıkla geçinilmeye başlanmıştır. Orman kesilerek tarla yapılmış olan bu tarlalarda tahıl ekilmektedir. Buraya gelip yerleşen ilk önce Koca Yusuf

ismindeki şahıstır. Köy genellikle birbirine akrabadır. Soy olarak Koca Yusuf Gıdımışlı, Erdevirli, Başbüyük, Centeler bulunmaktadır. Kurtuluş Savaşında Ermenilere karşı savaşılmış, Yemende de savaşa katılmışlardır.

Cambazlar Aladağ'dan geldiği söylenir. Bir kısmı Aladağ'da kalmıştır. Andırın'a bağlanmadan önce Kadirli'ye bağlı imiş Andırın ilçe olur olmaz buraya bağlanmıştır.

Çevrede eşkıya çeteleri görülmüş, köyün halkı askerlerin önderliği ile bu çeteler ortadan kaldırılmıştır.

Köy halkı önce Afiye bölgesine yerleşmiş çerkezlerden korkarak yerlerini terk edip buraya ve Kızıloluk ovasına yerleşmiştir.

KÖYÜN COĞRAFI YAPISI

Köyümüz Akdeniz bölgesinin kuzeydoğusunda, Tınil dağının kuzey eteğinde kurulmuştur. Doğusunda ve güneyinde Tınil dağı ve Domuzlu dağı, kuzeyinde Rifatiye, batısında Tahta, Değirmen dere ile çevrilidir. Köy çok dağlıktır. Ovası çok az bir yerdedir. En önemli ovası Oşür ovasıdır.

Maraş'ın en çok yağış alan bölümünden biridir. Arazisi yüksek olması ve yağış getiren hava hareketlerine açık bulunması yağışın bol olmasına neden olmaktadır. Yağış genellikle kış ve ilkbaharda olmaktadır. Kış günlerinde yağın kar 30-60 cm. kadar olmaktadır.

SOSYAL HAYAT

Köyde bulunan evlerin çoğu toprak bazıları da çinkodur. Birkaç yıldan beri toprak evler sökülerek çatılarını çinko etmişlerdir. Oda sayıları 2 ile 4 arasında değişmektedir. Köyün odunu boldur. Evin altlarını hayvan ahır olarak kullanılmaktadır.

Köy misafir perver bir köydür. Yemez içmez misafirini yiyip içirir. Oba cambaz köyü muhtarlığına bağlıdır. Köyün halkı Türk'tür. Halkın çoğu bilhassa gençleri köyden göç etmiştir. Göçü biraz da etkileyen Orman Dairesinin tıraşlama yapması ve geçim arazinin dar ve iş sahasının olmayışındadır. Nüfusu 300 civarındadır.

KÖYÜN SOFRA ADABI VE DÜĞÜNLERİ

Düğünler Türk milletinin sinesine uygun bir vaziyette yapılır. Küçükler, büyüklerine daima saygılı, büyükler şefkat duygularına sahiptir.

Köyün insanları dini inançlara bağlı ve saygılı kişilerdir. Yardımlaşma ve komşuluk ilişkilerine hassasiyet göstermektedirler.

Evlilik genellikle görücü usulü ile yapılır. Evlenecek erkek için bir kız söylenilir veya genç drumu ailesine bildirir. Kız Allah'ın emri anılarak istenir. Kız verilecek ise düşünelim denir. İkinci gelişte veya daha sonra verilir, verilir sözünden hemen sonra ağız tatlısı denilen tatlı yenir. Sonra nişan için gün alınır. Çalgılı veya çalgısız nişan yapılır. Nişanda, altın yüzük, zincir, bilezik takılır, parada toplanır. Yemek verilir. Düğün günü alınır. Düğün için tanıdıkları davet edilir. Davet(okuntu) çorap, peşkir, elbiselik veya davetiye ile yapılır. Düğün günü aptallar tutulur. Düğüne gelen aptalla topluca karşılanır. Hazırlanan özel yere oturtulur çay, şeker, kahve, sigara, kolonya ikram edilir. İkrandan sonra çaba yapılır. Çabada davetli düğün evine yapacağı yardımı verir. Oyunlar, halaylar oynanır. Düğünün ikinci günü kız evine kına yakmaya gidilir. Kınacı giden kınayı yakar gelir. 3.günü kınacılar kızın gelinliğini giydirip kızı hazırlar. Araba veya atıda süsleyerek oğlan evine topluca gidilir. Oğlan evine gelinir. Burada geline üzenlik(Bahşişi) verilir. Gelin inerken üzerine şekerleme, fıstık gibi çerezler atılır. Gelin eve girerken eline bardak ve şişe verilir. Gelin bunu kapıya veya kapının önüne çarparak kırar. Gelin içeri alınır.

YÖRESEL EL SANATLARI

Köyde kilim, heybe, çuval, çul dokunmaktadır. Yeni yetişenler bunları dokumamaktadır. Oya,

dantel, işleme el sanatları yaygındır. Erkekler arasında, yaba, kürek, ağaç kaşık, süpürge, bağlama el sanatları yapmaktadırlar. Çevrede gençler iş bulmak amacıyla köyden göç etmektedir. Giden gençler inşaatlarda çalışarak el sanatları öğrenmektedir.

MANİ

Menekşenin alı var
Ağacında dalı var
Yar gözlerini severim
Dilinde balı var.

Sözlerin sözlerin
Öldürüyor sözlerin
Beni benden aldı.
Yar kara gözlerin.

Güllerin alına
Arıların balına
Yar gelmiş geçiyor
Salına salına.

ATASÖZLERİ

- Dinleyin ağalar zamana azgın, şahinin leşine dönüyor kuzgun, Tarlası memur bideri bozgun.
- Neyleyim yeğende dayı olmayışın.
- Bir gülle yaz gelmez.
- Tavşan dağa küsmüş dağın haberi yok.
- İd oldun elin koyunu yedin, punut idin senin neyini yedin.
- Atıma küsenin eşiği olsa ne ala.
- Kız anadan beller sofra yazmayı, oğlan babadan beller sokak gezmeyi.
- Anan yoksa teyzendemi yok.
- Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla.
- Anandan evvel ahıra girme.
- Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al.

• TÜRKÜLER BİZİ SÖYLER - 1 •

Türküler bizi söyler... Niye türküler bizi söyler: Çünkü o, bizi anlatan, tarih-tir, şiirdir, hicivdir, edebiyattır. Onlar bize, biz onlara sevdalanmışız. Geçit vermez dağları onlarla aşmış, ulaşamadığımız yerlere onlarla haber salmışız. Türkülerimiz arı misali her çiçekten bal almış, çiçekten çiçeğe konmuş, sevda bahçemizin gülleri olarak geçmişten günümüze varlığını korumuş. Onun için türküler yakılmış toprak üstüne, aşk üstüne, sevda üstüne. Her konu onlarla dile gelmiş. Keremin Aslı'sı, Karacaoğlan'ın Kara Sevdası onların sayesinde dal budak salmış. O kadar geniş bir alana yayılmış ki: Âşığın sevdası, Yörük kızının gaydası, Erciyes'in yaylası, bülbülün kanadının sarısı bile onlarla dile gelmiş. Onun için türküler bizi arı duru ve tertemiz duygularla anlatan en iyi bir dildir. Şu Karadeniz türküsünün sözlerindeki estetiğe bakar mısınız? *Ay mısın güneş misin - Yıldızlara eş misin - Yaktın küll ettin beni - Sevdiğim ateş misin. Gel otur konuşalım / Dizim dizine vursun / Öyle bir sarılalım / Akan dereler dursun.* Bu ne kadar güzel bir estetik. Nasıl bir sevgi anlatımıdır. Sevdi-ğine öyle bir sarılacaksın ki. Akan dereler duracak. Anlatım arı duru ve sade... Düşünüyorum da... Akan dereler nasıl durur ki. Yorumunu ve cevabını size bırakıyor. Sevdamız türkülerdir diyorum.

Onlar da anamızın ağıtı, babamızın sırları gömülü. Ana kucağının sıcaklığı vardır... Sevdaların dumanı yükselir. Anadolu'nun dağları şekillenir. Çayları çağ-lar. Kavuşamayanların arzusu siyim siyim gözyaşı olur türkülerde. *"Yandı Çukurova yandı / Eli bazlı beyler indi"* denildiğinde Toroslar'dan hışımla inen kar suları gelir aklımıza. Sular ovaya inince sakinleşir. Sevişir gibi akmaya başlar. Toprakla su birbirine kavuşunca, tıpkı uzun müddet hasret çeken sevgililer gibi sarılırlar birbirine. Eğer sarılamaz ise: Toprak susuzluktan şakır şakır yarılr. El açar yalvarır Al-lah'a. Yandım Leyla su... Su... Su toprağın bülbülüdür. Toprakla su kucaklaştığında bülbül dile gelir. Toprak su oldukça varlığını korur birini beş yapar. Size yalan söylemez, riyakâr değildir. Bir ekersin beş verir. Onun için toprak üstüne methiyeler düzülmüştür. Bunların en ünlüleri de Âşık Veysel'in: *"Benim sadık yârim kara topraktır"* dizeleriyle başlayan dörtlükleridir. Şakır şakır yarılan toprak yağmur bekler. Bir gün beş gün, nihayet toprak ananın dileği kabul olur. Yağmurla kucaklaşır. Yağmurla kucaklaşan toprak sevin-

cinden kokuların en güzelini salgılar. Bu bir birleşme kokusudur. Burcu burcu kokar her taraf. Çok uzaklardan hissedilir. Siz bu kokuyu bilir misiniz? Bu kokuyu dostumuz Hasan Yücel çok iyi bilir. İşte bu bilinen koku toprağın yağmurla kucaklaşmasından sonra ortaya çıkar. İmil imil yayılır etrafa...

Türkülerimiz de tıpkı böyledir. O da yağmur yemişi toprak gibi kokar. Toprak yağmurla, türkülerimiz halkla kucaklaşır. Onun kucaklaşması halkın yüreğidir. Onun içinde bu toprağın türküleri gönlümüze ferman, yüreğimize derman olmuş-tur. Gönlümüze ferman yüreğimize derman olan türkülerimiz ayrılık kokar, hasret kokar. Onun için de âşık alır sazı eline: *Gayrı dayanmam ben hasrete / Ya beni de götür ya sen de gitme* diye dillendirir sazını. Dileği ne kadar yerine gelir bilinmez. Ama bilinen o dur ki aşkı dile getirdiği hava gün olur devran döner. Bir uzun hava olur dökülür yüreğimizi: *Gayrı dayanmam ben bu hasrete / Ya beni de götür ya sen de gitme / Ateşin aşkına yakma çıramı / Ya beni de götür ya sen de gitme:*

Türkümüz her ne kadar Çorum – Alaca'dan TRT repertuar kayıtlarına geçmiş, yörede bir de hikâye uydurulmuşsa da hiç alakası yoktur. Türkü Kahraman-maraş ilinin Afşin ilçesinin Erçene köyünden Tenecioğlu Âşık Hüseyin'e aittir. Türkü sözlerinin tamamı beş dörtlük olup üç dörtlük repertuar kayıtlarına geçmiş. Repertuar kayıtlarına geçmeyen sözler ise şöyle:

*Ahtı amanımız vardı seninle /
Gönül mü eğledin yoksa benimle
Kavli kasem eylemiştik yeminle /
Ya beni de götür ya sen de gitme*

*Aşk-ı muhabbetle düştük dillere /
Bu hasretlik beni salar çöllere
Bırakıp da gitme gurbet ellere /
Ya beni de götür ya sen de gitme*

Bu türkünün repertuvara geçen ikinci dörtlüğünde çok hoş bir estetik var. Estetiği sizlerle de paylaşmak istiyorum.

*Sen gidersen kendim berdâr ederim /
Bülbül gül dalına konmaz niderim
Elif Kaddin büker kement ederim /
Ya beni de götür ya sen de gitme*

Sizlerle paylaşmak istediğim estetik dörtlüğün 3.cü dizesinde. Bu türküyü okuyan bazı sanatçılar kadd'in sözcüğünün anlamını bilmediği için, ona en yakın olan kadr'i kullanıyor. Hâlbuki "kadr" ile "kadd" 'in çok farklı iki sözcüktür. Kah-ramanmaraş ilinin Afşin ilçesinin Erçene köyünden Tenecioğlu Âşık Hüseyin'e ait olan bu şiirde, âşık divan şiiriyle, halk şiirini birleştirerek, teşbih ve tenâsüp sanatını ustalıklı kullanmış. (Teşbih – benzetme – Tenasüp: Dörtlük içinde anlamca bir-biriyle ilgili sözcüklerin bir arada kullanılması sanattır.) Arap alfabesini bilenler hatırlayacaklardır. (He) harfi kemende benzer. Ozan Arap alfabesindeki Elif'i de kadd'e yani boya posa, beli bükülmüş insanı da (He) harfine benzetiyor. Ozan bu benzetmeden sonra müthiş bir estetik yaparak (elif) ve (he) harfleriyle bir "ah" yazdığını ifade etmeye çalışıyor. Yani sen gidersen ah çeker feryat, figan ederim demek istiyor. Zaten birinci dizedeki kendimi berdar ederim, dâra çekerim, asarım anlamı, söz konusu dizeye böyle bir anlam yüklediğini de açıkça ifade ediyor.

Söz Çorum'dan açılmışken Şekip Şahadoğru'ya yol düşürmezsek olmaz. Zira o, yörenin ünlü ozanlarından. 1932 yılında Çorum'un merkeze bağlı Evcî Ortakışla köyünde dünyaya gelir. Babası Âşık Hasan, Annesi Sultan Hanım. Babasının isteği üzerine saz çalıp türkü söylemeye başlar. Anadolu'yu köy köy dolaşır, Bağlamasını hep birlik ve beraberlik için dillendirir. 1995 yılının Temmuz ayında arkasında bir hayli eser bırakarak göçer gider bu dünyadan. Türküleri bizimle birlikte yaşar.

Türküler var oldukça da yaşayacaktır. Yaşayan türkülerinin birinde:

*"Hakk'ı küstürdünse gel ki barışak
Hakikatın kervanına karışak
Derman senin olsun derdi bölüşek
Şekip'in bağrını delip durursun"*

diyor... Bu deyiş nasıl bir anlatımdır. O nu diyen yürek nasıl bir yürektir. Dermanı sevdiğine ver – Onun derdini bölüş. Bu menfaat dünyasında dermanı sevdiğine ve-recek, derdini bölüşecek kaç kişi bulabilirsiniz acaba? Bu cefaya ancak bir deli yürek katlanır. O da türkülerimizde ki deli yürektir.

Deli yürek deyince ustaların utası Karacaoğlan gelir aklıma. Yeni yakında dillere düşün türküsü yürek yakıyor. Dörtlükte: *Yeryüzünde yeşil yaprak / Yeraltında kefen yırtmak / Bastığımız kara toprak / Boyumuzu aşar bir gün* diyor. İşte bu Karacaoğlan. Bastığımız kara toprak / Boyumuzu aşar bir gün diyerek ölümü kısa, net, evirip çe-virmeden anlatıyor. Ölümü bu iki dizede büyük ustadan başka kim anlatabilir. Ce-vap Karacaoğlan: O ustaların ustası: Ozanların piri. O: Anadolu'yu dalga dalga saran bir ses, dillerden düşmeyen türkü, gözlerde şavkıyan ışık, gönüllerde kabaran bir heyecan. Dağ-

larda uğultu, ovaların sarı başaklarında, ak çiçek açan Çukurova pamuğunda bereket, halk şiiri denilince akla ilk gelen ustadır Karacaoğlan. Yaylalar onunla engin, tarlalar onunla zengin, Karaca kızın yavuklusu, Elif'in tutkusu, görülmeyi görülmeyi daha da güzelleşen nice güzellere vurgun, ölünceye kadar gönlünün güzelini aramaktan yorgun, genç kızların kalbinde titreşim, âşıkların tellerinde ibrişim, delikanlıların yüreğinde cesarettir Karacaoğlan. Çukurova'nın, Erzurum'un, Ardahan'ın, kısaca Anadolu'nun övünç kaynağıdır Karacaoğlan. Halk edebiyatımızın en büyük ustasıdır.

Türkülerimiz gibi Karacaoğlan da şiirlerinde kanatlı bir kuştur. Bir bakarsınız Niğde'de, bir bakarsınız Mardin de, Maraş'ta, Göksun Tekir'de. O aslında şiirleriyle gönüllere taht kurmuş bir efsanedir. O da türkülerimiz gibi şiirlerinde hep bizi söyler. O da diğer âşıklarımız gibi türkülerıyla gönlümüze dolar. Gönlümüze dolan türküler: Bazen ekmek, bazen de su olur. Bizi söyler. Bizi anlatır. Bazen Kol-başının kıratı, bazen de Çakırcalı, yeri gelince de Kerimoğlu olur. Kısaca o: Deniz olur dalgaları, nehir olur şahları. Bazen karlı dağ olur geçit vermez. Kır çiçekleri gibi, yaban gülü gibi arı duru ve yalınkattır. Zalim felek, gurbet, ayrılık, gönül onunla dile gelir. Düşündürür, güldürür, ağlatır, oynatır. Sevindirir. O, gönlün aziz dostu, duygu ve düşüncenin aynasıdır. Bizi söyler, bizi çalar. Halkımızın yaşama mücadelesinin dile ve tele yansımaları sağlayan bir aynadır. Ve türküler bizi söyler: Ben de beni söylerim türkülerimde:

*Koşar telden tele, dökülür sese
Ben, beni söylerim türkülerimde
Özlem çağıl çağıl, aşk yığın yığın
Ben beni söylerim türkülerimde.*

*Gâh Emrah olurum dert ile dolan
Gâh bir Köroğlu'yum, mert ile dolan
Seyrani, Sümmâni, Karacaoğlan
Ben beni söylerim türkülerimde.*

*Değirmen değirmen dönen taş benim
Yaylalar içinde öten kuş benim,
Vatan yüreğime oturmuş benim
Ben beni söylerim türkülerimde.*

*Ezo Gelin hıçkırırken derinden
Kalbim parçalanır orta yerinden,
Sen de beni söyle bildiklerinden
Ben beni söylerim türkülerimde. (Halil Soyuer)*

Dedikten sonra şimdi de Ali Kızıltuğ kaynaklı bir uzun havanın sözlerine bakalım: Sözler şöyle:

*Ay buluta girmiş gece yarısı
Üstüme yağıyor nisan dolusu
Sevda çekenlerin gelmez uykusu*

*Yağma dolu yağma yol çamur olur
O yârim gelecek gelmek zor olur*

Elbette sevda çekenlerin gelmez uykusu. Hani türkü de diyor ya: Geceleri uyku girmez gözüme / Zalim yastık diken olur yüzüme. Bu da onun gibi. Elbette sevda çekenlerin gelmez uykusu. Ama ben ona razıyım. Ya yağmur yağarsa, dolu yağarsa... İşte o zaman kötü. Ben ıslanırım ama yârim ıslanmasın. Benim üstüme dolu yağsın, kar yağsın. Önemli değil, ama yârimin geleceği yollara ne dolu yağsın, ne de yağmur. Çünkü o bana gelecek. Eğer yağmur ve dolu yağarsa yol çamur olur. O zaman da gelmek zor olur. Ona eziyet etmeyin. Ben bütün güçlükler göğüs gererim. Yağma dolu yağma yol çamur olur - O yârim gelecek gelmek zor olur.

Şimdi de çok bilinen bir kahramanlık türküsünün sözlerine bakalım, bizi nasıl anlatıyor.

*Yine de şahlanıyor kolbaşının kıratı
Görünüyor yandım aman bize zafer yolları*

Türkünün ikinci dörtlüğü çok açık ve seçik...

*Gâhi sefer olur sefer eyleriz
Hazan erişince güzel severiz
Gül renkli badede hile sezeriz
Sefersiz olamaz aman er evlatları
Görünüyor yandım aman bize zafer yolları*

Türküler bizi söylüyor. Sefer zamanı hazır ve nazırız. İstenilen zamanda sefere gideriz. Hazana erişince de güzel sevmekten geri durmayız. Her ne kadar güzel sevsek de: Gül renkli badelerden de hile sezeriz. Gül renkli badeler bizi kandıramaz. Ola ki zehir konmuştur. Onun için de her zaman temkinliyiz. Buna rağmen sefersiz de olamayız doğrusu. Er evlatları sefersiz olur mu hiç. Asla... Er evladı olmak kolay mı? Elbette kolay değil diyor dilimize tespah olmuş bir başka türküyü sizlerle paylaşmak istiyorum.

Bilirsiniz. Çok ünlü. Yıllar eskisi de o hiç eskimez:

*A benim bahtı yârim /
Gönlümün tahtı yârim
Yüzünde göz izi var
Sana kim baktı yârim*

Türküyü hatırlardınız değil mi? Dikkat buyurun. Dizeler büyük bir ustalıkla, nezih bir kıskançlık sergiler. İşte bu ifade ve anlatım zenginliği, türkülerimizdeki sanatın, estetiğin nedenli yüce olduğu hükmünü çıkarır karşımıza. Halkımız türkülerinde hem ağlar, hem de güler. Dertlilere deva, çaresizlere çare olur. Oynar, oynatır, zılgıt çeker. Oynatır oynatmasına amma: Karakaş altında göz oynamasın di-yerek de tembih eder. Erzurum'dan repertuvara giren:

*Güzeller bezenmiş toya giderler
Sizlere emanet yar oynamasın
Ben bilirim rica minnet ederler
Yengüllük edip tez oynamasın*

dizeleriyle başlayan türkümüzde sözler enfestir. Nezaketin tüm özellikleri sözlerle bütünleşmiştir. Ben bilirim düğüne gelenler sevdiğinin oynaması için rica minnet ederler. Elbette: Ölüye giden ağlar. Düğüne giden oynar. Onun için ben de "Sevdiğim oynamasın" demiyorum. Oynasın... Ama "Yengüllük edip tez oynamasın". Ağır olsun, oturaklı olsun. Naza çeksin kendisini. Tez oyuna çıkarsa hafif olduğu düşünülür. Onun için sevdiğim ağır başlı olmalı. Oturaklı olmalı diyor, son dörtlükte ise başka bir güzellik sergiliyor.

*Ben seni sevmişem sevgili yarım
Sizlere gurbandır bu şirin canım
Demirem oynamasın oynasın hanım
Karakaş altında göz oynamasın*

Dizelerdeki estetiğe bakar mısınız?...Ben, hanım oynamasın demiyorum. Oynasın... Oynasın oynamasına amma... Karakaş altında göz oynamasın. Anadolu da karakaşın altında gözün oynaması çok önemlidir. Bu önem türküde ne güzel ifade edilmiş.

Görüldüğü gibi: Türkülerimizdeki hoş görü, aşk ve sevgi nakış nakış işlenmiş. Ahrazın dile gelmesi, bülbülün güle gelmesi, arının bala gelmesi onların sayesinde gerçekleşmiş. Emrah, Yunus, Pir Sultan, Seyrani, Sümmani, Karacaoğlan, Köroğlu türkülerle diyeceklerini demişler. Karacaoğlan: Türkülerle güzellerin, Dadaloğlu da padişahın fermanını yazmış. Her konu türkü bahçesinde yeşermiş, olgunlaşmış bize ulaşmış. Karadenizli hiç çekinmeden: Efkârlı günlerinde ramazanın gelmesini, kapının eşliğini, çocuğunun beşiğini, kayıkçının küreğini türkülerle anlatmış. Kısaca Türkülerimiz ders vermiş, nasihat etmiş. Bizi anlatmış. Tıpkı ünlü Ankara türküsünde olduğu gibi...

*Asalet bir altın idi pul oldu
Türlü türlü bedenlere çul oldu
İmanın yolu keseden geçeli
Kimi pula kimi kula kul oldu*

ATIŞMALAR

Atışmalar âşıklık geleneğinde bir mertebedir. Âşıklar ustalarından atışma icazeti alarak astlaşırlar. Atışmalar dönemin toplumsal, sosyal, kültürel, olay ve değerlerini yansıtır. Bu yönüyle dönemine ait belgesel veya derleme niteliği taşır.

*(Atışmalar bölümler halinde yanlanacaktır)
Değerli dostlar merhaba.*

Aşağıdaki atışma, Celil ÇINKIR tarafından verilen ayak üzerine yapılmıştır. Âşık Feymânî ve eşi Fatma TAŞKAYA aynı ayağı kullanarak kendi aralarında birlikte atışma yapmışlardır.

Fatma TAŞKAYA'nın dörtlükleri de genel atışma içinde yer almıştır. Atışmaya toplam 10 kişi katılmış olup atışma 12 tur sürmüştür.

Bazen şairlerin kalemlerinin frenleri tutmuyor. Bu atışma da öyle oldu. Bu atışmaya katılan gönül dostlarına teşekkür ediyorum. Sizlere atışma dörtlükleriyle baş başa bırakıyoruz. Saygılarımızla.

HABERİM YOK!

1. TUR

Seksen yılda bir gelip gitmişim
Zerre zerre eriyip bitmişim haberim yok!
Sevdanın ocağında özümü atıp köze
Âşk ateşiyle yanıp tütmişüm haberim yok! ...
Âşık Feymânî

Âlemlerin Rabbi ki, ne hoş yaratmış bizi
Bedene ömrüm kadar yükümü haberim yok!
Her nereye bakacak olsam Rabbinden izi
Bu tertip karşısında ürkmüşüm haberim yok! ...
BEHLÜL

Aklımdan geçenleri sahneye koyduğumda
Âşk anayasasını delmişim haberim yok!
Biat edip gönlümün emrine uyduğumda
Dünyaya yeni baştan, gelmişim haberim yok! ...
DELİBAL

Benimki de az değil, yüzden otuz beş çıktım
Hicranın sıkletini tartmışım haberim yok!
Aslı kimdir, Şirin kim, Leyla'lara eş çıktım
Zevk-sefa kapısını örtmüşüm haberim yok! ...
Fatma

Soğukkanlı bilirler dostlarım oysa beni
Sabrımın gömleğini soymuşum haberim yok!
Koruyup kollayınca, düşünce yürüten
Çilenin nakkaşına, saymışım haberim yok! ...
Gülay

Kurtulmak istemişim çektiğim ızdıraptan
Çıkılmaz çıkmazlara girmişim haberim yok!
Ateş çemberi sardı canımı dört taraftan
İşkenceye göğsümü germişim haberim yok! ...
Güleser

Ürperir hayallerim nedensiz ve umarsız
Gönlümü rüzgârlara açmışım haberim yok!
İçimdeki fırtına yıkıp geçiyor sessiz
Sevgiye muhabbete açmışım haberim yok! ...
İzzet

Her anımı kuşatan, arayıp sormasa da
Başkasını görmeden, gezmişim haberim yok!
Umutlarla yaşatan, ruhumu sarmasa da
Gerdanına şiiirler dizmişim haberim yok! ...
Nurseli

Felek denen Kudret'in hünerini görünce
Kabuğuma çekilip tırsmışım haberim yok!
Hakkımdaki hükmünü şakülünce verince
Düşünüp sebebini susmuşum haberim yok! ...
Şinel

Usanmaz yorulmazdım benliğimde bir bendim
Yıldız gibi parlardım sönmüşüm haberim yok!
Okyanusu sallayan fırtınaydım tayfundum
Âşkınla durulmuşum dinmişim haberim yok! ...
Veysel

2. TUR

Murat, maksut, yâr nedir, âşığa meşgaledir
Alış-veriş, kâr nedir, hayatı işgaledir
Mansurlara dar nedir, ömrü taşgaledir
Ben hepsini beleşe satmışım haberim yok! ...
Âşık Feymânî

Uzaydaki varlıklar döner düzen içinde
Çarpışması görülmez nasıl olur, niçin de
Tadı başka neyde var bir yudum su için de
Harika sanata diz çökmüşüm haberim yok! ...
BEHLÜL

Aynanın karşısında, şaşırıp kalmayınca
Affettiğim insanlar, hesaba gelmeyince
Gönülleri inciten kullardan olmayınca
Gırtlığa kadar aşkla dolmuşum haberim yok!...
DELİBAL

Yuva yaptım süsledim o yuvada dört cüçük
Her biri bir kuş oldu amma bana küçücük
Hayal-meyal hedefi görüyüm üçük-büçük
Ömür dalına çentik atmışım haberim yok!...
Fatma

Kâbustan uyanınca, kendime gelir gelmez
Ant içip yüreğimin peşinde kalır kalmaz
Sevdamı taşıyacak birini bulur bulmaz
Gam hapishanesinden, tüymüşüm haberim yok!...
Gülay

Uzanan eli tuttum yüzümü çevirmedim
Suratımı asmadım kaşımı devirmedim
Ezdiler hata saydım üzerinde durmadım
Ömrüme gizli ferman dürtmüşüm haberim yok!...
Güleler

Çınarın gövdesini kemirir korkularım
Kaybolan hikâyeler kahramansız ve yarım
Çorak topraklar gibi çatlak düşüncelerim
Bereket mevsiminden geçmişim haberim yok!...
İzzet

Yüreğime dokunan esrarengiz gizlerle
Gerçeklere perdesiz vakıf olan gözlerle
Bir bilenin gözünce, harcıâlem sözlerle
Mutlak aşkın resmini çizmişim haberim yok!...
Nurseli

Bahtım önüne katıp çoban gibi güdünce
Sürdüğü tozlu yolda çamurlara batınca
Sabır taşı çatlayıp akıl firar edince
Bir deli rüzgâr gibi esmişim haberim yok!...
Şinel

Kaçamak bakışlara baktıkça eriyorum
Rüzgarına takılıp havaya giriyorum
Boş hayale kapılıp hep fire veriyorum
Uyuklayıp köşede sinmişim haberim yok!...
Veysel

3. TUR

Engel kalksa aradan şu dağı aşabilsem
Gitti vuslat kervanı varıp kavuşabilsem
Yolda haramiler var, uğrun savuşabilsem
Pirinçe beyaz taşı katmışım haberim yok! ...
Âşık Feymânî

Yaratılan canlıda şudur ortak özellik
İnsan, hayvan ve bitki hepsinde bu güzellik
Erkekler seven olmuş sevilende nâzenlik
Ben de bir nâzene dil dökmüşüm haberim yok! ...
BEHLÜL

Aşk yolunun yolcusu, meşk yoluna sapınca
Gündüzü gece yapan güneşten nem kapınca
Üzerime vazife olanları yapınca
Kulların uykusunu bölmüşüm haberim yok!...
DELİBAL

Beyaz taşı pirinçten seçmeğe sağ göz gerek
Asılları hariçten ölçmeye ağ göz gerek
Sadakati sarnıçtan içmeğe ağ yüz gerek
Ar-namus peçesini yırtmışım haberim yok!...
Fatma

Canımı sıkınlarmın, defteri dürtülünce
Gözlerimden kalbime heyecan verilince
Canıma can katan yar, tahtına kurulunca
Gönlümün buyruğuna uymuşum haberim yok!...
Gülay

Karşıma kim çıktıysa dolu dolu çağladı
Cömert gibi göründü ince yerden bağladı
Ana babayı bırak, yedi ceddim ağladı
Bereketsiz toprağı sürmüşüm haberim yok!...
Güleler

Her nefes bir zenginlik her bakış bir güzellik
Güzeli görmeyen göz uzayda karadelik
Nuşirevan değilim sözlerim kesik kesik
Bütün altınlarımı saçmışım haberim yok!...
İzzet

Sürdürürken devranı, düşlerimin yolunca
Ben bende kalamadım, yâr aklıma gelince
Akla hükmedemeyen, biri oldum hâlince
Çay kenarına kuyu kazmışım haberim yok!...
Nurseli

Bahar seli gibiydim kaynağımdan coşarken
Gören gıpta ederdi ceylan gibi coşarken
Dost bildiğim ruhuma gam kederi işlerken
Kendi kendime bile küsmüşüm haberim yok!...
Şinel

Talihim ters giderken dönüş olmaz iyiye
Bizim gemi yan yattı yine vurdu kıyıya
Dayı derken ayya düştük derin kuyuya
Aslan gibi kafese konmuşum haberim yok!...
Veysel

4. TUR

Arzu-serap deryası, ben rotasız gemiyim
Susuz gamlı gönüle, muradın zemzemiyim
Sanırdım ki viranın mamurluğa emiyim
Gaflet denen uykuya yatmışım haberim yok! ...
Âşık Feymânî

Zamanı geldiğinde dişi hayvan naz eder
Erkek hayvanlar ise onun suyuna gider
Nesil böyle çoğalır tarlaya eker bider
Sonunda manzarayı çakmışım haberim yok! ...
BEHLÜL

Ferhat'ın düşlediği yerde yatmak isterken
Kerem'in küllerinde, yanıp bitmek isterken
Mecnun'un pabucunu dama atmak isterken
Örs, çekiç arasında kalmışım haberim yok!...
DELİBAL

Verseler benim olsa, tapusuyla kürreyi
Çözsem ki ne olacak, sır denilen şifreyi
Yitiğim idi buldum, aradığım zerreyi
Mutluluğu burnumla dürtmüşüm haberim yok!...
Fatma

İnsan Yetiştiren Çiftçiler:

► Prof. Dr. İbrahim Kürtül ve Kürtül Ailesi

Köklerinden Beslenen Bir Hayat

Anadolu'nun kadim kültürüne ev sahipliği yapan Andırın, Tufanpaşa Mahallesi'nin bereketli topraklarında yetişmiş bir ailenin hikayesi, tarım, hayvancılık ve eğitimin iç içe geçtiği bir öyküdür. Kürtül ailesi, geleneksel Yörük kültürünün özünü koruyarak modern dünyanın gerekliliklerine adapte olmuş, eğitime olan bağlılıklarıyla gelecek nesillere örnek olmuştur. Bu ailenin en parlak yıldızlarından biri olan Prof. Dr. İbrahim Kürtül, akademik başarılarıyla olduğu kadar ailesinin topluma sağladığı katkıları ve tarıma dayalı sürdürülebilir yaşam anlayışıyla da bir rol modelidir.

Kürtül Ailesinin Kültürel Mirası

Kürtül ailesi, Avşar boyuna mensup bir Yörük obası olarak Sarımsak Dağı eteklerinde kök salmış, zamanla yerleşik hayata geçmiştir. Geleneksel değerlerine bağlılıkla bilinen aile, doğaya duydukları saygı ve dayanışma kültürü ile tanınmıştır. Büyük dedeleri Mulla Mustafa, eğitimli bir alim olarak köy halkına dini ve ahlaki rehberlik yapmış, eğitim ve bilginin ışığını topluma taşımıştır. Onun çabaları, sadece köyün değil, bölgenin sosyolojik yapısını şekillendirmiştir. Eğitimle Gelen Başarı: Prof. Dr. İbrahim Kürtül 15 Aralık 1971'de doğan İbrahim Kürtül, ilk ve orta öğrenimini Andırın'da tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi'nden mezun olmuştur. Eğitimine olan tutkusu, onu Ohio State Üniversitesi'nde yüksek lisans yapmaya ve ardından Ankara Üniversitesi'nde doktorasını tamamlamaya yöneltmiştir. Akademik yolculuğu, Kafkas Üniversitesi'nde başlayan Kürtül, Mustafa Kemal Üniversitesi ve Karabük Üniversitesi gibi farklı kurumlardaki görevleriyle devam etmiştir. Bugün, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde Tıp Fakültesi Anatomi Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yapmaktadır. Kürtül'ün bilimsel çalışmaları, veteriner anatomi, morfoloji ve plastinasyon teknikleri gibi çeşitli alanlarda uluslararası yankı uyandırmıştır. 200'ü aşan bilimsel yayını, tarım ve hayvancılık alanına sunduğu katkıların en somut göstergesidir. Aynı zamanda akademik liderliği, bilimsel etiğe verdiği önem ve uluslararası projelere katkılarıyla Türkiye'yi global arenada başarıyla temsil etmektedir.

Tarım ve Hayvancılıkta Sürdürülebilirlik

Kürtül ailesinin tarıma dayalı yaşamı, topluma verdikleri destekle birleşmiştir. Aile, Andırın Meslek Yüksekokulu'nun uygulamalı eğitim projelerine katkıda bulunmuş, öğrencilerin fidanlık alanlarında çalışmasını sağlayarak hem eğitim hem de doğayla uyumlu bir öğrenme ortamı oluşturmuştur. Bu çaba, tarımın sadece bir üretim faaliyeti değil, aynı zamanda bir eğitim aracı olarak kullanılabileceğini göstermiştir. Prof. Dr. İbrahim Kürtül, bilimsel çalışmalarında tarım ve hayvancılık alanlarına değinerek bu sektörlerin modern bilimle nasıl birleşebileceğini göstermektedir. Onun önderliğinde gerçekleştirilen projeler, tarımsal üretimin verimliliğini artırmayı ve hayvancılık sektörüne sürdürülebilir bir yapı kazandırmayı hedeflemektedir. Ayrıca,

Kürtül ailesinin misafirperverlik ve dayanışma kültürü, tarım toplumlarının sosyal yapısını güçlendiren unsurlar arasında yer almıştır.

Kültürel ve Bilimsel Zenginlik

Kürtül ailesinin hikayesi, Anadolu'nun zengin kültürel dokusunun bir yansımasıdır. Sözlü edebiyat geleneklerini kuşaktan kuşağa aktaran aile, maniler, destanlar ve hikayelerle çocukların hayal gücünü beslemiş, toplumsal hafızanın korunmasına katkı sunmuştur. Prof. Dr. İbrahim Kürtül de bu kültürel mirasın akademik alandaki bir temsilcisidir. Eğitimle harmanlanan bu zenginlik, ailesinin tarım, hayvancılık ve eğitimdeki etkilerini geniş kitlelere ulaştırmıştır.

Edebi ve Bilimsel Duruşun Kesiti

Prof. Dr. Kürtül, bilimsel üretiminin yanı sıra birçok akademik görevde de bulunmuştur. Rektörlük bünyesindeki kalite komisyonlarından uluslararası öğrenci koordinatörlüğüne kadar geniş bir yelpazede liderlik yapmıştır. Aynı zamanda etik kurullara başkanlık etmiş, uluslararasılaşma süreçlerine katkı sunmuş ve birçok öğrenciye bilimsel danışmanlık yapmıştır. Kürtül ailesi ve özellikle İbrahim Kürtül, bilim ile tarımın, gelenek ile modernizmin harmanlandığı bir başarı hikayesidir. Bu hikaye, Anadolu topraklarının bereketini yalnızca fiziksel ürünlerle değil, aynı zamanda insan yetiştirme konusundaki katkılarla da göstermektedir. Prof. Dr. Kürtül'ün, insan ve doğa arasında köprü kuran bu çok boyutlu katkıları, eğitim, tarım ve bilim dünyasında eşsiz bir yere sahiptir.

Sonuç

Prof. Dr. İbrahim Kürtül ve Kürtül ailesi, geleneksel Yörük kültürünün modern eğitimle birleştiği, bilim ve tarımın bir arada ilerlediği bir örnek teşkil etmektedir. Onların hikayesi, Anadolu'nun değerlerini yaşatarak geleceği inşa etme çabasının somut bir yansımasıdır. **"İnsan Yetiştiren Çiftçiler"** başlığı, bu eşsiz mirası ve katkıyı en iyi şekilde ifade eden bir tanım olarak yerini bulmaktadır.

Üç Güzel İnsan

Birinin adı Hamit, birinin sadık, birinin de Yusuf.üçü de köyün önder, akliselim insanları. Üçü de sülalesinin büyüğü. Söz onlardan dinlenir. Onlara danışılır. Onlar son sözü söylerler. Akıllılar. Akıldaneler. Üçü de huyuyla, suyuyla, hayatlarıyla düzgün, sade, akliselim insanlar. Üç güzel insan. Şimdi yoklar. Geriye bırkdıkları izler kaldı.

Yiğit namıyla anılır misali, üçünün de lakapları var. Anlı, şanlı, anlarına, şanlarına layık...

Molla Yusuf
Hamit Kahya
Hacı Sadık

Aslında her köyde, böylesi üç güzel insanlar var. Yol, yön gösteren, aydınlatan insanlar. Aramızdan ayrılırsalar da hala yaşıyorlar hayatlarımızı aydınlatıyorlar. Zaten Anadolu da olalı beri ufukumuzu aydınlatan insanlar hala yaşamıyor mu? Onun için köy, kasaba, şehir fark eder mi? Nerde insan varsa, orda bilge insanlarımız olagelmıştır. Bu topraklar bereketlidir. Bu topraklara bereket tohumu saçılmıştır.

Biz bu topraklarda kendi kendimizi yönetecek kudrette hep olmuşuzdur. Köylerimizin kadim oluşu bu akıl, bilge, güzel insanlarla vücut bulmuştur.

Şimdi köyler sarsılıyorsa, insanlarımızın yani köylülerin savrulmasına bağlamak gerekir. Köyler yaşamalı. Köyde akılı başında insanlar köyünü terk etmemelidir. Yoksa köyleri kaybederiz.

Gelelim üç güzel insana.

Namı diğer Molla Yusuf, köyün okumuş, aydın insanıydı. Köyde imamlık, muhtarlık, ustalık yapmıştır. Köyün her konu da meseleleriyle uğraşır, köy halkıyla birlikte çare arardı. Bir konumu görüşülecek bekçi ile ilan eder, köy halkı, toplanır konuşulurdu. Köy odaları bunun için vardı.

Hem muhtar hem hoca hem de her konuda fikri ve düşüncesi olduğundan, her konu kendisine danışılırdı. Fikrini beyan eder, kâfi gelmezse araştırıp soracağını söylerdi. Kimseyi geri çevirmek, hayır demezdi. Yumuşak, nezaketli davranır gönle girerdi. Her işe koşardı. Her bakımdan köye önderlik etmiştir. Köye giren yeniliklere öncülük etmiştir. Çocuklara düşküdü. Çocuklarına gömleğini satarım yine sizleri okuturum derdi. Okul geç geldiği için bu memleketin

insanlarının cahil kaldığını, aydınlanamadığını anlatırdı. Gerçekten de çocukların en büyüğü hariç hepsi okumuştur.

Hanesi açıldı. Köyün en çok misafir kalan evciydi. Günde üç, dört öğün yemek hazırlanırdı misafirlere. O zamanlar, çerçi zamanlarıydı. Çerçiler yükleriyle gelir, malını satar, hayvanına yeygi verilir, kendi konaklardı. V bu yüzden Maraş taraflarından çok ve çevreden çok tanıdığı olurdu. Yazları garibanlar, yaşlılar, kimsesizler, günler hatta ay boyunca kalırlardı. Evin direği kıyafet hatun olmadan bunlar olur muydu? Hanesi genişti de Cemal Ağa, nene Gülizar Hatun, namı diğer perişan karı, seferberlik, harpler görmüş, güngörmüş kocalardı. Evi büyüğü, evde yaşlı varsa oydu. Geniş, kalabalık aile hayatı vardı.

Molla Yusuf hayatının uzun süresini muhtarlıkla geçirdi. Okuma yazması olduğu için, hukuk merakı vardı. Kazada dava vekilliği yapmıştır. Devlet erkânını, memurlar ile tanışıklığı vardı. Devlet işi için gelenler hanesine uğrardı. Misafirlere ikramda kusur olmazdı. Kimin ne müşkülü varsa önüne düşer hallederdi. Hesap işlerini iyi birdi. Tarla ölçümlerini o yapardı.

Hamit kâhya. Adından da anlaşılacağı gibi kâhyalık, yani muhtarlık yaptı. Köylerde akıl, aydın, önder yapısı olan insanları muhtar yaparlardı. Şimdiki demokratik yarış yerine, büyükler toplanır en münasip olan, temsil yönü bulunan adamda karar kılarlardı. Hamit kâhyada, muhtarlık hakkını vermiş, gönüller girmiş insandı. Okuryazarlığı askerde Ali okulunda öğrenmişti. Okumayı severdi. Köyde cenk kitapları onun evinde vardı. Kış geceleri ilkokul yıllarında, köy odasında köylülere cenkleri okurduk. Güzel Türkçesi vardı. Açık, sade, anlaşılır konuşurdu.

Hamit kâhya, çocukları çok severdi. Kimi görse hayat kıssaları, hikâyeler anlatır, zihinlerini aydınlatırdı. Cömertti. Yörenin deyimleriyle hane sahibi idi. Hak ve adaleti daima gözetirdi. Devlete, millete sadık insandı. Devlet adına köye kim gelse ilgilenir, yardımcı olurdu. Devletin yokluğunu çekmenin derin acısını yaşamış bir hayatın tanıklarıydı. Onun için hangi seviyede olursa olsun devleti temsil edenlere saygı duyardı. Cesurdu. Hak ve hukuktan ayrılmazdı. Köydeki çekişmeler, kavgalar olursa hemen devreye girer sulh ederdi. Ailesinin büyüğü idi. Ailenin ne meselesi varsa sahiplenir, dert ederdi.

Çiftçilik, hayvancılık yapardı. Aynı zamanda maruf Ömer ile, kardeşi Fazlı kâhya ile, bazen yalnız tüccarlık ederdi. Yazın yaylalarda koyunlar, toklular beslenir, ta Adana ya kadar götürür satarları. O devirde hayvancılık için ailenin geniş olması şarttı. Babadan gelen unvanla Halıtlı ailesinin gençleri yanında olurdu.

Hanımı Güllü hatun, köyün ebe karısıydı. Hepimizin ebesi olmuştur. Hanesi açıldı. Misafiri eksik olmazdı.

Avlunun önünde insanlar, gençler toplanır, hoş vakitler geçerdi. Tarihi, olayları, hayatı iyi bilirdi. İdareyi, memleketin gidişatını bilir, havadisi kaçırmazdı. Köyün ilk radyolarından birini almıştı. He sabahları trt de türküler hepimizi uykudan tatlı tatlı kaldırırdı.

Hacı Sadık. Köyün en büyük kayalar kabilesinin önde gelen insanıydı. Akıselim, zihni çık, yeniliklere meraklı, duyarlı bir insandı. Tarihi çok iyi bilirdi. Küçük yaştan beri hayatın içinde olmuş, gurbetler gitmiş, insan halinden anlardı. O da tıpkı molla Yusuf gibi çocukları sever, okumasını isterdi. Oğlu rahmetli Yusuf la aynı ilkokula başladığımızda babası okuma yazmayı öğretmişti. Sınıfın en önde öğrencisi olmuştur.

Sadık amcanın güzel yazısı vardı. Askerlikte öğrenmişti. Yanında kalem defter taşırdı. Her şeyi, hesap kitabı yazardı. İyi tarih bilirdi. Keşke daha çok dinleyip geçmişimizi öğrenseydik bu insanlardan. Naif bir insandı. Konuşurken tebessüm eder, elini iki eliyle kavrar salâvat getirirdi. Hal hatır soruşu apayrı bir edepti.

Hacı farzasını yapınca hacı adıyla anıldı. Köyün ilk hacılarından oldu. Molla Yusuf un muhtarlığı zamanında yanında hep aza oldu. O devirlerde her kabileden bir aza yaparlardı. Muhtar tek başına karar vermezdi. Sadık amcaya mutlaka danışırdı. Hep önde öncü insandı. Akıllı, bilgili çiftçilik yapardı. Merak ettiği neyse sorar öğrenirdi. Güzel meseller, temsiller, hikâyeler anlatırdı.

Yeniliklere açık demiştik. Köye ilk radyoyu alan insandı. Tepedeki evinde geleni gideni, misafiri eksik olmazdı. Kimin ne sıkıntısı varsa öne düşer hal yolu arardı. Eğitime çok düşküdü. Çocuklarını okuttu. Okulda da takip ederdi.

Üçünün ortak özellikleri var. Köyde ailelerin kalıcı olması için geride bu toprakları işleyecek çiftçi evlatların olması idi. Bu yüzden büyük evlatları okutmadılar. Baba ocağı tütsün dediler. Öte yandan yetişen genç nüfusun yani çocukların kendilerinden daha iyi bir hayat sürmesini istediler. Bunun yolu da, okumaktı. Her üçünün evlatları okudular. Yurdun köşelerine savruldu. Bu hayat anlayışı, her ailede mevcut olagelmıştır.

Şimdi üçü de aramızda yoklar, ama yaşıyorlar. İzleri, sözleri, öğütleri, örnek halleri ile aramızdalar. Hayat akışında hep hatırlıyoruz. Memleketimizin gücünde, akıl ve bilge insanların geride bıraktıklarıyla var oluyor.

Köylerimizde nice güzel insanlar var. Güzel insanları hatırlayasınız, anasınız, yoluna ışık tutasınız diye misaller getiriyoruz. Anıyoruz ki, bu sayede ötekiler hatırlansın, köklerimizden kopmayalım.

Ruhları şad olsun.

Aşık Feymanî

Halk Ozanı,
Halkın Ozanı Demek

Aşık Feymâni de, bir Halk Ozanı olarak Halkın yararına da- zararına da olanlardan bahsetmek mecburiyetindedir. Hele de bu kendi köyüm Azaplıyı ilgilendiren bir durum ise. Bir zamanlar siyasi olay kabul ettiğimiz bir durum oldu;

Kadirli yöresinde Asfaltlanmadık merkezi yani yolları yapılması yakın ve kolay olan köylerin uzun- kısa yolları Asfaltlandı ne yazık ki, Sonradan Köy olan ve Azaplının bir mahallesi olan Kabayar Köyüne kar BEŞ Kilometrelik ve en az KIRK VEYA ELLİ Köyün ve Bağtaş yaylasından başlayıp Mazgaç Yaylasına kadar yaylamaya gidilebilen ve hem de günde ONLARCA Kamyonun TOMRUM taşıdığı asfaltlamamış ŞOSE yolun Azaplının tam iki kilometre uzunluğunda köyün nasıl bir YOL TOZUNUN ALTINDA KALDIĞINI DÜŞÜNÜN.

O seneler Televizyonum arızalandı Kadirli ye Televizyoncuya tamire götürdüğümde; Televizyoncu bana

- HEMŞERİM SEN AZAPLIDANMISIN?

- dediğinde nasıl bildin arkadaş deyince” Televizyonuyun içinde yazıyor istersen gel gör” dedi ve o tarafa geçip baktığımda ne göreyim Televizyonun içinde eski deyimle

- BEŞ BATMAN TOZ VAR – dedi ki; Azaplıdan gelen Televizyonların içi hep böyle TOZ ondan senin de Azaplı köyünden olduğunu bildim dedi ve Tanıştık radyocu muhteremle.

Ve şöyle bir şiir yazdım:

Alemin dilinde gezer, dolaşır,

Azaplı köyünün =tozlu yol=derdi.

Dilekçesi semavata ulaşır,

Azaplı köyünün “ bozuk yol “ derdi.

Mevzu şimdi ise bir vahim olaya yol açabilecek korkunç bir durumla karşılaşmakla başlasın -- Bu gün Kadirli Hastanesine, rahatsızlığımın iyi olmamasından dolayı gidip gelirken bizim Damat Hasanın da kullandığı arabayla göçmenlerle Hacı Mustafa Kemalın evinin arası bir yerde karşıdan yetmiş - seksen kilometre hızla gen bir araba tam yirmi metre kala üstümüze sürmesiyle biz sağ tarafa şarampolun kıyısına ancak kaçabildik.

O arabada tekrar sağ tarafa kıl payı kaçarak kafa kafaya çarpılmaktan yüce Rabbim esirgedi ve Hasan Arabayı durdurup o arabaya kimin diye baktı, acaba bize kastimi yani kasten mi yaptı dedi sonrada o kaçtığı yere bakınca da arka arkaya yan yana bir sürü derin derin çukurları görünce de çukurdan kaçarak bizden yana kaçıp bizi ezme pahasına da olsa o yanlış yaptığını anladık, işte Azaplı köyünün tekrar yoluna bir şiir yazılmalı dedim. SAYIN ÇİÇEĞİ BURNUNDA MUHTARIMIZ M. D. cininde dikkatine.

İsmine yakışır kaderi midir

Haliyle perişan azaplı köyü

Bubi tuzakları bilmem nedendir

Yoluyla perişan azaplı köyü.

OĞUL

Oğul şu dünyada neler görecek,
Sağ ursa bu başın, vay, bu başın.
Düşman mı girecek, dost mu girecek,
Bağ olursa bu başın, vay bu başın.

O tarafın; kervan işler yol olur,
Bu tarafın; bahçe-bostan, gül olur,
Yayla ise; yadlar konar él olur,
Dağ olursa bu başın, vay, bu başın.

O tarafın; destan olursa dile,
Bu tarafın; değse dünyaya bile,
Alçak gönüllü ol yıldızlar ile,
Teğ olursa bu başın, vay bu başın.

O yanında; balık deryâya küser,
Bu yanında; can alıcı yel eser,
Dağdan iner dere basar, yol keser,
Çiğ olursa bu başın, vay bu başın.

O yanın; âleme bir gözle bakar,
Bu yanın; âlemi bir sözle yıkar,
Gönüller incitip, nice can yakar,
Çiğ olursa bu başın vay bu başın.

O yüzünde; ilmi Zürih okunur,
Bu yüzünde; mânâ Merih okunur,
Asırların izi Tarih okunur,
Çağ olursa bu başın, vay bu başın.

O yamacın; bilmez şöhreti, ünü,
Bu yamacın; bilir Künfeyekün'ü,
Önünde nicesi dinler hükmünü,
Tuğ olursa bu başın, vay, bu başın.

O başında; nurdan kândil yakılır,
Bu başında; kul çarmıh'a çakılır,
Atom parçalanır, şimşek takılır,
Ağ olursa bu başın, vay bu başın.

O kenarın; dünya göçse gam yemez,
Bu kenarın; gizler aslını demez,
Belki FEYMÂNİ'yi sahip eylemez,
Beğ/e/ olursa bu başın vay bu başın.

AŞK

Ekmeği aşk, havası aşk, suyu aşk,
MECNUN'u çöllerde hayâl eyledim.
Obası aşk, otağı aşk, köyü aşk,
Onu bu hallerde hayâl eyledim.

Kara sevda çekenlere zor nedir
Edep nedir hayânedir ar nedir
Onu yakan ateş nedir kor nedir
KEREM'i küllerde hayâl eyledim.

Çökse duman yağsa kar sepe sepe
Engel olamamış ona dağ tepe
Varıp gitmiş Erzurumdan Halep'e
GARİB'i yollarda hayâl eyledim.

Aşk, âşıkı sevdalara yeldiren
Künyesini defterlerden sildiren
O güç neydi dağı - taşı deldiren
FERHAT'ı kollarda hayâl eyledim.

Aşkın belasına boynunu büktü
Kadere yenildi - yıkıldı - çöktü
Yedi yıl ağladı gözyaşı döktü
BORAN'ı s/elerde hayal eyledim.

Yâr sunsa bal sanar zehiri tuzu
Feryadı figânı eritir buzu
Hangi zerre acep âşığın tozu
Şu esen yellerde hayâl eyledim.

FEYMÂNİ'yim ahım göklere direk,
Vefasız yâr sevmek ölümden yeğrek,
Âlemde ben gibi var mı diyerek,
Dert çeken kullarda hayâl eyledim.

NOLUR FELEK

Err doğmuşum keşke gelseydim şimdi
Fekek benim gençliğimi geri ver
Birde uyandımkı geçmiş ikindi
Nolur felek gençliğimi geri ver

Aynaya bakınca düşerim gama
Ne yazıkki vaktim ermiş akşama
Tarlama-tapum evim-barkım al ama
Felek benim gençliğimi geri ver.

Hayatıma bahar gelsin, yaz gelsin
Göllerime ördek, turna, kaz gelsin
Dostlarımdan geldiğince naz gelsin
Felek benim gençliğimi geri ver.

Yitiğim var fırsat verde bulayım
Sağlam bir testiye koyda dolayım
Yine öyle - Çoban Osman - olayım
Felek benim gençliğimi geri ver.

Hızır gönder Abuhayat içeyim
Rüyalarda kanatlanıp uçayım
Güzellerle yaylalara göçeyim
Felek benim gençliğimi geri ver.

FEYMÂNİ'yim felek endersin ender
Demiyorum eyle - Garun, İskender -
Çok değil KIRK sene önceye dönder
Felek benim gençliğimi geri ver.
Nolur felek gençliğimi geri ver.

İKİ RESİM İZİNDE

Ortaokul Yıllarından Geriye Kalanlar

Andırın ortaokulu 1967-1970 yıllarında geçti demiştim. Ortaokula başlayacağımız Eylül ayından önce bir Mayıs günü öğretmenimiz Muharrem Özdemir hocanın öncülüğünde, yanında 6-6 tane köylü babalarımız, 11 ilkokul öğrencisi yaya, sabah erkenden yola çıkarak Sisne köyü üzerinden, Halburdan, Bostan dereden, Azgıt ovasından geçerek andırına gelmiş, fotoğraf çektirmiş, nüfus cüzdanı almış, o gün handa kalmış, ertesi gün yola yaya revan olarak köye gri dönmüştük. Ortaokula kayıt yaptırıp okula başladığımızda bu andırına ikinci gelişimizdi. Anılarımızda bunu anlatmıştım.

Andırın da Mehmet Çavuş un taş evinde alt katta kalıyorduk. Ev için odun lazımdı. Hayvan yüklü odun getirip satma geleneği vardı. Bizim eve de bir hayvan yükü yıkıldı. İlk defa parayla odun satın alındığını görmüştüm. Talebeler olarak dedik ki, oduna para verilir mi? Balta, kazma alarak şimdiki çamlık olan yere, karayılan kozu yamaçlarında meşe kökleri sökerek, sırtımızda odun taşırdık. Bir yanda parası olanların odun alışı, olmayanların emeğiyle odun edişi. Hayat alternatiflerini öğretiyordu. Üstelik emek verilirse karşılığının alınacağını da.

Öğle tatilinde her öğrenci gibi çarşıda gezerdik. Her öğrenci bir bakkal arkasında, sucuk, helva ekmek üstüne bir tas soğuksu içerdi. Bazen fırınlarda sıcak ekmek arısı Antep pekmezi. Parası olanlar tatlıcı hocadan kıvrım tatlı veya bisküvi arasına lokum-sucuk yedi. Çok az talebe lokantaya gidebilirdi. Sınıfta eğitim- öğretim dersi alırken çarşıda hayatı öğreniyorduk.

Aşağı yukarı çarşıda ahvalimiz buydu. Evlerde de komşuları rahatsız etmezdik. Zaten komşularda

bir öğretmen gibi davranır, uyarırlardı. Hele öğretmenler ansızın öğrenci evlerini basar, kontrol ederlerdi. Evlerde birlikte ders çalır, ödev yapardık.

Hafta sonları çarşıdan ziyade doğaya çıkardık. Ders çalışır, odun yapar, balık tutar, bazen derelerde çamaşır yıkardık. Mevsimine göre meyve toplardık. Sımsak dağı güzün uğrak yerimiz olurdu. Spor meraklılarımız, top oynardı. Doğa gazisi yapardık. Çarşıda başı boş gezmek ayıplanırdı. Görenler niye geziyorsun dersin yok mu derlerdi.

Andırında sosyal hayat sinemadan ibaretti. Düğünler olsa da fazla gitmezdik. Sinemaya ne zaman, hangi saatlerde gideceğimize öğretmeler karar verirdi. Hafta sonları sinemaya giderlerdik. Zaten haftada bir sinemaya gidecek paramız olurdu. Diğer zamanlar kaçak gidersek öğretmenler sinemaya baskın yapar, yakalarlardı. Ertesi gün disipline verirler, üstüne sopası da cabası.

Andırın ortaokulunda o günlerden neler öğrendik dersiniz, elbette hayatı derim. Kasaba kültürünü ilmek ilmek benliğimizde dokumuştuk. Nasıl davranacağımızı, hayata dair öğrencelerimizi okuldan çok dışardan öğreniyorduk. Yani, çarşı pazar, konu komsu, esnaf, büyükler, hepsi öğrencilere adeta öğretmen oluyor öğretiyorlardı.

İyi ki bu kazada, Andırında eğitim hayatımız geçmiş diyor ve geçmişimizle, olanca yoksulluk ve mahrumiyete rağmen övünüyor ve guru duyuyoruz.

İnsan şimdiden geriye bakınca hey gidi günler demeden edemiyor.

SARI AHMED'in HIKAYESİ ve AğIDI

Olay 1919 yıllında Köleli Köyü ve Ceyhan Nehri'nin Sabun Çayı ile birleştđi yerde bulunan Metlioğlu Bucağında meydana gelir. Sarı Ahmet; Metlioğlu Bucağındandır. Köleli Köyü'nden Hacca Kız ile nişanlıdır.

Ermeni çeteleri para için Metli Hüseyin ve Metli Süllü Ağanın evini basarlar, ev basılınca Sariahmet Martinini (mavzerini) alır ve Kırağallı tarafına çıkar ve evi göreceği şekilde bir taşın arkasına pusuya yatar, eşkiyalar eve girmesin diye verir kurşunu, silahlar takılınca Köleli Köyü Silah seslerini duyar, Bu çatışma sonucunda ermeni çeteleri eve giremezler ve kaçarlar, Sarı Ahmet'i pusuda öldürürler. Sarı Ahmet'in cenazesine iki gün sonra ulaşılır, Hasan Kâ ve Bekir Ali'nin bacısı olan Hacca ninemiz yani sarı Ahmet'in nişanlısı ve anası Hacıman Karı ninemiz ile birlikte Ceyhan Nehri'ni geçerek Metlioğlu Bucağına yetişirler.

Hacıman Karı ninemiz orada şu ağıdı söyler:

*Otlu koyak otsuz koyak,
Ahmed'de sağ idi bıyak,
Küheylana binmez idi,
Hacca geldi yalın ayak.*

*Cahan gıyı bucak bucak
Ot biçeller gucak gucak
Ne yatıyon Sar(ı)Ahmed'im
Goca yazı çok ısıcak*

*Dilli Sarı Ahmed'im dilli
Ağ elleri deste güllü
Öldürmüşler Sarı Ahmed'i
Zülfikarlı iki dinli*

*Gül ağacı boğum boğum
Gül dalını döküdü boğon
Hacımanın Hacca gızı
Bülbüil oldu öddü boğon*

*Şu Cahan'in akışına
Gurban ollum bakışına
Vurdun beni Sarı Ahmed'im
Köleli'nin yokuşuna*

*Süzün Sarı Ahmed'im süzün
Kırpiği gaşından uzun
Ben anamdan dıyır idim
Güz gelsede gursak düğün*

*Böğök evi ağıl gımı
Ufak gapı çağıl gımı
Martinini almış çıkmış
Ahmet bizden dağal gımı*

*Ne yatıyon hicim gimi ?
Burma bıyık sicim gimi
Ben ağlarım başucunda
Anan gızı bacın gimi*

*Bana verin kolçağımı
Kara bıyık nalçağımı
Akşam Andırın'dan geldi
İncitmeyin koçağımı*

*Gökyüzünde dönen gartal
Pençe vurur yeri yırtar
Gadanalam Hacca gızım
Dakımını verde gurtar*

*Sar(ı) Ahmed'im deli gannı
Enni döşü ala gannı
Dünden Andırın'dan geldi
Gır atının ağzı gemli*

*Kefiyenin bana verin
Ben belime bağlıyacım
Sarı Ahmed'im düğün gurmuş
Geri durun oynuyacam*

*Havada guşlar çığırır
Yazıda kaplan heğirir
Ne yatıyon Sar(ı) Ahmed'im
Nişannın geldi çığırır*

*Seğmen gediği aşmadı
Düğün yemeği bişmedi
Hacca gelin ollum derdi
Gına çabıdı çeşmedi*

*Kaplan gelmiş höğürmeye
Yaşı değmişti yirmiye
Her ananın kârı değil
Böyle yiğit doğurmaya*

*Evlerinin önü bayır
Silah öter cayır cayır
Eğer yaran ağır ise
Yerin üçe bize çığır*

*Annaçada silah takılar
Yankısı göğe şakılar
Ahmed'i yuyan fakılar
Derinmiydi yaraları ?*

*Kayna kara pınar kayna
Üzengisi dördül ayna
Andırın ısıcak derler
Bilmem yaraların heyle*

*Yünsekden bir çam yıkıldı
Dalı budağı döküldü
Ne yatıyon Sar(ı)Ahmed'im
Babayın beli büküldü*

*Şu çardağı şurdan bozun
Ben içini geziciyim
Sarı Ahmed'im burda deller
Umudumu çözücüyüm*

*Gır atın başlığı sırma
Durma Sultan bibi durma
Nişanlılı oğlan verme
O da bize ar değil mi*

*Uzun uzun çam dalları
Uzadı yayla yolları
Acep birken duyarmıyım
Haccanın dudı dilleri*

*Eğer dirsek eğer dirsek
Açıpta yüzünü görsek
Ben anama derdim kine
Güz gelsede düğün gursak*

*Gır at gelir harlıyarak
Üzengisi parlıyarak
Sanki bizde gelinim'oldük
Burçak burçak terliyerek
Derleme. .../....*

AĞIT

Andırında ağıt, kökleri orta Asya dan gelen geçmişe dayanır. Geçmişimizi, olayları, insanları ağıtlardan öğreniyoruz. Ağıtlar köklerimize bağlayan sözlü kültür ve edebiyatın en gücü kaynaklarıdır.

Ağıtlar yazılmıyor, kayboluyor derken hala yaşadığını Ozan Duranoğlu bize ispatlıyor. Onun yakınlarda yazdığı ağıt geçmişimizden ve köklerimizden kopmadığımızı belgeliyor.

Amcaoğlu Mehmet Eynallı'ya ağıt

Mehmedimiz

*Akşamınan haber aldım,
Amanallah şaştım kaldım,
Ölmüş tamam Mehmedimiz,
Duyunca perişan oldum.*

*Bu öliime akli şaşar,
Gören cenazeye koşar,
Ne acelen vardı Mehmet?
Doksanında baban yaşar.*

*Şaşırmuşlar nasıl işmiş,
Acil hastaneye koşmuş,
Vay Mehmedim, vay Mehmedim,
Yazık,kalbe yenik düşmüş.*

*Nettin bire Mehmet nettin,
Bizleri perişan ettin,
Sen ne iyi bir insandın,
Kalp kırmadın, kalpten gittin.*

*Yaşayan bir can kalaydı,
Derdine derman bulaydı,
Saçlarını yolmaz mıydı?
Anacığı sağ olaydı.*

*Hissettirip sıcağını,
Açar idin kucacağını,
Çekip gittin Emmioğlu,
Issız koydun ocağını.*

*Noldu böyle kader noldu?
Hanesine acı doldu,
Mehmedimin arkasında,
Bir tek hanım, kızı kaldı.*

*Duranoğlu kimden himmet,
Dua ettik demet demet,
Mekânın hep cennet olsun,
Emmimin Oğlu Muhammet.*

ANDIRIN İLÇESİNDE KULLANILAN YÖRESEL SÖZLER

A

Abo	: Hayret sözcüğü
Abba	: Çok beyaz
Arısili	: Akpak
Avurt	: Yüz
Ağıl	: Ağaç kazıklı, çalı ile örtülü tarla
Avrat	: Hanım
Ağartı	: Yoğurt, ayran
Anariye	: Geri
Aan	: Burdan öte
Acar	: Yeni

B

Bulamaç	: Undan yapılmış sıvı yiyecek
Bibi	: Hala
Bıldır	: Geçen yıl
Birtii	: Biraz
Bocit	: Sürahi

C

Calak	: İşi boş
Cılık	: Bozuk
Cıvsıtmak	: Caymak
Cıllıma	: Uzlaşmama
Cır	: Aman
Cızzan	: Ağaç kazıklı tahterevalli

Ç

Çıkla	: Aynısı
Çıkkın	: İçinde değerli eşya saklı
Çaman	: Etin ateşte kızartılması
Çarpara	: Kuş lastiğine bağlanan taş konulan bölüm
Çağıl	: Taş duvar
Çont	: Bükük
Çitil	: Bakraç

D

Dıkılmak	: İçeri girmek
Düven	: Dükkan
Don kazan	: Büyük bakır kazan
Düürücü	: Kız isteyen
Dadanmak	: Alışmak
Dingil	: Uç nokta
Duluk	: Yan taraf
Dulda	: Sakin yer
Dıngıl	: Yarık
Dıkıl	: Gir

E

Emi	: Öylemi tamamı
Essağ	: Doğru
Evreç	: Ekmek pişirmeye yarayan tahta alet
Eke	: Kumaz
Elleemi	: Demekki
Ebev	: Hayret, gülünç, alayca
Ence	: Hayret uyandıran
Eske	: Ucu ateşli küçük odun

Eğme	: (Töde) Saman deposu
Emilik	: Keçi yavrusu
Esga	: Ateşli odun
Ehliz	: Zararsız

F

Fıldırnak	: Herhangi bir şeyi uzağa atmak
Fıncıtmak	: Atmak
Fos	: İçi boş

G

Götlük	: At
Göde	: Şişman
Galep	: Güvercin
Gene	: Yine
Guzum	: Yavrum
Gaapgara	: Kapkara
Gisboğum	: Zora getirmek
Güzlük	: Keçi veya koyunların yattığı yer
Gazpalık	: Bahçe veya tarla kapısı
Gıyık	: Büyük iğne
Garamuştı	: Karanlık bastı
Gıyrak	: Kumlu toprak
Gitzat	: Çokaz
Gısmık	: Cimri

H

Horanta	: Eş çocuklar
Hakunğu	: Kısa odun
Habban	: Kuş tuzağı
He	: Evet
Hemi	: Öylemi
Hörtük	: Cehennem dibi manasında
Hımzari	: Yağ kutusu
Hopur	: Çıplak tepe
Hısta	: Pay
Hısgimi	: Çokça

I-İ

İşimadan	: Sabah olmadan
İcimcek	: Azıcık
İlenceç	: Yengeç
İlahan	: Leğen
İrellek	: Birkaç gün sonra

K

Kilden	: Küçük su kabı
Kancık	: Dişi
Kişkiş	: Herkesten uzak olsun
Kürü	: Tay
Kalleş	: Sözünde durmayan iki yüzülü
Kıyılı kırpılı	: Derli toplu
Kandak	: Hendek
Kimbazi	: Bazen
Köynek	: İç çamaşırı iç gömleği
Kirtil	: Sınır
Kennesine	: Ziddına
Künde	: Hergün

M

Merhama	: Peşkir havlu
Malamet	: Rezil edici

N

Nedek	: Ne yapalım
Namtu	: Çakının kesen kısmı
Nenceez	: Azıcık

S

Süllüm	: Evin balkonu
Sookluk	: Bir bitki
Soyka	: Kötti benzetme (garga)
Samı	: Öküzün boynuna geçen
Sümelük	: Tenezülcü, istekçi

Ş

Şarmıta	: İşe yaramaz
---------	---------------

T

Taman	: Pekiştirme sözcüğü
Tokaç	: Çamaşıra vurulan tahta parçası
Teleme	: Sütten yapılan br çeşit yiyecek
Tintirik	: İki parmakla vurmak

O-Ö

Oncaaz	: O kadar
Oma	: Kalça
Okuntu	: Davetiye

U-Ü

Uyluk	: Bacak
Ülüş	: Komşudan gelen yemek

V

Vıy kırmak	: Bağ kırmak
------------	--------------

Y

Yuka	: İnce
Yumuş	: Emir
Yumuşuşağı	: Emir alan
Yanaz	: Aksi
Yöm	: Zan
Yekin	: Kalk
Yeyni	: Hafif
Yerçimek	: Dışlamak

Z

Zındık	: Bir parça dahi
Zırmık	: Çok az
Zobbak	: Mühür
Zopur	: Bulutlu yağmur çilemesi
Zıkkım	: Zehir
Zırba	: Toplu halde
Zırrıkı	: Akılsız
Zomzalak	: Çiğ
Zumzuk	: Yumruk
Zavurlamak	: Azarlamak

Andırın Türküsü

Kardaşın eğri efesi
Andırından geldi sesi
Öldürtürmüş babam oğlu
Dilkioglu nürpet kahyası

Andırın gavur elleri
Yara Mehmet'in belleri
Miyet süslüyor mu ola
Nişanlısının dilleri

Ekin ekerler mıktanı
Kağıt yazarlar noktalı
Öldürtürmüş babam oğlu
Kökler olası okkalı

Hamamın da yolu yırak
Duman çöker direk direk
Kurban olam babam oğlu
Altı kıza sahip gerek

Bizde göçerdik el gibi
Yemen kahvesi sel gibi
Ne tez soldun babam oğlu
Kuzeyde biten gül gibi

Babamda tutturdu damı
Kardaşta almadı miras
Biz kardaşa düğün kurduk
Davulunu çalsın kiraz.

SümeYra ÇETİN

PÜSKÜLLÜ BELÂ (uzun hava türkü)

Benden ne istedin ne idi derdin?
Söyle zalim söyle ben de bileyim?
Ben de herkes gibi bir insan idim
Söyle bundan sonra nasıl güleyim?

Yıllanmış mektubu bin kez okudum
Hem ince eledim hem sık dokudum
Sandım bu alemde artık yok idim
Söyle ben kendimi nasıl bulayım?

Giden gençliğimi çalanlar çaldı
Dünya muradını alanlar aldı
Gönderdiğim selam havada kaldı
Söyle tekrar selam nasıl salayım?

İnsan şu dünyadan haz almayınca
Ölüm de istemez gün dolmayınca
Vardığım mekanda sen olmayınca
Söyle ben oraya nasıl geleyim?

Ozan AZÂBİ'nin boynunu büken
Yıllardır içinde kanayan diken
Başımda püsküllü bela var iken
Söyle zevk sefayı nasıl alayım?

NAKARAT

N'olaydım da kara gözlüm n'olaydım
Dış kapıyın eşliğinde kalaydım
Gönlün ne isterse dünya malından
Sen söyleyip ben de seçip alaydım

Ozan AZABI

Bir horozun hikayesi

Bugün hava çok bulutlu, bir hüznün var içimde, tüm kötü duygulardan sıyrılıp, mutlu olmak benim de hakkım diye düşünüyorum.

İnsancıklar gelip geçiyor gözlerimin önünden. Dünyayı şöyle bir tarıyorum içimden. Siyah renkli insanlar, sarı renli insanlar, buğday tenliler, sarışın beyaz insanlar...

Kara Afrika'nın kömür gözlü, rengi siyah insanları.

Yeryüzü Coğrafyasında Kuşak kuşak, renk renk insan toplulukları gözlerimin önünden geçiyor.

Mutlu yaşayanlar dünyanın tüm nimetlerini bula-bilen, fakat geriye dönüp bakamayanlar. İnsan olduğunu unutmuş topluluklar ezmenin, sömürmenin, hükmetmenin sırrına ermişcesine azgınlaşan topluluklar.

Dünya kurulalı düzen böyle mi işliyor? diye düşünmeden edemiyorum.

Halbuki "Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir" diyen Kutlu Resülü nasıl unutturuz. Halbuki yeryüzü bir imtihan yeridir. İstedğin kadar, sömürsen, ezsen, öldürsen, kırsan sonuç değişmeyecektir.

Sonlu olan fani dünya bir gün bitecek, zalimler, ebedi alemde karşımıza çıkacaktır.

Adaletin olmadığı yerde zulümler, devreye girecektir

Bugün size sömürülen kara Afrika'nın bir ülkesinden örnek vermek istiyorum.

Afrikanın bir çok ülkesinde, su yok, yol yok. Buraları sömüren, tüm yer altı ve yer üstü zenginliklerine sahip olan batılilar, bunları köleleştirmişlerdir. İzlediğim belgeselde, vefalı, yardım sever Türk insanının su kuyuları açışı, o yoksul insanların suyu görünce yaşadıkları sevinç görmeğe değerdi. Açlık, hastalık, yoksulluk ve sefaletin kol gezdiği bu coğrafyada insanlar hastalıklarla pençeleşmektedirler.

Türkiyeden giden yeryüzü doktorlarına minnet duymamak mümkün mü?

Senelerdir ameliyat bekleyen insanları, sağlığına kavuşturan doktorları kutluyorum. Yazıyı yazmama sebep olan yaşlı amcanın minnettarlığı beni çok duygulandırdı. Seksenli yaşlarda görünen, yıllardır ameliyat bekleyen kimsesiz amca... Gözleri açılıp sağlığına kavuştuğunda, evindeki tek horozunu doktora ikram edip minnet duygusunu ifade ederken, onun mutluluğuna şahit oldum.

Sevindim, hüznümlendim, üzüldüm... Tüm duyguları ruhumda yaşadım. Merhamet böyle bir şey olmalı.

Yıllar sonra

Yıllar neleri götürdü, neleri getirdi hep beni düşüncelere sevkeder bu hal ve ahval.

Elli yıl içerisinde nelere şahit olduk, düşünüyorum da, karlı mıyız, zararlı mıyız, bilemiyorum.

Havayı, suyu, toprağı nasıl kirlettiğimizi seyrediyor, yıllar öncesine gidiyor, geri gelmeyen heba olan günleri yeniden yaşıyorum.

Dağlar, ovalar, yaylalar, bizlere nasıl gözüküyor? Eski ile yeniye yan yana koyarak seyre dalıyorum

Metrelerce yağın karlar yok artık, cılız yağmur geçişleri bizlere bir şeyler anlatır gibi.

Köyümüz üç suyun birleştiği yerde, Kayranlı dağlarından doğarak geben ovasını katederek gelen, Körsulu çayı Geben, Altın yayla, Karga çayırı. Ovalarına can verir. Sınak çayı, Kaleboynu köyü ve Halbur yaylası bölgesinden doğarak Su Çatı denilen bölgeden Körsulu Çayına karışır.

Sülüklü çayı, Akgümüş köyünden doğup Su Çatında Körsulu çayına karışır. Bu üç suyun birleştiği yer, Su Çatı olarak isimlendirilir.

Sülüklü çayı içerisinde sülük olduğundan dolayı bu ismi almıştır. Bu çay kıvrımlar oluşturarak, üzerinde su bitkilerinin yaşadığı, içerisinde çeşitli kuşlara ev sahipliği yapan bir yerdi. İçinde kuşların barındığı, ördek, angut, telli turna, karabatak gibi daha bir çok kuş çeşidi buralarda barınırdı.

Ne yazık ki bu güzelim çayı kanal açarak bir yere sıkıştırdılar, bilinçsizce yapılan bu kanallar, tüm su canlılarını yok etti, bugün kuş seslerinden eser yok, gözlerimize şifa veren o yeşillikler yok artık.

Ovalardaki kuş sürüleri göç edip gittiler, gelmemek üzere.

Delice, Üveyik, Bildırcın, Saksagan (Ala karga) Dırta kuşu, Karga, Çavuş kuşu, Kara tavuk, Sığırcık. Hepsinin nesli tükendi.

Boztavşan, Tilki, Sansar, Kurt, Ayı gibi hayvanlar terkettiler bu güzelim yerleri. Bizlere söyleyeceklerini söylediler ama biz bu gafletten uyanamadık.

Dünyayı beraber paylaştığımız bu canlıların haklarını gasbettik. Eski ile yeniye yanyana koyup düşünüyorum, Ben kimim? Hakkım ne kadar? Başkalarının hakkını yedim mi?

Gün görmüş büyüklerimiz, sürelerini doldurup göçüp gittiler öbür aleme. Düşünüyorum da ömür ne kadar kısa imiş, şimdi farkına varıyorum.

Gelecek nesillere kötü miraslar bırakarak bizler de bu diyarları terkeceğimiz günleri bekliyoruz. Sözde büyükler sizler ne zaman uyanacaksınız?

DADALOĞLU

Dadaloğlu derler bir Gönül Er-i
Tartışır dururlar doğduğu yeri
Baksalar tarihe çevirip geri
Kara cehâleti boğmuş Bir Yiğit

Tarihe ışıktır Payas Kalesi
Beylerine sâdık, kulu, kölesi
Erzin İlçemizin Şirin Beldesi
Başlamış Köyü'nde doğmuş Bir Yiğit

Asırlardır dilde, şöhreti, şânı
Asil Türk boyundan Avşar'dır kanı
Aşiret kavgası sarmış her yanı
Nâmerdi yurdundan kovmuş Bir Yiğit

At üstünde çıkmış kavgaya, tura
Aldırış etmemiş câhile, tor'a
Bâzen baş kaldırmış İmparatora
Mazluma gelince eğmiş Bir Yiğit

Çukurova Dadaloğlu yöresi
Asırlardır sürer şanlı töresi
Şimdi Avşarların geldi göresi
Mert oğlu mertleri övmüş Bir Yiğit

Türkmen Âşığının önde geleni
Can saymış hatırla, kıymet bileni
Arkadan vurupta yüze güleni
Keskin sözü ile dövmüş Bir Yiğit

Der Ozan AZĀBĪ Ulu Bir Ata'n
Yetim di elinden yoktu bir tutan
Bizde adam değil adamı satan
İnsanlık üstüne yağmış Bir Yiğit

DÜLDÜL DAĞINA
SERZENİŞ

Eyy!.. Düldül Dağ'ının Nazlı Çiçeği?
Muhtacım kokuna, rengine senin
Ancak sen bilirsin gizli gerçeği
Nadir ulaşılır dengine senin

Başın Şah Meydanı, Kartal Yuvası
Güneyinde Âsi, Amik Ovası
Kar'ına karıştı Eren duâsı
Suyun çağlar durur engine senin

Hazreti Ali'yle edilir sözü
Düşünde Mühürdür Düldül'ün izi
Harun Reşit bile terk etti sizi
Eyvallahın olmaz zengine senin

Elbeyoğlu şaha kalktı ününden
Karac'oğlan dile geldi geninden
Dadaloğlu Çukurova yönünden
Toroslar şahittir cengine senin

Ceyhan Nehri asırlarca akarken
Berket göğüs gerdi suyu tıkkarken
Çöl kavurup gün ovayı yakarken
Sellerin yetişti yangına senin

AZĀBĪ Düldül'e resmini çizdi
Kim bilir tarihte niceler gezdi
Eteğinde güzel bağrımı ezdi
Bir ben mi uğradım zingına senin?

ANADOLU'DA
BİR KÖY

At'a gölük dedik yola da susa
Hayat fani, insan ömrü çok kısa
Sıla yarım Hac-dır gider di Musa
Cahan'ı kayıkla geç Köleli'de

Met'öğlü, Köşkerli yakın Ağyar'a
Gondan Ali kayık bağlar çınara
Karacan'dan öte varsak pınara
Tütünlük oluğu taç Köleli'de

Gondal Mehmet çardağında oturur
Tandır kömbesini yağa batırır
Kuşluk vakti davarını yatırır
Oğlağı sürüden seç Köleli'de

Nenem tandır için hamur yoğurdu
Aynalı'yı sağdı çaldı yoğurdu
Tabaka kaybolmuş Dedem bağırdı
Gülmekten kendinden geç Köleli'de

Çöllo çeltik ekti, köylü lek attı
Barajla harımlar, kayıklar battı
Köylüler ineği, danayı sattı
Mal-malel kalmadı hiç Köleli'de

Gondal Süleyman'ın Doktor duruşu
Derde teşhis koyar almaz kuruşu
Oğlu Paşa oldu sağlar barışı
Bir selam çakarak uç Köleli'de

Köle-Fakı Süleyman'ın çardağı
Yamacında Köşkerli'nin pur dağı
Gelin Ayşe dosta sunar bardağı
Tekneden suyunu iç Köleli'de

Susa: Yol
Cahan: Ceyhan Nehri
Aynalı: İneğin adı
Lek atmak: Bel küreği ile su arkı açmak
Harım: Geniş ve derin su arkı

Tokmaklı'dan İki Anı

ANDIRIN ÇELTİK ARKLARI BİLGİLERİDİR

Eski Tokmaklı ve Har Boğazı denilen mevkideki Andırın suyu ve ya Goca Su üzerinde iki çeltik argı vardı.

Dağın yamacından giden arga Ali Be'nin Arğı derler.

Diğer ark ise,Andırın suyundan kesilerek diğer dağın eteğinden İtsatanlı (Kesim Köyü) içinden ,Bélik Köyü altundan Balıkla denilen mevki eteklerindeki çeltik tarlalarını sulayarak gene Andırın Suyuna karışırdı.

Bu ark suyundan köylüler hem içme hemde diğer ihtiyaçlarını karşılardı.Biz çocuklar da hep bu ark da çimerdik .

Argı Saka dediğimiz işçiler ile diğer ameleler haftalarca Lek atma adı verilen işçilik ile bellerle çamur derya içinde açılıp akışı güçlendirilirdi.

Çeltik tarlalarında çadırlarda ak şalvarlı sakalar aylarca çalışır ak çadırlarda yatarlardı.İşçilere öğlen akşam ağalar tarafından verilen yemekler genelde etli patates sulusu, bulgur,pirinç pilavları,kuru fasulye vb.den köylülere de verilirdi.

Hasat zamanı tavlalara oraklarla girilirdi.O zamanlar biçerdöver olmadığı gibi olsa bile çamur ve bataklık içinde nasıl biçerdöver girebilirdi ki?

Orakçılar hasatı tamamladıktan sonra ağalar tarafından tarlalara girmek serbest olurdu.Köylülerin bu koşturmacasına Başak etme denirdi.

Rahmetlik anacığım ile elimizde torbalarla yere,çamura batmış,sakaların orakla alamadıkları başakları elimizle tepesine doğru sıyırıp kabuklu çektikleri torbamıza koyardık.Hele tarla farelerinin yuvalarını bulabilerseniz kilolarca hazır çeltiği bulurdunuz.

Toplanan 5,10 veya 15 kg. Kabuklu çeltikler sokularda dövülerek kabuklarından çıkarılıp pirinç haline gelirdi.

Bu hikâye en az 65 yıl önceki eksik ama gerçek Hatıralardır.

TOKMAKLI'dan

Çocukluğumdan bizim köyde bir Ramazan Bayramı anlatayım sizlere.
Şimdilerde kimseleri istemediğimiz evlerimize...
80'li yıllarda...

O zamanlar bayrama gelecek uzaktaki akrabanın sevinci düşerdi...
Gurbetteyse yakınların
Abin, Ablan, Amcan, Halan hatta komşuyun gelecek yakınları bile mutluluk verirdi sana...
Hey gidi günler hey..

Arife günü bütün köyde kömbe yapılırdı bayramda yensin diye...
Temizlik yapılır bayramlıklar alınır alınmadıysa Anam Ağın kızı bize mutlaka 6 evladında Bir şeyler dikerdi kendi gurban olduğum...
Hiç kimseye ne imrendirdi bizi nede muhtaç etti güzel asil kadın Anacığım...

Akşam hepimize banyo yaptırır bayramlıklarımızla aynı odada yatar çok mutlu uyurduk çünkü sabah bayramdı...

Sabah namazına kaldırıır bizi Dedemle evin erkekleri giyer bayramlıklarını Camiye giderler bayram namazına...

Biz Nenem Köyün Dudu garısı, annem ablam ve ben evde sabah namazını kılar hazırlıklara başladık...

Üzüm hoşafı, kömbe ve çay kahvaltı hazırlanır beklerdik Camiden gelecek olanları...
Bizim evimiz Tokmaklı Caminin altında idi..

Şimdi karşısında yani çok yakındı...

Köylüler namazdan sonra bayramlaşmak için sırayla salavatlaşarak bayramlaşırlar herkesi görürdük bizim evden kimler gelmiş bayrama kim kimle küs onunla bayramlaştı mı ona bakar mutlu olurum ben...Çok güzel bir duyguydu o manzara hem de çok...

Namaz sonrası Rahmetli Dedem Habil Süleyman camiye uzaktan gelenleri namaz sonrası bize getirirdi 10'larca insan kömbe hoşafı kahvaltısını bizde yapardı bu hep böyle olurdu bizde...

Ama şimdi akraban bile gelemiyor....

Zaten de anam yaşlandı gelinlerde bizde gurbetteyiz o kocaman kalabalık günler mazide kaldı..

Misafirler yolcu edilir ve ailecek bayramlaşırdı...

Sonra akraba büyüklerine konuya komşuya bayramlaşmaya gidilirdi...

Her gittiğin yerde bir şeyler ikram edilir şekerler toplanır yere göğe sığmazdık sevinçten...

Köyün Camisinden Mezarlık ziyaretine gidiliyor diye anons ederdi köyün hocası...

Bütün köylü Mezarlıkta toplanır bayr.

Çeşmeler / 1986

Şehir temiz tutulsun/olsun diye Andırına giren yol boylarına çeşmeler yapılmış. Yollar çamurlu. İnsanlar yaya gelirler şehre. Şehre girmeden de çeşme başında durur çeşmeye uğrar ayaklarını, çamurlu elbiselerini yıkarlar. Çarşıya geldiklerinde çarşıda dostu bakkalın küllü mangalı karşısında döne döne kurulanırlar.

Sonra işler.

Babalarımızın günündeydi bunlar. Ayağı toza değmeyen şimdilerin... Bu toprakların dününü tanımadan beğenmemelerine yazık oluyor. Dünü tanınamalarına yazık oluyor.

Kışla Bahçesi / 1986

Geniş yaprakları, her yaprağı ayrı ayrı hareketle kıpırdayan, ayrı ritimle ses çıkartan topyekûn muazzam senfoni sesiyle coşan koca kavakların altında düşünmeye zorlanıyorum.

Bir çocuk aynı ağaçlarda çatalıyla kuş avlıyor. Yan yanayız. Sen zamanı yersin zaman seni yer.

Yeşil / 1986

Örtü yeşildir. Tonları da olsa yeşil tek renktir. Tek renk muhayyileyi boğar. Muhayyiledir söyleten, sızlatan, ağlatan.

Muhayyilerin çocuğu renklere alışkıdır. Kır balını sevenler aynı etki içindeler. Kır balına bakınız.

Mustafa Amca / 2006

Mustafa amca sekseninde yalnız. Hayatın yükünü çekmiş. Akşam ziyaret ettiğimizde adeta çocuklar gibi neşelendi. Hayır duasını aldık.

Ceren / 2019

Balkonda sedir üzerinde oturuyorum. Karşıda sarımsak dağları. Kulağımı zurna sesi dolduruyor. Zurna cereni çalıyor. "Ah şu Cerenin..." ve devamı. Alıp götürüyor.

Bu topraklarda Ceren'i bilir herkes. Ceren'e meftun. Ceren ismi de çok olur buralarda.

Ceren bir ağıttır. Ceren bir ağıt, Çukurova'da uzun hava yanık bir türküdür Anadolu bozlaklarında.

Balkonda karşı mahallede bayrak çekili evde düğüne toplanmış insanlar davulsuz zurna ile Ceren çalıyor.

Dinlemesi bir hoş, ne hoş. Hem uzaktan, hem yakından.

İnsan Hazinesi / 2023

Andırın insan hazinesi.

İnsanlarla buluşmalı, hemhal olmalı, gönüllerine girmeli. Gönülleri açık. Girmek pekte kolay. Bir selam, bir tebessüm kafi..

Her insan bir ışık

Her insan bir hayat

Her hayat bir hikâye

Her hayat bir fener

Hayatları dinle. Aydınlık karanlığı kovar misali aydınlanırsın. Yolun aydınlanır. İleriye emin adımlarla yürürsün..

Anam

*Biz yedi kardeştik; anamsa tekti
Yıllarca ne çekti bizlerden anam
Otu çapaladı, tarlayı ekti
Olani topladı yazlardan anam.*

*Elinde değneği, başında yağlık
Bizim ora; dere, tepe ve dağlık
Sorana hep derdi; 'iyilik, sağlık'
Umut dokurdu hep sözlerden anam.*

*Çekip çevirirdi; davarı, malı
Yorulur, akşama kalmazdı halı
Ömründe görmedi pekmezi, balı
Tatlıyı bilmedi, tuzlardan anam.*

*Kuzum diye çağırırdı bizleri
Tatlı dili çok ederdi azları
Saçları apaktı, yorgun gözleri
Yabancı değildi; sizlerden anam.*

*Görene ibretti perişan halı
Yıka, pişir; sudan çıkmadı eli
Bacaklar yorulmuş, bükülmüş beli
Her gün yakınırdı dizlerden anam.*

*Yollar uzun derdi; dizi kalmıştı
Yıllar tamam derdi; zaman dolmuştu
Canın vermiş ama bizi almıştı
Sanki öğrenmişti tezlerden anam.*

*Ah eder bahtına; bazı ilerdı
'Çile bülbül' bilmez, ama çilerdi
Gözyaşını eteğiyle silerdi
Mendili bilmezdi, bezlerden anam.*

*Yazılsa sığmazdı; teze, romana
Mihnet eylemezdi; şaha, sultana
Koru unutmuştu hep yana yana;
Korkmazdı ateşli közlerden anam.*

*Saçları apaktı, bahtı kapkara
Gönlü zengin ama maldan fukara
Okuma bilmemek içinde yara;
İnsanı okurdu gözlerden anam.*

*İsyanı olsa da kötü kadere
Dalmak istemezdi gama, kedere
Yüreği ırmaktı, sevgisi dere
Gülmeyi isterdi, yüzlerden anam.*

KARATEPELİ'NİN KAFASI!

Karatepeliler bir gün sarp bir yerden yolculuk ederlerken, üst yanlarından kayalar yuvarlanmış. Tehlike geçtikten sonra herkes birbirine bakmış. İçlerinden birinin kafasının yerinde olmadınız fark etmişler. Sağa sola bakıp etrafta herhangi bir kafa da göremeyince;”aceba bu adamın kafası var mıydı?” Sorusuna takılmışlar.

Birbirlerine, bu adamın kafasını gören oldu mu? diye sormuşlar, hiç birisi hatırlayamamış.

En sonunda içlerinde aklı yeten biri; “arkadaşlar bunu bilse bilse karısı bilir. En iyisi gidip karısına soralım” demiş. Anlaşmışlar, doğruca kadıncağıza gidip; “Anam, bu senin kocayın, boynunun üzerinde başı var mıydı? Hiç gördün mü dediklerinde Kadın;

“Valla ben başımı hatırlamıyor da, sabah sofrada çorba içerken sakalı töm töm ediyordu!” demiş.

MULLOSMAN

Andırın’ın Kastal Köyü-Başdoğan Obasından Mullosman Dede, dini konularda bilgili birisidir. Çevresinde sevilir sayılır, ihtiyaç halinde bilgisine baş vurulur. Köyünde olduğu gibi,Andırın çevresinde de bilinir.

Anlatacağım fıkra gibi olay da Mullosman Dede’nin başından geçer.

Günlerden bir gün Mullosman hastalanır. Hastalığı önemli olmalı ki; “Andırın’da,Kadirli’de eğlenmeden doğruca Adana’ya gidip, orada Andırınlı Doktor Necat Yayıoğlu’nun Hastanesine başvurmasını” önerirler.

Dedemiz tez vakitte denilen hastaneye gider ve hemşerisi Dr.Necat’a muayene olur.

Necat Bey Mullosman’ı enine boyuna inceledikten sonra kolundan tutarak doğruca laboratuvara kadar götürür. Eline de idrar tahlili için kap verir;” Kabin içine işedikten sonra, ağzını kapatarak görevli kişiye teslim etmesini de” sıkı sıkı tembih eder.

Doktor gittikten sonra Mullosman tuvalete girer. Bir kaba bakar, bir tuvaletin deliğine. Ömründe böyle bir şey yapmadığından utanır, kabı cebine koyar. Tuvaletin deliğine de işini yapar. Laboratuvarın önüne gelir, bu iş nasıl olacak diye düşünürken Allah yürü kulum der, camın önünde sidik dolu kap dikkatini çeker. Kaşla göz arasında kabı alarak, kendi yapmış gibi görevliye teslim eder.

Tahlil sonuçları açıklandığında Dr. Necat Bey Mullosman’ı odasına çağırır. Elinde tuttuğu kâğıda bakmakta ve gülmek için dudaklarını ısırılmaktadır;

“Hemşerim, Allahımı seversen bu nasıl oldu? Gülsem mi, ağlasam mı? Sen tam üç aylık hamile gözükiyorsun!” deyince Mullosman Hoca utancından yere bakarak;

“Şimdi ben ne desem Doktor Bey, bir keresinde yengen olacak üstüme çıkıverdiydi. Onda oldu her hal!” der.

Kaynak: İbrahim KÜÇÜK

Şair-Yazar-Araştırmacı: Celil ÇINKIR

SU KABAĞI

Eskilerde çok kullanılırdı. Bilhassa tarla, bağ bahçe işlerinde çalışanların vazgeçilmeziydi su kabağı. Hafiften “kabak tadı!” verse de ondan su içmenin ayrı bir zevki vardı. Pınarın gözünden doldurulup getirildiğinde, uzun süre soğukluğunu korurdu.

Şahsen kendim, zamanında “kabaktan su içmenin” ayrıcalığını yaşamış biriyim. Yazık ki şimdiki nesil su kabağını pek bilmediğinden, Türkçe Kitaplarında Nasrettin Hoca fıkrasından okuyorlardır. Bilinen fıkra şöyle:

Nasrettin Hoca bir gün kabağı eline verip çocuğunu suya gönderiyormuş. Çocuk daha hareket etmeden, kulağının dibine okkalı bir sille vurmuş. Beklenmedik bu hareketi izleyenler:

“Ya hu Hoca sen ne yaptın böyle? Çocuğun günahı ne de tokat attın?” deyince Hoca:

“Yolda kabağı kırmasın diye vurdum” demiş.

“İlahi Hoca, çocuk kabağı kırmadı ki” dediklerinde de:

“Kabağı kırdıktan sonra vurmanın ne anlamı olur ki?!” demiş.

ANA DİLİM TÜRKÇE BENİM

Yetmiş iki dil içinde,
Ana dilim Türkçe benim.
Ayrı düşsem el içinde,
Ana dilim Türkçe benim.

Türklüğüyle gurur duyan,
Benim dilim Türkçe diyen,
Konuşmasın beğenmeyen,
Ana dilim Türkçe benim.

Türk gelmişim, Türk giderim,
Varsa bedel er öderim,
İnadına Türkçe derim,
Ana dilim Türkçe benim.

Tuzakları bozarım ben,
Öz dilimle kızarım ben,
Türkçe okur yazarım ben,
Ana dilim Türkçe benim.

Hem ağlayıp hem gülsen de,
Altı gidip beş gelsen de,
Yedi sekiz dil bilsem de,
Ana dilim Türkçe benim.

Ezel ebet kala Türkçe,
Her dillerden alâ Türkçe,
İlla Türkçe, illa Türkçe,
Ana dilim Türkçe benim.

Bunu böyle söyler bilim,
Okunuşu halı kilim,
Petekdeki baldır dilim,
Ana dilim Türkçe benim.

Duranoğlu bu güne gel,
Türkçe yaşar, bir akan sel,
Bilsin bunu yedi düvel,
Ana dilim Türkçe benim.

DEMEK GELDİN HA?

Işıkların yandı akşamın vakti,
Şaşırtdın herkesi demek geldin ha?
Buraların sensiz hiç tadı yoktu,
Gönülümün neşesi demek geldin ha?

Gelirim diyordun seneye doğru,
Karşımda görünen haneye doğru,
Bozıklardan geçip Güneye doğru,
Dağları aşası demek geldin ha?

Yokluğunda türlü derde kaldığım,
Gelsin diye nice haber saldıgım,
Aşkına içip de sarhoş olduğum,
Badeler şişesi demek geldin ha?

Sevilen sevenle buluşur iken,
Ağlıyordum eller gülişür iken,
Kısmetini herkes bölüşür iken,
Payıma düşesi demek geldin ha?

Sevinçlere yakın kederden irak,
Böyle güzelliği kutlamak gerek,
Mutlulukla dolup bayram ederek,
Tek bana koşası demek geldin ha?

DURANOĞLU denizlerden dalgalı,
Okumuş sevdayı hem de belgeli,
Haziran ayında serin gölgeli,
Dağımın meşesi demek geldin ha?

HALLERİME SAY

Niyet edip sonra gelemeyişim,
Her adımda engel yollarıma say.
Bazan bilip bazan bilemeyişim,
Bu günlerde garip hallerine say.

Bir zaman edinip evi barkını,
Yirmi, otuz derken geçtik kırkını,
Bakınca görülen yaşlar farkını,
Yaşanmadan geçmiş yıllarıma say.

Karşılık bekledim, yâr oldu cimri,
Hiir doğdum Anamdan dinlemem emri,
Yanarak geçirdim koca bir ömrü,
Kerem ile özdeş küllerime say.

Ağlayan Gönülümü şenletemedim,
Kısık çıkar sesim dinletemedim,
Belki de meramı anlatamadım,
Söylemekten aciz dillerime say.

Kuşlar vardır karşılıklı ötüşen,
Nice çaylar ırmaklara katışan,
Yâri sarmalara yanıp tutuşan,
Sebebi hikmeti kollarıma say.

Duranoğlu huzur bulamadığım,
Eller gibi mutlu olamadığım,
Elime alıp da çalamadığım,
Sazımdaki kırık tellerime say.

YOLUN AÇIK OLSUN

Yuvarlanan taş durur mu?
Var git yolun açık olsun.
Bahar gelse kış durur mu?
Zor, git yolun açık olsun.

Kara sevda çekenini,
Boş ver boyun biikenini,
Gül neyine, dikenini,
Sar, git yolun açık olsun.

Duyan dıysun farklı bir ses,
Sam yeli ol çöllerden es,
Sen kendine göre adres,
Sor, git yolun açık olsun.

Küle döndüm yana yana,
Acı içtim kana kana,
Sayende şu dünya bana,
Dar, git yolun açık olsun.

Engin dala konmayasın,
Her denene kanmayasın,
Daha vakit sanmayasın,
Er, git yolun açık olsun.

Döşlerini dövdüğüne,
Kavuşmaya evdiğine,
Kollarını sevdiğine,
Ger, git yolun açık olsun.

İplikleri top sarmada,
Zevk alırsın hep yormada,
Ustasın ya kalp kırmada!
Kır, git yolun açık olsun.

Kötülerle dalaşıktır,
Zaten işi dolaşıktır,
Duranoğlu alışıktır,
Yor, git yolun açık olsun.

Efsanevi Şahmeran'ın yaşadığına inanılan Çukurova'daki tarihi Yılan kale (11.yy.), tarihi ipek yolu güzergâhında Adana Ceyhan yolu üzerinde Ceyhan'a 13 km uzaklıkta bir kaledir.

ŞAHMERAN VE LOKMAN HEKİM Efsanesi

Vaktiyle binlerce yılanın yaşadığı bir mağaraya yanlışlıkla giren bir adam yılanlar tarafından padişahları Şahmeran'a götürülür.

Şahmeran adama canını bağışlayacağını ancak kendisini misafir etmek zorunda olduğunu söyler. Yerini bilen birini serbest bırakarak kendi hayatını tehlikeye atmak istememektedir. Şahmeran ona çok iyi davranır. Adam bir dediği iki edilmeden bütün ihtiyaçları sağlanarak yaşamakta günlerinin büyük bölümünü Şahmeran'la sohbet ederek geçirmektedir.

Ne kadar rahat da olsa gerçek dünyadan uzak bir mağarada süren bu hayattan sıkılan adam bir gün yeryüzüne dönmek için Şahmeran'dan izin ister. Şahmeran adama güveninin tam olduğunu yerini kimseye söylemeyeceğine inandığını belirterek gitmesine izin verir. Ancak kendisini gördüğü için vücudunun pul pul olacağını bu yüzden vücudunu kimseye göstermemesi gerektiğini de tembih eder.

Yeryüzünde normal hayatına dönen adam Şahmeran'ı gördüğünü hiç kimseye söylemez. Bu arada padişahın kızı hasta olmuş tedavisi için bütün ülke seferber edilmiştir. Kızın iyileşmesini en çok isteyenlerden biri de vezirdir. Gerçek amacı kızla evlenip oğlu olmayan padişahın yerine ülke yönetimini ele geçirmek olan vezir bütün büyücülerini toplayarak bu hastalığa çare bulmalarını ister.

Büyücülerden birisi Şahmeran'ın bulunup öldürülmesi ve vücudundan alınacak bazı parçaların kaynatılıp içirilmesi durumunda kızın iyi olacağını söyler. Şahmeran'ı bulabilmek için de vücudu pullu kişilerin aranması gerektiğini ekler.

Vezir ülkedeki herkesi zorunlu olarak hamama götürüp soydurarak Şahmeran'ı gören kişiyi bulur. Adam Şahmeran'ı öldüreceğini vaat ederek mağaraya gider. Şahmeran'a bütün gerçekleri anlattıktan sonra ne yapması gerektiğini sorar. Şahmeran: "Ölimümün senin elinden olacağını zaten biliyordum" diyerek kendisini öldürmesini ancak bunun gizli tutulmasını ister. Çünkü öldüğü duyulursa dünyadaki bütün yılanlar insanlardan öğ almaya kalkacaklardır.

Daha sonra kuyruğumun suyunu kaynat ve vezire içir ki kısa zamanda ölsün. Gövdemin suyunu kaynat ve kıza içir ki iyileşsin. Kafamın suyunu kaynat ve iç ki Lokman Hekim olasın" diye ekler. Adam biraz da buruk bir şekilde bunları dinler. Şahmeran yılanlara adamın misafiri olarak gideceğini çok uzun yıllar dönmeyeceğini kendisini merak etmemelerini söyler ve yeryüzüne çıkarlar. Adam Şahmeran'ın dediklerini yapar. Vezir ölür. kız iyileşir kendisi de Lokman Hekim olur.

Beş Aylar

Halk edebiyatımızda, aşıkların, ozanların saz ve sözünde beş aylar üzerine söyleme geleneği vardır. Beş aylardan maksat bahar ve yaz aylarıdır. Bu aylarda Yörükler, konar göçerler hayvanlarıyla yaylalara çıkarlar. Kışında sahillerde, sıcak yerlerde yani Çukurova'da eğlenirler. Eğlenirler ama aylaları da özlerler. İşte yayla ve doğa özlemine aşıklar dile getirir. Aşıklarımızdan beş aylar şiirlerinden seçmeler sunuyoruz.

BAHAR AYLARI

(ah) Yaz bahar ayları gelince
Kızılırmak kenarını sel alır (aman aman)
(ah) Bi çift mor menevşe boynun eğince
Oğlan gıza nergiz (vay nergiz ey ey ah) verir gul alır

(ah) Kayseri elleri deyi gonlum haseri
Ah eylersem aylar ah gözler yaşarır (aman aman)
Çok çıharma zülüflerin dışarı
Yel değer de zülüfünden tel alır (aman aman)

AŞIK VEYSEL

BEŞ AYLAR

Yaz gelip de beş ayları doğunca,
Kıvrım kıvrım gider yolu yaylanın.
Lâlesi, sümbülü boynun eğişin,
Rayihası tatlı gülü yaylanın.

Aktı pınarları, suyu çağlıyor,
İnim inim güzelleri ağlıyor.
Çıkmış anası da seyran eyliyor,
Efesi sürgüne gitti yaylanın.

Engininden yükseğine çıkılmaz,
Kaplan girse meşelerin sökülmez.
Kumaş yüklü tor taylağın çekilmez,
Evleri sürgüne gitti yaylanın.

Eşeli de Karac'oğlan, eşeli,
Altı yıl oldu sevdana düşeli.
Üstü boz topraklı, kaplan meşeli,
Güzeli sürgüne gitti yaylanın.

KARACAOĞLAN

BEŞ AYLAR

Yaz gelip de beş ayları doğunca
İçmişim doluyu bulanır gönlüm
Gövermiş ovalar ekin olunca
Şu ötüşen kuşlar sökün mü ola

Bir kamil bulsam da halim ağlasam
Verse bir öğüt de gönlüm eğleşem
Aklıma geleni bir bir söylesem
Yarenler yanında yekun mü ola

Bir kamil bulsam da halden bilecek
Verse bir öğüt de yüzüm gülecek
Dertliye öğüt de kar mı kalacak
Şu benim taşıdığım akıl mı ola

Aşık Halil der de eyledim naklim
Tükendi sermayem kalmadı saklim
Kıaldı dermanım zayı oldu aklım
Yoksa vadelerim yakın mı ola

GİTSİN

Çukurova'dan da kalktı bir güzel
Sebilin suların içmeden gitsin
Korkarım yollarda ederler nazar
Ak göğsün düğmesin açmadan gitsin

Hamam köprüsünden beğlik yolundan
Doğru geçin hükümetin kolundan
Azgıt kalesinden Halbur Beli'nden
Yörüktür atımız uçmadan gitsin

Geben'in önü de konalga yeri
Oraya çözümlür devesi tülü
O yarin gideceği Çinçin'in Beli
Boyu selvi dala ölçmeden gitsin

Bele çıkınca da Göksün görünür
Hep güzeller vatanına derilir
Ancak böyle güzel Avşar'da bulunur
Gergefe nakışın atmadan gitsin

Aşık Halil der de Binboğa yurdun
Yayladın yaylayı da murada erdin
Bin bir çiçeklerden destime derdin
Yekte mor menekşe biçmeden gitsin

AŞIK HALİL (KUL HALİL)

Eşeğin Akli

Adamın biri eşeğiyle köyüne dönerken karnı acıkar. Yanında azığı da olmayınca açlığını bastırmak için ilk gördüğü elma bahçesine dalar. Bakımlı bahçedeki elmalarla karnını doyurduğu gibi, eşeğini de mahrum etmez.

Tam işlerini bitirip bahçeden ayrılacakları vakit bahçe sahibi çıka gelir. Bizimkini ve eşeğini kıskıvrak yakalar.

İri yarı bir adam olan bahçe sahibi önce eşeği bir güzel döver. Ardından da adamımızı yer misin yemez misin, yer misin yemez misin, bahçesine girdiğine, gireceğine bin pişman eder.

Yediği onca dayaktan sonra kendine gelir gibi olan bizimki bahçe sahibine:

“Tamam abi, bizi bir güzel haşladın. Ellerine sağlık. Ancak merakımı bağışlarsan sana bir şey sormak istiyorum. Neden önce beni değil de, eşeğimi dövdün?” Deyince öfkeli Bahçe Sahibi cevap verir.

“Beni salak mı sandın? Eğer seni önce dövseydim, eşek fırsattan istifade kaçardı da ondan!” Der.

Tilki ile Yılan

Olacak ya, tilki ile yılan arkadaş olmuşlar. Gün yirmi dört saat birliktelermiş. Bunları böyle samimi gören diğer hayvanlar birlikteliğe şaşırır, ancak saygı gereği bir şey demezlermiş.

Günlerden bir gün Tilki demiş ki.

-Canım arkadaşım, şu ırmak var ya, biz bu geçedeki hayvanlara arkadaşlığımızı tanıttık da öbür geçedekiler kaldı. Gel seninle karşıya geçip onlara da nasıl samimi arkadaş olunurmuş gösterelim.

Yılan:

-Canım arkadaşım tamam da karşıya nasıl geçeceğiz ki? Ben yüzme falan bilmem, der demez tilki:

-Kardeşime bak hele, ben ne güne Duruyorum burada? Bin sırtıma, beş dakikaya karşıdayız.

Binmiş yılan arkadaşının sırtına. Tilki ırmakta yüzmüş yüzmüş, tam orta yere geldiklerinde yılan:

-Tilki kardeş ben seni sokacağım! Demiş.

Bu şok söze önce şaşırın tilki:

-Aman yılan kardeş, şaka yapıyorsun galiba? Arkadaşını sokmak da ne demek?

Yılan:

-Vallahi bu işte aksine çok ciddiym. Hem sokma işi benim elimde değil ki, tabiatımda bu var. Zamanı geldiğinde zehrimi bir canlıya boşaltmam gerekir ihtiyaç zamanı da aha şimdi geldi. Nehrin ortasında, yakınımda senden başka da bir canlı olmadığına göre seni sokacağım. Başkaca çarem yok...

Tilki bakmış ki arkadaşta kararlı. Ama o da tilki ha! Tilkiliğe başvurmuş:

-Kardeşime bak! Elbette sokacaksın. Feda olsun bu arkadaşının fani vücudu sana. Lafı mı olur? Ancak önemli bir durum var.

-Neymiş o durum?

-Durum şu ki, eğer beni burada sokarsan, ben ölürüm. Kendimi düşünüyorsam namerdim, sadece seni düşünürüm. Ben ölürsem yüzme bilmediğinden sele gidersin. Yazık olur sana. İzin ver seni karşıya geçireyim. Geçer geçmez beni orda sokarsın.

Fikir yılanın aklına yatmış ve “tamam” demiş.

Yola devam etmişler. Ancak Tilkinin yüzme şekli değişmeye başlamış. Suyu batıp batıp çıkarmış. Yı-lansa bu işten rahatsız olmuş:

-Yahu ne yapıyorsun? Boğacaksın beni! Deyince tilki.

-Canım kardeşim, Vallahi elimde değil. Dalga çok kuvvetli. Mecburen bu hareketi yapıyorum inan. Ancak bunun bir yolu var,

-Neymiş o?

-Eğer kafanı ağzımın içine sokarsan, sudan etkilenmezsin. Getir kafanı ağzımda taşıyayım, gözüm gibi korurum.

Yılan bakmış başka çare de olmayınca Tilkinin sözünden ikna olmuş ve kafasını ağzının içine sokuvermiş.

Tilki bu, durur mu? Fırsat bu fırsat deyip bir ısırtta yılanın kafasını gövdesinden ayırırılmış. Sonra da karşıya geçirip yere yatırmak istemiş. Ancak yılan ha bire kıvrılmış. Nihayet sonunda kıvrılma işi de bitmiş. Tilki, arkadaşını baş kısmından kuyruğuna doğru uzatmış ve:

-Bana bak yılan (sözde arkadaşım!) Ben öyle eğri büğrü arkadaşlığı kabul etmem. Arkadaş dediğin aha böyle dosdoğru olacak, dosdoğru! Demiş.

Kıssadan hissesi mi? Tilki de yılan da olsan, iş, arkadaşlığa, dostluğa geldi mi başka boyut kazanır. Yoksa Güven kaybeder, onunla kalsa neyse, arkadaşını da tamamen kaybedersin.

duymaz oldu kulağım

Acele etme
Beni tüketme
Yazacağım şiirini
Malamat edeceğim seni (*)
Çok uzaklara gittin
Kime sordun
Arkanda sevgiyi unuttun
Sevgi sevenden soyuttur
Sevgi umuttur
Sevgi gelecektir
Sevgi yalıdır
Kime neye niçin
Duyulduğu bilinmez sevginin
Sen arkanda sevgiyi unuttun
Kelebek kanadım yetmiyor
Uçamıyorum
Sana ulaşamıyorum
Gelmiyor sesin
Duymuyor kulaklarım
Yıllara esir ettin beni
Kulaklarımın suçu ne
Gel demiyorum
Sesini duymuyorum
Sana şaka gibi
Bana balta gibi...

Ahir ömrümde isterim ki
Sonsuza kadar susmasın nefesin
Cennet kapısına zil olsun sesin...

Parmaklarım klavyemde
Avuçlarım açık gökyüzünde...

(*) Malamat etmek: etrafa teşhir etmek.

inceciktin

İnceciktin gökte bulut gibiydin
İnceciktin yürekte umut gibiydin
İnceciktin dal gibiydin
Bağda fidan
Bahçede bostan gibiydin
Kavgada yoldaş
Yürekte destan gibiydin
Örgülü beliklerinin gölgesinde
İncecik bir kız sesinde yürü-
yordun
Sekili atların fişek bacaklarının
üstünde
İnce sazın tellerinde gezini-
yordun
Başımı döndürüyordun
Tüm gökyüzü beynimde
Umudum gözbebeğimde
Güzel şeyler düşlüyordum
Ufuklardan aşk ve özgürlük
doğmalıydı
Umut aşığın yoldaşı
Fakirin ekmeği idi
Heyecanım başımdaydı
Rüzgâr kulaklarımda
Yüreğim ise avuçlarımda
Kitap kitap bakınıyordum
Okuyacak bir şeyler arıyordum
Umudun bittiği yerde
Köşede buldum seni
Yıllardır bekledim seni
Okudum okudum ama
Bir türlü anlayamadım seni.

İnceciktin inceciktin
Dal gibiydin
Baharda fidan gibiydin
Koparmaya kıyamadım
Sürgünde vatan gibiydin...

kocaman bir kız oldun

Kocaman bir kız oldun
Erik kadardı gözlerin
Yonca yapraklı avuçların
Nasıl da yaman geçiyor zaman
Oyun arkadaşların
Körpeçik bakışların
Hepsi de dün de kaldı
Oyuncakların rafta
Umutların bulutta kaldı...
Kokladığın çiçekler
Umdüğün gelecekler
Hepsi geçmişte kaldı
Bilmiyorsun ki
Yarınlar hemen şimdi
Kapımızda sinsi
Bekliyorlar
Tüketmek istiyorlar
Zamanı mekânı...
Canım kocaman bir kız oldun
Sanma ki unutuldu
Hangi şiiri
Kim yazdı
Kime yazdı
Kimin için
Ve niçin
Şiirlere sığmayan
Bir sözcük var
Zaman
Zaman bir volkan
Yanıyor için için
Benim için senin için
Tüm insanlık için
Coğrafyası yok bu mekânın
Hiç torpili yok ki zamanın
Uyku yok ki seven gözlere
Sonsuzluktan gayrı...

Gök Kuşağı

Gökkuşağı bir varmış bir yokmuş. Masmavi gökyüzü varmış. Masmavi gökyüzünde gece yıldızlar parlar, gündüzün bulutlar cirit atarmış. Güneş parıl parıl doğaya ve yeryüzüne gülermiş. Bulutlar güneşi kıskanır, sıra benim bura benim deyip dağları, ovaları gölgesinde yayarmış. Deli rüzgârda buralar benden sorulur diyerek bulutlardan güneşi kıskanır kovarmış. Güneş tebessümle gülücükler yollarmış.

İşte böyle bir günmüş. Memleketin birinde gökyüzü masmavi iken rüzgârlarda ta öte diyarlarda bulut kovalarken yüce dağ başlarında sesli sedalı eserken bunu fırsat bilen bulutlar gökyüzünü kaplayıvermiş. Kaplamakta kalmamış iç içe geçmiş yoğunlaşmış, kara bulutlar olmuş.

Bu sırada bulutlar gökyüzünü paylaşamamış, birbirlerine saldırmışlar. Saldırırken gürültülü ses sesler çıkarmışlar. Çarpışmışlar ile ışık gibi parlayıp çakan, yanan sönen, yerlere doğru inen şimşekler salmışlar.

Aşağıda da çakan şimşekleri arkasından gelen gök gürlmelerinden korkan çocuklar annelerinin eteklerinden tutarlarmış. Koyunlar kuzular yağmur yağıyor diye ağaç altlarına, kaya diplerine sığırdırlarmış. Böyle yer bulamayınca bulamayanlar da toplanır beklemiş. Çobanlar keçelerini başına geçirir yağmurdan korunurlarmış. Karabaşlar da Öyle kalırlarmış.

Kararan bulutlar yeryüzüne iyice yaklaşır aşağılara bakar yaşın yaşın ağlarmış. Bulutlar sulu gözlü olurmuş. Ağladıkça damla damla yaşlar akıtmış. Yeryüzünde toprak bulut ağlayıp da damlalarını indirdiğinde bir sevinir bir sevinirmiş ki deme gitsin. Ağaçlar, otlar bitkiler de sevinirmiş. Damlalar indikçe su olur yer Islanır, hoşlanırmış. Gül ağacı da fazla yağmanın gül yapraklarının Islanıp da çiçekleri dağılmasını istemiş. Karıncalar alelacele yuvalarını koşarmış. Tavşanlar inlerine kuşlar, ağaç dallarına yağmurun yağdığını hem sevinir hem de korunmaya çalışırlarmış.

Bulutlar ağlar ağlar gözün yaşın kalmayınca gökyüzü boz bulanık olur, geriye zerre zere zerrecikler kalırmış. Kara kara bulutlar sağanak olup inince, güneş yeniden yeryüzüne inermiş. İnerken gökte kalan damlacıklara çarpar, ışıklarını üzerine yükler, huzme yapar rengarenk renklerle kocaman renk halkası, yedi renkli kuşak olurmuş. Yay gibi renk renk halkalar olurmuş.

İşte buna ebemin kuşağının renkleri gibi ebemkuşağı, elekten savrulan tozlara izafeten Eleğimsağma, kuşak gibi olduğundan gökkuşağı derlermiş.

Çocuklar yağmur sonrası gökkuşağını pek de çok mu çok severlermiş. Görünce zıplar çığlık atar, birbirlerine elleriyle gösterilmiş. Daha küçükler ellerini uzatıp tutmak is İsterlermiş. Gökyüzünde kocaman yay gibi çember gibi halka olur görenleri sevindirir, mutlu edermiş. Güneş yedi rengi ile Oynaşırken çocuklara gültükler gönderirmiş.

Sadece çocuklar mı, büyüklerde sevinir çocukluğunu yaşar, neşelenir sevinir, kıpır kıpır olurlarda mutluluktan uçar gibi davranırlarmış.

Gökkuşağı doğunca, tabiat ne güzel olurmuş. Güneş yedi renkli yaya biner işte geldim ben buradayım dermiş. Kim yanıma gelecek, eliyle tutacak, kim altımdan koşacak, yarışacak, geçecek der, heveslenenlere haydi haydi diyerek el eder heyecandırırırmiş.

Büyükler küçüklere ebemkuşağı masalı anlatırlarmış. Duyduklarına daha da katar, gördüklerini daha da büyütür, evirir çevirir büyütür anlatırlarmış.

Kim ebemkuşağının altından geçerse dilekleri kabul olur derlermiş. Masallar dinleyen dinlemeye gelen çocuklar, bu duyguyla ebemkuşağının altından geçmek isterlermiş. Haydi deyip kırlara Ebemkuşağının yayının altına doğru koşmaya başlamışlar. Koşarlarken de dilek tutuyorlarmış.

İçinden biri "Allah'ım beni kendim eyle" diye dilek tutuyormuş.

Ebemkuşağının altından gide gide giderlermiş, durmadan giderlermiş, koşarak dere tepe dümdüz giderlermiş.

Gidenler gitmişler gitmişler, dere tepe düz gitmişler, koşmuşlar ama bir türlü ebemkuşağını geçemezlermiş. Onlar gider, ebemkuşağı gidermiş. Gidenler gidemez olmuş, yorulmuş kalmışlar. Gönüllerindeki direklerini geçemeyince öyle dillerinde kalmış, direkleri gel ebemkuşağını kalmış.

Ama işlerinde biri varmış ki, yenilmemiş yorulmamış koşmaya, ebemkuşağını geçmeye azmetmiş. Gittikçe ebemkuşağı da gidermiş. Bir de bakmış ki, ne görsün ebemkuşağı gülüyor, el sallıyor, öyle yaptıkça renkleri azalıyor, kayboluyormuş. Başını kaldırdığında gökte güneşte parlıyor, ışığını yolluyor, azimle insana teşekkür ediyor, bravo ebemkuşağını geçtin dileğin kabul oldu diyor. Dağlar taşlar, ovalar vadiler, ağaçlar kuşlar el sallıyor, alkış tutuyor, gülümsüyorlarmış. Ebem kuşağını geçen çocuğa gülümsemeyle bakıyorlarmış.

Yılmayan azmeden, kendine güvenen, yorulmayan genç hayaline birden kavuşuvermiş. Dileği kabul oluvermiş. Bir de bakmış ki kendi oluvermiş.

Bu masalı, dili tatlı, ağız ballı anlatsam da dinleyenler hayal dünyasında dalarlar ve hayalimiz kendimiz, kendimiz kapasitemiz kadar, kendimizi geliştirerek hayallerimize kavuşuruz diye anlatırlarmış da hayalimiz kendimiz olmakmış derlermiş.

Özledim Ana

Türlü türlü yemeğini aşını
Elinden yemeyi özledim Ana
Bir et bir yağ şişlerde kuşbaşını
Elinden yemeyi özledim Ana

Severdin er kalkıp hamur açanı
Kızıp azarlardın işten kaçanı
Kazanda yaptığın kelle paçanı
Elinden yemeyi özledim Ana

Akşam gün batımı yanına varıp
Çardagın üstüne sofrayı kurup
Kurunun yanına soğanı kırıp
Elinden yemeyi özledim Ana

Aklımda domates biber közleme
Bizlere dokunur fazla tuzlama
Ekmek üstü sıcak sıcak bazlama
Elinden yemeyi özledim Ana

Hoştu kele bahçemize dalması
Teveğinden koparıp da alması
Mayıs Haziran da çiçek dolması
Elinden yemeyi özledim Ana

Gece gündüz böyle anarım seni
Yemek ayırt etmem bilirsin beni
Kuş böreği birde tandır kömbeni
Elinden yemeyi özledim Ana

Aman iyi pişir fokurdasın su
Öğrensün bu lezzeti Türk ulusu
Patates soğanlı tavuk sulusu
Elinden yemeyi özledim Ana

Uzun zaman almaz içi karması
İştah açar tencerede durması
Zeytin yağlı Taze yaprak sarması
Elinden yemeyi özledim Ana

Ömür boyu edeceğim metini
Döve döve kıyma yaptın etini
Yağları damlayan içli köfteni
Elinden yemeyi özledim Ana

Döşekleri serip koyup yastığı
Getirirdin ceviz ile bastığı
Sobamız da kavurdugun fıstığı
Elinden yemeyi özledim Ana

Ne kadar anlatsam bitmiyor anı
Gözümde tütüyor köyün her yanı
Bulgur pilavını tirşik çorbanı
Elinden yemeyi özledim Ana

Garibim

Bitmiyor yürekte sızım
Özüm garip ben garibim
Çöllerde yapa yalnızım
İzim garip ben garibim

Yâr gönlünde yokmuş yerim
Dertten kurtulmuyor serim
Kışa döndü mevsimlerim
Yazım garip ben garibim

Şu sinemi dağlamamın
Faydası yok ağlamamın
Teli kırık bağlamamın
Sazım garip ben garibim

Canan diye oldum deli
He rğün eser Hicran yeli
Yıllar oldu gülmeyeli
Yüzüm garip ben garibim

Buda geldi başa gönül
Gam çekerek yaşa gönül
Desem anlar taş a gönül
Sözüm garip ben garibim

Cengiz'im ağardı saçım
Bir güzeli sevmek suçum
Otuz yıldır yanar içim
Közüm garip ben garibim

Cemre Düştü

Bir Dilberin gözlerinden
Cemre düştü yüreğime
Kelâmından sözlerinden
Cemre düştü yüreğime

Dalgalanan saçlarından
Sayamadım kaçlarından
Kipriginin uçlarından
Cemre düştü yüreğime

Mah Cemalinden elinden
Selvi boyundan belinden
Siyah Zülfünün telinden
Cemre düştü yüreğime

Kul Cengiz'e bir eş gibi
Sabah doğan güneş gibi
Kor alevli ateş gibi
Cemre düştü yüreğime

KÖR BALTA

Ormandaki ağaçlar sapı kendinden olan balta yüzünden kırıldıkça baltanın sapına hayıflanır, hınç bilerlermiş. Şaşırılmış kalmışlar. Ne yapacaklarına bir türlü karar veremeyince asırlardır ayakta duran ulu çınara gitmişler.

Ey ulu çınar ne olur bir akıl ver. Bir çare bul. Bedenimize her inen baltanın sapı bizden. Ne başımıza geliyorsa içimizden geliyor. Bu gidişle ormanda kimse kalmayacak. İçimizdeki hain balta sapı böyle yağarda sonumuz tez gelecek demişler. Çınardan akıl, fikir istemişler. Sen tecrübelisin bir yol gösterirsin, bildiğin vardır bunca asırlardır boşa yaşamamışsındır dediler.

Ulu çınar düşündü, taşındı. Dalarlını, kollarını salladı. Yapraklarından saranlar bir bir döküldüler. Eski günlerini hatırladı. Yediği baltaları. Amma da kürek, ekmek tahtası, mazi, direk, tahta, et kütüğü olur diye sallanan baltaları. Bereket güçleri yetmemişti. Onlar göçtüler, kendi ayaktaydı. Kaygılandığı, bir yol aradığı belliydi.

Dedi ki.

Gidin içinizden çıkan, aslına nesline hainlik eden balta sapıyla konuşun. Halinizi anlatın. Dil dökün, gönül koyun, hatır koyun. Aklını başına alsın. Baltaya bir yol düşünsün. Daha az orman kırması için eşlinden geleni yapsın. Bu kadar da asılsız, nesilsiz soysuz olmasın.

Ormanın temsilcileri bu defa batlının sapına gittiler. Dediler.

Ey balta sapı, sende bizdensin. Daha kesildiğin meşe ağacından senin gibi kollar çıktı. Senin gibi gürbüz, kavi, heybetliler. Seninle gurur duyuyoruz. Ancak, bir maruzatımız var. Şu sapı olduğun balta, yani demir balta. Sahibi iyice bileyiyor. Ormana geliyor. Kırmadığı, kıymadığı ağaç bırakmıyor. Hele gençlerimize daha çok kıyıyor. Yazık oluyor. Neslimiz tükeniyor. Bu gidişle kuruyup gideceğüz. Gel etme bize acı. Aslını, neslini, soyunu sopunu unutma. Derdimize çare bul. Çare sensin. Ne yap et, balta ormana kıymasın. Kıydıkça kıyılıyor. Sen akıllısın. Ormandansın. Ormanın ağaçları akıllı olur. Bak kökünde üzülüyor. Benden böyle hain fidan yetişmez diyor.

Baltanın sapı, kendi soyundan gelen orman ağaçlarını sessizce dinlemiş. Her söze baş sallamış. Sonrada söz alarak tamam demiş. Bir çare bulacağım. Elimden geleni yapacağım amma, ne yapacağımı da bilmiyorum.

Bunun üzerine ulu çınarın tembihlediği teklifi balta sapına iletmişler.

Ulu çınar dedi ki, benim gövdeme bileyli baltalarda saplandı. Kör baltalarda. Kör baltalar bir şeycikler yapamadı. Balta sapı da, balta demirini kandırsın köreltsin. O zaman ha bire çalsa da size hiçbir şey yapamaz.

Balta sapı, tamam, tamam anladım demiş.

Balta sapı balta demirine demiş ki, hey demir kardaş. Bak ben olmasam insanlar seni tutamazlar bile. Bir çöplüğe atarlar. Hiçbir işe yaramazsın. Ben senin yar ve yardımcısın. Bak hiç itiraz etmiyorum. Hatta akrabam ağaçları keserken bile seslenmiyorum. Balta demiri haklısın demiş. Sen daha çok ağaç kesmek ister misin? Balta demiri elbette deyince, o zaman senin gücün kadar benimde güçlü olmama lazım. Benim gücümü sına ki, güçlü olduğumu gör ki, daha çok ağaç kesesin. Ben ne kadar güçlüysem sen o kadar daha çok ağaç kesersin.

Balta tamam deyip kabul etmiş.

Arkadan sormuş. Peki, senin sağlamlığını nasıl anlamalıyım. Plan tam işlemeye başlamış. Sap demiş ki, sen ağaç kesiyorsun. Sağlamlığım anlaşılıyor. Ağaçtan daha sert bir şeye vurmalsın ki, benim sağlamlığım ortaya çıksın.

Peki, ağaçtan daha sert ne var?

Taş, kaya var.

Taşa öyle sert, üst üste vurmalsın ki taş yarılsın. Hem senin keskinliğin anlaşılсын, hem de benim sağlamlığım.

Öyle mi?

Öyle. Haydi, göreyim seni.

Demir balta koca bir taşa ağızyla vurmuşta vurmuş. Taş ikiye yarılmış. Balta sapı alkış, bravo sesleriyle ortalığı inletmiş.

Balta kardeş benim ne kadar sağlam bir sap olduğumu gördün. Artık ormana gider keyfince ağaçları kesersin.

Balta demiri öyle yapmış. Gözünü kestirdiği bir ağacın köküne vurmuşta vurmuş. Vurmuş vurmalarına da, ağaç bir türlü kesilmiyormuş.

Tekrar sapa dönmüş. Sap kardeş, hani güçlüydüm, ormanları keyfimce kesecek, kırıp geçirecektim. Bak ufak bedenli bir ağacı bile kesemiyorum.

Balta sapı lafı gediğine koymuş.

Ee dünya bu. Şimdiye kadar kestiğine sayacaksın. Keser döner, sap döner, bir gün gelir hesap döner.

TURNAYA GÜZELLEME

Turnalar şiirimizde özellikle hal şiirinde, aşıkların, ozanların dilinde bir dost timsalidir. Turnanın asıllığı, nazlı nazlı uçuşu, yanık yanık ötüşü aşıkları dillendirmiş, onunla konuşmuş, ona seslenmiştir. Ne zaman haksızlık var turnaya söylenir. Ne zaman ayrılık var turna dillenir. Ne zaman hasret var turna seslenir. Turna bizim bağı yanık yanımızdır.

Çukurova da turnaya şiir veya türkü yakma geleneği vardır. Diyebiliriz ki, her aşık veya ozan turnaya söylemiştir. Turna şiirleri güzelleme tarzında yazılmaktadır. İşte turna şiiri yazan aşık, ozan ve şairlerimizden bir demet.

TURNALAR

Katar gelir Kafkas elinden
Süzülür meyremçil belinden
Koku verir poyraz yelinden
Nereye yolunuz turnalar

Turnalar gelir yekün yekün
Sökülün turnalar sökölün
İnin koca göle dökölün
Eylenin yurdunuz turnalar

Turna derler kuşların hası
Konar göçer nerde yuvası
Başucunda tarağı taşı
Bölük bölük gelir turnalar

Uçuşur ötüşür söyleşir
Süzülür ovaya eyleşir
Buluşur eşleşir beyleşir
Dillendir şenlenir turnalar

Avsuna yattı pusu kurdu
Durdy durdu gözünden vurdu
Kurtlar kuşlar acıdı durdu
Avcı alır vebalı turnalar

Kanadı kırıldı neylesin
Eşsiz yarsız nasıl eylesin
Daha gayrı nere gidesin
Eşin yanar döner turnalar

Turnam ne suçun günahın var
Kime neyledin ne ahın var
Eşinden ayrıldın vahın var
Dağlar taşlar yanar turnalar

Eşinden ayrıldı yolu şaştı
Derdı gamı başından aştı
Yanık yanık öttü dolaştı
Nazlı yârin nerde turnalar

Ne yandı ne yandı eşine
Uçtu /Döndü düştü avcı peşine
Köylü yediden yetmişine
Sızladı kaldı turnalar

Turna eşin yok ki bulasın
Avcı efın tefin olasın
Köyde onmaz sızı kalasın
Duyanlar acısız turnalar

Ahmet NARİNOĞLU

TURNALAR

Gök yüzünde uçup giden turnalar
Bizim ele uğramadan gitmeyin
Bir kaç gün misafir olun dinlenin
Bizim ele uğramadan gitmeyin

Kanat çırpı çırpı dağları aşın
Soğuk sulu pınarlara ulaşın
Kesik Halbur yaylaları dolaşın
Bizim ele uğramadan gitmeyin

Ben gelemem yine kaldım burada
Sizler gibi uçamam ki havada
Baraj gölü sızı bekler ovada
Bizim ele uğramadan gitmeyin

Bütün köyler bir birine çok yakın
Hepsini dolaşın hepsine bakın
Başka yörelere sapmayın sakın
Bizim ele uğramadan gitmeyin

Yardan ayrı düştüm alıştım gama
Çok zamandır hasret kaldım Silama
Selam söylem Emmi Dayı Halama
Bizim ele uğramadan gitmeyin

Cengiz'im aklımda anamın aş
Gurbet elde akar gözümün yaş
Unutmayın Andırın'ı Maraş
Bizim ele uğramadan gitmeyin

Cengiz HAYTA

TURNAM

Turnam sana birçok sorularım var
Dağ, bayır, denizi aştin mi turnam?
Köyümün üstünden kanat çırparak
Dosta selâm verip uçtun mu turnam?

Gittiğin diyara varmak bir nasip
Dur-durak yok mudur toprağa basıp?
Yedi yıl bekledin gezip, dolaşip
Eşinden ümidi kesttin mi turnam?

Aşklara, hasrete çok konu oldun
Aşıkla mâşuku aradın buldun
Aşkın göllerinde sarardın, soldun
Pîr'iyyin yolunda piştin mi turnam?

Erciyes, Ağrı'nın, Bursa, Bolu'nun
Kızılırmak, Ceyhan, Fırat kolunun
Hâsılı İstanbul, Anadolu'nun
Şifalı suyundan içtin mi turnam?

Bilirim o yâr'dan içiniz buruk
İki söz söyleyip şinenden vuruk
Sol yanın yaralı, kanadın kırık
Yoksa yarıyolda düştün mü turnam?

Gökte senden başka tanımam rakip
Bize kahir etme! avcıya bakıp
Ülkemi, yurdumu yalnız bırakıp
Sonbahar ayında göçtün mü turnam?

Küsmeye AZÂBİ'ye git güle güle!
İçimi döktüm de getirdim dile
Sen de benim gibi nazlı yâr ile
Git gide arayı açtın mı turnam?

Hacı Musa TUNCER

YEŞİL BAŞLI TELLİ TURNA

Bahar aylarında uzaktan gelen
Yeşil başlı telli turnam
Geldiğin yerden ne haber var
Yeşil başlı telli turnam

Gökyüzünde katar katar uçar
Baharda yayla yolunu tutar
Ayrı güzelliğe sahip bunlar
Yeşil başlı telli turnam

Gider uzaklara ulaşsınız
Şahin kokusuyla dolaşsınız
Baraj gölü hep dilinde adınız
Yeşil başlı telli turnam

Türkmen beyler otağına varın
Eğlenip orada bir gün kalın
Dağlarında misafir olun
Yeşil başlı telli turnam

Bir zaman Akgümüş köyünde yüzdün
Eşin vurulunca köye düşüp gezdin
Herhalde kendinde çok acı sezdin
Yeşil başlı telli turnam

İbrahim turna efsanesini yazdın
Turnanın hareketini haber aldın
Bu durumdan çok acı duyduğun
Yeşil başlı telli turnam

İbrahim ERGÜN

VAR GİT TURNAM

Vurdular eşini kaldın yalnız,
Sen git turnam eşin bana emanet.
Bu diyara nereden düştü yolunuz,
Sen git turnam eşin bana emanet.

Yolun mu uğradı geldin kazara
İsyan etme kader denen yazara
Eliminen defneylerim mezara
Sen git turnam eşin bana emanet.

Avcılar dinlemez ahtı- amanı
Vurdular eşini yatsı zamanı
Çökmeden dağların sisi, dumanı
Sen git turnam eşin bana emanet.

Ben bilirim avcıların huyundan
Susuz ölüň içmen Savrun suyundan
Daha geçmen azapların köyünden
Sen git turnam eşin bana emanet.

Adınız türküdür gezer dillerde
Sevdanız dolaşır hep gönüllerde
Yoldaşların seni bekler yollarda
Sen git turnam edin bana emanet.

Tezce gidin Elbistan'a kavuşun
Ağcadağın kenarından savuşun
Göksün keşdağına kommandan aşın
Sen git turnam eşin bana emanet.

Feymâni'yim bende ayrıyım yârden
Uçamamki gidem ben bu diyardan
Saklar esirgerim yağmurdan - kardan
Sen git turnam eşin bana emanet.

Aşık FEYMANİ

TURNA

Vurulunca eş, bağırının başı
Ezildi, başında dolandı durdu
Günler, haftalarca, feryat, figanı
Çözülür, başında dolandı durdu

İşini yapınca, avcı mafyası
Noktalandı aşka dair hülyası
Canavar yüzünden sevda kimyası
Bozuldu, başında dolandı durdu

Vahşi yaratıklar kapmasın diye
Gözünü kırpmadı bir tek saniye
Beddua ederek çağdaş caniyeye
Büzüldü, başında dolandı durdu

Bir gün, beş gün değil, hem de günlerce
Kurbaba, tosbağa, karınca, serçe
Cenaze alayı gibi sessizce
Dizildi, başında dolandı durdu

İki ay boyunca var ya o sene
Sabahtan akşama hep aynı sahne
Lanet eyleyerek içten o güne
Süzüldü, başında dolandı durdu

İnsan bozuntusu mahlûka kırgın
Eli silah tutan herkese dargın
Delibal buruktu, turnayla her gün
Üzüldü, başında dolandı durdu

Celil ÇINKIR

Andırın Doktoru

Andırına bir doktorun tayini çıkar. Kurada çekilmiş. Pekte sevinmiş. Sevincinden havalara zıplamış. Birbirine sarılmışlar. Tebrik etmeler. Hayırlı olsun demeler. Hayatı gözüünün önünden geçmiş. Yılların dili olsa neler söyler. Kolay mı, bir ömür emek. Ailesinin bunca desteği. Babasının gömleğini satarım oğlumu okuturum deyişi. Anasını doktor olursan Cuma günleri hayrımıza fakir fukaraya bak deyişi. Köyde bekleyen yavuklusu. Arkadaşlarının haber bekleyişi. Neler. Neler.

Birden arkadaşı sordu. Andırın neresi? Birbirlerine sordular. Kimse bilemedi. En iyisi haritaya bakalım dediler. Haritaya bakınca zor buldular. Maraş denmeseydi yine zor bulacaklardı. Peki, andırına nasıl gidilir? Bilenlere sordular. Maraş tan andırına gidilmez dediler. Eee nasıl gidilecek. Sordular, soruşturdular. Adana, kadirli üzerinden gidileceğini öğrendiler.

Gün geldi valizini hazırladı. Valizinden başka bir şeyi yoktu. Tahta valizini üniversiteye başladığı yıl almıştı. Otobüsle Adana ya, garajda minibüse binerek kadirliye gelişi. Bahar havası. Çukurova alabildiğine düzlük ve yeşillik. Bereketli Çukurova düzlüğü. Git git bitmez. İçinde duyular kıpır kıpır. Andırında böyle olmalı. Dümdüz, yemyeşil. Kendi kendine sevindi. Şanslı olduğuna inanıyordu. Kadirliye garaja gelmeden minibüs birkaç yerde durdu. Garajı merak ediyordu. Oradan andırına gidecekti. Merek üstüne merak sardı.

Minibüs garajda durdu. Kadirli burasıydı. Yan yana minibüsler, bir iki eski otobüs. Minibüslerin arasında tablacılar. Minibüs durunca tablacılar ona doğru yaklaştı. Çukurova'nın yeşillik dedikleri bitkiler tablalara yığılmış haldeydi. Valizi minibüsün üzerine konmuştu. Kaltı ayağını minibüsten dışarı atıyordu. En son inen kendiydi.

Ayağını yere basar basmaz tablacıyı avazı çıktığı kadar bağırın güür sesi duyuldu. "andırın doktoru geldi. Andırın doktoru geldi. Andırın doktoru..." ha bire nakarat ediyordu. Genç doktor şaşırmış, şaşırılmış, şaşkınlıktan hareketsiz kalmıştı. Ne çabuk meşhur olmuş, tanınmış, ünü ta andırın dışına çıkmış, kadirliye kadar gelmişti. Hâlbuki kendi andırını bilmiyordu. Andırırılılar, hatta kadirli nereden biliyordu. Ne çabuk ünlenmişti. Şaşırılmış, hayrete düşmüştü.

Bir anda kendini topladı. Andırın doktoru tabi. Andırın doktoruyum. Bak andırına gelmeden namım, ünüm gelmiş diye içinden gururlandı. Karşılایana teşekkür etmek gelirdi. Bir iki adım atacaktı ki tablacı andırın doktoru demeye devam ediyordu. Yanına yaklaşacaktı. Muavin bağırdı. Valizler kalmasın. Valiler kalmasın. Hemen valizini aldı. Tablacıya yaklaştı. Tanışmak teşekkür etmek istiyordu.

Tablacıya elini uzattı. Andırın doktoru benim dedi. Tablacı şaşkın, doktor şaşkın. İki yabancı karşılaşmasıydı bu.

Tablacı doktorum diyenin yabancı olduğunu anlamıştı. Andırına gidecek aracı sorduğunu tahmin etmiş yardım etmek işlemişti. Eliyle işaret ederek andırın minibüsü bu. Yazıhaneden bilet alacaksın. Birazdan kalkar. Doktor yazıhaneye yönelirken avazı çıktığı kadar bağırın tablacı "andırın doktoru. Andırın doktoru geldi ." demeye devam ediyordu. Her halde geldiğimi duyurmak istiyor dedi içinden. Ne iyi insan denmeyi de ihmal etmedi.

Sordu yazıhanedekiler. Andırına nasıl gidilir. anlattılar. Bekledi. Eski bir güriültülü çalışan otobüsü göstererek bin dediler. Bindi. Bekledi, bekledi. Ne zaman kalkar diye bire iki kere sordu. Dolunca dediler. Andırın doktoru diye avazı çıktığı kadar bağırın tablacı, tablasını iterek garajdan uzaklaşırken hala "andırın doktoru geldi. Andırın doktoru geldi "sesi işitiliyordu.

Hayret etmiş ne manaya geldiğini, n eler olduğunu kavrayamamıştı. Çalışırken yanındakiler buranın tirşığı meşhur. Size de ikram edelim dediler. Sofraya oturduklarında başladılar tirşığı anlatmaya. Tirşığımıza andırın doktoru derler dediler. Doktor" hummm "diyebildi.

Sonradan tirşığı pek sevdi. Her tirşik yiyişinde, andırın doktoru geldi diyen tablacıyı hatırlar gülümserdi.

Bir rivayete göre de.

Doktor iyice şaşırılmış. Benim geldiğimi nereden bilebilirler ki. Hayret üstüne hayret. Tablacıya yaklaşmış. Andırın doktoru diye avazın çıktığın kadar bağırıyorsun. Beni nereden tanıdın? Andırın doktoru olduğumu nereden bildin?

Tablacı tablasında tirşik dolu, onu satmanın dardindedir. Beyim seni tanımam ama andırın doktoru işte budur der. Ne yani bu yeşil otun adı andırın doktoru mu? Evet der. Bu ot ne yapar? Bu ot bin bir derde devadır. Adına andırın doktoru derler. Bu varken doktora gerek yok. Andırın da hiç doktor var mı der. Tablacı yok der. Doktor da ben andırına tayin oldum. Bir yerde iki doktor olmaz ki deyince tablacı doğru der.

Geri dönmeye karar verir. Andırın yıllardır doktor görmemişi. Andırın doktora hasret çekiyor. Ayağa kadar gelmiş doktoru kaçırmak olur mu? Doktora başlamışlar yalvarmaya. Etme tutma demişler. Doktora, doktorunuz var ya. Her derde de devaymış. İkinci doktora ne gerek var diye ısrar eder. Neticede andırırılıların ısrarına dayanamaz andırına gelir.

Doktor, Andırında davul zurna ile karşılanır. Her hasta geldiğinde tirşik içmesini tavsiye eder. Her tirşik yiyişin de bu anısını hatırlar, gülümser.

Çinko Çatılı Evimiz

Ne kadar da severdik,
 Çinko Çatılı Evimizi.
 Hele yağmur yağdığı zaman;
 Üstümüzde savrulan rüzgârın ıslığını...
 Parmak irisi kadar yağın,
 gıcılı yağmur çingılarından çıkan,
 çinko seslerini..
 Yatardık sıra sıra,
 sobasız tek göz odada.
 Çekerdik kasıklarımıza kadar bacaklarımızı,
 Sokardık nefes alacak kadar,
 pamuklu yorganların altına başlarımızı.
 Gaz kokusu yakarken bir taraftan genzimizi,
 Soluklarımızla ısıtırdık kendi kendimizi.
 Sanki kulaklarımızın içine düşerdi yıldırımlar.
 İşğimiz olurdu,
 Göz bebeklerimize çakan şimşekler.
 Bir uğursuz girecek deyip pencereden,
 Birbirimizi korkuturduk duvarlara vuran,
 kendi gölgelerimizden.
 Üşürdük... Lakin,
 Yarışırıldık birbirimizin bacakları arasına sokmak için,
 buz kesmiş ayaklarımızı.
 Fizik nedir, kimya nedir bilmezdik amma,
 Sürtünmeyle ısınmayı,
 o zamanlardan bilirdik biz.
 Bir de kardeşliğin ne olduğunu.
 Heyhat!...
 Bir de olmayaydı çinkoların,
 çivi deliklerinden sızıp,
 Ayrık tavan tahtalarından
 bir uçtan bir uca
 yılan başı gibi süzülerek,
 şıp şıp yer çullarına,
 yorganlarımızın üstüne
 dökülen yağmur damlaları...
 Bir de olmayaydı gece yarısı ve
 ta sabahlara kadar,
 anneciğim perişan.
 Bir evimiz vardı bizim.
 Gün boyunca birimiz orada,
 Birimiz şurada nasip arayan bizleri
 bir araya toplayan...
 Aynı tepsiye kaşık salladığımız,
 Aynı tasta su içtiğimiz.
 Bizi birbirimize sarmalatan...
 Bizi bir aile yapan evimiz.
 Hem de çok sevdiğimiz;
 Çinko Çatılı.

Mecnun Bir Sevda Hikayesi

Ya Rabbi ne acılı günler gördüm,
 O'nu sevdim, yüreğimi yandırdım.
 Hayal hayal saçlarını ben ördüm,
 Nerden bilsin, hislerimi kandırdım.

Bir varmış bir yokmuş o gülüşlerden,
 Ne yaptım da gönlümü utandırdım.
 Düşledikçe yaşadığım düşlerden,
 Uyanmadım, hakikati kandırdım.

Gördüğüm serabı gerçektir sandım.
 Umudumu sam yellere bandırdım.
 Ne korktum nedametten ne usandım,
 Yakın diye uzakları kandırdım.

Sormadım kimseye aşk ne beladır,
 Besbelli ki aklımı bulandırdım.
 Sorsam derler; sonu feryat figandır.
 Ben Ferhat'ı ben Kerem'i kandırdım.

Yıldızlar mı sönmüş, günden bana ne?
 Ben kaderime seni inandırdım.
 Çileli bir sevda bu Mecnunane,
 Ben bahtımı, kaderimi kandırdım.

ALEKTRİK

Köy dere boyunda, vadide değildi. Ovada, dağın yamacında kuruluydu. Atalardan beri burada yaşarlardı. Ova susuzdu. Yayla, yaylakları vardı. Yazın yaylalara çıkılırdı. Hayvancılıkla meşgul olurlardı. Ovada eker biçerlerdi.

Harmanlar kalkıp güz gelince buğdaylar kışlık yapılırdı. Un, bulgur, dövme, kırma. Bunun için ta uzak köye, vadiyen akan dere boyunca kurulu değirmene giderler, bir iki ay sıra beklerdi. Zordu, zahmetliydi.

Komşu köye birisi, hem de köyün kenarına, yol boyuna değirmen yaptı. Yapan şehirden gelmiş. Buraları bilirmiş. Komşu köylerin zahmet çektiğini görünce ortada bulunan köye değirmen binası yapmış. Bayağı değirmen. İki tane taş koymuş. Evet evet değirmen taşı. Biri dolanır döner bulgur, yarma, dövme yaparmış. Biri iki taş üstünde döner un yaparmış. Tam değirmen gibi.

Gibi de. Su yokmuş. Köylüler değirmen yapıyor deyince şaşırır, yahu bu adamın hiç akli yok mu? Susuz, kurak yol boyunca değirmen yapılır mı? Taşı neyle döndürecek derlermiş.

Nasıl olacak, taş nasıl dönecek bir türlü akıl erdiremezlermiş. Yapana da ihmal etmez sorarlarmış. Sahibi de gizemli bir iş yapıyormuş gibi, soranları merakta bırakır, açıklama yapmazmış. “sizin kafanız basmaz. Çalıncına görürsünüz” dermiş. Köylüler üsteler “susuzmu” derler “zamanı gelince görürsünüz” diye eklerlermiş.

Köyün mevzusu değirmenmiş. Bir akılsız gelmiş, kurak, suyu olmayan yere değirmen kuruyor. Nasıl olacak, değirmen nasıl çalışacak. Akıl erdiremez kendince konuşurlarmış.

- Parası çok, şaşırmış
- Hangi akılsız akıl öğretmiş
- Buralara gavur kabırlığı derlerdi
- Su değirmeni nolacak
- Yapan değirmenci değilmiş. Değirmenciye nerden bulacak?

- İnsanlar nerde su içecek. Çeşme yok, su yok
- Bir ay, iki ay kurak yerde nöbet beklenir mi?

Köylüler ne biliyorsa, ne akıllarına yatıyorsa demişler. Kendi kendine demişler. Ne bilen varmış, nede bir şey söyleyen varmış.

Bazıları demişki “gidek akli başında bir hoca bulak, sorak” köyden biride “Mulla” namında birini bulmuşlar. Giderkende yağ, peynir, çökelek götürmeyi ihmal etmemişler. Her biri bir ağızdan konuşarak, yarı anlaşılır, yarı anlaşılmaz anlatmışlar. “Bir akıl ver hocam. Biz akıl erdiremedik” demişler. Hoca dinlemiş. Düşünmüş. Beyaz sakalını sıvamış. Epeyce sıvamış. Bir şey demek burnunu karıştırmış, boynunu kaşımış, omuzlarını oynatmış, kaşlarını çatmış. Yanındakiler ibadet eder gibi sessiz haldeler. Demiş ki, “Neyine gerek, cin işi, şeytan işi, karışmayın. Alimallah çarpılırsınız. Tuh tuh... bir daha bu işle uğraşmayın bekleyin görün”

Köylüler umduğunu bulamadılar. Sabırsızlıkla olcıkları beklemeye durdular. Bu sefer kendi kendilerine

yormaya koyuldular. Koyulmasalar çatlayıp öleceklerdi.

- Duası keskin bir hoca getirecekler. Dua ettikçe taşlar dönecek

- Herkes fakir yaşarlarmış. Durmuş askerden dönüşte şehrin meydanında millet başına toplanmış, oda ne var diye bakınca görmüştü de anlatmıştı. Öyle bir şeymi olacak.

- Ateş yakacaktı. Ateşin dumanından teker dönecekmiş. Yok deve, dumandan koca değirmenin ağır taşı dönermi?

- Kuyulardan su çeker gibi, at koşup dolanacak, taşı döndürecekmiş. (onu at değil kadana olsa taşı yerinden kıpırdatamaz.)

- Hoca dedi ya! Allah’ın işi biz karışmayalım

- Konuşmayalım da su yok. Kırın ortasında bu koca değirmen taşları nasıl dönecek?

- Dönecek bir şeyi biliyorki, adam yaptırıyor.

- Peki, biliyorsa bildiğini bizden niye saklıyor. Belki kendi de bilmiyor.

Gün geldi. Bina bitti. Koca değirmen taşları kaç kişinin gücüyle, kurulan mancıkla yerine kondu. Taşların başına teker gibi, kapalı altına motor dedikleri demirden şeyler takıldı. Sicime veya urgana benzeyen ama onlardan çok ince tel gibi şeyler bağlandı. Dışarıya yapılan küçük bir binanın içine “motor” dedikleri, demir yığımından kutuya benzer şey kondu. Sonra bir araba-patika, çamurluk, kağın yollarından düşe kalkan araba içinde bidon diyorlar. Bidonlar dolusu erimiş yağa benzer sıvı şey getirdi. Ondandır motor dedikleri şeye boşalttılar. Biri kibrit çalar gibi ateş çıkaran bir yere bastı. Ortalığı bir gürlüğü, homurtu, kalın tarifsiz ses aldı. Motor denilen şeyden dumanlar çıkmaya başladı. İçerde biri boru gibi taşların üzerinde yine motor denen şeyin bir yerine bastı. Aaa koca değirmenin taşları dönmeye başladı.

Köylüler hep bir ağızdan

- Aaaa bu gayipten gelen bir iş değilmiş dediler.

Teker dönüyordu. Un oluyordu. Değirmen taşları dönerken gürlüğü ta öteki köylerden duyuluyordu. Duyanlar değirmen taşı dönüyor demeye başladılar.

Bu seferde, susuz değirmen unu, bulguru yenirmi sorusu ortaya atıldı. Yine hocaya koşacak oldular.

- Hoca aletiriği bilmedi ki unu bilsin diyenler çıktı.

- Unu undur diyenler oldu

- Çarşıda yediğimiz somunun ununu hangi değirmen üğüttüğünü soruyorsunuz dediler bir kısmı

- Bir kısmı da, zaman değişti. Değirmende bir ay sıra, burda bir güne iniyor. İyi olduda bereketi olurmu dediler.

Köylüler una, bulgura, yarmaya yavaş yavaş alıştı. Alışamadıkları koca taşların hala nasıl döndüğüne akıl erdiremeyişleri oldu. Yani şu motor dedikleri, mazot dedikleri yağa benzer şeyi yutuyor, yakıyor, çalışıyor, taşı döndürüyor. Suyun yerine mazot. Hadise buydu. Lakin akılları hala basmıyordu. Hala basmıyordu.

Bizim

“Akça Kızla Gökçe Yiğit” (*)
Aramızda sırdır bizim.

Kar eylemez şiir, beyit,
Kavuşmamız zordur bizim.

Gökçe Mağra, Çam Pınarı,
Otağımız kırdır bizim.

Sırdaş ettik tüm canları,
Hep kavlimiz birdir bizim.

Kar eylemez şiir, beyit,
Kavuşmamız zordur bizim.

Tavus kuşu kanadında,
Hayalimiz vardır bizim.

Olunmadan yek vücut,
Ölümümüz zordur bizim.

“Akça Kızla, Gökçe Yiğit.”
Aramızda sırdır bizim...

(*)Masal, i.Z.Burdurlu.

Siz

İnsan hakkı diye figan edenler.
Kulağınız sağır, kör müsünüz siz?
O kanaldan bu kanala gidenler,
Amerikan uşağı, sör müsünüz siz?

Hak ki şayet insanlara özgüyse,
Özünüzde sevgi gerçek sevgiyse,
Öldürülen kadınlarla, sabiyse,
Kulağınız sağır, kör müsünüz siz?

Param parça oldu sevgilerimiz.
Sayenizde öldü duygularımız.
İşte düşman oldu yavrularımız.
Bize bizden uzak el misiniz siz?

Bin mana gizlidir bilirim özde,
Özgürlük adına çirkeflik sizde.
Zehirler gizlidir cilalı sözde,
Engerek yılanı dil misiniz siz?

Hakimiyet sizde siz güçlüsünüz,
Sırtınızda kambur, hörküçlüsünüz...
Dünyayı hortumlar sömürsünüz,
Mahluklar içinde fil misiniz siz.

Vatanım toprağım can Anadolu.
Derdimizi depreştirme kelp oğlu,
Başındayken uzak etme bu yolu.
Siyonist uşağı, şer misiniz siz.

Bizler

Derdimizden devamızdan,
Bir pınarın kaynağından,
Akıp giden saf sularız,
Bizler durmayan çağlayan

“Hacı Terzi” sual sormuş,
“Bilirse o bilir” demiş,
İsabetli tespitine,
Bilici bir ödül koymuş.

Tüm şairler irşattadır,
Şair, İlahi aşktadır.
Şiirin manası Hacım,
Şairinin karnındadır.

ÇAM SAKIZI ÇOBAN ARMAĞANI

Zamanın behrinde, memleketin birinde bir çoban varmış. Sakin, itaatli, sessiz biriymiş. İşinde gücündeymiş. Sabah sürülerini önüne katar, çayırlara, meralara, otlaklara sürer, yaya, akşam ağıla dönermiş. Halinden memnunmuş. Şikâyetçi değilmiş.

Otlaklarda sürüsünü güderken kavalı eline alır yanık yanık kaval çalar, her koyun başını kaldırır dinlermiş. Dert ortağı kaval, dert arkadaşları sürüsüymüş. Karabaşta dostuymuş. Sürüyü kolaçan eder, kalkar, uzakları gözler havlar, vazifesini yaparmış. Karabaşla çoban iyi arkadaşlar. Çoban azığını açar, karabaşa verirmiş.

Çoban kavalı dertli dertli üflerken, onu efkârlandıran biri varmış. Her üfleyiş oh gibi gelir, üfledikçe gamlanırmış. Onulmaz derde düştüğünü bilirmiş. Çaresi olmadığını da, mümkün olmadığını da... ama gönül bu ferman dinlemez. Gönül efkârlanır. Gönül sevdalanır. Çobanda ağanın kızına sevdalılıymış. Her gördüğünde bir hallere girer, eli ayağı boşanır, gözü kararır, yolunu yönünü şaşırır. Bu halini bir kendi bilirmiş. Birde kavalı. Sürüde, karabaşta hoş kaval seslerine kulak verdikçe, çobana dert ortağı gibi olurmuş.

Çoban düşünür, sen garip bir çoban. O ağa kızı. Sen kim, ağa kim. İmkânsız bilir kendini dizginlemek istese, gönle söz geçiremezmiş. Gönlü yakar, yanar dururmuş. Bir kara sevda bedenini, ruhunu sarmalar dururmuş.

Ağanın güzel kızı eşe gizliliğiyle dillere destanmış. Güren efkarlanır, bir bakan bir daha bakarmış. Güzelligi yedi diyara duyulmuş. Sevdalananlar, kara sevdaya düşerler. Herkes eşeyi ister olmuş. Ağanın kapısında dünürçüler eksik olmazmış. Bu hali gören çobanda, “ah ağanın güzel kızı görki kime nasip olacaksın. Acep gönlün kimde” demiş, uğrun uğrun, bakarmış, perme pelül olurmuş.

Çobanın haberi yokmuş ama, ondan gizlice, görünmeden otlaklara gider çobanın yanık yanık üflenen kaval sesini dinlermiş. Eşe'nin gönlünde şu garip çobana kayarmış. O da bilirmişki, ağa kim, çoban kim. Bir olmaza kapılır, gönlünün sesini dinlermiş ama, uyanır elini yüzüne çarpar, kendine gel dermiş. Dermişte gönlü çobanın hayaline kapılır gidermiş.

Hal böyle olunca ağa, güzel kızı eşeyi isteyenler arasında kimi seçeceğine bir türlü karar veremiyormuş. Düşünmüş, taşınmış bir karara varmış. Civarlara haber salmış. Duymayan duyanlara duyursun demiş.

Kim güzel kızım Eşe'yi istiyorsa, hediyelerle gelsin, kızım Eşe, hangi hediyeyi beğenirse kızımı ona vereceğim. Haber herkesi heyecanlandırmış. İsteyenler arasında bir telaş başlamış. Herkes en güzel hediyeyi yaptırıp Eşe'nin gönlüne girmek istiyorlarmış. Mücevherlerinden tutun şallisına, allısına, kumasına, devesine kadar.

Gün gelmiş, talipliler ağanın konağına yığılmışlar. Hediyeler alınmış, tek tek dizilmiş, sıralanmış. Yalnız

Eşe sadece hediyeleri görecektir, içinden beğendiğini seçecek sahibiyile düğün dernek kurulacaktı.

Ağa babası çare bulmuş ama, Eşe gönlüne çare bulamıyormuş. Gelen hediyeleri beğenmedim deyip kabul etmeme niyetindeymiş. Gönlünü kaptırdığı çoban uğruna her şeyi göze alacaktı.

Çobansa kara kara düşünüyormuş. Düşündükçe kalbi çarpıyor, eli kolu boşanıyor, çaresiz kalıyormuş. Almış kavalı eline, üflemiş üflemiş. Karabaş dinlemiş, sürü dinlemiş. Sonra kendine gelmiş. Sevmek cesaret ister. Sevda bedel ister. Sevgi karşılık bekler. Konuşmuş konuşmuş. Cesaretini toplamış. Sende bir hediye götür demiş. Kendi kendine.

Çobanın hediyesi ne olur ki? Meralar, yaylalardan otlayan sürüleri güden çobanın ne malı, ne melalı varmış. Çoban çam sakızı toplamış. Bir çıkın yapmış. Hediye olarak götürüp dünürçülerin hediyeleri arasına habersizce koymuş.

Vakit gelmiş. Eşe dizilen hediyelere bakmaya gelmiş. Herkes heyecandan yerinde duramıyormuş. Ağada heyecanlıymış. Artık kurtulacak Eşeyi baş göz edecekmiş. Eşede hiçbir hediyeyi beğenmedim diye kabul etmeyecektmiş. Keşke çobandan bir hediye getirse diyor. Ama çoban gariban, çobanın neyi var ki, hediyesi olsun diye üzülyormuş.

Eşe hediyelere tek tek bakmış. Hediyelerin her biride birbirinden kıymetli. Paha biçilmez değerleri var. Öylede olsa gönlünün hediyesini bulamıyormuş. Sona gelince birde bakmışki, bir çıkının içinde çam sakızı var. Neye uğradığını şaşırır, başı dolanmış, uçacak gibi olmuş. Çam sakızının çobanın hediyesi olduğunu bilmiş. Yüreği çarpmadan yerinde duramıyormuş. Eli ayağı boşanmış. Heyecandan ağlamaya başlamış. Bu halinide ağa babası arkadan gözliyor. Bunu beğendim. Bunu seçtim diyerek çam sakızı çıkımını göstermiş. Ağa şaşkınlığından ne yapacağını bilememiş. Şaşkınlığından başı dönmüş.

- Bu mu demiş. Çam sakızı. Bunca kıymetli hediye arasında çam sakızımı)

- Evet demiş Eşe. Çam sakızımı beğendim.

Ağa şaşkın, katılanlar şaşkın. Çam sakızını ağanın namına, şanına uygun görüp kim getirmiş olabilir ki? Kim cüret edebilir ki? Herkes birbirine bakmış. Taliplilerin arasında çam sakızı çıkımının sahibi yokmuş. Herkes birbirine bakıyormuş, herkes etrafa bakıyormuş. Birde ne görsünler keçesi sırtında, kavalı elinde boynu bükük garip çoban oracıkta oturuyor. Çam sakızını çobanın getirdiğini hemen anlamışlar. Anlamışlar anlamasına da gönül bu.

Ne saray ister ne mücevher

Çam sakızı güzele yeter

Demişler.

Derdim Derince

Beklerim ecel taşımı
Nereye vuram başımı
Kimse silmez göz yaşımı
Derdim derince derince
Gönül arzular dostları
Sevilmek ise kastları
Üstler düşünmez astları
Derdim derince derince

Yar Beni

Sevdalandım bir gözleri karaya
Sürükledi elden ele yar beni
Meyl etmedim ne mala ne paraya
Şeriklede elde zarar kâr beni

Çok dolandım bulamadım izini
Çözemedim açığını gizini
Merak ettim usulunu tezini
Hastalığa koydu ahuzar beni

Birkez daha göreyidim gözünü
Yüreğime bağlayaydım özünü
Bilmez oldum baharını güzünü
İçten içe yakar gider nar beni

Padişahali yim baktım zamana
Hayatım karıştı toza dumana
Hayal kurdum o kaşları kemana
Uyandırdı uykudan şikar beni

Deli Kız

Bir ok attın Yüreğime sapladın
Tuzağından kaçamadım deli kız
Ok kanattı yüreğimi kapladın
Tuzağından kaçamadım deli kız

Çırpındıkça şu gönlümü kopardın
Sen olsaydın hangi yola sapardın
Âşık oldum beni benden çıkardın
Tuzağından kaçamadım deli kız

Melek misin huri misin sen nesin
Ruhumu mest eder o güzel sesin
Ta içimde gülden bile güzelsin
Tuzağından kaçamadım deli kız

Aşkın ile sanki oldum divane
Nasıl anlatayım seni şahane
Padişahaliye yok bir bahane
Tuzağından kaçamadım deli kız

Cendere

Şu hayat cenderesi
Ezdikçe ezdi beni
Bulamadım çaresi
Çizdikçe çizdi beni

Kırdı kolum kanadım
Her zorluğu sınıadım
Hiç kalmadı inadım
Salkıma dizdi beni

Yazım kışa çevirdi
Tatlıya acı verdi
Boyum posum devirdi
Üstümde gezdi beni

Haydi padişahali
Doğrul çelik misali
Alma hiçbir vebali
Tarihe yazdı beni

Andırınlıyk

Andırın' lının biri şehirde biriyle tanışır. Sohbet muhabbet devam eder. Ev sahibi yaşlı başlı, ağırbaşlı, kelli felli, okumuş gözlüklü biriymiş.

Tanıştığı yeni kişiye memleketini sorar.

- Andırınlıyk

Sohbet sürerken yeniden sorar. Nereliydiniz?

- Andırınlıyız

Bir süre sonra yeniden sorar. Nereliydiniz?

- Antırınlıyız

Sohbet uzayınca bir daha sorar. Nereliydiniz?

- Antirinliyiz

Bir zaman sonra gene sorar. Nereliydiniz?

- Entirinliyiz

Adam tamam der gibi bir daha sormaz.

Aslehu Neslehu

Aslehu neslehu, asıl neyse nesil odur demektir. Vakti zamanında bir memlekette eğitim müessesesi varmış. Burada ilim sahibi olanlar gelmiş bir mevzu ya takılmışlar. Mevzu basit.

Eğitim mi? Asalet mi?

Bir insanı eğitim yoluyla mı kişilik kazanır, yoksa eğitimin faydası olmaz mı? esas olan asalet mi?

Tartışma ilim adamları arasında hayli uzamış. Âlimler ikiye bölünmüş. Eğitim diyenler. Asalet diyenler.

Eğitim diyenlere göre bir canlı eğitilirse ona istediği kişilik verilir.

Asalet diyenlere göre, bir canlıya hangi eğitim verilirse verilsin asaletini kaybetmez. Asaletini işler.

Eğitim diyenler bir kediyi ele almışlar. Eğitmişler. Kedi ev hizmetinde maharet kazanmış. Gelen misafirlere kahve dahi tabakla sunuyormuş. Asalet diyenlerde, aslına döner, eğitim işe yaramaz diyorlarmış.

Gün gelmiş. Deney başlamış. Haneye gelen misafirlere eğitilmiş kedi kahve ikram etmeye başlamış. Asalet diyen tarafın biri fareyi cebinden usulca çıkararak kahve tabağı taşıyan kediye göstermiş. Kedi tabağı attığı gibi farenin üzerine saldırmış.

Tartışmayı asalet diyenler kazanmış. Lakin orta yolu da bulmuşlar.

Asaletini bozmadan verilen eğitim, canlıya istenilen davranışı kazandırır.

Bir Dal Mercimek

Mercimek Anadolu'nun baklagillerinden en çok ekileni, bilineni, tüketileni arasındadır. Arpa, buğday, nohut, mercimek temel tahıl. Kurak, susuz tarlalarda ekilir. Erken hasat edilir. Elle (elçekle) yolunur, deste (tutam) yapılır.

Mercimek hasat hasat zamanıymış. İki aile arasında kan davası varmış. Adam kanlısını görmüş peşine düşmüş, kovalamış. Kaçan adam kaçarken tarladan eline bir dal (tutam) mercimek almış. Arkadaki ha bire kovalıyormuş.

Görenler. Yahu adamı niye kovalıyorsun.

Bir tutam dal mercimek için adam Kovalanır mı?

Adamın tarladan mercimek aldığını, sahibi onun için kovaladığını sanıyorlarmış. Bu sözü duyan adamda.

- Bilen bilir, bilmeyen bir dal mercimek sanır.

Demiş.

Çoban Çeşmesi

Yanından geçerken yorgun bir yolcu,
İçerde suyundan bir dua okur,
Kimbilir bekleyen sevdiği vardır,
Küsmeye yolculara çoban çeşmesi.
Ağaçlar uzaktan hep sana bakar,
Bahar çiçekleri süsler çevreni.
Gelmese de sevgim hep sana akar,
Ne olur üzülmeye çoban çeşmesi.
Kış gelince yalnızlığa dalarsın
Umutla hasretle beklersin bizi
Her saat suyundan bize salarsın
Hakkını helal et çoban çeşmesi

Bir Müjde Getirse

Bir müjde getirse aklım ruhumdan
Ölümü öldürdü yaratan dese
Bir kaç gün çalıp çocukluğumdan
Al bu senin yaşa yeniden, dese
Hepimiz tastamam ersek huzura
Beklenen umutlar, bir doğuverse
Masmavi bir gök, ılık bir bahar
Yüzünde tebessüm babam da gelse

Irmakları Ağlar Bulurum

Ay seyrindeyken Dünyanın
Dağbaşı sessizliğindeyken sana
İçimden yağız atlar geçer, dörtnala
Nalları kıvılcımlar salar heryana
Irmakları ağlar bulurum her akşam
Burkular ruhum sensiz,
Bir sessiz çığlık kopar, geceye ramak kala
Dağlar ince bir uğultu salarken zamana
Her ağaç dalında bin hüzün
Her zerresinde ayrılığın acısını yaşarken Sararan
yaparak.
Toprağa düşen her yaprağın yasında, ben
Olanca sessizliğine bürününce gecenin
Son çığlığı kalır Kulaklarımda, sonbaharın
İçimde anlaşılmaz bir ses, ruhumda aklar
Bir mucize olsa birgün, aniden
Kaybolsa saçımı dolduran aklar.

Dokunur

Bir rüzgar dokunsa tenine.
Buz keser bedenim ben üşürüm,
Ellerin ayrılırken ellerimden,
Canım gider, üzülmeye ölürüm...
Gözlerimde kaybolur düşlerim,
Uykularım bölünür hasretinden,
Bir akşam üzeri hüzün dağında..
Tenine dokunur göz yaşlarım,
Dünya gurbetindeyiz,
Gün battı batacak,
Ne ağıtlar yakılır gidişine,
Dönüşü olmayan yolcuların,
Hasreti öyle yakarki içimi,
Son dokunuşu kalır aklımda,
Çatlar sabır taşlarım,
Ruhumda galaksiler çarpışır,
Milyar yıllık ayrılıklar başlar,

SON ÇOCUK

İkinci dersten sonra sabah faslı okul trafiği, rutine biner. Odamda kahve zamanı/m gelmiştir. Kahve/m gelir, artık o an'ın güzelliği başlar benim için. Elime telefonumu alınca günün ilk sosyal medya turum başlar. Bu rutinim bir ziyaretçi ile kesilmezse tüm sosyal medya hesaplarımı turlarım. Benim de “kim, kiminle nerede?” durumum budur aslında. Meslektaşlarımızın okul paylaşımlarını, sendikaların ziyaretlerini, tayinler, emekli olanlar; düğünler ve vefat haberleri ne varsa sosyal mecradan öğrenirim.

Perşembe, saat 10.30, kahvem masada; elimde telefonum bulduğum bu boş anda ilkin Facebook'a girdim. Önüme düşen ilk paylaşım eski mesai arkadaşıma aitti. Osman, ağabeyinin vefat haberini duyurmuş sabahın köründe. Aramak istesem de açacak durumda olup olmadığından emin olamadım. Cenazeye katılmak

gerekti. Lakin haberi okuduğum andan itibaren bir anda yoğun dakikaların içine daldım. Aklımın bir köşesinde cenaze bir yandan da okul işleri...

Defnetmeye yetişmeyeceğim aşikâr olunca taziye yerine tek başına gitmek istemedim. Aklıma Ahmet geldi, yolumun üstündeydi ve Osman'a da baba tarafından uzaktan akrabaydı. Cenaze evinin olduğu yeri bilir diye düşündüm. Ahmet'i aradım “tamam” dedi teklifime. Sonra aklıma eski müdürüm geldi, ne de olsa branşından dolayı Kuran okur, duamızı yapardı orada. Beş yıl beraber çalışmıştık Osman'la, müdürüm de “tamam” dedi. Okulu, müdür yardımcılara bırakıp arabaya atladım. Ahmet'i aldım önce, eski müdürüme giderken yolda Hasan Ağabey geldi bu sefer aklıma. Onu da aradım, o da Osman'ın uzunca yıllar müdür yardımcısıydı. Hasan Ağabey de “tamam” deyince müdürümü ve sonra Hasan Ağabey'i alıp yola koyulduk.

Katıldığım taziyelerde cenaze evlerinde huzursuz olurum herkes gibi. Ama herkes gibi yapamadığım bir şey var. Bir türlü aşamadığım bu durum beni hep rahatsız ederdi. Anlamıyorum ya da anlamlandıramıyorum. Cenaze çadırı altında insanların baş sağlığı diledikten sonra gülüşmelere bile sahne olan dünyalık muhabbetlerinden hep sıkılmışımdır. O yüzden orada sessizliğe bürünmek ve vefat edenin ardından hayır duaları yapmak bana daha samimi geliyordu. Hatırladığım ilk cenaze evi ortamı dedemin vefatıydı. Ailecek başka bir şehirde olduğumuzdan doya doya dede sevgisi yaşayan dayı ve teyze çocuklarımın o gün dedemin ölmesi sıradan bir şeymiş gibi ortalıkta koşuşturup durmaları beni hem şaşırtmış hem de çok üzmişti. Kendi evimize – yaşadığımız şehre- dönünce anneme durumu anlattığımda kadıncağızın bana sarılıp uzun uzun ağladığını hatırlarım.

Aracımı sessizce sürerken mesai arkadaşımı derinden anladığımın acı şekilde farkındaydım. Daha bir yıl olmamıştı kız kardeşim vefat edeli. Zor be Osman'ım, zor işin, dedim içimden. Hepimiz, Osman'la uzun mesai süreleri olmuş yolu güzelliklerle kesişen kişilerdik. İki yıl önce dördümüzün de ayrı yerlere tayini çıktığından neredeyse hiç birbirimizle denk gelememiştik. Uzunca bir aradan sonra bugünkü acı olayla bir arada olacaktık. Şimdiden arabadakiler hâl hatır sohbetinde ben de direksiyonda kız kardeşimi düşünüyorum. Zor işimiz, zor be Osman'ım.

Merkeze bağlı bir köyde geldiğimiz yer, taziye evini bulmak zor olmadı Ahmet'in tarifıyla. İki büyük çadır vardı geldiğimiz evin önünde. Osman, çadırların önünde gelenleri karşılamak için oturuyordu. Onu görünce solmuş yüzünde, çökmüş omuzlarında yorgunluğun belirtisi net bir şekilde görülüyordu. Göz göze geldiğimizde ikimizin de kısa bir an gözleri doldu. Ağlamaklıydık, sustuk; sarılırken yüreğimiz

yandı, yandı kavruldu acılarımızla. Hissettik. Onu, o an için en iyi ben anlıyordum, beni de o anlıyordu. Yangın yeriydi ciğerimiz, onun da kardeş acısı başlamış, benim yanımda saf tutmuştu.

Baş sağlığı diledikten sonra ağabeyinin vefat durumunu dinledik, ardından eski müdürümüz Yasin-i şerif okuyup duamızı yaptı. Bir sigara yaktım, rahatsız olduğum durum başladı yine. Herkes dünyalık konulara döndü. Benim vekil müdürlüğüm, öbürünün müdür yardımcılığı, eski müdürümüzün yeni okulu, Hasan Ağabey'in halk eğitimdeki halleri konuşulan konular olarak döndü durdu aramızda. Ve ta çocukluğumda hissettiğim o ilk cenaze evi sancısı yeniden tuttu. O ara, ufak bir kız çocuğu gözleri ağlamaktan kızmış, saçları dağınık "amca" diye yanaştı Osman'a. Küçük kız, amca der demez yeğenim seslendi sanki bana; "dayı" sesi yankılandı kulaklarımda 9 ay öncesinden. "Vefat edenin kızıdır" dedim ya içimden; o an Osman'ın "Rahmetlinin en küçük kızı, 8 yaşında." sözleri ciğerimi dağladı. Kız kardeşimin küçük kızının boynuma sarılıp ağlayışları gelip saplandı göğsümün ortasına. Tutamayacağımı anladım kendimi, güneş gözlüklerim taktım. Ağlarsam da ağlayayım, dedim. Dünyalık şeylerden konuşmaktansa ağlarım hem yeğenime hem bu yavrucağa hem kız kardeşime hem Osman'ın kardeşine.

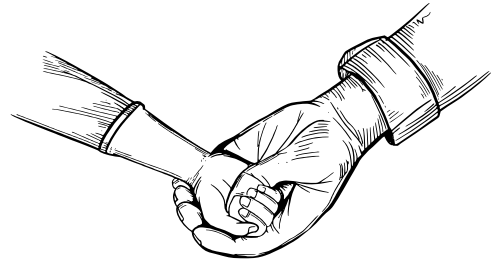
Kız çocuğu Osman'a sarılmış, kucağında; evin en küçüğü, tekne kazıntısı sıfatıyla duruyordu. Osman'la ayrı bir muhabbeti var ki çıkıp gelmiş buraya, amcasına sarılmış olarak karşımızda o kadar masum ki... İki çocuğu daha varmış rahmetlinin. En büyüğü liseden mezun, sınava hazırlanıyormuş. Diğeri abla, lise birde. Bu garibim daha ilkokul ikide. Osman'ı öğretmen diye çok severmiş. "Ben de amcam gibi öğretmen olacağım" der dururmuş. Sık sık görüştüklerinden ayrı bir bağ oluşmuş aralarında. Dedi de dedi, Osman. Ben de daldım gittim. Üç çocuk, en küçüğü bu yavrucak. Bu yavrucak 8 yaşında kendini bilse en az 2 en fazla 3 bilemedin 4 yıldır baba nedir biliyordu. 4 olmaz da velev ki 4 olsun, 4 yıl süren bir baba sevgisi, yeter mi bir çocuğa.

Genç yaşta vefat etti denebilecek bir babanın tekne kazıntısı olarak doğan bir çocuğu ne kadar sevebildi ki babasını... Ağabeyi ve ablasına göre ne kadar az yaşadı bu sevgiyi. Gerçi o garipler de yaşitlarına göre-ilerisini düşününce- ne denli az gördüler babalarını. Osman'ın kollarında sessizce duran küçük kıza bakıp duruyor, hâlâ içinden ağladığını biliyordum. Yorgundu, dışından ağlamak yormuştu ama o masum minik ruhu hala için için gözyaşı döküyordu.

Babam 72 yaşında ben 46; 46 yıldır babamı severim o da beni sever. Doyduk mu birbirimize sanmam ama çokça sevip sevildiğimiz aşikâr. Bir çocuk en kötü bir kırk yıl görmeli anasını babasını. Allah herkese uzun ömür versin de...

Son çocuk olmak ne kötü bir evde. Herkesten daha az görmek anneyi babayı. Herkesten daha az şefkat kucağı babadan mahrum; merhamet kucağı anadan yoksun kalmak ne acı. Bu yavrucak ve yeğenim için ah, ne zor. Ah ah, ailenin son ferdi olmak aslında en kısa baharı yaşamak gibi. Büyük kardeşlerin senden şanslı, en çok onlar mutlu, en çok onlar anı biriktirmiş, en çok onlar ana baba yüzünü görmüş. Ana-baba kokusu, en çok da o yıkar değil mi insanı? Anadan babadan uzak kalıp o kokuyu hiç duyumsayamamak... Baba kucağında, babaya sarıldığında, yan yana otururken babayla ona has bir koku... İçimizde güvenin, kendimize inanışımızın; dışarda dik duruşumuzun, insanlarla muhabbetimizin temeli olan koku. Ya da anamızın mutfak aroması, temizlikten sinen çamaşır suyu karışımı kokusu; her şeyden önce saf anne kokusu...

Kendi çocuklarımı düşündüm, korktum. Uzaklaştım hemen bu düşünceden. Karşımda bir çocuk, evin son çocuğu ve babası ölmüş öksüz bir çocuk... Bu taziye evinde bir kez daha çadır altında yasin en derin acısını yeniden yaşadım kardeşimden sonra. Sona kalan bir çocuğun yine hüznüne dâhil oldum. Büyürken an an silinecek baba silüetinden korktum. Üzüldüm. Utandım. Bir yerde duracak bu çocuk. Her şeyi atlatmış olacak belki, belki aklında gönlünde bu acıların yükü alınacak büyürken; ailenin geri kalanı sayesinde mutlu büyüyecek belki. Ancak bir yerde vuracak onu, babasızlık. Evin -kendi- çocukları için o da benim gibi bu muhasebeyi yapar mı? O vakit gelince bu an'ın acısı içinde kor alev olacak. O korku -içten içe- saracak belki.

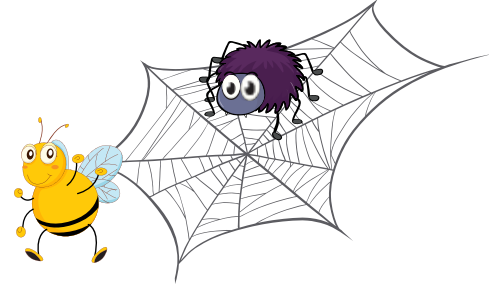

İşte o vakit ilk çocuğunu kucağına aldığı an kendi öksüzlüğü ona kundak olacak.

Kesme Selamı

*Kesme selamı,
Bilmez misin,
Selamın ile aydınlanır günüm?
Kesme selamı,
Bilmez misin,
Seninle yenilenirim
Sesini işittikçe ben?
Kesme selamı be işte,
Diline kira mı istersin?
Bilmez misin,
Onunla
Umuda çıkar yolum?
Kesersen kes diyemem,
Kıyamam ki,
Senden gelen
Bir küçük selama bile...
Başka neyimiz var ki?*

ARI İLE ÖRÜMCEK

Arı oralarda uçuyormuş. Birden bir ses duymuş. Çığlık gibi. İnce ve tiz. Uçuşunu hafifletmiş, bir dala konmuş. Bakmış ki yerde kuru ağaç dalları arasında bir örümcek yuvası. İmdat diye bağırın örümcek. Yuvanın bir kısmı bozulmuş.

Arı vızıltısını duyan hain karasinekler çoktan sıvışmışlar. Arı örümceğe sormuş.

Halin nicedir?

Çok perişanım, zor durumdayım arı beyim

Ne oldu?

Hiç sorma karasinekler, irimi iri gelip ağıma konuyorlar. Dalga geçiyorlar. Yuvanı bozarız, senide yeriz diyorlar.

Ne istiyorlar?

Aralarında ağımi delme yarışması yapmak istiyorlar. Kim kazanırsa beni o yiyecekmiş.

Arı örümceğin haline çok üzüldü. Korkma dedi. Sen ben koruyacağım.

Sinekler ne zaman geliyorlar. Gün kuşluğa gelip üzerlerine güneş vurduğunda yuvalarından çıkıp geliyorlar.

Arı tamam dedi. Yarın onlardan önce geleceğim. Gizleneceğim. Saldırmadan hepsini yalayacağım. Merak etme. Örümcek sevindi. Kaç kere sağ ol dedi.

Ertesi sabah güneş kuşlukta arı gizlendiği yerden sinekleri beklemeye başladı. Sinekler o vakitte geldiler. Hoş neşeliydiler. Aralarında örümcek ağını ben deleceğim diye sesler çoğaldı. Ağa yaklaşıyorlarken arı ortaya çıktı. Sinekleri yakaladı. Hepsini cezalandırdı. Bunu seyreden örümcek, sevinçlerden havaya uçacaktı. Ağ içinde sallandı durdu.

Çok çok teşekkür ederim arı beyim. İyiliğini unutmaya çağıyorum. Hayatımı kurtardın. Sana can borcum var.

Arı sağ ol önemi değil. Hayvanlık vazifemi dedi. Dedi ama oradan uçarak uzaklaşırken, örümcek bana bu haliyle nasıl yardım edecek diye, aklı almayarak uzaklaştı.

Gün geçti. Günler geçti. Zaman geçti.

O yıl bahar güzel geçti. Her yede çiçekler açtı. Arı çiçekten çiçeğe konarak bol bol usareler toplayarak yuvasına taşıdı. Çok keyifliydi. Yuvası ağzına kadar bal

doldu. Çiçek balı olunca çiçek kokuları gibi kokmaya başladı. Etrafa yayılıyordu.

Oralarda dolaşan tiki balın kokusunu almış. Mis gibi koku gelmiş burnuna. İştahını çeken oku onu arının bal dolu yuvasına götürüyormuş. O sıralarda örümcek kendine yeni yuva kurmak için dolaşıtırmış. Onunda burnuna hoş kokular gelmiş. O tarafa yöneldiğinde ne görsün arının yuvası karşısındaymış. Hemen yaklaşmış.

Arı beyim, arı beyim demiş.

Arı taşıdığı usareleri boşaltmakla uğraşıyormuş. Ne var diye seslenmiş. Hemen sesi de tanımış. Örümcek sesi.

Örümcek kardeş ne yapıyorsun?

Seni ziyarete geldim.

Arı bu defa dert yanmış. Bu sene bal çok olunca, ormandaki yırtıcı, vahşi hayvanlar yuvamın etrafında gezer oldular. Niyetleri balı yemek. Kaç tanesini püskürttüm. Durum vahim.

Örümcek çok kolay demiş. Ben yuvanın üzerine ağ kurayım. Koku yayarak bal kokusunu önleyim. Gelen hayvanlar itici koku duyunca uzaklaşıp giderler. Zaten bir can borcum var.

Arı tamam demiş. Örümcek gece gündüz çalışıp ağ örmüş.

Balın kokusunu duyan tilki yuvaya iyice yaklaşmış. Bakmış ki bir örümcek ağı. Kokuda kesilmiş. Başka acayip kokular gelmiş burnuna. Ihhhh demiş. Yanılmışım. Burada bal mal yok. Geri dönmüş.

Arının bolca bal yaptığı ortalığa yayılınca, ağız sulanlar arının yuvasına gelmişler. Her gelen örümcek ağı görmüş. Öylede bal mal kokusu da yokmuş. Her gelen geri dönüyormuş.

Arı o yıl yuvasının parçalanmadığından çok memnun olmuş. Bunu da örümceğin sayesinde olduğunu görmüş.

Kendi kendine düşünmüş. Yahu demiş. Örümcek ağını sineklerden korurken, örümceğin can borcunu nasıl ödeyecek diye kendi kendime şaşırılmış, hatta küçümsemiştim. Örümceğin hayatımı kurtaracağı hiç aklıma gelmemişti demiş.

DAĞLARA ARZUHAL

*Yüce dağlar duman duman başınız
Size geleceğim yolunuz var mı?
Kanlanıp sızlar mı mağrur başınız
Süremeli sohbeta diliniz var mı?*

*Başımda dolaşır hep kara bulut
Bu kara bulutlar kadere kalıt
Tükenince sabrım, bitince umut
Feryadımı duyan ulunuz var mı?*

*Kızır mı karlara toprak taşınız?
Her zaman ağır mı geçer kışınız?
İner mi sulara keklik, kuşunuz?
Cemresiz çağlayan seliniz var mı?*

*Mecnun çöl eyleyip gezmekte seni
Ferhat kazma ile kazmakta seni
Her kimi gördüysem üzmekte seni
Kadrinizi bilen dalınız var mı?*

*Yamaçlardan garbi yeli eser mi?
Çam dalları gövdesine küser mi?
Pınarların olukların susar mı?
Kızınca atacak dolunuz var mı?*

*Gönlümüzü açar, türlü resminiz
Süsler hayalleri karlı kısmınız
Gurbet perdesidir diğer isminiz
Yar'e yol verecek beliniz var mı?*

*Sevenini yarsız koymaz yar eden
Garip Delibal'ı kurtar yaradan
Yaslansam bağrına çıkmam oradan
Bana uzatacak eliniz var mı?*

KARA KOYUN

Dedem anlatmıştı.

Gönül ferman dineler mi? Yer dinlemez, yurt dinlemez, varlık dinlemez, yokluk dinlemez. Gönül neyletsin bir kere, aksın bire. Çağlayan olur. Dereler, tepeler, dağlar aşar. Koşar ulaşır enginlere.

Gönül bu.

Çobanda, sürülerini güttüğü ağanın kızına gönlünü kaptırır. Gönlü düşer. Düşerde. Çoban kim ağa kızı kim. Çoban kim güzeller güzeli, güzelliği yedi obaya yayılmış, dillere destan ağa kızı kim.

Çobanlığını yapar sürülerini güder. Uğrun uğrun ağa kızına bakar, göz atar göz kaçıtır. Mahcupdur. Halinide bilir, kudretinide. Bilirki bir çobana ağa kızı yar olmaz. Dünyanın kanunu bu. Davul bile dengi dengine çalar.

Çoban Hüseyin sürülerini alır, yaylaklara, otlaklara çıkar. Akli fikri ağa kızında, hayali gözünün önünden gitmez. Gönlü düşmüş bir kere. Kimseye dertini açamaz, dile gelemez. Dertlendikçe dertlenir. Kimi kimsesinde yoktur. Sırtında keçe, belinde kaval. Kavalda başka dostuda yok, haldaşı da yok. Alır kavalı ele dertli dertli üfler durur. Sürü başını kaldırmadan yayılımda. İçlerinde başı kara koyun var. Kavalı üflediğinde o başını kaldırır. Çobanın kaval sesine kulak verir, sanki gönlünün dert ortağı gibi çobana bakar durur. Çobanda dertli kavalını duyan bir kara koyun var diye avunur.

Ağanın kızının güzelliği dillere destan olunca isteyen, düğüncüsü çoğalır. Kim isterse kız kabul etmez. Kim gelse hayır der. Ağada bir dengini bulup kızını baş göz etmek ister. Bir türlü kızı ikna edemezler. Ağa kızın gönlünün birinde olduğunu fark eder. Anasına kimmiş bu, saruştur, öğren der.

Meğer kızın gönlü çobandaymış. Sürüyü güden kimsiz, kimsesiz, gariban çobandaymış. Çobanın kavalının yanık sesini dinledikçe mest olurmuş, mest oldukça gönlünü meyledermiş. Çoban üflermiş kavalı. Gelin Ayşe'sine nefes nefes yannarmış.

Aman Ayşe'm yama Ayşe'm

Dağlar başı duman Ayşe'm

Ağanın kızı çobanın kavalına, sonra çobana meylettikten sonra, gizli gizli sürüyü takip edermiş. Sürü otlatırken kavalına üflerken onu tek dinleyen kara koyunmuş. Çobanla kara koyun dertlenirmiş. Kara koyunda yavrusunu kaybetmiş. İkiside sevdalığın hasretinden yanarmış. Dilleri ayrı, gönülleri ayrıymış.

Ağanın hanımı kızının gönlünün çobanda olduğunu anlamış. Ağaya söylemiş. Ağa haberi alır almaz çobanı tekme tokat iyice hırpalamış. Çoban-

lıktan azat edip, obadanda kovmuş. Zavallı çoban bir kavalını alabilmiş. Komşu obada bir yaşlı karının evine sığınmış. Kadın otlar ezerek, özenerek çobanı iyileştirmiş.

Çoban kovulunca, yeni çobanlar tutulmuş. Koyunlar yayılmaz, iştahsız olmuşlar. Süt vermemişler. Bu hal ne hal diye ağa, adamları ilgi gelenler hasbihal etmiş. Ak sakallı obanın kocasına sormuşlar. Koca dinlemiş. Sürü çobanı ister demiş. Çoban geri gelmezse sürü telef olur. En başta kara koyun. Kara koyun bağışçıdır. O ne yaparsa sürüler onu yapar.

Ağa şaşırılmış kalmış. Bir yanda gururu ve inadı, bir yanda sürüsü. Gel etme eyleme, hırsını bırak, çobanı geri çağır demişler. Gözüme görünmesin, kızımı rahatsız etmesin, bu şartlarda çobanlık etsin demiş.

Çobanı yalvar yakar geri getirmişler. Çoban eski yaraları depresmiş, gönlü coşmuş, kavalı ele alıp üflemeye başlamış.

Ağa kızını çobandan uzak tutmak için yazıya yabana, meraya çayıra, kıra bayıra gitmesini yasaklamış. Kız evden çıkmaz olmuş. Uzak yamaçlarda çobanın kaval sesini dinler içi yanarmış. İçi yandıkça sevgisi sel olur kendini tutamazmış. Bir gece çobana beni kaçır dediye de çoban ikimizde öldürür ağa demiş. Kız iyice umutsuzlanınca dertlere kalmış, hastalanmış, yemeden içmeden kesilmiş.

Bu defa ağa kızının dertine düşmüş. Otlar, ilaçlar, okumalar, üflemler kar etmemiş. Kızın gönlünün çobanda olduğunu bilirmiş. Çaresininde çobana vermek olduğunu. Lakin ağa bu. Karşıda kimsesiz çoban. Ne kendine yedirirmiş, ne töreye sığdırmış. Öylece kızıda erir gidermiş.

Ağa çaresiz kalmış. İki seveni ayırmak için bir çare bulmuş. Olmayacak, olamayacak bir yok hazırlamış. Çobanı karşısına almış, teklifini söylemiş. Bunu kızıda perişan halde iken duymuş.

Ağa;

Koyuna üç gün tuz yalatacağın.

Hiç su vermeyeceğsin. Sonra şu

Gürül gürül akan çaydan

Su içmeden geçireceğsin. Eğer koyunlar su içerse kızımdan vazgeçeceğsin. "su içmezse kızımı sonra vereceğim.

Çoban mahcup, yana yakıla, üzüle sıkıla, kabul etmiş.

Sürünün başında, başçı kara koyun varmış. Kara koyun tuz yaktığı, suya hasret kaldığı halde dereden geçerken başını eğip su içmezse, peşinden

gelen koyunlar su içmez. Sürü çayı geçer. Kendide muradına kavuşmuş.

Çoban üç gün yaylakta koyunlara tuz vermiş. Tuz taşlarına tuz serpmiş, koyunlar gelmiş yalamış. Koyunlar tuz yaladıkça su aramışlar, bunuda meleyerek yapıyorlarmış. Vakit gelmiş aradan üç gün geçmiş. Çoban sürüyü deliçaya doğru sürmüş. Kendide önden giderek kavalı ele almış başlamış üfleyeme.

Sürünün başında kara koyun. Arkasında sürü, suyu görünce içleri yanan koyunlar ırmağa doğru hızla ilerlemişler. En önde kara koyun. Kara koyun hem suya hasret hemde çobanın kaval sesine hayran. Kulağı kavalda, gözü susuzluğunu gidecek çayda. Bir yanda yanan yürek, büryanda kaval seslerine vurgun kulak.

İkisinde yüreği yangın yeri. Çobanında kara koyununda. Kara koyun tuz yalamış yüreği yarken, esas yüreği yangın yerine çeviren kaybettiği kuzusu. Her koyun kuzusuyla buluşup emişirlerken o mahzun, melül ciğeri yanık seyretmede.

İşte çoban tamda kara koyunun yanan yüreğine üfler.

Kara koyun meler gider
Yüreğimi deler gider
Sevdiğinden ayrı düşen
Gör başına neler

Kara koyun suya ayaklarını sokmuş öyle dura kalmış kaval sesini duymaktadır. Gözü suda, kulağı kavalda. Çoban içi yana yana kavala nefesle yüklenir.

Sürüden ayrılma kara koyun
Sulağa sarılma kara koyun
Gönlüme darılma kara koyun
Aman kara koyun yaman kara koyun

Kara koyun başını kaldırıp çobana bakar, sonra başını eğer mavi sulara. Yürek yangını ferman dinlemez. Çobanın gönlüde ferman dinlemez. İkisizde hazan bahçeki gibidir. Acı çekerler. Ya kavuşma, ya ayrılık. Çobanın yüreği cız eder. Kavala yüklenir, kara koyuna seslenir.

Koyun seni yedi yıldır güderim
Sizi korda nere giderim
Sevdiğimi yedi yıldır severim
Bildin mi sevdiğimi kara koyun

Kara koyun bir iki adım daha atar. Başını kaldırır. Çoban oh çeksede kara koyun çayda, sürü arkasında. Yaş baş egecek sulanacak, ya çaydan susuz geçecek. Yüreğinin yangını suyla gidermesede çobanın yüreğine su serpilecek. Yine duraklar, başını eğer. Çoban kavala daha derinden üfler.

Ak taşlara tuzunuz ekerim

Siz yalar melül melül bakarım

Ben sevdiğime yüreğim yakarım

Gördün mü sevdiğimi kara koyun

Kara koyun kaval sesi bitince başını eğer, görülürül akan suya bakar. Kulağına çobanın yanık yanık üflenen kaval sesi dolar.

Kuzunu taşıdım bahar çayında

Gezdirdim, otlattım dağ başında

Kurutma gönlümü gönül bağında

Kurban olayım çaydan geç kara koyun

Kara koyun başını kaldırır. Bir iki ayak daha tar. Çobanın gözü kara koyunda, gönlü güzelde, nefesi kavalda. Asılır kavala, üfler ciğerinden. Sızım sızım sızlayan ciğerinden. Ciğerparesine kavuşma derdiyle kara koyuna yalvarmaya, kavala yüklenmeye devam edermiş.

Kara koyun seni yadım getirdim

Yavrularını bekledim yetirdim

Yar aşkıyla aklımı yitirdim

Kurban olam çaydan geç kara koyun

Kara koyun başını yeniden kaldırır. Bir yanık yanık üfleyen, gözleri dolu çobana bakar, bir arkada susuzluktan ciğeri yanık sürüye bakar. Tuz hakkını bilir, ekmek hakkını bilir, iyiliğe nankörlük eylemez. Çobanın hakkına sadık kalır, durmadan başını eğmeden çayı hızlıca geçer. Kara koyunu gören bütün sürüler başlarını dahi eğmeden, suya bakmadan topluca çayı geçerler.

Sürü çayı geçince kara koyuna minnet ve şükran duygularına izafeten kavalın yanık sesi neşeye hayat sevincine döner.

Sel oldun çağlattın kara koyun

Yüreğimi dağlattın kara koyun

Gönlümü yâre bağlattın kara koyun

Canım yoluna kurban kara koyun

Çobanın sevincine, heyecanına, mutluluğuna diyecek yokmuş. Ağanın kendisine diyecek yokmuş. Bu hali uzaktan seyreden ağa kızının gözünden döken göz yaşlarına diyecek yokmuş.

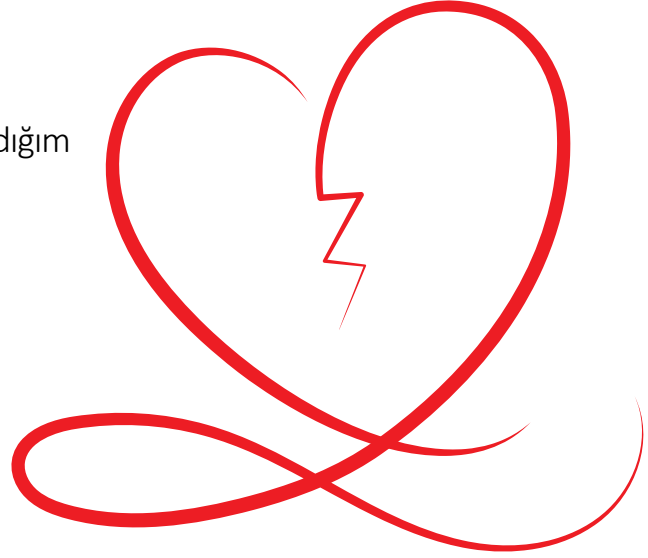
Çoban sürüyü geri çevirir. Çaya getirir. Kara koyun başta, sürü kana kana masmavi, akan berrak çay sularından yürekleri soğuyana kadar kana kana içerler.

Ağa sözünü tutar. İki seven muradına erer. Çoban hala sürüyü güder. Yanık neşeli, kıvrak halalarla kavalına üfler durur.

Ne zaman kara koyun türküsü çalınca, illede kavalın sesinden, üflemesinden dinlemek, sevenlerin hikâyelerine konuk olmak yaralı gönlümüze su serper.

Kalbim

Sevmeler yorgunu kalbim
Birlikte yürüdüğümüz yolda
Beni ansızın sattın.
Ne hazırlan dedin ne veda ettin
Düpedüz
Aldattın.
Ömür boyu göğsümün kafesinde taşıdığım
Birlikte ağlayıp birlikte güldüğüm
Değer miydi kalleşliğe
Ne kalmıştı şunun şurasında
Yok muydu bir nefeslik
Hatırım
İnan olsun seni kalbim
Ölümlle yaşam arasındaki köprüye çıkar
Bir saatli bomba gibi

Mavi Domates

Yaylak, sulak bir memleket. Suyun gözüne kurulu kaza. Kaza tarım, hayvancılık üzere kurulu. Hayat canlı. Ticaret canlı. Meyvesi, sebzesi bol. Bolluk bir coğrafya.

Bu memlekette kışlar uzun, sert ve soğuk. Kar bolca yağar, boy beraberi olurmuş. Bahar uzun, yazın kısa, soğuklarla beraber güz tez gelirmiş. Harmanlar çoğu kere güze kalır. Çiftçi zorlanırmış.

Yerli ahali tarla işleri, hayvancılık yaparmış. Bağ-bahçe işlerini “ellik” denilen insanlar yaparmış. Halk bunlara manav dermiş. Yaz gelende meyve-sebze pazara getirilir, bolca bulunurmuş. Pazarlar kurulur küfler, sepetler dolarmış.

Yaz ortasında çıkan, sebzelerin arasında biri varmışki. Rengi maviymiş. Bütün halk mavi renkli domates yermiş. Rengi, tadı, kokusu, sertliği alışıl gelmiş bir sebzeymiş.

Halk domatesi mavi bilir, mavi yer, maviye alışık imiş. Bu civarda domates mavi bilinir, mavi yenirmiş.

Günün birinde kaza halkından bir grup sancak merkezi Maraş’a gitmişler. Vakit yaz ortasıymış. Elbistanda domatesin yeni büyüdüğü maviye çaldığı zamanmış. Çarşıda pazarda gezerlerken birde bakmışlar domatese benzeyen hatta aynısı kırmızı renkte sebze görmüşler. Adını sormuşlar. Domates demişler. Şaşırmışlar, itiraz etmişler.

- Hiç kırmızı domates olur mu? Domates mavi olur demişler.
- Hiç mavi domates olur mu? Domates kırmızı olur cevabını almışlar.

Maraş’ın manavları izah etmişler.

- Domates önce mavi olur, büyür sonra güneşte kızarır, olgunlaşır. Domates tadı gelir ve yenir. Olur mu? Siz domatesi kızarmadan yemeğe alıştırmışlar. Yediğinizde domates tadı bile olmaz.

Kazalılar iyice şaşırmış. Yıllardır domates diye kızarmadan yani kırmızı olmadan bize mavi domates yedirmiş. Bir güzelce kandırmış. Manav milleti demişler. Kazaya dönmüşler.

Halka duyurmuşlar.

- Ey ahali, bize tarihten beri mavi, yetmemiş domates yedirmişler. Domates kırmızı olurmuş. Tadı daha güzel olurmuş. Biz Maraş’ta gördük, yedik. Oranın manavları, domates mavi yenmez, sizi kandırılmışlar dediler. Ey ahali mavi domates yemeyin.

Halk inanmak istemez. Eski köye yeni adet çıkarmayın, domates mavi, tadıda güzel derler.

Domatesi kırmızı görenler, tadına bakanlar bu defa domates yetiştiren, satan manavlara giderler.

- Siz yıllardır bizi kandırmışsınız. Domates mavi değil kırmızıymış. Bize yetmemiş ham domates yedirmişsiniz. Kırmızının tadı üstelik daha lezzetli. Bize hainlik yaptınız derler.

Aralarında tartışmalar çıkar. İş büyür. Mesele kazanın kadısına kadar gider. Kadı toplumsal mesele olan hadiseyi taraflardan dinler.

Domates kırmızı diyenler söz alır.

- Kadı efendi. Domates aslında kırmızı imiş. Domates kızarır. Kırmızı olur, lezzeti gelir öyle yenirmiş. Biz atalardan beri mavi domates yedirmişler. Manava gittiğimizde kırmızı domates gördük. Hakiki domates kırmızı olur, mavi diyenler sizi kandırmış, size tatsız tuzsuz domates yedirmişler. Hakkınızı yemişler dediler. Bizde tattık. Kırmızı domates mavi domatesten daha lezzetlidir.

- Domatesi kızartmadan “gök” yediyorlar. Para kazanıyorlar.
- Domatesi kırmızı yerine mavi satarak ticarete hile yapıyorlar.
- Domatesi kızarmadan yani “gök” yersek lezzet alamıyoruz.
- Domates mavi olur diye halkı kandırıyorlar.
- Bizimde kızarmış (kırmızı) domates yemeye hakkımız yok mu?
- Kırmızı domates yemek haram diyorlar.

Bu fetvayı nerden almışlar?

Fetva buyur. Bundan sonra mavi domates yemeyelim. Domates kızarıncaya yiyelim. Domatesi mavi

yetiştirip satan manavlar söz alıp kendilerini savunmuşlar.

- Kadı efendi. Vallah, billah biz domatesin kırmızı olduğunu bilmiyorduk. Kızarmadan güz soğukları başlıyor. İstesekte kızarmaz.

- Domates kızarmayı beklerse, güz soğukları düşüyor, domates çürüyor. Bu seferde halk domates yi-yemez.

- Domatesin “gök” ü ile kırmızısı arasında damak tadı var. Halk mavi domatese alıştı. Kırmızı do-matesi yiyemez.

- Duyduk ki, kırmızı domatesler fazla dayanamaz çabuk çürürmüş. Mavi domatesler dayanıyor. Kışa kadar yeniyor.

- Mavi domateslerden turşu yapıyor.

- Mavi domatesler kurutuluyor. Yani bereketli oluyor.

- Domatesin mavi, kırmızı olması elimizde değil ki.

- Diyelimki domates kırmızı yenecek. Kırmızı domates buraya nereden gelecek. Yol yok, bel yok, vesait yok. Mavi domatesten başka domatesmi var da biz yedirmiyoruz.

- Mavi domates yasaklanırsa, bunca domates dikenler, çalışanlar, pazarlayanlar var. Hepsi aç kalmaz mı?

- Biz kırmızı domates haram demedik. Mavi domates yemek caizdir dedik. Görüşü keskin hoca efen-diler caiz dediler.

Kadı efendi iki tarafında dinledi. Kim ne dese haklı geliyordu. Anlaşılan işi zordu.

Düşündü, taşındı, durdu.

Domates kırmızı ise, bu memlekette de kırmızı domates olmuyorsa, kırmızı domates nereden ge-lecek. Gelene kadar millet nasıl domates yiyecek. Şimdiye kadar domates mavi diye bir şikayet gelmedi. Herkes gök domatesten memnundu. Ne vakit, Maraş’a gittiler, domatesi kırmızı gördüler. Ondan sonra dananın kuyruğu koptu. Hem bu kadar domatesle uğraşan var. Onların geçimi, çoluk çocuğunun rızkı ne olacak?

Bunlar hep doğru olsada, domates hakikaten kırmızı ise, gök koparıp yedirmek, hile, aldatmaca değil mi? Dinimizde aldatma var mı?

Diyelim domates kırmızı yensin. Gök domatese alışanlar ne olacak? Onlarda kalkıp biz illa gök (mavi) domates istiyoruz, ona alıştık derlerse ne yapacağız?

Domates gök (mavi) kırmızı derken birde nizam bozulursa, halk ikiye bölünürse halimiz nice olur?

Kadı'nun işi zordu. İçinden çıkamıyordu.

Kararını verdi.

“ Nizamı alem için, halkın mavi domatese alıştığı için, aksi halde domatesle uğraşanların geçimlerinin bozulmaması için kırmızı domatesin kazaya gelmesinin mümkünatı olmadığı için bundan sonrada alışıldığı üzere, filhakika mavi domates yene”

Kadı efendinin fetvası nizamı alem için ve dahi alışkanlığının devamı için mavi domates yene desede, öteki taraf ısrar etti. İnat etti. İş büyüdü. Sancak merkezindeki Baş Kadı efendiye intikal etti. Şikâyet ve de fetva kadıya ulaştınca ferman buyrulup kaza ahâlisinin tarafları sancağa, kadı huzuruna çağrıldı.

Sanki bütün kaza halkı Kadı'nın huzurundaydı. Bağdaş kurulu, oturdu. Kara kaplı kitabı açtı. Önündeki alçak masaya tokmağıyla üç defa vurdu.

Duruşma başladı.

İki taraf ayrı ayrı, uzun uzun anlattılar. Taleplerini sundular. Kaza Kadı'sının fetvasına itiraz ettiler. Mavi domates, kırmızı domates koca sancak idaresinin meselesi oldu. Sorun her tarafa yayıldı. Herkes Baş Kadı'nın fetvasını bekler oldular.

Kadı sabırlıydı. Saatlerce dinledi, usanmadı, sükûnet gösterdi.

İki tarafta kendini haklı görüyor, kendince fetva bekliyordu.

Kadı efendi yine tokmakla üç defa vurdu. Fetva hüküm şeklinde dudaklarından döküldü.

“taraflar dinledi. Hüküm verildi. Sıcak memleketlerde kırmızı domates yene, yayla m e m l e - ketlerinde mavi domates yene.

İsteyen mavi, isteyen kırmızı yiye”

DUMANLI DAĞI

Köyün tam önünde tepenin üstünde iki ardıç ağacı vardı. Kargaların yuvasıydı. Öteki kuşlarda uğradı. Zaman zaman elde çatal lastik dediğimiz kuş lastiğiyle çocuklar altında pusu gibi heykelimsi beklerler, kuş geldiğinde sıkarlardı. Vururlar mıydı bilinmiyor. Bilinen kuşlar ağaçtan uçardı. Ardıç ağaçlarından biri büyük, öteki boyca ve cüssece küçüktü. Yaz geldiğinde koyunlar altına erek edilir, kuşluk gelen koyunlar ikinci sonu serinlik basınca yaylıma sürülürdü. Hemen komşu tarlanın sahiplerinin koyunu yatardı. Köyün öteki taraflarında dut, armut, ardıç gibi heybetli ağaçların altındaki gölgeliklere de öteki komşuların koyunları yatardı yaz sıcaklarında. Bir nevi ağaç atları bölünmüştü. Hangi ağaç kime ait bilinirdi.

Ardıç ağaçları tam tepenin üstünde yanında mezarlık vardı. Tepenin öteki yamacı mera iken beri yamacı tarlalar vardı. Hayvanların yolu da tam tepe üzerinden ardıçların yanından geçer, aşağı ovaya doğru giderdi. O zamanlar; Kağrı yolu, hayvan yolu, yaya yolları ayrıydı.

Bir bahar mevsimiydi. İlkokul açıldı. Bizde okul saati dışında arkadaşlar bir araya gelir, hem gezer hem de ders çalışırdık. Bir hafta sonuydu. Cumartesi olmalı. Üç-beş arkadaş karşı tepeye koca ardıç ağacının altına geldik. Vakit kuşluk öğle arasıydı.

Bir usul edinmiştik. Bir ders seçer, o dersten konuları aramızda ezberler yarışırđık. Türkçe, Sosyal, Tarih, Yurttaşlık gibi okuma ve ezbere dersleri seçerdik. Kendine güvenen ardıç ağacına çıkar, alttakiler kitabı açar soru sorarlardı. Bilirse iner, bilemezse belli süre ağaçta kalma cezası alırdı.

İşte böyle bir yarış yapıyorduk. Ders tarihi. Ben-deniz ağacın başına çıkmıştım. Osmanlı tarihi soruları habire geliyordu. Geldikçe cevaplıyordum. Bir ara karşıya baktım. Ta zirvede, Dumanlı Dağın zirvesinden duman yükseliyordu. İlk akla gelen orman yangını olsa da Dumanlı Dağın zirvesi buradan gözüküyordu. Zirvede orman yangın kulesi vardı. Yangın kulesi yanıyordu. Yoksa baharda yangın olmazdı.

- Yangın var
- Yangın kulesi yanıyor
- Yangın yangın

Dediğimde ders bitmişti. Herkes Dumanlı dağına bakıyordu. Bakanlarda

- Yangın var
- Diye bağıryordu.

Hayatımızda ilk defa yangın görüyorduk dağ başında. Dumanlı dağının zirvesi yanıyordu. Kulübeden dağa sıçarsa ne olacaktı? Niye bu kadar telaşlanmış, heyecanlanmıştık.

Heyecanla, telaşla koşarak eve gelmiş, babama çığlıkla haber vermiştik. Babamın ilk işi telefona sa-

rılmak oldu. Odanın köşesinde masanın üzerinden kutuyu andıran siyah, iri telefonun yandaki kolunu habire çeviriyordu bir eliyle. Bir eliyle de kulağına dayamış avizeyi tutuyordu. Kolu bütün gücüyle çeviriyor, duruyor, Alo, Alo, Alo, DUMANLI, DUMANLI diye bağıryordu. Ses gelmeyince sesini yükseltiyordu.

O da inandı. Kulede yangın vardı. Ya telefon yandı veya bekçi kulede yok.

- Ah Çolak
- Ah Çolak Memet
- Dedi, durdu.

Olmaz dedi. kuleye çıkacağız. Kuleye çıkmamak olmaz.

Babamda iyiden iyiye telaşlandı. Babamı bir çocuk telaşı sardı. Babamın telaşı, heyecanı çocuksuluktan değil, şimdiki aklımla sınıyorum mesuliyetinden ileri geliyordu.

- Babam Muhtardı.
- Ormandan, telefonda mesuldü.

Babam, ben, teyze oğlu Ramazan, bir çocuk daha köyün üstüne doğru dik mi dik yamaçları solu soluğa tırmanıyor, yangın tulumbacısı gibi hayaller kurarak çıkıyorduk. Normal çıkış iki saat sürerdi. Biz daha erken varmış olmalıyız. Dumanlı zirvesine varmadan eriştiğimiz dağ zirvelerinden kule tam görünüyordu. Kule çatır çatır yanmış, kömürler, dumanlar, ateş kırmızısı hala vardı. Oh demiştik. Bereket kule yanmış, ormana sıçramamıştı.

Kuleye vardığımızda çobanların soğuk günlerde ısınmak için yaktığı ateş misali, bu esen, sert, soğuk havada ısınmaya gitmiş gibi olduk. Hava açıldı, duman yoktu. Bu dağın başından duman eksik olmaz. Onun için dumanlı dağı demişler. Çevredeki dağların en zirvesi. Zirve olduğu içinde yangın kulesini buraya yaptılar.

Çaresizdik. Yanan kulenin eska dediğimiz siyahlaşmış odunları, bir iki öbekte tüten dumanları, örtülen küller, külleri eşeledikçe ortaya çıkan közler vardı. Babam, etrafını çevirelim, közleri açalım, üstüne toprak atalım, yayılmasını engelleyelim gibilerden yangın söndürme usullerini anlatıyordu. Hepimize görev düşmüştü. Etrafı çevreledik, kara kü-tükleri ayırdık, elle tuttuğumuz ot köklerinden çıkardığımız toprakları atıyorduk. Kuleye ulaşan telefon teli de yanmış, siyah renk almıştı. Uzun bir sopayla epey eşeleyerek, yoklayarak telefonu buldu. Siyah daha siyahtı. Siyahtan bir heykel.

- Devlet malı dedi
- Devlet malına sahip çıkmalıyız

Telefon yangından bir hatıra gibi kalacaktı ama babamın yanan devlet malına karşı bile hassasiyetini

daha nice yıllar sonra anlayacaktık, bugünün sıradan söylenen cümlesini.

Saatlerce bekledik. Yangın iyice sönmeliydi. Duman daha çıkar dedi. gerçi ateş olmayan yerden duman çıkmaz demişti. Atasözümüştü. Yeni duymuştum. Duman sönene kadar bekleyelim diye emir verir gibi konuştu.

Artık külübenin yanan, geriye kömür ve kül kalan yerini ayaklarımızdaki kara lastikle tepeliyor, eziyor, ateşin ve dumanın son izlerini siliyorduk. Tamam, kurtardık dediğimizden gün ufka yaslanmıştı. İleriki dumanlı, dağları güneş sarıya boyuyor, göğün kızzılığı silüeti sarı, kül rengi bir ufuk çizgisi peydahlıyordu.

Acıkınca neyse. Bir susamıştık. Bir susamıştık. Dudaklarımız çatlamış, içimiz yanmıştı. Kolay mı ateşle uğraşmıştık. Yoksa babam otları çekin çiğneyin demişti. Ağzımızı tükürükletir, dudaklarımızı ıslatır. Köye dönmüştük. Yorgun, argın, bitkin, yenilmiş savaş vurguncuları gibiydik.

Dumanlı dağının önemi nerden geliyordu. Çocuk halimle dumanlı dağıyla neden bu kadar ilgileniyordum. Beni heyecanlandıran, kaygılandıran neydi?

Babam muhtardı.

Bir toprak damdan bozma sınıfta okul okuyorduk. Köye yol yoktu. İlk yolu orman dairesi yapacaktı, açacaktı. Köye, bizim eve orman dairesi direkler dikerek, direklerden telefon teli çekerek eve telefon taktılar. Buradan yine orman ağaçlarına bağlayarak ta dumanlı dağının zirvesine telefon teli çektiler. İşte yanan o kuleye de telefon bağladılar.

Telefona meraklıydım. Her daim çalardı. Gece-gündüz fark etmezdi. Her çalışta koşardım.

Alo

Kimin

Orası nere

Burası

Ne istiyorsun

Gibi kısa ifadeler ezberimiz olmuştu.

Telefonlar karışır, çoğu zaman kulelere ulaşılmaz, sen ara, haber ver denir.

Alo, Alo, Alo,

Evimizin içinden Alo eksik olmazdı.

Ormancılar, kuleler arasında konuşurdu.

Alo Akgümüştü

Alo Dumanlı

Alo Terlik tepe

Alo Koca burun

Alo Kara yüce

Alo Akçadağ

Alo Merkez

Alo Kaleboynu

Orman şeflerinin merkezi Kara, şeffik Kaleboynunda idi. Öyle ki telefonla hep zirvelerle konuşurduk veya zirvelerin konuşmalarına tanık olurduk.

Bir yer aranırsa, öteki yerde de çalarmış. Bizde bizimi arıyorlar acaba der, açar dinlerdik.

Köyde medeniyetle ilk tanışıklığımız telefon ve radyo ile oldu. Bizde radyo yoktu. Komşu evlerde vardı. Onlarda sabah erken açarlar, sesi bağırttırırlar, türkülerle uyanırdık. Sonra sabah ajansı olurdu. Arından “şimdi spiker” der spor haberi verirdi. Kimsede radyosunun yüksek sesinden rahatsız olmazdı. Aksine kendi evinde radyo varmış gibi keyifle dinlerdi.

Telefon sadece bizim evde vardı. Zil çalar, ahizeyi kaldırır kulağına alırsın cazırtı, cızırtı başlar. Karşıda kısık ses. Duyması için bağırırısın. O sana duyurmak için bağırır. Bazen falan yere ulaşamıyoruz, ara derlerdi. Bazen kadın, bazen çocuk sesi telefonda eksik olmazdı. Telefon sık sık arızalanırdı. Ormancılar gelir tamir ederlermiş. Babam telefonun bu kadar sık çalmasını nedeni, kuledekiler saat başı telefonla vaziyet raporu verirler ondan derdi.

Alo Merkez

Alo Şeffik

Alo. Dağlar, yağmurlu, bulanık, sisli, yangın yok, her yer açıklık, vaziyet normal,

Gibi cümleler duyardık. Alışmıştık. Evde telefon sesi, konuşmalar evde bir misafir sesi gibi gelirdi.

Dedim ya! Köyde devleti, hizmeti, kalkınmayı orman idaresiyle tanıdık. Köyde ormancılar da olurdu. Köye ormancılar geldiğinde misafirimiz olurdu. Yayla (see) yolunu, orman içi yolları, köyler arası yolları orman idaresi yapmıştı. Yeni yeni vilayis dedikleri cipler peydahlandı. O’da çamurlu yollarda, bata çıka gelirmiş, her günde gelmezlerdi. Bir vezit(cip) gelse arkasına koşar, arkaya takılıp epey giderdik. Sonra düşer veya iner tabana kuvvet geri Gelirdik. Çocukluk işte.

Dumanlı dağının kulesini köyden Çolak Mehmet beklerdi. Çolak yaman derlerdi. Ormandan, vahşilerden, yalnızlıktan, karanlıktan, kimseden korkmazmış. Hızlı yürür çevikti. Ondan dolayı kule görevlisi, yangıncı yapmışlardı. Telefonla sık sık konuşurduk.

Orman kulesini ta Dumanlı dağının zirvesine babam ve Ziya amca birlikte yaptılar.buraya kule seçişleri her taraftan görünmesiydi. Doğu taraflarda ta Ahırdağı, Maraş ışıkları, aşağıda düldül, Göksun tarafında Çukurhisar, Batı Geben, Kayranlı, Höbek dağları, Akgümüştü, aşağılarda Kaleboynu, Akifiye, Tırıl, Aşağı Andırın, Karasu, Köşürge, Elmalı, dağları görünürdü. Her yer görünen bu zirveye ahşaptan bir yangın kulesi yaptılar.

Babam, Ziya amca marangozdu. Ağaçlar, tah-talar orman dairesi getirmiş olmalı. Hayvan sırtında taşıdılar. Bende çok meraklıydım. Mevsim yazdı. Babamın yanında duruyordum. Verdiklerini yapı-yordum. En baştaki görevim su getirmektir. Önce ismini hatırlayamadığım yanlarında biri daha vardı. Onunla ta dik dağ yamacından, kayaların arasından iner, kozlar dediğimiz dölek yani düz olan bir yerde ceviz ağaçlarının altında su vardı. Oluk takmışlardı. Suyu buz gibiydi. Az akardı. Aktığı yerler yeşillik sulak olurdu.

Deri olan su tulumu, kova, testi gibi şeylerle inerken çok kolay olan yolda, dönerek, yokuşta, zorlanarak, terleyerek, soluklanarak su taşırdık. Burda en kıymetli şey suydü. İçme, abdest, yemek, el yüz yıkama gibi insani mecburi ne varsa su ileydi. Suyu idareli kullanalım diye konuşulurdu. Bende o çocuksu hayalle, keşke burda, zirvede su olsa, kozlunun suyu burada çıksa derdim. Suyun zorluğu yanında hayal işte.

Ahşap kulübenin yapımı bir ay kadar sürdü. Kalyaların üzerine bir düzlem üzerine dik çatıyı andıran fazla yüksek olmayan kapılı, pencereless ahşap yapı yapıldı. Yapmadan önce bütün malzemeler tedarik edilmişti. Kapıda, pencere de ağaçtandı. Yemek, içmek işi, aşağıdan getirilen erzaklar burada pişerdi. Kara is halini almış porselen bir çaydanlığı çok net hatırlıyorum. Yemek yenince dinlenilir, bulaşık yıkanır. Ziya amcada, babamda çalışırken bir türkü tuttururlardı.

Kule bitince ormancılar tel çekerek kulübe telefon taktılar. Yangıncı Çolak Mehmet bir iki kere gelmiş, zirvelerden aşağı inmiştik.

Zirveye birkaç yoldan gidilirdi. Bossak, en kısa, en sarp yolu seçerdik. Elimizde yük varsa uzun olan, zahmeti az olan yol seçerdik. Hayat yolunda ilerleyişimizi ta bugünlerden öğrendiğimizi ileriki yaşlarda itiraf edecektim.

Akşamları yorgun düşerler, dinlenirken bir tatlı sohbet başlardı. Ziya amca eşkıya hikâyeleri anlatırdı. Eşkıyalarda böyle zirveleri tutarlarmış. Kaya dipleri, mağaralarda yatarlarmış. Onları dinlerken aha şimdi bir eşkıya çıkacak diye ürperir, korkardım. Onların sohbetleri daha ne kadar sürerdi bilemem ama bildiğim derin uykulara dalmış, rüyalar içinde yüzüyor oluşum, sabahleyin uyandırılışım idi.

Akşamları ayın önce karanlığına denk gelmişti. Hava açık, berrak pas parlak idi. Buraların tabiriyle cıncık gibi idi. Gün ta ötedeki adımı bilmediğim sıra dağlardan sırasıyla batar, gök kızılığa bürünür ufak kızılıkla, bulanıkla buluşur, karışır giderdi. Öteler neredi? Nasıldı? Ne vardı? Çocuksu merak sarardı.

Zamanın çoğunda dağ başı dumanlı olurdu. Onun için Dumanlı Dağı adı vermişler. Duman mı, bulut mu çoğu zaman karıştırırdık. Bulutlar ta aşağılardan peydahlanır, ötelerden gelir zirveye ulaşırdı. Kulenin etrafını sarar, iki insan yan yana dumanın içinde kalırdı. Rüzgâr bulutları savururdu. Kimi zaman hızlıca çarpar geçerdi. Bunlar yağmur mu yağdırıyor der, ellerimle bulutları yakalamak isterdim. Kendimi bulutların ortasında yüzüyor gibi hissederdim. Şimdi zirve olmasa, bulutların üzerinde uçuyor olsam der, meraklı dünyaları hayallerdim.

Dağ başı dumanlı olmaz. Yüce dağların kışı yaman olur. Burası boransız karsız olmaz derler. Bu gibi zirve söylemleri gelir, büyük başın büyük derdi olur, dersiz baş olmasa dayanırdı. Bunu ileriki zamanlarda, aklımızla kavradığımız yıllarda duyacak ve bilecektik.

Aradan uzun zaman geçmeden kule yandı. Orman dairesi yangıncı Çolak Mehmedü mahkemeye verdi. Epey sorgulandı. Yangın zamanı kulede olmadığını şahitlerle ispata çalışmış. Dediler.

- Çolak yaktı
- Günah almayaalım
- Yıldırım düştü

Devletse, yakmadıysa bile, kuleyi koruyamadı deyip ceza verdiler. Hapiste yattı. Ondan sonra buraya yangıncı vermediler. Telefonda bizim evde hep kaldı. Bir misafir gibi daima bizimle yaşardı.

Dumanlı dağına daha sonraları çok çıktık. Hatıraları tazelemek, çay toplamak, zirveden etrafa bakmak istekleri vesilesiyle çıkışlarımız oldu. Yine ötelere, ufuklara bakasü oldum. O ille izler ve hatıralar ise hep içimde kaldı.

Buralarda dağ başları, dağ zirveleri öyle ki insan sanki ötelere uçacak gibi. Cazip ve güvenli gelir. Köyümüzün yaşlı-başlı, bağı açık aksakallı Mehmet dedesi “beni dumanlının tepesine gömün, bağırm serin serin yel alsın” derdi. Köylülerde kurnaz “heee” derlerdi. Kendi aralarında dağ başına kim götürecekt derlerdi. Hâlbuki nerde ulu bir dağ var, tepesinde yatr, ziyaret, mezar yerleri. İnsanlar hep yüce dağ başlarını özlemişler. Oradan daha kolay ahrete ulaşacağını mı düşünmüşler kim bilir?

Dumanlı dağının hatıraları zirve duygularıyla büyüdük. Her zaman dağ başlarını severdik. Dağların ululuğu, bereketi, ıssızlığı, doğallığı, esen rüzgârı, karı, yağmuru, boranı, yaban hayvanlarıyla, bitkileriyle, hep mi hep çekti, içimizde yer etti ve zirveleşti.

Gecenin karanlığında poyraz havalarda, ortalık sessiz mi sessiz, semada yıldızlar elimizi uzatıp avucumuza alacak kadar yakındı. Gök kubbe masmavi bir çanak, çanağın içinde parıl parıl parlayan yıldızlar. Kimi büyük, kimi küçük, kimi uzak, yakın, kimi tek, kimi toplu. Gökte boydan boya bulutu andıran toplu yıldızlar kümesi vardı. Buna Samanyolu derlerdi. Akşam ilkin parlak yakın akşam yıldızı doğardı. Sonra ötekiler. Her tarafta doğmuş yıldızlar gözükürdü. Gece ilerleyince yıldız kümeleri peydahlanırdı. Kutup, büyük ayı, küçük ayı, Ülker, kuyruklu, dülger ve ötekiler. hele saman yolu, yeryüzünde bir sıradağlar gibi. Sabaha karşı sabahyıldızı doğarmış. Üstümüzde mavi kubbe, kubbede asılı yıldızlar. Bir damın içindeymiş gibi gelirdi. Birde yıldızlar akardı. Şeytana yanmış eşkıya atıyorlar derlerdi. Kayan yıldızlardan korkar, hemen üstümüze düşecek gibi ürperirdim. Neyse ki gökte biraz sonra kaybolurdu.

Bir süre sonra akşam gün batımından sonra hilal doğdu., ince kavisli, haldi. Bu ne asillik, güzellik. Bir güzele bakıp doyamama hali gibiydi. Ay her gün hali genişliyordu. Gün geldi yarım ay oldu. Ay büyüdükçe ortalık ısınmaya başlıyordu. Ayışığı gecenin karanlığını azaltıyor, uzak tepeler seçilir, eşkıya, yırtıcı hayvan gelişleri sezecek, gözükcek oluyordu. Babamla Ziya usta ay üzerine güzel sohbet ederlerdi. Güneş, ay, yıldızlar, hepsi Allahın kudreti derlerdi.

Değınmeler

MERDİVENLER

*Merdivenler tahtadan
Bir gün eskir yıkılır
Kalbe çıkan merdiven
Eebedi sağlam kalır*

ÜZÜLME DOST

*Ağustos biterse eylül gelecek
Yarısı sonbahar, yarısı yaz.
Sonra kış gelecek, karlar yağacak
Her taraf bembeyaz, bir gelinlik kız
Zamanın önünde kim durabilir
Sonbahar giderse, ilk bahar gelir.*

YOLLAR

*İniş yokuş uzun yollar
Çoğu gitti, azı kaldı
Sıra sıra geçti, yıllar
Birer birer izi kaldı.*

ANADOLU

*Güneş erken doğar, sabah tez olur
Sonbahar, kış biter yaz olur.
Hasret çeşmeleri akarda kar.
Dillerde bir türkü, elde saz olur.*

Gönül

*Öğüt dinlemedin tersine gittin
Yangın mevsiminde ateşe attın
Işığı tükenen mum gibi bittin
Ben senin sözüne kanamam gönül*

*Gün akşam oluyor sen dersin erken
Kıvrım kıvrım yollar sona ererken
İçimde bin türlü ızdırap varken
Bir de senin için yanamam gönül*

*Denizde damlayım zerre kadarım
Bunu görmeyene hayret ederim
İnandığım yola yaya giderim
Senin trenine binemem gönül*

*En büyük rehberi elime aldım
Dost elinden esen rüzgârı buldum
Gizli alemlerin sırrına erdim
Artık o beldeye inemem gönül*

*Elimde güneşin bestesi varken
Sonsuzluk şarkısı okunuyorken
Gerçek aşkın ışıkları yanarken
Senin boş aşkına dönemem gönül*

DEĞİNMELELER

AİLE BAĞLARI

Anne ve babanızı sevin. Onları asla üzmeyin. Nasihatlerini dinleyin. Dualarını almaya çalışın. Anne duasını alan bereket, baba duasını alan da itibar sahibi olur.

Denizlerin nerede olduğunu öğrenmek istiyorsanız nehirlerin akışını takip ediniz. Zira bütün nehirler denizlere akar. Anne ve Babalar nehir gibidir. Sizi alır deryalara taşır.

Yaratıcımız; “Onlara öf bile demeyiniz” buyurmuştur. Peygamberimiz; “Cennet annelerin ayağı altındadır” buyurur.

Büyükler; “Ana gibi yar, baba gibi diyar olmaz” demişlerdir.

Kardeşlerinizle iyi geçinin. Birbirinize değer verin. Arkadaş ve dostun yeri ayrı, kardeşin yeri ayrıdır. Siz onlarla aynı candan geldiğiniz için birbirinizle aranızda can bağıınız da vardır. Dostlarınızla acınızı, kardeşlerinizle canınızı paylaşırsınız.

Ailenizle birlikte günde bir öğün dahi olsa aynı sofrada yemek yemeye çalışın. Birbirinizle sohbet edin. Gülüyüz gösterin.

Akrabalarınızla bağıınızı koparmayın. Ailenizi bir ağaç gibi düşünün. Kökle irtibatı olmayan dallar çürür ve meyve vermez.

Komşularınızla iyi geçinin. Komşuluk bağıının zayıflamasına izin vermeyin. Daima güçlendirmeye çalışın.

Aile bağı kuvvetli olan toplumların sırtı yere gelmez. Güçlü milletlerin temelinde güçlü aile yapısı yer alır. Çınarlar ancak sağlam kökleri sayesinde çetin fırtınalara karşı koyabilir. Aile bozulmadan bir millet bozulmaz. Sarsılmaz ve yıkılmaz.

DOSTLAR

Dostlarınızın kıymetini bilin.

Onlara değer verin. Yapamayacakları işleri yüklemeyin. Onların iyiliğini isteyin. Bilhassa güzel ahlaklı olanlarla dostluk kurun. Dostlarınızın sayısını çoğaltmaya çalışın. Onları kaybetmekten korkun. Zor kazanıp kolay kaybedilen değerlerden birisi de dostlarınızdır. Dostlarını üzen düşmanlarını sevindirmiş olur.

Yola birlikte çıktıklarınızı yolda bulduklarınızla değiştirmeye kalkışmayın. Sonra hem yolunuzu kaybedersiniz, hem de dostunuzu. Dost dostunun aynasıdır. Peygamberimiz; “Allah katında arkadaşın hayırlısı arkadaşına hayırlı olandır” buyurur. Size zararı dokunabilecek kimselerle arkadaşlık kurmayın.

Dostlarınızın acılarını paylaştığınız kadar, başarıları karşısında da sevinç duyun. (Hz. Muhammed (sav); “Hiçbiriniz kendisi için istediğini, mümin kardeşi için istemedikçe gerçek manada iman etmiş olamaz” buyuruyor.

Çağının büyük yazarlarından birisi olan Oscar Wilde; “Dostun üzüntüsüne acı duyabilirsin. Bu kolaydır; ama dostun başarısına sempati duyabilmek, sağlam bir karakter gerektirir” diyor.

Çevrenizi, akıllı-zeki işinde başarılı ve güzel ahlak sahibi kimselerden oluşturun. Bir düşünür; “Bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim” diyor.

Zamanla arkadaşlarınızın alışkanlıkları alışkanlıklarınız, karakterleri de karakteriniz olabilir.

Dostlarınızla aranızda espri yaptığınızda bunu ağır şakalara dönüştürmekten kaçının. Birbirinizi üzüp rencide edecek sözlerden uzak durun. Ne etrafınızdakileri kıracak kadar sert, ne de karşınızdakilere cesaret verecek kadar yumuşak olun.

Hayat nehre benzer. Akan su geri gelmez.

Mevlana'nın beğendiğim bir sözü vardır; “ Öldüğüm vakit kabrime gelip toprağımı öpeceğine, hayattayım gel şimdi yüzümü öp” der. Dostlarınızın kıymetini yaşarken bilin. Ölünce nasıl olsa farkına varacaksınız.

HÜRRİYET

Vatanınızı, milletinizi ve bayrağınızı canınız gibi sevin. Bu uğurda hiçbir fedakârlıktan kaçınmayın. Vatanı ve hürriyeti ellerinden alınanlardan ders alın. Vatan ve hürriyetin olmadığı yerde hiçbir şey yoktur. Vatanınıza ve milletinize karşı borcunuzun olduğunu unutmayın. Bu mutlaka ödenmesi gereken bir borçtur. Hürriyetin kıymetini anlamak için esir olmak gerekmez. Ona olan sevginin karşılığı çalışmak, daha çok çalışmaktır. Yüreğinizde daima milli heyecanı yaşatın. Bulutlar yağmurların yükünü yeryüzü bereketlensin diye çeker. Vatan sevdalıları da vatan neşlensin diye nice zahmetler çeker. Milletinin yükünü omuzlarında hisseder.

YOL

Yolun doğruysa eğer vazgeçme!

Küçük adamlar, büyük adamların fikir sancularını, kendi karın ağrılarıyla karıştırırlar. Bir siyaset yazarı ve bir iktisatçı olan Walter Bagehot; “Hayatta en büyük eğlence başkasının yapamazsın dediğini yapmaktır” diyor. İngiliz edebiyatının büyük yergi ustalarından biri olan İrlandalı şair yazar ve siyasetçi Jonathan Swift’in; “Dünyaya gerçek bir dâhi geldiğinde onu şu işaretten tanıyabilirsiniz; Tüm ahmaklar ona karşı birleşmişlerdir” sözü bu konuya noktayı koyuyor.

Aşağıdaki hikâye bu düşüncemize ne güzel şık tutuyor;

“Bir gün kurbağalar arasında bir yarış düzenlenir.

Amaç bir tepenin en üst noktasında bulunan kuleye tırmanmaktır. Seyretmeye gelenler kurbağalar asla tepeye tırmanamayacaklarını düşünmektedirler.

Üstelik ‘Yazık, asla oraya ulaşamazsınız’ diyerek laf atmaktadırlar.

Kurbağalar izleyicilerin bu tutumu karşısında teker teker pes etmeye başlarlar. Ama içlerinde bir tanesi hâlâ yarışa devam etmektedir; ‘Yazık, o da pes edecek, oraya ulaşması mümkün değil!’ diye söylenirler.

Ne var ki o kurbağa, büyük bir gayretle tepedeki kuleye ulaşmayı başarır. Diğerleri nasıl başardığını merak eder ve yanına gidip sormak isterler. Sonra fark ederler ki o kurbağa sağırdır. Çevresinde söylenen sözlerin hiç birisini duymamıştır”

Çıktıkları yolda kararlı ve inançlı insanlar bu sesleri duymamak için kulaklarını tıkamak zorundadırlar. Zira çevre baskısıyla kaybettiğimiz öyle çok yarış ve başarı var ki...

ÖĞÜT

Büyüklerin öğütlerinden faydalanmaya çalışın. Bu öğütlerin yaşayarak elde edilen tecrübeler olduğunu unutmayın. Böyle yaparsanız tecrübe elde edebilmek için onların yaşadığını tekrar etmek zorunda kalmazsınız.

Hz. Ömer; “Nasihatçileri olmayan ve nasihatçilerini sevmeyen bir millette hayır yoktur” diyor.

Tecrübelerin yaşlanarak değil, yaşayarak öğrenildiğini hatırlınızdan çıkarmayın. Büyüklerin öğüdünden faydalananlar küçüklerin gölgesinde kalmazlar.

Descartes; “Akıllı olmak bir şey değil, mühim olan o aklı yerinde kullanmaktır” diyerek aklın yerinde kullanılmasını tavsiye ediyor.

ÖVGÜ

Kimseyi sahip olmadıkları şeylerle methetmeyin. Kendinizin de sizde olmayan şeylerle övülmesine müsaade etmeyin.

Yersiz ve haksız övgülerin etkisi altında kalanlar hem kendi çizgilerini kaybeder hem de yanı başlarında dalkavukların üreyip çoğalmasına fırsat vermiş olurlar. “Sel duvarı ayağını yıkayarak öper” demişlerdir.

İşlerinde başarılı olanları takdir etmeyi ihmal etmeyin. “Marifet iltifata tabidir” derler. Takdir gören insan doğru bir iş yaptığına kanaat getirir. Bu onun çalışma azmini artırır. Daha fazla moral bulup güç kazanır.

SARI SICAKLAR

*Vurursa yalım
Kalır mı çalım
Budur ahvalım
Sarı sıcaklar*

*Bir yalım vurur
Vurur kavurur
Kavurur durur
Sarı sıcaklar*

*Nem dalga dalga
Basar basalga
Nerde konalga
Sarı sıcaklar*

*Havalar nemli
Kafalar demli
Gönüller kemli
Sarı sıcaklar*

*Felek şaşırır
Sabır taşırır
Baştan aşırır
Sarı sıcaklar*

*Yok mu çaresi
Serin neresi
Kabullenesi
Sarı sıcaklar*

Bu dünya " Kimin? "

Nasrettin hoca ne güzel demiş. 'Fakirin eşeğini önce kaybettireceksin, sonra buldurup sevindireceksin' diye. Yıllar önce söylenmiş bir söz ama geçerliliğini hala koruyor. Her gün yaşadığımız olaylar veya gördüklerimiz bize bu durumun ne kadar canlı olduğunu gösteriyor. İnsanlar bir birlerine karşı besledikleri hasmı hane duyguları başka canlılara karşıda duyuyorlar.

Dünyayı sadece insanoğlu için yaratılmış bir alem gibi görüp ona göre düzenleme çabası her gün biraz daha artıyor. Sanayinin gelişmesi sonucunda büyük yerleşimlerde toplu yaşam belki kaçınılmaz olarak oluştu. Buralarda kendilerine ulaşabildikleri her konforu kullanarak mekanlar yapmaya başladılar. Dünyada sadece kendilerinin yaşadığını zannediyorlar. Hayatını insanlara bağlı olarak sürdürmeye alıştırılmış olan evcil hayvanları yok saymaya başladılar.

Bunların içinde en öne çıkanları kedi, köpek ve bazı kuş türleri. Bir damla suya hasret, bir lokma yiyeceğe muhtaç hale getirildiler. Hayvanların içinden bir tanesinin başını okşadıklarında, insanlığın kurtarıldığını zannediyorlar.

Milyonlarca hayvan belki de susuzluktan veya açlıktan ölümle pençeleşiyor. Bu duyarsızlığı bütün insanlık olarak hep beraber sergiliyoruz. Dil, Din, Ülke, Millet farkı gözetmeden hepimiz yapıyoruz. Hatta okumuş-okumamış, fakir-zengin, kadın-erkek burada da fark etmeden bir fiil hepimiz yapıyoruz.

Peki ne yapabiliriz?

Çok zor olmasa gerek diye düşünüyorum. Sokakların belirli yerlerine çeşme bırakılıp oradan sokaktaki kedisi, köpeği, kuşu, arısı, börtü-böceği suyunu içebilir. Bunun bakımını düzenleyemeyecek kadar insanlık ekonomik ve teknolojik imkandan yoksun değil.

Bu hayvanların üremesini kontrol altına alarak daha sağlıklı yaşamalarını sağlayamaz mıyız? Bu konuda sorular ve çözüm yolları konuşuldukça mutlaka çoğalır. Bu hayvanların bir kısmının varlığı insanlara bağlı olduğuna göre, insanlar kendileri için düzenledikleri yerlerde mutlaka bunların yaşam alanlarını doğalarını bozmadan düzenlemelilerdir.

Sokakların kedisi ve köpeği olur. Onları doğal yaşantılardan koparmadan, insanlarla yan yana yaşar hale getirirsek onlar içinde çok faydalı olur. Ne yapıyoruz?

Evimize kedi veya köpek olarak onunla kendi konutumuzda yaşamaya çalışıyoruz. Peki o hayvan bizimle dar alanda yaşamayı kabul ediyor mu? Evet bu sorunun cevabı bilinmiyor diye içinizden düşünmüş olabilirsiniz. O, sizinle yaşamayı bu şartlar altında istemiyor diyorum. Onun doğası insanla iç içe yaşamak değil. İnsanla yan yana yaşamaya müsait.

Onun için özgürlük vazgeçilmezdir. Sokaklarda gezmek, ağaca tırmanmak. Havada gördüğü kuşu yakalamak için sinmek, avazı çıktığı kadar bağırarak.... Tırnaklarını keskinleştirmek. Koyu bir gölgede yatıp keyfince uyumak. Saymakla bitmeyecek kadar çok keyif aldığı alanlar insanlar tarafından yok ediliyor. Evde vereceğimiz bir damla su ile bir lokma ekmek yütünden.

Evin içine alıp onu eğitip egolarımızı tatmine çalışıyoruz. Ona ne kadar büyük sevgi gösterdiğimizi düşünüp kendimizi merhamet denizinde yüztüyor olarak görüyoruz. Keyfimiz yetince ait olduğu mahalleye sokaklara gönderiyoruz.

İşte doğasını bozarak kendi yeteneklerini öldürdüğümüz o hayvanı, keyfimiz yetince tekrar ait olduğu yere gönderdiğimizde daha büyük kötülüğü yapmış oluyoruz. Sokaklar, sokak hayvanlarıdır. Onlara karşı içimizde yeşeren merhamet duygusu bulunuyor ise çözüm onları evin içine almak değil. Onların yaşam alanlarını ait oldukları alanlarda düzenlemek. İnsanların yaşadığı her sokakta, her mahallede onların beslenme ve barınma alanları düzenlenip bakımları yapılmalı.

İçlerinden bir tanesini evimize alarak kendimizi kandırmaya devam etmeyelim. Ellerinden zorla aldığımız mekanlarını gönül rızası ile verelim. Evlerin içinde, sitelerin içinde kendimizce onlara yer ayırarak hem kendi dünyamızı, hem de onların dünyasını karartmayalım.

Bu canlıların yaşam alanlarının düzenlenmesi işini kim yapacak.

Bu işin bireylerin vicdanına bırakılmayacak kadar önemli ve büyük bir problem olduğunun kabul edilmesi, şehir plancılarının bu işe daha fazla kafa yorması, kamunun bu durumu çözülmesi zorunlu bir problem gibi düşünüp algılaması gerektiğini düşünüyorum.

Elbette şehirleri, yerleşim alanlarını planlayanlar düşünüp düzenleyecek. Nasıl insanların konforlarını (!) düşünüp bunca plan proje yapıyorlar. Mesailerinin bir kısmını da varlıkları yok sayılan diğer canlılara ayırırlar.

Suyun medeniyet olarak kabul gördüğü bu zamanda, susuzluktan ölen bir canlının varlığı her halde cinayet olarak tanımlanır.

Bir damla sudan yoksun bırakılan bu hayvanlara modern toplum adına daha fazla kötülük yapmaktan bir an önce insanlık kurtulmalı diye düşünüyorum.

SAĞ OLASICA

Boy pos ortaca
Eli kabaca
Epeyce koca
Sağ Olasica

Yüz çehre kavruk
Kaş göz durunuk
Yıllar savuruk
Sağ Olasica

Gözü karalı
Gönlü yaralı
Sözü daralı
Sağ Olasica

Bir gönlü yüce
Gönle girince
Sever iyice
Sağ Olasica

Görünüşe kan
Bir garipçik san
İnsan mı insan
Sağ Olasica

Derdi derdim var
Ruhum gönlüm dar
Olamadım yar
Sağ Olasica

Eylenmez tarif
Cümle yan zarif
Arif mi arif
Sağ Olasica

KOMŞU

Komşu, komşuluk, komşu hayatı öylesine kıymetli ve güzel ki, bütün övgüleri hak eder. komşu gibisi var mı? Atalar ev alma komşu al demişler. Evin değeri hiçbir zaman komşunun bereketine erişemez.

Komşu neydi?

Bir fincan kahve
Bir avuç tuz
Bir ihtiyaç
Bir dost
Külüne muhtaçlık
Çat kapı
Evde misiniz?
İlaç
Dertlere teselli
Sohbet yeri
Buluşmalar
Bir kap çorba

Atalara kulak ver de gör.

Komşu boncuğunu çalan gece takırır
Komşuda pişer, bize de düşer
Komşu ekmeği komşuya borçtur
Komşu iti komşuya ürümez
Komşu kızı almak, kalaylı kaptan su içmek gibidir
Komşu komşunun külüne muhtaçtır
Komşunu iki inekli iste ki kendin bir inekli olasın
Komşunun tavuğu komşuya kaz (karısı kız) görünür
Komşuya dair her söz biz bir güher.
Komşu hatırı
Kapı komşu
Konu komşu
Yan komşu
Karşı komşu
Alt/ üst komşu
Öte komşu
Beri komşu
Bizim komşu
Eski komşu
Yeni komşu
Dikkat ediniz. Komşu insana nede yakın.
Daha yakın var mı?

Köklerimiz

Köküne bakarsak, komşu konuşmaktan gelir. Evler bitişik, yan yana olunca, bir ses yeter duyurmaya. Komşu hacet kapısı derler. O senin, sen onun eksikliğini, ihtiyacına bakarsın. Komşu kapıdır. Komşu hatırdır. Komşu paylaşmaktır. Komşu bölüşmektir. Komşu haktır. Komşu hukuktur. Komşuluk edilir. Konu komşu olunur.

Sözlerimiz

Komşu kapısı yapmak
Komşu kapısına çevirmek
Düğün olur iki kişiye, kaygısı düşer deli komşuya
Ev alma, komşu al
Gülme komşuna, gelir başına
Hayır dile komşuna, hayır gele başına
Kapı komşusu yapmak
Komşu boncuğunu çalan gece takırır
Komşu ekmeği komşuya borçtur
Komşu hakkı, tanrı hakkı gibidir
Komşu iti komşuya ürümez
Komşu kızı almak, kalaylı kaptan su içmek gibidir
Komşu komşunun külüne muhtaçtır
Komşuda pişer, bize de düşer
Komşunu iki inekli iste ki kendin bir inekli olasın
Komşunun tavuğu, komşuya kaz görünür
Kötü komşu insanı hacet sahibi eder
Kurda konuk (komşu) giden, köpeğini yanında götürür
Kurt komşusunu yemez
Sırça köşkte oturan komşusuna taş atmamalı

Sılayı Rahim

SILAYI RAHİM DENİNCE

Sılayı rahim yaradılıştan getirdiklerimiz. Halimiz, hem halimiz, vücudiyetimiz, sebebimiz, hayatımız. Sılayırahimi annenin yavrusunu hamileyken taşıması haline benzer. Ana rahmi yavruyu korur, besler, kollar. Dünya sılayı rahmimiz de sığındıklarımız. İnsanın kudreti sılayı rahimle ölçülür.

Peki, neler insana sılayı rahimdir?

- Doğup büyüdüğümüz topraklar sılayı rahimdir
- Hayat emanet. Ondandır kopamayız, ayrılmayız. Hayat sılayı rahimdir.
- İnsanın sevdiği ona sılayı rahimdir
- Bu günüm, sılayı rahimdir
- Dostlar sılayı rahimdir
- Aynı memleketin/toprağın insanları sılayı rahimdir

GÖZÜMÜZÜ AÇTIĞIMIZ DÜNYA

Gözümüzü açtığımız dünya. Kokusunu aldığımız toprak. Bize sevgiden yumak olan ailemiz. Akraba. Eş, dost, yakınlar, tanışlar, baba dostları, aynı toprağın insanları, hemşeriler. Hatıralar, eşyalar dayandığımız tabiat hayvanlar her şey. Hepsi. Hepsi.

Sılayırahimin zıddı gurbet. Gurbet hem içimizde, hem dışımızda.

GURBET-1

İnsan insanı anarken gözleri yaşarır mı? Yaşarır ise eğer. Samimiyet ve doluluktur. Belki de gurbette yaşamının getirdiği hasrettendir. Belki de gurbetin adamı, olgunlaştırmasındandır. Gurbet adama, adamın kıymetini öğretir. Gurbet zamanları adamı olgunlaştırır.

GURBET-2

Kız çocuğu gurbet kuşu derdi annem. Gurbet çöktü de çöktü.

Şehirde, göç ettiğimiz yerlerde tutunamayışımızın bir nedeni de gurbet duygusu. Gurbetin verdiği tutunamayış.

Anadolu bugün baştanbaşa gurbet. Gurbeti sıla coğrafyası yapmak için, biliş, tanış, seviş, olmalı. Hısım olmalı. Kısım, hasım olmamalı. Yolu da gönülleri birbirimize açmak. Önce gönüller

açılırsa, peşinden açılır da açılırız. Severiz seviliriz. Her kişi yakınımız, her hane evimiz olur.

GURBET-3

Gurbet kucağımızda büyüyen çocuk. Bu çocuğa konulmuş ad hasret. Ondandır olmalı coğrafyada baştan sonra yanık türküler söylenir.

Gurbetin öteki yüzü göç. Göçebe aynı kökten gelir. Coğrafya alabildiğine göçü hasarı tetikledi. Kentler göçlerin çocuğu. Ele avuca sığmaz.

GURBET-4

Gurbet sılayı rahim maceramızdır.

İNANCIMZDA

İnancımız sılayı rahim der. Sılayı rahim anadan başlar. Ana kucağı, vatan kucağı. Toprak eğer sıla olursa vatan olur. Ve dahi bağlarımız. İnsanı insana bağlayan kan bağlarımız. Kan bağları akraba demek. Akraba bağlarını kesmek haram sayılır. Akrabalar ile bağlar övülür durulur. Kişinin gücü akraba bağları nispetindedir. Ağaçta kök misali.

Akraba bağları, hak ve hukuk ister. Akraba bağını kesse de sen kesme denir. Arabayı gözet, kolla. Ne güzellik. Nasip olanlar, sade kendine değil doğanlara da mirasın en güzelini bırakır. Sılayı rahim mirastır.

Sadakayı akrabalara ver buyruğu dopdolu. Ne iyilikler, güzellikler saklıyor.

Akrabayı genişlet genişlet ki insanlık olsun. Hepimiz dünya gurbetinde değil miyiz? Dünyayı yaşanması kılmanın yolu sılayı rahim kılmak.

VARLIK

Sılayı rahim insanın var oluş sebebidir. Onunla varlığını, dirliğini yaşatır. Bilenler sılayırahimi bırakma demişler. Sılayı rahim, babadan evlada, dosttan dosta bırakılan en güzel nasihattir. Bir hikâye o ki. Büyüklerimden sılayırahimi bırakma diye öğüt aldım. O da büyüğünden duymuş, büyüğü de daha büyüğünden duymuş. Şimdi evladına söylüyorum. Hikâye derki, sılayı rahim bir silsiledir. Kuşaktan kuşağa geçer. Yoldan sapanlar, yolunu kaybeder. Beslendiği damarlar kesilir. Ağaç misali kurur.

▲ İKLİM

Şehirde halen uzayan bir Sonbahar
yaşanıyor:
Yeşil otlar capcanlı
Sabahları kırağı düşüyor,
Çıplak ağaçlar sessiz...
Kış hiç gelmeyecek sanki!
Dağlarda kar yok,
Gökyüzü boş...
Hayat bir Tiren yolu gibidir,
Önünü görürsün ama, sonunu göremezsin.
Bir haber gelir uzaklardan,
Sessizce bir mezar kazılır,
Bir akşam üstü,
Ve kuş çığlıkları arasında.
Güneş ufukları tutuştururken
Zaman, kim için noktayı koyar,
Bilemezsin.

▲ YALNIZ ADAM

Az önce bir bulut vardı
Şu tepelerin üstünde
Şimdi yok. Kaybolmuş,
Yalnız bir adam gördüm
Yaşlı gibi durmuyordu.
Elinde bastona benzer,
Bir değnek vardı.

Yalnızdı, ama kimsesiz değildi
Belki hastaydı,
Belki kaniyordu yüreği,
Acısı bir çığlık gibiydi. Yüzünde,
Sevgiye ve ilgiye hasret
Bir yalnız adam...

Az önce buralardaydı.
Sessiz ve yorgun haliyle görünürdü
Bazen yollarda.

Sabaha karşı
Sessizce çekip gitmiş
Mezarlık da bir İshak kuşu öterken

▲ M.M

Zaman biter bazen
Her şey başa döner,
Soğuk ve karlı bir günün sabahında
Etraf buza keserken
Sadece gözlerin ışıdır.

Güzel bir isim
Titretir dudaklarını
Bir çocukluk resmidir
Hayalinde hala asılı duran.

Mekânız zamanlarda
Bir yıldız kayar; yıldızların arasından
Belki bir Ağustos gecesidir
Kimse gitmez bilirsin,
Bir yıldız gelir; bu sefer
Karanlık geceden...
Başımda ışıklı bir hare döner,
Sözcüklerden yapılmış...

▲ YAĞMUR

Sıkıntılı zamanların gözyaşları
Hangi kırık kalplerin üzerine yağar
bilinmez.
Karanlık gökyüzü, uzaklarda şimşekler
Ve ürperten gök gürlemeleri
İnsan soyunun kadim korkuları
Çocuklukla her seferinde yeniden
başlar
İki nenemi de doyasıya göremedim
Onlar da beni sevemediler,
Ben geldiğimde onlar gitmişlerdi.
Dedemi hayal meyal hatırlıyorum,
Anam benim her şeyimdi...
Başlangıcım ve geçmişim.
Ufuklarına ve masmavi gökyüzüne
Özlediğim dağ başlarına,
Giderim zaman zaman...
Sakinliğine ve yalnızlığına,
Karışmak isterim oraların,
Tepelerden aşağıya ...
Çocukluğuma koşar gibiyim

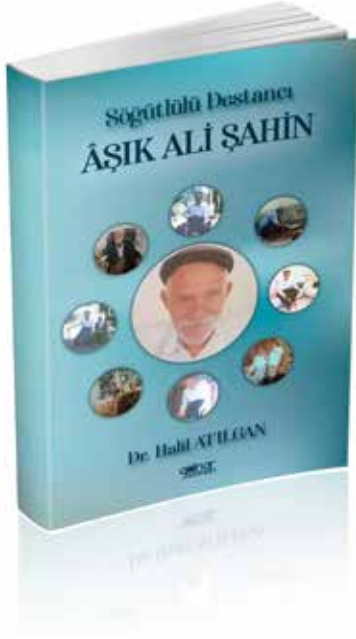
Ayşe Nur Doğan'dan Çizgiler

İbrahim Temiz'den Çizgiler

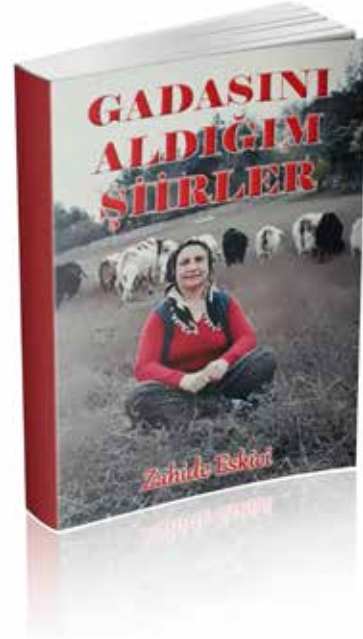
İKİ KİTAP

Söğütlülü Destancı AŞIK ALİ ŞAHİN

Az gittik uz gittik. Karaisalı'nın Söğütlü köyünden Destancı Âşık Ali'ye rastladık. Biz delikanlı iken o Adana sokaklarında; Karaisalı kazam Söğütlü köyüm. Bu ülkede böyle âşık bulunmaz diyerek destan satıyordu. (Eskiden Karaisalı'ya bağlı olan Söğütlü köyü şimdi Adana ilinin Çukurova ilçesine bağlıdır.)

Destancı Âşık Ali'yi 1960 – 1970'li yıllarda tanıdım. Onu derleyip toparlamak içimde hep bir ukde idi. Bu amacım 19 Ağustos 1994 tarihinde gerçekleşti. Uzun bir müddet sağ mı ölümü olduğunu tespit etmeye çalıştık. Adana'da Karabucak Camii karşısındaki hemşerimiz Berber Sait'ten (Ünal) sağ olduğunu, Tellidere mevkiinde uyduruk bir barakada manavlık yaptığını öğrendik. Berber Sait ile birlikte adı geçen tarih ve mevkide Âşık Ali Şahin'i bulduk. Bir hayli yıpranmış değneksiz yürüyemiyor. Gözleri de iyi görmüyordu. Buna rağmen çalışmayı bırakmayan yorgun âşık, başkalarına muhtaç olmayacak kadar iâşesini temin etmekle meşguldü.

Yıllardan sonra onu kitaplaştırmanın sevinci var üstümdede. Bin rahmet olsun Destancı Âşık Ali. İnsanlık var

GADASINI ALDIĞIM

Andırınlı şair Zahide Eskiçi Özdemir Hanım'ın GADASINI ALDIĞIM adlı hikâyeli türkü ve ağıtlar derlemesi olan bir kitap.

Bu kitabın içinde Zahide Hanım'ın kendi şiirleri de var amma; ağırlıklı olarak kaynak kişilerden alınan hikâyeli türkü ve ağıtlar yer almaktadır. Zahide Hanım; hem kendisi oralı olduğu için o şiveyi kullanan bir insan, hem de kaynak kişilerin anlattığı hikâyeler ve söylenen türkü ve ağıtların orijinalliğine saygı duyarak söylendiği gibi kaleme almıştı.

“Şindi bacı annadacaam heykee(hikâye), Köroolu'nun heykeesi. Heykeeyi annadırkan taabi türküsünü de çaaracaam. Evelden birine bişe deecinmi türküünen dellerimiş. Bir derdin varisa türküünen annadılarımış. İşde Köroolu'nun zamanında da böölüyemiş. Neyise lafı fazla uzatmıyak, başhyak bakiim.”

Kitabını kendi imkânı ile yayınlayan şairimizin bu güzel kitabı, henüz okumamış olan ve şiir seven özellikle de bu bölgenin hikâye, türkü ve ağıtlarına ilgi duyan siz değerli gönül dostlarımıza naçizane tavsiye ediyorum. Bunların, bizim hazine kıymetindeki değerlerimiz olduğu unutulmamalıdır.